Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 765
Duminică 4 August 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Teme: Marea

Pustietăţi aglomerate, revărsate, cerul se varsă în mare, marea înneacă cerul. A plouat 40 de zile şi nopţi şi nu se mai vedea pe întinderea apelor nimic.

Par'că e atunci... Corabia se luptă cu păinjenişul de fier, care l-a oprit în linia zării: e a lui Noe. Porumbielul de apă sărată străbate câmpia în clătinare: e al lui. Şi potopul nu se va sfârşi. E potopul vecinic al vastei adunări de imensităţi frământate. Şi curcubeul e albastru: coviltir de curcubee, prinse toată noaptea unele de altele cu ace cu gămălie...

După ce s'au înmulţit pe corabia lui, au scoborît pe uscat. Ia te uită la ei, goi, şi frumoşi au năvălit pe toată coasta de nisip şi tolăniţi ca nişte răniţi şi în picioare ca nişte războinici fără arme şi încrezători în singura putere a braţului, a pieptului şi pulpelor împietrite, aşteaptă să vie oarecine de subt valuri să-i atace.

Numai valul mai e primejdios. El înfăşoară în giulgiu şi târăşte la fund, în împărăţia necunoscută. In fiecare zi marea fură câteva fete, blândă şi târîtoare ca o mîţă întâi, culcată la picioare. Farmecul ei ineluctabil începe cu şoapte, cu dantele şi bijuterii. Pentru glezna Evei ea sfărâmă şi reîntregeşte comorile care plac copilei cu sânii ca migdala. Desvăluie naivităţii candide meşteşugul instantaneu de preschimbare şi strămutări. Briliantele se fac mărgăritare şi zmaralde, aurul curge, argintul e o mocirlă scoasă şi aruncată cu găleata. In fiecare groapă de două palme baba îşi scutură basmaua cu minuni şi o umple din nou cu furnici de avuţie. Cine mai vrea, să vie după mine...

Şi a plecat fata bălană fără să se mai întoarcă şi s'a dus fata arămie şi nu s'a mai întors. Şi marea s'a făcut iarăş la loc şi marea n'a simţit nimic.

Se uită un om de 100.000 de ani în ea şi-i stă pe ţărm cu zeci de unelte, ca să fure şi el ceva din mare şi să capete îndărăt pe fluiere, pe vioară, pe pană şi pensulă, vieţile răpite şi sufletele desbinate în neguroasa ei încâlcire. Rând pe rând, el şi-a zvârlit sculele în mare. Poezia e în frumuseţea ei un scuipat şters de balele-i imaculate, muzica toată un chiot, icoanele nişte mâzgălituri.

Şi s'a zvârlit şi meşterul după uneltele lui şi marea a rămas aceeaşi şi n'a simţit nimic.

Ştiu ce cauţi tu şi azi. In zece cuvinte ai voi să prinzi şi adâncul şi avântul şi zguduirea şi lumina. Să zici: am numai zece cuvinte cu rolul pământului şi uscăciunea lui, dar în cuvintele mele zece am închis marea toată, pe care o încui şi o descui cântând. Te întârzii să-ţi scrii, robule răzvrătit, epitaful.

La orele 7 dimineaţa toate stelele au rămas să se scalde, pentru ca la noapte să fie mai curate şi mai reci. Am luat o sută de stele în pălărie şi le-am ţinut aşa până la înoptat şi s'au stins ca nişte licurici. Steaua nu suferă miros de om şi de sudoare. Sudoarea lui pute a carne şi a zer stătut. Omul mănâncă.

Un vapor, al doilea vapor... Trei vapoare s'au strecurat în echilibru pe firul zării şi au trecut în lumea cealaltă, cu cherestea, cu cereale şi petrol... Cum se apropiau de văzduhul de apoi, s'au transfigurat, făcându-se trandafirii şi de sidef.

Temă: când erau să intre în ceruri se subţiară. Un rotogol de licăr inefabil le înconjura: Trei Christi umblau pe ape şi treceau dincolo, ţinându-se de mână.

Pictura scânteilor şi cântarea întunericului.

Gândul toarce un vis al vieţii eterne, întrerupt odată pe an. Viaţă mutată din loc, neînrădăcinată nicăieri, pribeagă pe apele Domnului pribeag. Viaţă de geamantan şi de traistă. Casă nordul, masă sudul, patul vestul, ca să te legene pân'a se sfârşi. Să nu se prindă osteneala de puterile sale, somnul de ochi, inima de mărăcini cu floare. Un nisip fără margini, un văzduh fără zăgazuri, un drum fără capăt. Perpetua dislocare.

Rădăcina e un mucegai, păzeşte-te: se prinde şi dă rod.

La şcoala de plaje fiecare ucenic stă cu caetul deschis pe genunchi şi cu creionul ridicat. Jocul nostru e literar şi, în atitudinea de sclavi cu tableta pregătită pentru a face însemnare de poruncile stăpânului inspirat, născocim temele mării după văz şi auz.

Către seară, meşterul a trecut pe la spatele fiecăruia.

— Ce-ai scris? a întrebat.

Niciunul nu scrisese nimic. Caetele erau închise, creioanele căzuseră în nisip. Toţi se uitau în mare, încremeniţi în citirea cifrului ei imposibil.

Şi o vioară cânta la un balcon, însoţind în liniştea orei, dansul pitit al nopţii în zvârcolire.

T. ARGHEZI

FEERIE

ROMA

A cântat azi noapte Pan cu naiul prin
Pădure
Şi-a'nceput izvorul nostru să murmure
In adâncul undei sale cristalin.

Au venit pe urmă nimfele'mprejur
Şi'n horă
Limpede de raze calde de-auroră
Au vărsat prin iarbă apă de azur

A'nflorit copacii dintr'odată toţi
Şi zarea
S'a făcut mai verde de cum este marea
Liniştită'n cântec vese de piloţi.

Faunii'n frunzişuri se uitau avar
Cu ochii
Ţintă la svelteţa nimfelor în rochii
De petale albe de mărgăritar.

A surâs pământul apoi printre şoapte
Feeric
Şi ne-am prins în braţe strâns prin întuneric
Ca să lumineze sărutarea'n noapte.

N. DAVIDESCU



Stampă japoneză (Din expoziţia dela Librăria „Hasefer")

Când eşti invitat la cineva în vacanţă...

Poate fi invitat oricine. Totul e să mai fie invitat, sau să simtă că va mai fi.

▬

Ce mândrie pe acela care poate să spună:

— Anul trecut, tot aici...

▬

Nu-i deajuns, pentru ca să crezi că vei fi reinvitat, să fii salutat la plecare cu un:

— La anu!

E caşicum ţi s'ar spune: „La revedere!" sau „Călătorie bună!" Asta înseamnă numai că nu eşti la cuţite cu gazda.

▬

Se observă, atât la sosire cât şi la plecare, atitudinea servitorilor. Dacă e prea expresivă, înseamnă că li s'a spus: „Fiţi cu luare aminte!" E un domn foarte dificil, migălos şi maniac! Dacă e prea degajată, înseamnă că li s'a spus: „Un tacâm mai mult, iată tot".

▬

Dacă vrei să-ţi păstrezi iluziile, să nu fii prea curios, să te abţii de-a iscodi pe copii.

▬

Spre deosebire de ceeace se crede îndeobşte, trebue să fii vorbăreţ la vorbăreţi, tăcut la tăcuţi; tot aşa trebue să fii liberal la liberali şi naţional-ţărănist la naţional-ţărănişti. Nu trebue să linguşeşti, nici să contrazici. In primul caz devii obositor, în al doilea, te faci urât.

Să nu fii bolnav noaptea.

Dar nici ziua!...

▬

Să te scoli cu zece minute mai târziu decât stăpânul casei, ca să-i acorzi, cel puţin, o superioritate.

▬

Să te duci la culcare, când privirea stăpânei casei devine mai atentă decât oricând, cu o vagă umbră de implorare. Dacă te înşeli, dacă această umbră nu-i din cauza oboselii şi a somnului, fii pe pace, gazda va şti să te reţină.

▬

Nu juca cărţi decât numai spre a face plăcere gazdelor şi fără să cauţi să ai un câştig personal.

▬

Evită să vorbeşti tot timpul de Bucureşti. Gazdele sunt destul de necăjite că au cumpărat vila sau că au moştenit-o...

Şi dacă primeşti o corespondenţă bogată, să oftezi: „Uf! iar facturi!" Nu vei umili pe nimeni; vei face plăcere tuturor.

▬

Nu sosi cu un aer de cuceritor, caşi când ai mirosi o aventură posibilă. Câştigă-ţi încrederea bărbaţilor.

Nu-şi prelungi şederea niciodată chiar dacă gazdele ţi s'ar târî la picioare în genunchi. Cine a scos'o la capăt vreme de opt zile, intr'a noua devine nesuferit, în a zecea ar fi gonit bucuros. In a unsprezecea, soseşte telegrama unei mătuşi bătrâne, căreia nu i se poate refuza camera, etc.

(După Henri Galitza).



A la manière... de Anişoara Odeanu

M'a sărutat Dinu*

Am deschis numai un ochiu şi-am dat peste aurul soarelui, năvălit pieziş prin fereastră, ca o beteală de mireasă. Mi-e cald şi mi-e somn. Astăzi e Duminică şi nu vine Doamna să ne scoale. Am să dorm până la 12 şi-mi pare foarte bine...

Pufy şi Muchi dorm, ca nişte copii în leagăn. Muchi s'a desvelit puţin şi i se vede cămaşa de noapte de mătasă şi un genunchi rotund, ca un măr văratic. Pufy strânge din buze şi pare că se sărută cu cineva în somn.

Am închis ochii. Perna e moale şi caldă. Desigur că un obraz drag de care te lipeşti trebuie să fie tot aşa. Ah!

Nu mai pot dormi. Păcat!

Privesc în tavan: e alb, ca o zăpadă pentru sky. Imi pare rău că nu sunt muşte, ca să le număr. Este o ocupaţie caremi place foarte mult. Am şi o dexteritate deosebită de a recunoaşte muştele una de alta. E uneori o muscă pe perete... Mă uit bine la ea, apoi o sperii ca să sboare. Intre alte muşte de pe masă, strânse în jurul unei prăjituri pe care a maltratat-o Pufy, o recunosc şi spun cu precizie, spre stupefacţia fetelor: Asta-i!

Eram odată cu Muchi la cursul de Estetică. Stăteam într'o bancă din faţă. Două muşte se învârteau în jurul catedrei. Mă pasionau... Era mai ales una foarte îndrăzneaţă, se aşeza întâi pe capul profesorului, apoi se ducea la asistent, se întorcea iar. Muchi era îndrăgostită de asistent şi se uita numai la el — proasta!...

Deodată una din muşte s'a aşezat pe banca noastră. I-am făcut semn lui Muchi. Nu mi-a dat nici o atenţie. (Ii zâmbea asistentul... Sunt convinsă însă că nu-i zâmbea chiar ei, ci cuiva din fund).

Am pişcat-o odată tare, de cot. A ţipat uşor. In acelaş moment, cu palma dreaptă făcută lingură repezită scurt, am prins musca.

Catastrofa s'a produs. Ne-a văzut profesorul, s'a supărat, ne-a însemnat numele şi ne-a interzis să mai intrăm la cursul lui. Pentru mine a nu merge la curs era o fericire, pentru Muchi însă era dezastru.

A plâns în cameră, cu sughiţuri — Sigur, prinzi muşte... în faţa profesorului... ca ăia de la balamuc... Mă faci şi pe mine de râs!

Eram la fereastră, în aparentă bosumflată: Păi ce, ca tine, să mă sgâiesc în ochii asistenţilor? De asta ne-a dat afară...

Imi luasem o poză stil „Patima roşie". La atâta impertinenţă nu se aştepta.

... Pufy s'a întors pe partea cealaltă. Somnoroase mai sunt fetele astea!

Ce-ar fi să mă scol şi să învăţ? N'am învăţat de aproape trei ani nimic. Cât o fi ceasul? In camera noastră există mai multe ceasornice, (ne place să furăm din celelalte camere ceasornice deşteptătoare C. F. R.) — însă toate sunt stricate. Le-am stricat eu „întorcându-le prea tare.

In definitiv, până la ora asta se doarme? Pufi şi Muchi trebuie să se scoale. Trebuie să fac sgomot.

Intâi mă trântesc cu capul de perete — mă doare — îmi şterg nasul trâmbiţând tare — am guturaiu — ... tuşesc puternic... M'am înnecat.

Nu s'au trezit.

Ce-ar fi să cad jos din pat? S'ar scula. E periculos însă. Tanti Emilia a alunecat pe iarbă la Braşov şi şi-a rupt piciorul. Din pat să cazi, s'ar putea întâmpla ceva şi mai grav.

Mă apuc să măsor cu palma câţi centimetri sunt dela mine din pat până jos.

— Cam 30—35!

Spun asta cu glas tare.

Mi se pare că Muchi s'a mişcat în pat. Nu, doarme.

Mă încăpăţinez să adorm. Vreau să visez. Toate fetele visează, când dorm, lucruri frumoase — şi eu nu visez nimic... Să mă trezesc aşa... pe un ţărm de mare... cu nisip călduţ... şi cu valuri cari bat încetişor ţărmul, ca o trenă... Departe, orizontul să fie albastru, ca florile de cicoare proaspete şi ude de rouă... Să se profileze nu departe un yacht alb, cu pânze albe, ca o jucărie de păpuşi... Şi Dinu... E brun, cu părul ondulat, ca un cuib de şerpi înlănţuiţi, cu sprincene puternice de tăciune şi cu buzele roşii şi umede... I-ar sta bine în costum alb de marinar. Dar nu, prea e decor de carte postală ilustrată. Mai bine altfel: eu cu Dinu într'o barcă de pescar: miroase a peşte, a năvod uns cu catran şi a frânghii ude... E aşa de bine acolo lângă Dinu! Tare mi-e drag!

Mă răsucesc în pat şi mă supăr, fulgerând din ochi: Ce Dinu? Să mă lase 'n pace dumnealui.. Să-şi vadă de Nora, cu care se plimba eri pe Calea Victoriei!

Imi aduc aminte că Muchi, atunci când nu poate dormi, începe să numere şi numără, numără, până-i vine somn.

Număr şi eu: 1... 2... 3... 10... 49... 100... 110... 111... 112...

Mi se pare că Muchi iar a mişcat. Nu cumva mă spionează?

Unde-am rămas? 114... Nu, 113... Ah! 13...

— Muchi!

Nu-mi răspunde.

— Muchi, dormi?

Doarme, prinţesa!

Ce-i azi? Duminică... Poate că vine Dinu. Iar Dinu? Mi-am tras o palmă zdravănă...

M'am ridicat şi m'am uitat în oglindă. Am un obraz ca o bolnavă, cu febră. Mi s'a sbârlit părul, ca ţepii dela arici, păcat de banii daţi la coafor eri. Nu sunt de loc prevăzătoare.

Mi-am scos cămaşa de noapte şi mă privesc în oglindă. Am umerii mici şi nu-mi plac. Aş vrea să am umeri largi, băieţeşti. Pieptul, muşchiulos, fără sâni. Pielea e însă moale, trandafirie, caldă. Asta-mi place.

Casc... Am o aluniţă pe sânul stâng. Am luat creionul de sprincene şi-am făcut-o mai vizibilă.

Mă duc să mă spăl. Inainte de a pleca, am pus un strat de pastă în cutia cu cremă de faţă a lui Muchi. E de aceiaş culoare.

▬

Sunt complectamente lipsită de voinţă. M'am convins. In doi ani de zile n'am fost de loc la cursuri, la facultate. Am amânat examenele şi am acuma nouăsprezece examene de dat.

Lipsa de voinţă de altfel se poate deduce şi după dezordinea în care se află lucrurile mele. Nu pot să mă hotărăsc ca să fac ordine. Mama când mă vede aşa, spune amărâtă că n'am să mă mărit niciodată (Ferească Dumnezeu!...), iar bunica plânge. Săraca bunica! Aşa nepoată...

Am chemat-o pe Suzana:

— Dacă mă caută cineva, vii imediat şi mă chemi.

— Da, duducă!

Mă duc în camera de alături — nu e nimeni — şi stau la fereastră. Cerul sus e clar albastru, cu un singur nor mic, ca un zmeu de hârtie albă.

Urmare în pag. II-a

* Fragment din romanul „Grădina cu domnişoare", 1-30 Sept. 1933.

Imprejur se văd numai clădiri înalte, acoperișuri de tablă, ziduri cenușii, beton, ferestre cu storurile trase, ca niște pleoape lăsate. Aș vrea să văd pomi cu frunziș verde crud, și cu pasări — chiar ciori — numai să fie alt decor.

Aud deodată ușa camerei noastre trântindu-se. Apoi vorbe, râsete care se apropie de fereastră. Pusy și Muchi s'au întors. Mă trag în dosul ferestrei și ascult. Se aude bine. Nu e frumos ce fac, dar...

— Dany e în oraș probabil — spune Pusy.

— Da, continuă Muchi. Ție nu ți s'a părut ceva curios la ea de câtăva vreme?

— Mieee? Nu...

— Pusy, să-ți spun... Dar nu spui la nimeni?

— Nu.

— Dă-ți cuvântul.

— Pe cuvânt...

— Pusy —, spune Muchi apăsind — lui Dany îi cam lipsește o doagă la cap, de câtăva vreme... Știi, e cam așa... cam tra-la-la...

— Ei...

— Da, da! Știi la facultate a prins muște în ora de Estetică. Nu ți-am spus că mi-a fost rușine. Ne-a dat Vianu afară. Azi dimineață — mă făceam că dorm — am văzut-o cum se da cu capul de perete... Strâmba din buze, scotea limba... Și-a tras cu palma peste obraz. Pe urmă măsura înălțimea patului cu degetul... Număra mereu, nu știu ce număra... S'a sculat, și-a desbrăcat cămașa de noapte și-și țuguia sânii în fața oglinzii... Pe urmă și-a tatuat pieptul cu creionul de sprincene și cu rujul... Uite-așa...

Mă duc să mă spăl, că mă vede Doamna la masă fardată... Mă întorc și-ți spun mai departe...

A bufnit ușa. Tăcere.

S'a deschis ușa din nou.

— Pa, Pusy!

— Pa!

Asta e Bulgărescu.

— De ce ești supărată, Pusy?

— Uite-așa.

— Nu insist... Dar (după o pauză calculată), ai putea să-mi spui.

— Pe cuvânt că nu spui la nimeni?

— Pe...

— Silvia, te rrrog uite, dragă! (simt că e gata să plângă), Dany mi se pare că s'a cam țicnit...

— Literatura...

Urmează povestea de mai înainte.

Silvia își spune părerea, fără s'o sfârșească:

— O fi și...

▬

Am chemat-o pe Suzana. Tot nu m'a căutat nimeni. Nu-i nimic. Sunt furioasă. Am descoperit deodată că am voință. Când constatasem că-mi lipsește voința m'am înșelat. Nu mă cunosc bine. Voiu da cele nouăsprezece examene și-am să le iau pe toate în Iunie. In toamnă licența — și gata... Să scap odată de astea de-aici!

Intru în cameră îmbrăcată de plecare.

Muchi caută ceva în sertarul noptierei și nu găsește. Pusy a descoperit ceva la picior și-și cercetează ciorapii cu ochii 'n jos.

— Știți — vorbesc apăsat — mă duc la cinematograf. Am rendez-vous cu Rabindranath Tagore, în hall la Arro **.

Stau în dreptul ușii, ca să nu poată eși nici una afară. Aștept efectul.

Pusy s'a făcut palidă și s'a întins în pat. Muchi s'a repezit la sonerie și strigă gâfâind: Apă!

Le privesc cu fulgere în ochi.

— Să vă fie rușine! V'am auzit!

Pe scări m'am întâlnit cu Silvia.

— Unde te duci, Dany?

— La balamuc!

—...

— La cinematograf. Am rendez-vous cu Dinu.

— Succes!

Sunt foarte hotărîtă. Dacă nici azi nu-l întâlnesc s'a sfârșit!

▬

L-am întâlnit. Era la braț cu Nora, pe Bulevard. Le-am întors spatele. Am intrat singură la Select și-am văzut un film prost, de două ori, ca să treacă vreme cât mai multă. Să nu creadă fetele că m'am dus degeaba.

Când m'am întors, am dat peste Silvia pe scări.

— Cum a fost?

— Bine.

— L-ai întâlnit?

— Da.

— Ce-ați făcut?

— Am fost la Select. Am vorbit... ne-am sărutat (aici am pus ochii 'n jos)... iar am vorbit... Mi s'au umflat buzele...

Silvia s'a uitat atentă. In adevăr aveam buza de jos mușcată. Mi-o mușcasem eu, de ciudă, când mă întorceam.

M'am dus la W. C. ca să plâng în voie. A intrat cineva alături. Ca să nu m'audă plângând, trag de mâner să dau drumu' la apă. S'a oprit... Am tras cu furie și-am stricat instalația de apă!

Astea toate sunt numai din cauza lui Dinu!

DAN O. BOLDUR

** Pe atunci nu exista cinematograful Aro, dar n'are nici o importanță. N. A.

Două feluri de bonuri

Bon No. 183
Am expediat
Cupon a) E. Ștefănescu
Cupon b) Ioana Berger
Cupon c) V. Munteanu
Cupon d) Elena Milcas
Cupon e) Coca Mozărescu
Numele și adresa participantului
Florica Niculescu
Str. General Albu 6
Acest bon se trimete la adresa „Forvil" Str. C. F. Robescu 2 (Intr. Mitropolitul Ghenadie) București I.

Dacă vă duceți la droguerie și cumpărați o cutie de pudră „Forvil" veți primi în schimbul capacului metalic al acestei pudre, un bon. Cu acest bon participați la marele concurs instituit de casa „Forvil", și dotat cu numeroase premii, dintre care menționăm în special, 15 călătorii la Paris, Viena și Istanbul.

Există două feluri de bonuri. Dacă ați venit din proprie inițiativă să cumpărați o cutie de pudră „Forvil" atunci veți primi un bon *numerotat* și cinci cupoane. Cele cinci cupoane vă vor servi spre a comunica la cinci prietene numărul pe care-l aveți inscris pe bon.

Dacă ați fost îndemnată de o prietenă să participați la concurs și vi s'a trimis unul din cupoane, comunicându-vi-se astfel numărul sub care trebue să participați, veți cere furnizorului dv., în schimbul capacului metalic al pudrei „Forvil" un bon și cinci cupoane *nenumerotate*. Pe acest bon și pe aceste cupoane, veți însemna numărul ce vi s'a comunicat.

Interesul concurentelor este ca să existe cât mai multe bonuri cu acelaș număr, pentrucă aceste bonuri sunt câștigătoare.

Cumpărați pudra „Forvil" și aveți posibilitatea de-a face, complet gratuit, o călătorie minunată la Paris, Viena sau Istanbul.

Nu uitați că sunt cincisprezece asemenea călătorii, pe lângă alte premii, și că pudra „Forvil" e cea mai bună!



CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

Ciuma albinelor

Albinele au întocmai ca și oamenii — boalele lor infecțioase care contaminează cu ușurință pe toți membrii coloniei.

Acesta este între altele cazul așa numitei „ciume a albinelor", epidemie ce distruge în scurtă vreme pe toți locuitorii unui stup.

Boala e datorită unui bacil, descoperit de curând de profesorul Armbruster, dela Institutul de apicultură din Berlin.

Bacilul atinge larvele și le omoară sub învelișul lor de ceară. Masa rezultată putrezește în celule, formând un soi de coajă înfundată.

La început albinele încearcă să smulgă coaja și să curețe celulele, dar nu reușesc să împiedice propagarea boalei.

Insectele au astfel de ales între două alternative: să părăsească stupul, dacă mai au încă putere, sau să piară în massă.

Glasul animalelor

Brigada de pioneri a comitetului de T. F. F. din Moscova, a întreprins o interesantă experiență.

Și-a propus anume să înregistreze pentru uzul radiofoniei glasul mamiferelor și al păsărilor ce populează grădina zoologică a acestei metropole sovietice.

Experiența n'a fost ușor de realizat întrucât numeroși locuitori ai parcului zoologic au refuzat categoric „să vorbească" în fața microfonului. Saboteurii cei mai hotărîți au fost șacalii, pescărușii și flamanții.

Vulturii s'au menținut deasemenea într'o tăcere orgolioasă, demnă de rangul lor. Numai vulturul cu coada albă a trădat „conspirația", făcând astfel posibilă înregistrarea glasului său.

In schimb, măgarul și-a pus la dispoziție cu multă degajare strigătele lui „puternice", la fel cu fiarele, leii, tigrii și panterele — ale căror urlete erau perceptibile pe o rază considerabilă.

Pentru a înregistra emisiunea sonoră a unui mic elefant, cu o greutate de vreo 1400 de kgr. a fost deajuns să i se retragă hrana. Imediat și-a manifestat nemulțumirea și astfel glasul i-a fost fixat.

In acelaș timp și prin aceiași manevră, s'a putut declanșa vocea elefantului mamă care — luând apărarea „copilului vitregit" — începu să-și miște cu sgomot urechile proferând amenințări cu un glas de trompetă și izbind pământul cu trompa.

Cât privește păunul, vocea lui dezagreabilă amintește claxonul de automobil.

Struții care întrețineau raporturi cordiale cu operatorul grădinii, au angajat cu bucurie o conversație, consistând într'un sgomot foarte asemănător cu bătaia unei tobe.

In cele din urmă s'a procedat la înregistrarea unei excelente voci de soprano datorită unei minuscule maimuțe, cel mai remarcabil muzician din parcul zoologic.

Un paradox al vitaminelor

Vitamina C, care — după cum se știe — posedă remarcabile proprietăți antiscorbutice este distrusă de anumite bacterii ale intestinelor.

In chipul acesta, se explică un fapt paradoxal în aparență și anume: chiar atunci când se hrănește cu alimente cuprinzând cantități importante din această vitamină, cineva se poate îmbolnăvi de scorbut. Aceasta în cazul când bacteriile pomenite se îngrămădesc în intestinul subțire.

Oglinzi în aluminium

Un tehnician american, Ralph B. Masson, a reușit să redea suprafeței unei plăci presărate cu aluminiu, proprietăți permanente de oglindă, care nu sunt inferioare acelora ale argintului, folosit până acum în mod exclusiv la reflectoare.

Pe când aluminiul obișnuit reflectează 65—75 la sută din lumină, cu aluminiu tratat pe cale electrolitică s'a reușit să se reflecteze până la 60 la sută din lumina incidentă.

Aceste oglinzi simple sau parabolice, sunt folosite nu numai ca faruri de automobil, ci și ca reflectoare pentru razele infraroșii invizibile pentru ochiul nostru.

Montate la instrumentele astronomice, oglinzile de aluminiu au permis realizarea unor fotografii mai bune a astrelor, grație prețioasei însușiri de a da un spectru mai complect și mai curat în zona ultravioletului.

Pământul se răcește?

Cititorii mai în vârstă își amintesc desigur de tristele profeții ale cunoscutului astronom francez, Flamarion, care susținea că soarele se răcește din ce în ce mai mult și că omul pe pământ va muri în cele din urmă de frig.

Această ipoteză se baza pe ideia că energia radiată de soare provine din contracția progresivă a sferei solare sub influența forțelor gravitaționale.

Ideia a trebuit să fie părăsită acum, întrucât acest postulat ne-ar conduce să admitem o durată a sistemului solar mult inferioară celei indicate de geologi, pe baza formațiunii scoarței terestre.

Actualmente, astronomii admit că rezerva de energie a soarelui e departe de epuizare iar nouile teorii asupra dezintegrării energiei atomice, prin condensarea masei atomilor în formația corpilor ne permite să afirmăm că soarele va continua să radieze lumina și căldura încă timp de câteva sute de miliarde de ani.

Astronomul englez Eddington și fizicianul francez Jean Perrin sunt de acord în a susține că radiația actuală e alimentată de energia enormă, care se liberează prin formarea diverșilor corpi, existenți în soare.

Așa, de pildă, heliu, de masa atomică 4 ar fi rezultatul condensării a 4 atomi de hidrogen, foarte abundent în soare și având masa atomică 1.0078.

In această combinație există o pierdere de 0,078 de grame de masă la gramul de heliu format. Or, această dispariție —după calculele lui Einstein— echivalează cu liberarea a 167 milioane de calorii pe kilogram de materie formată.

O energie enormă dacă ne gândim la masa soarelui.

Ținând seama acum de faptul că un kilogram de carbon, printr'o combinațiune complectă, liberează numai 6—8000 de calorii, putem fi liniștiți că strănepoții noștri nu vor muri de frig.

Reproducerea artificială a iepurilor

Sub titlul „Iepuri născuți sub un clopot de sticlă", revista americană „Medical Record" din New-York publică o dare de seamă asupra unui nou procedeu, care permite reproducerea unor ființe viețuitoare într'o... eprubetă. Firește, nu pe cale chimică, ci prin fecundarea artificială a ouălor extrase dela o femelă.

Procedeul e datorit profesorilor Gregory Pincus și E. V. Entsmann.

E drept că experiențele acestor doi savanți au fost precedate de încercări, având o vechime de peste un sfert de veac.

Incă în 1901 fiziologul englez Heape reușise să extraga ouăle fecundate dela femela unui cobai și să le introducă în sistemul genital al unei alte femele unde s'au desvoltat în mod normal.

In 1925, Haldane a reușit, la rândul său, să facă să trăiască și să se desvolte într'un ser special, embrioni de șoareci, timp de 10 zile.

In 1930, profes. Pincus repetă experiența lui Heape cu un desăvârșit succes și fu ispitit să lase ouăle să se desvolte într'un mediu cu totul artificial, neorganic.

Trei ani de experiență neîncetată l'au condus în cele din urmă la rezultatul dorit. Intr'adevăr, astăzi a ajuns să poată desvolta embrioni de cobai, în exteriorul corpului femelei, până la constituirea definitivă a organismului.

Ing. I S.

Citim în

REVUE DE FRANCE...

„... ALFRED MACHARD este unul din cei mai uimitori romancieri de aventuri pasionale ai literaturii contemporane".



ALFRED MACHARD

Dntre romanele lui, cel din urmă și cel mai puternic „Ce-AI FĂCUT DIN INIMA MEA?" a apărut acum câteva zile în românește în excelenta colecție de 12 lei „ROMANELE CAPTIVANTE" și culege un imens succes, — o ediție de 30.000 volume fiind aproape complect epuizată în cinci zile.

Naufragiații dragostei

Citiți ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

Cine se interesează de cura de Karlsbad citește broșura

Indicațiile și contra indicațiile curei de Karlsbad

de Doctorul Gr. Graur
medic balnear la Karlsbad

Prețul lei 20. — Editura „Adeverul"
De vânzare la librării și la depozitarii noștri

Impresiile unei vaci

(Jurism automobilistic)

Automobilele sunt niște animale enorme, cu ochii mari, cari se aprind noaptea.

▬

Când se întâlnesc pe drum două din aceste dobitoace, trec înainte, fără să aibe aerul că se cunosc, — sau se ciocnesc și se sfarmă. Ori una, ori alta.

▬

Le poți duce la pășune, ele nu pasc.

▬

De altfel, nu știu să se hrănească singure. Omul le dă să bea și să mănânce.

▬

Ele scot uneori un muget, care seamănă cu al nostru, dar mai răgușit.

▬

Nu aleargă atât de repede pe cât se crede: o prietenă a mea a fost urmărită pe un drum strâmt timp îndelungat de o astfel de vită. Aceasta sufla și striga, dar mergea mai puțin iute ca prietena mea, care a putut să se înapoieze în liniște la staul.

▬

Sunt niște ființe lașe, care atacă de preferință găini.

▬

Mă întreb uneori: „Unde se duc ele? Pentru ce sunt oare atât de grăbite?" Și încă ceva: „Știu oare, ele, ce-i dragostea? Nu le-am văzut niciodată mergând două câte două".

▬

Câinele declară că nu sunt bune de mirosit. A încercat să le claseze mirosurile dar a trebuit să se lase păgubaș, numaidecât. Pasările nu se ating de ceiace lasă ele în trecerea lor.

▬

Sunt atâtea livezi delicioase și îmbălsămate. Sunt atâtea păduri pline de umbră și de răcoare. Nu... automobilele preferă șanțul.

Ce brute!

▬

Când se odihnesc, par moarte. Muștele le ocolesc. De geaba le îndemn să se așeze pe automobile și să mă lase în pace; muștele nu vor să știe nimic. Ele spun că nu țin să se otrăvească. Și vin tot la mine.

▬

Automobilele au copii de cari nu se ocupă de loc. Acești viței aleargă tot așa de repede de la naștere și umblă hai-hui... Ce imprudență! Și ce nesimțire.

▬

Unele din aceste dobitoace sunt slabe și fac, în timpul mersului, un sgomot de oase ciocnite. Altele sunt grase și duc oameni acoperiți cu păr.

▬

Ele trec fără să-și închipue că eu le observ. Dar zilele trecute, una dintr'însele a avut îndrăsneala să vină în livada noastră. A rupt o îngrădire și a căzut acolo grămadă. Oamenii ei au părăsit-o. Ea a petrecut noaptea cu noi. Am încercat să intru în vorbă cu dânsa. Nimic. Disdedimineață mama ei a venit s'o caute și a târît-o după ea cu o frânghie. A plecat cum a venit. Nici nu mi-a răspuns când i-am dat bună dimineața. A trebuit să-mi răspundă mama ei, mai bine crescută.

▬

Intr'o zi, o să-mi fac și eu de cap: am să aleg un moment prielnic, am să galopez și am să mă așez de-a-curmezișul șoselei, ca să împiedec un automobil să treacă... Să vedem ce mutră o să facă!...

(După Henri Duvenois).

C. G.

Cronica feminină

MONDENITATEA

Moda nu se imprimă numai în îmbrăcăminte. Insăși viața și obiceiurile unei societăți se schimbă după modă: Pe vremea bunicilor femeile se distrau făcând dantelă, dulcețuri, vizite și... copii. Toate acestea însă au căzut în desuetudine. Femeea modernă se ocupă cu lucruri mult mai interesante și grija ei de căpetenie e să fie cât mai mondenă. *Se duce la gala de box — nu fiindcă i-ar face plăcere să vadă cum doi, numai muschi și sudoare își cară pumni în nas — ci fiindcă trebue să se ducă, dacă vrea să fie mondenă. Ese singură, fumează, bea alcooluri tari și joacă bridge pentru că așa fac și prietenele ei, care sânt în curent cu tot ce e mai nou. Iată încă o pasiune a femeii moderne:* sala de ședință. *Procesele senzaționale au devenit un număr de atracție. Fie că e vorba de spionaj sau trădare, fie că la mijloc e numai o crimă ordinară, e suficient ca făptuitorul să facă parte din lumea așa zisă* bună, *ca sălile de ședințe să fie ticsite de femei. Fie ger de ți-se lipesc nările, ori căldură de-ți vine leșin, publicul feminin se îngrămădește ca la o comedie. Uitând că o sală de ședință nu este sală de spectacol, dă semne de neliniște, dezaprobă, aprobă, surâde, plânge, aplaudă, leșină... Fie că victima a fost răpusă cu o lovitură de ciocan sau de topor, strânsă de gât sau otrăvită, simpatia publicului feminin nu e nici odată de partea ei ci de partea aceluia care din motive sentimentale sau chiar numai pentru a jefui, nu este decât un criminal ordinar.*

Și după ce conița — care strâmbă din nas acasă când instalatorul sau comisionarul i-a lăsat miros de tutun prost! — îndură aerul acela închis al sălilor de ședință, merge până la capăt cu... sacrificiul urmărind și în închisoare pe... „ce pauvre malheureux" cu simpatia ei exprimată prin flori, scrisorele și bunătăți de tot felul. Cunosc cazul unui condamnat care a omorît două femei pentru a intra în posesiunea averii *lor (nu pentru a fura! Cred că ați băgat de seamă deosebirea?!) și a cărui celulă e transformată într'un elegant salon, pe care mulți oameni muncitori și nevoiași l'ar invidia. Și ispășește mâncând — nu ciorba de pere pădurețe care formează* menu-ul *celorlați dintre care mulți au poate mai ușoare fapte pe conștiință — ci icre și prăjituri, bea Cotnar și Cointreau și fumează numai țigări diplomate. O astfel de* ispășire *nu-l poate decât încuraja la noi isprăvi pentru care societatea (și mai ales femeea!) se va simți obligată să-l răsfețe!*

Ei bine, doamnelor care formați publicul sălilor de ședință, v'ați pus oare vreodată întrebarea: ce gândesc despre dvs., magistrații? V'ați gândit că părerile d-lui Președinte nu sânt prea măgulitoare, când privind peste ochelari în sală, surâde amuzat de prezența dvs?... Ce vă mână ca pe o turmă către ușile sălilor de ședință? Dorința de a adânci o problemă socială sau o prăpastie sufletească? Nu, fiindcă atunci v'ar atrage în egală măsură sălile de conferințe sau de cursuri sau procese care ar trata astfel de probleme chiar dacă acuzații sau victimele ar fi din lumea celor mulți! Curiozitatea sau nerăbdarea de a ști cu o clipă mai înainte că trădătorul a fost condamnat sau nevinovatul achitat? Nu. Vă duceți numai pentru a fi mondene. Un proces senzațional este egal cu o premieră, cu un vernisaj sau cu o zi de curse — te duci să vezi și să fii văzut! Procesul senzațional face parte din programul distracțiilor dvs., Doamnă!...

Dacă meseria, gospodăria sau obligațiile dvs., nu vă pot umplea tot timpul, dacă simțiți nevoia de a activa într'un fel oarecare pentru binele omenirii — sau pentru a vă omorî timpul — apoi lăsați sălilor de ședință liniștea necesară și îndreptați-vă pașii spre mahalale, spre casele și sufletele umile, spre dispensarii și societăți unde prezența voastră poate fi de folos. Apropiați-vă de copiii nenorociți — sânt atât de mulți! — dați sfaturi femeilor simple, voi care adânciți aspecte sociale și probleme sufletești.

Coborâți-vă în mijlocul celor care nu pot întinde mâna să cerșească la colț de stradă. Prezența și sfatul vostru — acolo unde este nevoe — vor fi tot atât de prețioase ca și ajutorul bănesc pe care îl aruncați din goana mașinii, cu vârful mânii înmănușate, privind în altă parte... Astfel timpul ar fi mai cu folos cheltuit și v'ați simți mai mulțumite sufletește decât atunci când umpleți sălile de ședință cu prezența voastră turburătoare și — pe drept — ironizată!

Pe lângă atâtea mode *și zile ce am importat din străinătate nu era rău să fi încetățenit și* ziua bunătății.

Apropie-te, Doamnă, cu pași ușori și mâni catifelate de sufletele bolnave, fără să faci din durerea lor cuplete de revistă...

D. B.

Un menaj ca multe altele...

Programul urma. O domnișoară slabă, recită versuri de Coșbuc.

Doi copilași dansară un menuet. Apoi veni rândul Lalei.

Se așeză la pian, lăsă șalul să-i cadă pe spătarul scaunului. Avu senzația că odată cu șalul însă, căzuse și rochia... rămăsese goală și ochii aceia care o priveau... Iși simți degetele înghețate, strânse șalul pe ea. Il căută cu privirea pe Val care palid îi surâdea încurajând-o. Se liniști și începu.

Cânta pentru Val, ceilalți toți nu mai erau acolo...

Aplauzele o treziră ca dintr'un vis. Val era lângă ea. O luă de mâni.

— „Lala să-ți prezint un vechi prieten al Oanei și al meu". Andricu îi sărută mâna, fără să-i spună nimic. Ceilalți se grămădiră s'o felicite. Isbucneau aceleași banalități:

Admirabil, sublim, extraordinar... Lala zâmbea, jenată.

— „Lala, Andricu a urmat vioara la Paris, îi spuse Val. Mi-ar face mare plăcere să cântați împreună".

— „Vă place, Beethoven, doamnă?" întrebă Andricu.

— Beethoven nu poate „place". Lui Beethoven te închini!" răspunse Lala.

Din seara aceea, Andricu îi întovărășise la plimbarea nocturnă pe care Lala o botezase „Baia de lirism". Sufletele lor s'au legat apoi într'o prietenie curată, foarte rar posibilă și înțeleasă în societatea noastră.

Niciodată n'a fost vorba între ei decât de lucruri pe care le puteau discuta la lumină, în fața ori și cui. Ispita nu și-a făcut niciodată loc între ei. Nu erau decât două suflete înfrățite în dragostea pentru frumos. De câte ori venea Oana dela Paris, serile petrecute împreună erau atât de frumoase încât cu mare părere de rău se smulgea dintre ei să-și reînceapă pribegia. Cât ar fi dorit Lala ca Andricu să o poată întoarce pe Oana din calea ei! Nu reușise. Viața e de multe ori plină de ciudățenii. Oamenii aceștia care se stimau și se apreciau și a căror cale se întâlnea câte odată, erau sortiți totuși să se despartă mereu... Destinul cu neputință de schimbat... Și fiecare își avea destinul lui...

XIII

Mona și Moțu

Apoi au venit copiii. Mona și Moțu. Lala eșea din fiecare maternitate mai frumoasă.

Oana nu se mai sătura privind-o.



— Tu înflorești după fiecare copil. Ce fericit e Val!

Oana venea în fiecare an de Crăciun și ședea câte o lună-două, la ei. Le înveselise casa cu pânze aducându-le tot soarele Spaniei și cerul și mările Italiei în dar.

Cât stătea la ei o picta numai pe Lala, la pian, lucrând, citind...

— Tu faci ca Mara Lecinska, îi spunea Lala râzând.

— Probabil că era o artistă mare Lecinska și iubea frumosul. La tine găsesc mereu ceva nou. Ești o bucurie pentru ochi, Lala.

Intr'o zi îi drapase pe cap o maramă albastră. Lala era cu Moțu în brațe.

— Ce-mi faci, Oana?

— Te rog stai cuminte, ai să vezi pe urmă...

Și Oana pictase o iconiță mică, o Madonă cu pruncul, cu chipul Lalei și o așezase într'o ramă veche de bronz pe pian.

Când o văzuse Andricu a spus:

— Oana, de ce ai făcut o „Mater Dolorosa?...

Andricu venea des la ei. Cântau mult. Val lucra la birou.

Ii legase același cult pentru Beethoven ca și cu Yohn Hornsby. Lala îl iubea ca pe un frate. Nu simțise niciodată o turburare în prezența lui Andricu, sau a vreunui alt bărbat.

Pentru trupul ca și pentru sufletul ei, nu exista altcineva afară de Val.

Intr'o zi, Lala, intrând fără de veste în birou îl surprinse pe Andricu, printr'o oglindă, sărutând medalionul de pe pian.

— Ce-ai făcut, Andricu? întrebă Lala cu dojană în ochi și în glas.

— Am sărutat o icoană, Lala.

Lala tăcu.

— Nu spui nimic, Lala?

— Icoanele nu vorbesc, Andricu.

Și de atunci niciodată, nici o vorbă, nici un gest, nici o privire care să-l trădeze...

Copiii creșteau frunoși și pentru Lala era mereu o nouă încântare să le privească jocurile și să le asculte gungureala lor. Mona creștea înaltă și fină ca o liană de apă. Moțu era bondoc și gras, cu păr buclat, aur din aurul Lalei. Era mai liniștit, mai visător. Mona, cu plete negre și ochi adânci ca ai lui Val, era în veșnic neastâmpăr.

Mona rupea flori din grădină.

Moțu a început să plângă.

— Sălacele de ele. Nu lupe floile. Mona, le doale!

— Pe cine doare, Moțule? întrebase Mona râzând.

— Pe mama lol...

— Dar ce florile au mamă ?

— Sigul.

— De unde știi tu?

— Așa am visat eu.

— Stai să-ți spun eu, Moțule, florile n'au mamă, le face Dumnezeu.

— Și Dumnezeu cum e?

— E mare. El ne-a făcut și pe noi.

— El? Da pe el cine-l face?

— Pe el nu-l face nimeni, el e așa gata făcut!...

Când Lala cânta, Moțu ședea ghemuit pe divan și asculta cu ochii închiși: Mona dansa.

Dansa nocturne, etude de Chopin, dansa sonate... Muzica la ea se transforma în mișcare.

— Moțule, hai să te culci.

— Nu mi-e somn, mămico.

— De ce stai atunci cu ochii închiși?

— Așa văd mai bine cum cânți tu.

Moțu „vedea" muzica, Mona o dansa.

Oana adora copiii. Cuferele ei erau pline cu daruri pentru ei. Pe Moțu îl pictase. Pe Mona nu era chip. Mereu mișca.

— Mona, fii cuminte, că mă supăr.

— Tu nu știi să te superi, tante Oana.

— Bine. Dar dacă nu stai cuminte, nu pot să te pictez.

— De ce nu mă pictezi vie. Tante Oana? Ce, eu sunt moartă, să nu mă mișc?

Cu toate că nu voiau să-și recunoască preferințele pentru copii, totuși Val iubea mai mult pe Mona și Lala pe Moțu.

Doamna Weber se ducea din când în când s'o vadă pe tușica. Venea și tușica pe la ei. Copiii erau încântați când venea ea. Nimeni nu le aducea așa turtă dulce bună și caramele de mentă și cozonaci la Paști și pască cu nuci, cu șocolată, după gustul fiecăruia. Și chiar dacă tușica nu putea veni de Paște, ceeace se întâmplase doar de două ori, — atunci veneau pachetele cu bunătăți „singure".

Tușica știa povești frumoase, făcea epurași de hârtie, umbre cu mânile seara pe pereți, se băga cu ei pe sub paturi, pe sub mese, în fine răsturnau casa pe dos.

— Și nu știu zău care-i mai sburdalnic din voi „trei" îi dojenea d-na Weber.

— De ce nu ești și tu așa veselă ca tușica, mamă mare? o întrebau copiii.

— Am fost și eu odată veselă, dragii mei, dar de când a murit tata mare al vostru, nu mai pot... suspina bunica.

— Ce rudă era cu tine, tata mare al nostru? întrebase Mona.

— Era bărbatul meu.

— Și erați rude?

— Nu, că n'am fi putut să ne luăm atunci.

— Cum, mămica și tăticu nu sunt rude?

— Nu, Mona.

— Asta nu se poate, hotărî Mona.

Moțu începuse a plânge. Lala îl liniști.

— Ba suntem rude, Moțule, dacă suntem părinții voștri.

Moțu se refugiase în brațele Lalei.

Mona continuă ancheta.

— Vra să zică, tata mare era bărbat „cu tine"?

— Da, răspunse zâmbind d-na Weber.

— Tu ai avut bărbat, tușico?

— Sigur.

— Și unde e?

— A murit.

— Vezi, mamă mare și tușica nu plânge mereu.

— Da, Mona, dar bărbatul meu nu era rudă cu mine, cum era tata mare cu mama mare, încheiase discuția Tușica.

— Dar tu ai avut copii, tușico?

— N'am avut dar vă am pe voi acum.

— Atunci de unde știi tu așa povești frumoase?

— Din gând dela mine. Dar mama mare nu știe povești?

— Ba știe, dar ea spune povești de alea care nu se poate.

— Cum nu se poate?

— Așa, fiindcă toți copiii din poveștile ei sunt cuminți.

Și mămica știe povești frumoase.

— Dar tăticu, de ce nu ne spune povești? întrebase Moțu.

— Fiindcă doctorii nu trebue să spue povești, răspunse hotărît Mona.

— Atunci eu nu mă fac doctor.

— Ba eu mă fac, Moțule, ca să nu spun povești la copii.

— Ție nu-ți plac poveștile, Mona? o întrebase Lala.

— Ba da, mamă, îmi place să le ascult, dar n'are să-mi placă să le spun.

— Și tu ai să tai oameni dacă te faci doctor? — întrebă Moțu îngrozit.

— Da ce, tăticu tae oameni ?

— N'ai auzit că-i tae la burtă, la cap...

— Ii operează, Moțule, ca să se facă bine.

— Nu, nu, eu vreau mai bine să cânt la pian ca mămica sau la vioară ca Andricu...

XIV

Schimbări

Val începuse să facă politică. Lipsea des, îi aducea fel de fel de oameni în casă la masă. Serile lor frumoase, când Val lucra și Lala cânta, erau o amintire...

Apoi de când se alesese deputat, pleca des la București.

Pe ea n'o anunța decât în ultimul moment. N'o mai întreba, ca altădată:

— Nu vrei să mergi și tu?

Lala îndrăznise odată să-i spue că ar vrea să meargă și ea.



Val mai mult stătea la București.

— Ei asta e acum, pe frigul ăsta și apoi Mona are puțină temperatură, cum vrei s'o lași?

— N'are nimic Val, un simplu deranjament de stomac. Și apoi e mama aici...

— Tu n'o vezi pe mama ta în ce hal e? O umbră...

N'a mai insistat. La întoarcere Val întrebase grăbit:

— N'am avut corespondență?

— Ba da, iată.

Val răsfoise scrisorile, deschise un plic cu adresa scrisă de o mână de femee, citi repede scrisoarea și o aruncă în foc. Flăcările svâcniră grăbite, hârtia se îndoi chinuită...

Lala avu impresia că ceva din sufletul ei se mistuia acolo...

— De la cine era scrisoarea. Val, dela o femee?...

— Ai început să mă spionezi, Lala?

Ochii Lalei se umplură de lacrimi. Val eșise fără să deschidă celelalte scrisori.

La câteva zile după scena asta, se îmbolnăvise d-na Weber.

Val era foarte îngrijorat. O preveni pe Lala, blând.

Boala se agravase într'atât în zilele următoare, încât nu mai era nici o speranță de scăpare. Lala plânsese pe ascuns, Val nu se mișcase de acasă toată ziua.

Spre seară, d-na Weber, văzându-i lângă patul ei pe amândoi, îi luă de mână și le șopti, întretăiat:

— Eu... vă las... să vă iubiți...

Fiecare cuvânt era o suferință. Lala plângea.

— Mamă, nu mă lăsa singură!

— Tu ai... pe Val... copiii... eu... Toni...

Apoi se uitase lung la Val, îl strânse de mână, până se aplecă deasupra ei și așa, aproape de urechea lui șopti:

— Ai grije... de Lala... Val...

Căzu în comă. Pe la patru dimineața se stinse liniștit, ca o candelă...

Când s'au întors dela înmormântare Lala își îmbrățișase copiii, apoi luându-l pe Val de mână spusese plângând:

— Acum nu vă mai am decât pe voi.

Doamna Catini nu putuse veni. Tușica cea veselă și sburdalnică era pironită într'un jilț, cu picioarele paralizate.

Le-a scris și i-a rugat să vie la ea peste câteva zile, dorind să-i mai vadă odată.

S'au dus. Din tușica de altădată nu rămăsese decât o umbră.

Doar ochii și zulufii mai aminteau de râsul și veselia tușicăi...

Au stat la ea o săptămână. Durerea Lalei așternuse văl cernit peste Iașii în care se născuse iubirea lor.

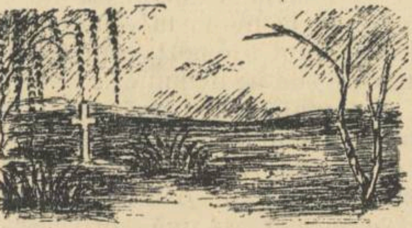
Val era prevenitor, blând. Ii respecta durerea. Suferea și el.

In ziua plecării, d-na Catini îi chemă și le dădu un plic.

— Aici e cea din urmă dorință a mea. Am lăsat Monei și lui Moțu toată averea. Eu n'am pe nimeni afară de Profira. O ultimă rugăminte, acum. Când voi muri eu, s'o luați pe Profira la voi că mult n'o să vă mai supere nici ea!...

I-au sărutat mișcați mânile bătrânei și au plecat cu sufletul greu din casa unde s'au unit...

După două luni, murise și tușica. S'au reîntors la Iași mai îndurerați. Și Lalei i se păruse atunci că însăși fericirea lor se ducea la groapă cu toți ai ei și cu cele mai dragi amintiri...



Și Lalei i se păruse atunci că însăși fericirea lor se ducea la groapă cu toți ai ei și cele mai dragi amintiri....

XV.

NU DISTRUGEȚI POMII...

Trecuse aproape un an dela moartea celor două bătrâne. La început Val fusese acelaș de altă dată, parcă nimic nu le turburase fericirea... Apoi încetul cu încetul se schimbase. De câte ori venea dela București era mai străin, mai preocupat. Lala plângea mult. Suferea de dureri de cap care o lăsau zile întregi fără puteri. El nu observa nimic. Parcă nici n'o mai vedea. Se'ntâlneau doar la masă și seara la culcare... Bună ziua... noapte bună... ca doi străini. Și asta încă destul de rar, când Val se întâmpla acasă. Mai mult stătea la București.

Incepuse să-i fie teamă — de câtva timp fără să știe de ce. Iși înfrângea suferința, totuși gândurile nu le putea înfrâna...

Iși aminti ultima lor plimbare, din primăvara trecută. Plecaseră de acasă pe o vreme întunecată. In mașină, afară de ei doi, era și Doctorul Vernescu, un moșneguț simpatic și vioi, care-l lansase pe Val în politică. Aveau un consult la Scăeni.

La întoarcere, doctorul Vernescu, stărui să meargă până la Rășinari, unde aveau o întrunire și erau așteptați cu masa. Val se împotrivi, agasat de prezența Lalei.

Când la prima răspântie, mașina o luă la dreapta, el se izolă în supărarea lui și cu toate că ședeau alături, Lala îl simți departe de ea, străin...

Il privi de câteva ori, mâhnită. El închisese ochii, întâi, ca să n'o mai vadă, apoi ațipi.

Lala întoarse capul. Iarna fusese lungă. Era prima zi de primăvară. Un vânt călduț îi mângâia obrajii. Totuși peisagiul era dezasperant de monoton. Cer plumburiu și ape murdare.

Lala suferea că cerul și pământul puteau fi atât de murdare și urâte. Privea cu sufletul întunecat și ochii înlăcrimați prin geamurile mașinei.

Unde înfloriseră oare ghioceii care-i purta la haină și pe care îi oferise Moțu în clipa plecării?... Buclele lui Moțu fuseseră singura rază de soare din ziua aceea...

Iși aminti de ghioceii din ziua când l-a cunoscut pe Val. Ce frumoasă fusese primăvara aceea... Intr'o noapte biruise frigul și uritul și înflorise pe toate crengile — flori — pe toate buzele — zâmbete, — în toate sufletele — speranțe!... — Ce mult era de atunci... câte se schimbaseră!...

Niciodată n'ar fi putut bănui că va sta odată alături de Val simțindu-se atât de străină, atât de departe de el...

Mașina se lupta vitejește cu șoseaua inundată de apă și noroi. Doctorul Vernescu încercase să înceapă o discuție cu Lala văzând însă că-i răspunde distrat, în monosilabe, renunță, privind-o încă odată înduioșat, peste ochelari. Apoi se întoarse și vorbi mult cu șoferul, despre semănături, despre ploi... Lala îi fu recunoscătoare pentru delicatețа aceasta și rămase iar singură cu gândurile ei...

La intrarea târgușorului, de o parte și de alta a șoselei, șiruri de pomișori proaspăt săditi, erau cuprinși de apă.

„Nu distrugeți pomii".

implorau placarde înfipte din loc în loc, pe care apa nu le lua în seamă.

Opriră într'o piațetă. Cei doi bărbați se dădură jos. Lala hotărî să rămâie în mașină.

Dpă plecarea lor, coborî, intră într'o bragagerie, cumpără șocolată, mere și covrigi, se întoarse la mașină unde... dejună, singură.

Nici odată până atunci nu înțelesese ce jenante sunt nevestele pentru bărbații lor, adesea pe când situația unei metrese ar fi atât de ușoară... Bărbatul care s'ar afișa cu ea, ar fi desigur mai mândru, decât de nevasta lui, iar ceilalți bărbați ar zâmbi înțelegător și s'ar grăbi să fie atenți cu femeea nimănui... care poate totuși fi a tuturor...

Decâte ori n'a auzit spunându-se: „femee cinstită, femee banală". Femeea devine deci... interesantă, numai atunci când trece din mână în mână?... Ce concepție bolnavă!...

Lupta dintre aceste două categorii de femei devine inegală, inutilă... Nevasta, care are toate greșelile, pe care o vezi zilnic, suferindă sau necăjită, — nu poate lupta cu amanta, — care are toate farmecele, nu are altă grijă decât aceea de a place și pe care n'o vezi decât când e bine dispusă, bine îmbrăcată, după o așteptare înfrigurată de imaginație și dorinți...

Comparația e bine înțeles în desavantajul nevestei, care de cele mai de multe ori trebue să „ceară" o rochie, o pălărie... Cât de pretențioasă e nevasta!... Metresei însă i se oferă mai mult de cât ar cere. Pentru orgoliul bărbătesc, vanitatea de-a „oferi" e o plăcere, pe când a „*da*" când „*ți-se cere*" e o obligație... și ce plictisitoare sânt obligațiile!...

Ce gânduri nebune!... Val nu era doar la fel cu toți bărbații! El îi dădea totdeauna mai mult decât avea ea nevoe. De altfel

La intrarea târgușorului, de o parte și de alta a șoselei, șiruri de pomișori proaspăt săditi, erau cuprinși de apă.

ea se îmbrăca în totdeauna simplu, în negru și-i trebuia atât de puțin pentru toalete! De la o vreme însă, Val parcă nici n'o mai vedea!... Dacă-l întreba cu ce să se îmbrace, răspundea simplu, politicos:

— Cu ce vrei tu. Tot ce îmbraci tu îți stă bine... Nu-i mai făcea plăcere s'o privească, să-i aranjeze un guler, o floare ca altă dată...

Desigur că Val o iubea încă, dar nu mai putea fi acelaș după zece ani... De o altă femee nici nu putea fi vorba, între ei. Val era cinstit. De atâtea ori și-au jurat să nu-și ascundă nimic, ori ce s'ar întâmpla, să nu-și murdărească dragostea lor cu o minciună... chiar dacă nu s'ar mai iubi, să și-o spună chiar de ar trebui să sufere!...

Se miră cum i-au putut trece prin minte atâtea gânduri, fără nici un rost... Avea dreptate Val, era prea nervoasă. Poate din pricină că era prea mult singură...

Și acum, ce copil era să se gândească la lucruri atât de străine de viața ei, de sufletul ei...

Privi prin geamul mașinei în stradă. Lângă o cârciumă, o țigancă încerca să-și ridice bărbatul de jos. Se aplecă să-i ia căciula care căzuse lângă el. Țiganul o îmbrânci. Ea îi zâmbi cu ochii plini de lacrimi...

— Haide...

El se agăță de ea, se ridică și plecă înjurând. In urma lui, — ca un câne credincios, — femeea mergea cu capul în jos, cu zâmbetul pe buze și jalea în suflet...

Lala își aminti de placardele înfipte de-a lungul șoselei:

Nu distrugeți pomii.

Nimeni nu se gândea să strige: „Nu distrugeți sufletele"...

Dar sufletul nu se „vede" vorba lui Voinescu...

Lacrămile și zâmbetul țigăncii o duruseră. Cine poate bănui adâncul suferinței din sufletul unei femei!...

De câte ori zâmbea și ea cu sufletul chinuit... Zâmbea ca să nu înțeleagă copiii cum o chinuiau adesea întrebările lor nevinovate, zâmbea să n'o vadă slugile plângând, zâmbea ca nimeni să nu bănuiască suferința ei, să nu înțeleagă nimeni ce viață duceau de la o vreme...

Compătimirea celor din jur ar fi ofensat-o. Nimeni n'ar fi înțeles de ce suferă. Nici ea nu înțelegea, de multe ori...

Incercase să cânte. Nu mai avea răbdare.

— Sânt obosită, Andricu... Zâmbise.

Totuși, poate, numai Andricu bănuise ce dureros era zâmbetul ei...

DOINA BUCUR

(Urmează)

Tinerețe

Cine va deschide cartea *Margueritei Jouve* cu acest titlu, va avea desigur o decepție dacă se va aștepta să găsească în ea tineretul din ultimele generații de după războiu, acel tineret din cartea *„Bois mort"* a *Monicăi de Sant Hélier*, a cărei publicare a fost un eveniment în literatura din toamna trecută.

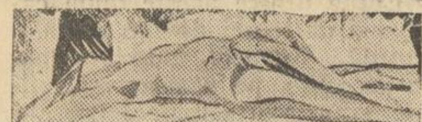
Subiectul este adeseori în tonul romanței de altă dată, iar moartea Dorei la munte, chemarea ei „in extremis" către singurul om pe care l'a iubit, întâlnirea și lovirea dintre vechiul amant și soțul Dorei au o culoare de sentimentalism învechit, care poate să nu fie pe placul cetitorilor romanelor *„du dernier bateau"*. Alt neajuns al romanului este că în el e vorba de literați și artiști, iar un asemenea subiect după ce a fost tratat de Aldous Huxley, și încă fără a mulțumi deplin cerințele tratării, prezintă mari și multe dificultăți. Apoi ei nu prea interesează pe marele public în general, mai ales pentrucă trebue să-i apară mereu în exercițiul profesiunii lor: scoțând din esența dragostei sale substanța operei sale literare, Marguerite Jouve, e drept, ne arată pe eroul său Marc, un om de geniu, cu totul în afară de profesiunea lui literară. El este covârșit numai de dragostea pentru mica Dora. Munca de literat, inspirația sa de poet și romancier rămân tăinuite. Aceasta nu pare verosimil și aci stă marea dificultate.

In schimb, eroina este foarte reușită. Romantică prin moartea ei și amorul unic pentru Marc, dar și modernă prin alte atitudini. Cochetăria ei, pofta de dezmierdări, dar nevoia instinctivă de o dragoste unică pentru a-i închina toată puterea ei de devoțiune, sunt perfect îmbinate, cu nevoia de siguranță a existenței și de protecțiune a unui om energic și solid așezat în viață, fiind prin aceasta absolut o figură din vremea de azi. Ea părăsește pe Marc, om fermecător, dar cam dulceag, fără nici o garanție de securitate pentru sufletul ei neliniștit și se mărită cu americanul Clarence, mai viril, mai energic, tovarăș mai cu garanții pentru viață.

Prin aceasta, Dora face o greșală pe care o va plăti cu viața ei. „Părăsindu-te, zice Clarence lui Marc, în plimbarea pe care o fac împreună în ultimul capitol, Dora a renegat ceva din tinerețea noastră a tuturor: un anume înțeles poetic, primejdios și mândru al vieții".

Operă a unui talent încă stângaciu și neegal, romanul Margueritei Jouve are totuși un farmec juvenil și proaspăt de tinerețe, căruia i se iartă tonul quasi romantic și cam „desuet" pentrucă merită titlul de *„Jeunesse"*, tocmai prin această nesiguranță și nestatornicie a clipei acesteia din viață în care omul caută să se preînoiască printr'o iubire a vieții din ce în ce mai conștientă de misterul și de posibilitățile ei de realizare. Moment scurt, efemer, de floare *„early close"*, pe care tinerii ce au trecut de 40 de ani, din vremea noastră, vor să și-l apropieze ca un titlu al lor pe viață, bazați poate pe vorbele lui Clemenceau: „Quand on est jeune, c'est pour toujours"!...

LITERATURA UNIVERSALA



GRIGORIE XENOPOL

BRĂȚARA

Brățara logodnicei mele îmi atrase luarea aminte încă din prima zi a legăturii noastre: avea forma unui șarpe mic de sticlă de culoare albastră deschisă. Nu-mi plăcea însă deloc pentrucă era o imitație, fără nici o valoare. Deaceea mă hotărîi să-i cumpăr una mai de preț.

In dimineața zilei de Sf-ta Mărie, îi dăruii o brățară mică și distinsă, lucrată în aur și coral, și tot în formă de șarpe,— pentrucă, drept vorbind, nu găsesc ceva mai simbolic pentru o femee decât șarpele.

Mary arătă o bucurie de copil. Fața i se roși ca bujorul, iar ochii ei albaștri, umbriți de gene lungi, se opriră asupra cutiei în care se afla podoaba și străluciră cu lumini de aur. Apoi luă brățara și, după ce mă sărută cu căldură, o ascunse.

Nădăjduiam că adouazi are s'o poarte. Am fost însă dezamăgit în așteptarea mea: brățara de sticlă sta neclintită la locul ei. Nu trebuia să dau importanță acestui fapt, totuși o presimțire îmi șoptea că întâmplarea era destul de gravă, nicidecum o simplă potriveală sau o neglijență ușor de ertat. După câtva timp îmi pierdui răbdarea și-i spusei cu blândețe în glas:

— Dragă Mary, dece nu porți brățara pe care ți-am cumpărat-o?

Mă privi uimită ca și când n'ar fi priceput întrebarea mea.

Continuai totuși:

— Nu înțeleg cum îți vine să porți o brățară ca asta!

Mary își întoarse ochii spre brățară, o privi câtva timp și apoi mă fixă din nou. Nu știu ce culoare vor fi avut ochii ei în clipa aceia. Albaștri nu erau, în nici un caz.

— Nu-ți place? mă întrebă ea.

— Merită oare brățara aceasta atâta atenție din parte-ți?

— Bine: De mâne o pun pe a ta. Aș fi vrut s'o port pe asta în fiecare zi... dar dacă nu-ți face plăcere...

Tăcu și privi din nou șarpele de sticlă.

Infățișarea ei îți inspira milă. Impresionat de această hotărîre care părea jertfă adusă dragostei mele m'am aplecat și i-am sărutat buclele blonde care-i umbreau fața.

Dar ce să mai povestesc? Văzând că adouazi Mary tot nu purta la mână brățara pe care i-o dăruisem, o întrebai.

— A! Da! Am uitat-o! Mă duc s'o iau... sau de ce s'o mai caut acum? O pun mâne.

Mă încrezui în promisiunea ei. Adouazi însă lucrurile se petrecură la fel. Imi păru rău; și cu toate astea, îmi veni greu să-i fac mustrări, de teamă să n'o jicnesc cumva pe nedrept. Privind brățara dela mâna ei, simțeam cum mă sugrumă mânia îndrăgostitului care se aprinde din nimic. De aceia mă feream să-i vorbesc și făceam sforțări ca să mă pot abține dela orice mustrări. Nu voiam nici măcar să-i arăt că am să-i imput ceva.

Câteva zile eu făceam numai impresia că uitasem de brățară. Mary însă uitase cu desăvârșire.

Mă hotărâi atunci să fac o călătorie de vreo opt sau zece zile în insula Syra. In seara plecării, după sărutarea de despărțire, îi spusei cu greu:

— Mary, la întoarcere țin să te găsesc cu brățara la mână!

— Bine, răspunse ea.

— Pe cuvântul tău!

— Da!

— Pe dragostea noastră?

— Ți-o jur!

Jurământul era făcut cu atâta hotărîre, încât plecai cu gândul de a strica logodna în cazul când la întoarcere n'aș fi regăsit pe Mary cu brățara la mână.

In seara în care plecai din Syra, îi telegrafiai într'adins. Adouazi Mary mă întâmpină acasă la ea cu mânile întinse. Dar ce dezamăgire! Pe una era brățara mea, iar pe cealaltă a ei! Ce puteam spune? Ce puteam face? Răutăcioasa voia parcă să-mi spună: vezi, m'am ținut de cuvânt! Hai, sărută-mă încă odată, ingratule! Am sărutat-o de nenumărate ori.

— Dar nu ne-a fost vorba să-ți pui amândouă brățările!

— N'ai dreptate! strigă ea cu vioiciune. D-zeu mi-e martor. Mi-ai spus s'o port pe a ta, iar nici de cum s'o asvârl pe a mea!

— De acord! Dar dacă ți-aș cere acum acest lucru?... adăugai cu glasul muiat.

— Vrei să-ți spun ce-aș face?

Apropiindu-și gura de urechea mea, îmi șopti:

— Nici nu mă gândesc la asta!

Sării în sus, mușcat parcă de șarpele de sticlă, care mi se păru că înviase.

— Ți-i așa de greu să renunți la o brățară care nu-mi place? Dar să fi fost chiar de platină!....

— Sfârșește odată! Dacă ții atât de mult, voiu face-o și pe asta! Cu începere de mâne îți făgăduesc că voiu purta numai brățara ta!

Entuziasmat de sacrificiul pe care-l făcea, făcui imprudența s'o întreb de unde avea brățara cu pricina, care ne prilejuia necontenite discuții. Liniștită, dar cu oarecare ezitare, îmi răspunse că nu-și amintea bine dela cine o primise, apoi adăugă că o avea dela tatăl ei.

A doua greșală pe care o făcui fu și mai gravă. Intâlnind pe tatăl ei, îl luai de oparte și-i cerui lămuriri despre brățara pe care o uram atât de mult....

Tatăl își așeză ochelarii și privi brățara. Se vedea cât de colo că o avea înaintea ochilor pentru prima dată. Imi răspunse că nu știa nimic de ea și că în nici un caz nu i-o dăduse el.

Din clipa aceia șarpele se furișă în sufletul meu și căzui prada unei gelozii de care nu m'aș fi crezut vreodată în stare. Acum trebuia sau să dispară brățara dela mâna ei sau s'o părăsesc... Simțeam în mine o revoltă cumplită, căci în sufletul oamenilor se deșteaptă uneori un Othello mult mai de temut decât cel shakespearian. E gelozia pentru trecutul logodnicei lor.

Făcui în sfârșit o a treia greșală pe care o amintesc zădarnic acum. Ii cerui din nou să renunțe la brățară, motivând că aflasem unele lucruri în legătură cu ea.

— Hotărît, de mâne să nu o mai văd la mâna ta! Mary, dacă continui s'o porți, voiu comite cine știe ce nebunie!

Așteptai zadarnic să mă întrebe ce-am aflat în legătură cu brățara. Vocea și tonul cu care-i vorbeam, o înfricoșaseră și o făceau să mă privească mută și mirată. Numai ochii ei de culoarea cerului senin fură în stare să-mi domolească mânia.

Unsprezece zile, în care timp suferii cumplit, Mary mă chinui mereu, promițându-mi continuu că va renunța la brățară. Eram înmărmurit de atâta prefăcătorie și minciună. Intr'o zi invoca un motiv, într'altă zi altul, într'una se supăra, într'alta plângea, făcea sau bătea câmpii. Podoaba aceasta albastră și subțire mă urmărea din același loc ca un blestem și strângea într'un fel de clește mâna albă ca zăpada a blondei ștrengărițe. Când împreuna mânile, șarpele de sticlă atingea pe cel de coral. Aveam atunci impresia că amândoi șerpii se însuflețeau, prindeau puteri, că erau două fiare zeloase care căutau să se suprime. Era lucru hotărît că una din aceste două fiare trebuia să moară.

Ii repetai dorința de nenumărate ori:

— Țin mult la acest lucru! De mâne încolo vei purta o singură brățară! Ai înțeles? Iți dau voe ca să-ți alegi tu întâi brățara care-ți place...

Mă ascultă. Adouazi purta o singură brățară, dar nu pe a mea. Eram nebun, scrâșneam din dinți și loveam cu pumnii în masă. Nu-mi amintesc cuvintele pe care i le adresai. Mary aștepta liniștită. Dupăce tăcui, îmi spuse fără înconjur, pe un ton foarte serios că singurul lucru pe care-l putea face era de a nu purta amândouă brățările în acelaș timp — pentrucă vedea că prin aceasta mă nemulțumea.

— O voiu purta cât voiu trăi și tot cu ea voiu intra în mormânt, adăugă ea. Nu căuta să afli nimic mai mult căci nu-ți voiu spune niciodată. Dacă hotărîrea mea ți se pare ne la locul ei, n'ai decât să-ți iei inelul înapoi! Voi suferi, o știu bine pentrucă te iubesc mult; și vreau să fim împreună. Dacă ții însă ca să renunț la această brățară, prefer să trăesc singură. Voiam să-ți lămuresc acest lucru. Acum fă cum crezi!

Este de prisos să spun cât de mult o iubeam. Numai iubirea mă făcea să-i ascult hotărîrea fără revoltă și împotrivire. Taina ei, în cele din urmă îmi păru nespus de frumoasă și jurai că i-o respect. Negreșit, o iubeam mult — căci altfel aș fi luat inelul și-ași fi plecat.

In intervalul de timp care se scurse până la ziua nunții și chiar după nuntă câtva timp, evitai într'adins să mai aduc vorba de brățară. Eram hotărît să tac și începusem să mă obișnuesc cu podoaba aceia chinuitoare. Nu știu dacă 'n dragostea mea înăbușisem orice urmă de gelozie. In adâncul sufletului păstram totuși cea mai curajoasă speranță pe care a nutrit-o vreodată un nebun îndrăgostit: aceia că într'o zi o va înlocui cu a mea. Totuși ceva mă scotea din fire. Era un gest al ei, probabil inconștient, care trăda groaza și pe care-l făcea atunci când ascundea brusc mâna sau când o acoperea cu cealaltă. Aveam impresia că-și simțea în fiecare clipă brățara în pericol.

In clipele în care cădeam pradă acestei neliniști nu-mi puteam stăpâni revolta. Mary îmi arunca la rândul ei priviri care voiau parcă să-mi amintească făgăduiala făcută.

Trecuse aproape un an dela nunta noastră. Cu toate că 'n acest interval de timp viața noastră fusese fericită, vrusei să-mi dau seama până unde crescuse rana care-mi rodea sufletul din prea multă dragoste și răbdare. Nu mai aveam nici o speranță că aș fi putut lămuri vreodată taina pe care o ascundea Mary. Purtarea ei era aceiași, fie că făceam aluzie numai la taina ei, fie că-i vorbeam pe față. Râdea de mine, își bătea joc și mă chinuia. Asistam la o repetiție a întâmplărilor dinaintea căsătoriei. In cele din urmă, văzându-mă mereu tulburat, își pierdu răbdarea și-mi spuse:

— Ascultă-mă! Văd că ai început din nou să mă chinuești cu bănuelile tale. Dacă ai să continui tot așa, voiu ajunge să te urăsc și atunci desigur puțin are să-ți pese dacă voiu purta o brățară sau alta.

— Nu vreau să se întâmple una ca asta! Iți mărturisesc că nu mă mai preocupă. Ești liberă să porți brățara care-ți place. Ceiace îți cer — este să-mi desvălui taina ei. Vreau să știu cine ți-a dat-o și decând o porți? O prietenă a ta mi-a spus că-și amintește că purtai această brățară chiar când erai pe băncile școalei.

Mă întrerupse țipând puternic:

— Taci! Pentru D-zeu, taci! Uite, am început să te urăsc. Un singur cuvânt dacă adaugi — tot ce a fost între noi se va prăbuși. Știi bine că acum nu-ți sânt numai logodnică!...

Fugi în camera ei lăsându-mă năuc ca în urma unei lovituri puternice.

Eșind din casă mă întâlnii din nenorocire cu unul din prietenii mei buni. Mă văzu necăjit și mă întrebă ce am. Ii povestii întreaga întâmplare dela început până la sfârșit, fără să omit cele mai mici amănunte. Bunul meu prieten mă crezu tâmpit, prost și slab și mă îndemnă să fiu energic, să țip, să scrâșnesc din dinți, însfârșit să înving cu orice preț.

Mă întorsei acasă cu capul amețit de tot ceiace-mi spusese. Era târziu. Mary dormea. Lumina candelei care străbătea prin sticla roșie, împrăștia în cameră umbre de sânge. O pată de umbră-i acoperea obrazul, apoi se ascundea în pernă. De subt cearceaf îi atârna o mână ca de mort. Vedeam pentru prima dată brățara aceasta albastră și blestemată strălucind la lumina roșie a candelei. In dulcea strânsoare a șarpelui, Mary dormea liniștită — fără nici un fel de bănuială, fără nici o tulburare. Işi depăna liniștită firul unui vis frumos.

Priveliștea pe care o aveam în fața ochilor îmi umplea sufletul de revoltă. Un nour roșu plutea în fața ochilor mei și inima-mi bătea tare să se spargă. In mintea mea încolți deodată ideia și planul crimei. In clipa aceia nu mă gândii la nimic și nici nu văzui urmările. Crezusem poate că procedând astfel, aș fi scăpat pentru totdeauna de tot ceiace mă neliniștea? Eram oare stăpân pe mine? Imi dădeam seama de ceiace făceam. Mă apropiai de pat, în vârful picioarelor, tiptil ca un hoț, mă aplecai și apucând șarpele cu o mână de cap iar cu alta de coadă, îi depărtai puțin mânile. Ce puțină energie ți se cere ca să comiți o crimă! Brățara se rupse în două!

Văzând frământările ei pe cearceaf, mă retrăsei îngrozit. Mary se deșteptase din cauza sgomotului. Inainte de a deschide ochii, își scoase mâna de subt cearceaf. Brățara nu mai era acolo! Zări numai bucățile, împrăștiate pe jos. Deschise ochii și sări din pat.

Totul se petrecu ca un fulger. Mary sta în fața mea în picioare, cu brațele și picioarele goale, îmbrăcată într'o cămașă roză cu dantele negre, cu bucle blonde împrăștiate pe umeri și cu șarpele frânt în mână. Tabloul ce-l aveam în față era înfricoșător și amintirea lui mă urmărește și astăzi. Pupilele ochilor păreau negre în strălucirea lor și albul ochilor mai mare svârlea un potop de săgeți de ură.

— Tu mi-ai spart-o! Tu! Bine-ai făcut! Totul s'a dus! Ai rupt orice legătură între noi! Te-ai purtat ca un mincinos, ca un nătâng, ca un egoist, un om curios, un om rău. Acum poți afla secretul: nu primisem dela nimeni brățara și de ea nu se lega nici o poveste, nici o taină. O purtam dintr'un capriciu, iar tu ai făcut atâta vâlvă pe teama asta. M'ai chinuit vreme îndelungată, pentruca la sfârșit... Ah! Te urăsc din cauza purtării tale! Piei din fața mea!

In noaptea aceia ne-am despărțit. Ea se remărită la Istambul. Un prieten care o zări, îmi destăinui că poartă totdeauna la mână o brățară lucrată în aur și coral.

MARIA HIMU

Traducere din limba greacă nouă.



Tablou sovietic — V. ȘIȘCOV

COPIII

Era aproape de amiază. Filca Povodir se sculă din locul său de lângă barcă, rămase o clipă gânditor, în picioare, apoi, căscând, se îndreptă către râu. In drum, printre mărăcinii de lângă lac, zări o fetiță cu cozile pe spate și doi băețași în sdrențe. Să tot fi avut vreo cinci sau șase ani. Fiecare dintre ei își găsea câte ceva de joacă, după plac. Băețelul cu părul blond, în picioarele goale și fără pantalonași, înfigea cu gesturi nevoase, ramuri de brad și floricele pe malul lacului. Pe vârful unui bolovan de piatră ce ieșea din apă, așezase o colibă, făcută din cutii de chibrituri.

— Asta e Crimeia — explică copilul lui Filca, care tocmai se apropia. E stânca Driva și casa de pe ea e locuința mea.

Vorbind, privea cercetător și cu neîncredere pe Filca, temându-se ca acesta să nu-l contrazică sau să-și bată joc de visul său. Fața i se întunecă și începu să respire greu, gata să izbucnească în sughițuri de plâns. Filca, fără să dea vreo atenție deosebită celor auzite, spuse numai:

— Ai fost în Crimeia?

— Cum nu! Am fost de vreo douăzeci de ori.

Filca, pentru ca să jignească băiatul, întoarse capul și râse pe înfundate.

— Și asta e un sat — zise fetița cu cozile pe spate, voind, vădit, să atragă atenția lui Filca.

Acesta se apropie de ea și aplecându-se să vadă ce face, o întrebă:

— Ce sat e?

— E satul Pietuchov. De acolo sunt eu. In satul ăsta a murit tata, pe urmă mama, și mătușele și bunicii și bunicele și toți au murit acolo, numai eu n'am murit, dar eu nu știu să mor că sunt mititică. La noi, la Pietuchov, a fost foamete mare, așa că pe unul l-a răpus boala, pe altul foamea; numai eu n'am fost răpusă pentru că sunt mică.

— Și cum ai ajuns aici?

— Cine, eu? Eu am venit cu vaporul. Am eșit odată să mă plimb pe nisip și vaporul stătea pe loc. M'au luat, și pe urmă a plecat. Pe mine nu m'a numărat ca pe ceilalți, căci sunt mititică. Când a plecat vaporul, după ce m'a lăsat aici, m'am dus și eu prin oraș, la biserică, la gârlă. La gârlă am văzut barca asta și am rămas aici. Da'tu cine ești?

Filca răspunse ceva. Fetița se uită lung la el, apoi continuă:

— Și eu am să mă duc la mânăstire cu băețelul care sapă morminte la cimitir. El nu vorbește deloc cu străinii. Nici cu tine nu are să vorbească, ai să vezi; numai cu mine vorbește. „Să mergem — mi-a spus — să mergem, Lisco, la mânăstire" — Lisca sunt eu — „Eu am să mă fac călugăr și tu călugăriță și o să ne rugăm pentru părinții noștri morți Domnului Dumnezeu..." Pe el îl cheamă Pietușok (Cocoș) și e foarte bun. El e frățiorul meu.

Fetița vorbea repede, frecându-și mânile sau ducându-le la buzele cărnoase. Avea față senină, bună și delicată de copil, dar în ochii-i cerești plutea o durere mare, adânc omenească.

Filca simți dintr'odată nevoia să-i spună un cuvânt bun, ca o mângâiere.

— Și tu nu te întristezi când te gândești la satul tău? Trăști...

— Mă gândesc, dar... Mâne ne adună în casa de copii. Mai e în barcă cu mine și un băețaș. E foarte bun și deștept. E tot din satul meu. Mi-a dat bomboane și îmi spune povești pentrucă îi este milă de mine.

Lui Filca i se păru că din inima fetiței, ca dintr'un ghem fermecat, se deapănă firul nu de mult trăit, al propriei sale copilării. Și acel fir nevăzut simți cum pe negândite, îl leagă de micuța povestitoare. Fetița suspină adânc. Suspină și Filca. Fetița duse mâna la gură și rămase gânditoare, cu privirea pierdută în zare; și acolo, în depărtare, o ceață cenușie îi învăluia amintirile, ascunzând în dosul ei icoana chipurilor celor scumpi, morți, căsuța ei, pădurea și câmpia smălțuită de flori, care răsunau de ciripitul păsărelelor.

Zâmbind la aceste imagini, fetița se întoarse către Filca, arătându-i ramurile înfipte în pământ, la marginea lacului.

— Asta e o pădure. Pădurea noastră din Pietuchov și păsărica dintre rămurele e o cățărătoare. Am făcut-o din cârpe — e ca și vie. Mergeam prin pădure cu ea și pe câmp, stăteam de vorbă. Și asta e bună. Nu plânge, nu cere nimic. Și în noaptea aceia am plâns mult... Tri-i-ist.

Filca, cu inima străpunsă de tristețe se depărtă de ea și se întoarse spre fratele ei, Pietușca.

— Bună ziua, Pietuș — îi spuse. Ce faci aici?

Băețelul cu părul bălan și cămășuța trandafirie murdară, nu ridică capul și nici nu răspunse. Ședea în genunchi și făcea un gard din nuele. In dosul gardului rânduise mici movilițe de pământ, la căpătâiul fiecăreia pusese o cruciuliță și de jur împrejur flori albe, iar unul dintre morminte era mai mare, crucea mai frumoasă și florile mai multe.

Filca mângâe copilul pe păr, cu bunătate, și-l întrebă blajin:

— Ce faci, Pietruț?

Suspinând, cu capul tot plecat, copilul răspunse domol, cu o voce întretăiată:

— Ci-mi-tir...

— Ce este cimitirul?

— Mor-min-te...

Filca încercă în zadar să lege conversație cu micul solitar. Fetița cu părul împletit îi veni în ajutor.

— Nu-l mai întreba. El nu știe altceva decât cimitirul ăsta. E cimitirul nostru din Pietuchov.

Pietușok ridică privirea, se întunecă la față și se uită amenintător la soră-sa.

Filca, nu cu mintea ci cu inima, ghici răspunsul acelei priviri încruntate care parcă voia să protesteze. Da, da, desigur că Pietușka ar fi putut împleti și clădi lucruri frumoase din rămurele, flori, nisip și pietricele; dar nu voia, nu voia să facă decât cimitire și morminte. Și Filca l-a priceput, căci îndată a luat flori și ramuri și, împletind o coroniță, o anină din crucea celui mai mare mormânt. Pietușka simți că este înțeles, totuși sprincenele sale nu se destinseră. Suspină adânc, îngenunchie și rosti cu glasu-i domol și întretăiat:

— Dacă și tăticul meu și mămica mea au murit, ce să fac altceva decât morminte? Ei dorm aici înăuntru și eu vin mereu să mă rog. Tu să nu pui mâna, să nu atingi, să nu-mi dărâmi ceva că te m u ș c...

— Cum o să dărâm? Și părinții mei au murit.

— Dar ce-mi pasă mie? răspunse Pietușka. Ai mei erau mai buni. Și eu vin mereu să mă rog aici...

— Și cum te rogi?

Pietușka clipi din ochii-i înfrigurați, înlăcrămați și ștergându-i cu pumnul murdar, zise în șoaptă aproape:

— In nici un fel...

Trad. din rusă de E. E.

Un Ceh

Optimism american

Dacă există ceva ce urăsc Americanii din totă inima, apoi acest ceva este grija. Și ca să înlăture aceasta, au făcut o întreagă filosofie:

„Viața omului este întocmită de un destin, care se rezumă la „dacă"-„sau"!

„Dacă este om, trăește sau e mort. Dacă e mort, nu trebue să-și bată capul; dacă trăește, nu-i rămân decât două lucruri: sau e bogat, sau e sărac. Dacă e bogat nu trebuie să-și bată capul. Dacă e sărac nu-i rămân decât două lucruri: sau moștenește ceva parale sau câștigă la loterie sau trebue să muncească. Dacă câștigă ușor banii nu mai trebue să-și bată capul. Dacă trebue să muncească, nu-i rămân decât două lucruri: sau câștigă mult sau puțin. Dacă câștigă mult, nu-și mai bate capul, dacă câștigă puțin nu-i mai rămân decât două lucruri: sau se mulțumește cu puțin sau se silește să câștige mai mult. Dacă se mulțumește cu mai puțin nu trebue să-și mai bată capul. Dacă se silește să câștige mai mult, îi rămân iar două lucruri: sau izbutește sau nu. Izbutește, nu-i mai pasă de nimic. Nu izbutește în sforțările sale, îi rămâne una din două. Fie că se îngrijește cineva de el, fie că moare de foame. Dacă are cineva grijă de el, la ce să-i mai pese de ceva, dacă moare, tot două îi mai rămân: sau se duce în cer sau în iad. Dacă se duce în cer, nu-i mai pasă de nimic! Și dacă ajunge în iad, atunci n'are nici un rost să se mai îngrijească de ceva.

La ce să-ți mai bați capul?...

CENTURA DE CASTITATE

— Ce-ar fi să-mi pui o centură... cu éclair ?

Napoleon I către Maria-Luiza

Pacea se nărue

Când congresul dela Châtillon-sur-Seine, suspendat pentru o clipă, își reluă ședințele, Caulaincourt primi o serie de instrucțiuni datate 17 Februarie:

„Providența mi-a binecuvântat armele. M'am ciocnit eri cu armata principelui de Schwarzenberg, pe care sper s'o nimicesc înainte de-a apuca să treacă granița. Trebue să ai aceiași atitudine: toate eforturile pentru pace. Vreau pacea... pe baza propunerilor dela Frankfurt".

Depeșa imperială nu ajunge însă în mâna lui Caulaincourt decât în ziua de 21 Februarie. Intre timp, delegatul Franței, neștiind să-și precizeze hotărît atitudinea, a stârnit furia lui Napoleon:

„Habar n'ai de treburile mele. Ești influențat de impostori, spunea împăratul la 19 Februarie. — Sunt atât de copleșit de propunerea infamă pe care mi-o trimiți, încât mă și simt dezonorat numai prin faptul că am putut fi pomenit în propunerea ce ți s'a făcut", de-a accepta granițele anterioare Revoluției.

In ajun, la Nangis, Napoleon primi pe un parlamentar trimis de Schwarzenberg spre a-i cerși un armistițiu:

„Mizerabilii aceștia cad în genunchi la prima lovitură, — îi scrie Napoleon fratelui său Joseph. — Pentrucă norocul s'a întors de partea mea, acuma pot pune eu condiții. Dușmanul e descurajat. Sper deci să pot încheia pacea".

In această stare sufletească, el îi scrie Mariei-Luiza:

Buna mea prietenă,

Treburile îmi merg atât de bine, încât Schwarzenberg mi-a cerut un amenistițiu * *azi-noapte. Nu i-am dat niciun răspuns.*

Nădăjduesc să încheiu pacea în câteva zile; dar o pace statornică, demnă de mine și de Franța.

O sărutare băiatului. Ai încredere în toată dragostea mea.

Adio, buna mea Luiza.

NAP.

Nangis, în 18 (Februarie), la ora 7 dimineața.

Buna mea Luiza,

Sunt obosit. Am avut o zi superbă. Am sfărâmat corpul de armată al lui Bianchi, compus din 2 divizii și Würtemberghezii. Am făcut 4.000 de prizonieri; le-am ucis 2.000 de oameni; am luat 6 tunuri și multe trăsuri. Dar, ceiace face mai mult decât toate acestea, am pus stăpânire pe podul dela Montereau, fără să le fi dat vreme să-l distrugă.

Pornesc după inamic. Am capturat 2 drapele austriace, un general și câțiva colonei.

Cu bine, draga mea. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Montreau, 17 ** *Februarie, la ora 6 după amiază.*

Dacă împăratul dă ordin să se tragă salve de tun pentru victoria dela Montereau, obiectivul său rămâne însă, tot pacea, și cuvântul e înscris în buletinul glorios:

Buna mea prietenă,

Am fost atât de obosit aseară, încât am dormit 8 ore fără întrerupere. Dă ordin să se tragă 30 de salve de tun pentru lupta dela Montreau. Când îți scriu să dai ordin să tragă cu tunul, trebue să faci o scrisoare, iscălită de tine, către ministrul de război, și să-i spui: în cinstea victoriei câștigate de împărat în cutare zi; — ministrul de război trebuind să fie totdeauna informat direct asupra evenimentelor militare.

Adio, buna mea Luiza. Cu tot gândul la tine.

NAP.

In 19, la amiază.

* Impăratul pronunța și scria totdeauna în felul acesta cuvântul armistițiu.

** In loc de 18, Napoleon greșea adesea data.

Buna mea prietenă,

Mi-ai trimis o foarte frumoasă bombonieră, cu portretul regelui Romei rugându-se. Aș dori să pui să-l graveze cu această deviză: îl rog pe Dumnezeu să mântuiască pe tatăl meu și Franța. *Această mică gravură e atât de interesantă încât va plăcea tuturora.*

Ți-l trimit pe Mortemart cu 10 steaguri luate dela Ruși, Prusaci și Austriaci.

Eu sunt sănătos. Impăratul Rusiei și al Austriei și regele Prusiei au fost în Pont la Madame. De-acolo au venit la Bray, cartierul lor general fiind fixat la Fontainebleau pentru ziua de 18. Acuma au pornit-o grăbiți spre Troye.

Trupele mele au intrat în Nogent și în Sens. Sărută-mi băiatul Ingrijește-te și nu te îndoi nicio clipă de toată dragostea mea.

NAP.

Montreau, în 20, la ora 9 dimineața.

„Regele Romei făcându-și rugăciunea": portretul era de Thibault, care-i făcu o copie pentru gravura cerută de Napoleon.

— Dați-i o uniformă din Garda Națională", — sfătui regele Joseph, amestecându-se într'o chestiune care nu-l privea deloc.

Nogent-sur-Seine, 20 Februarie, la ora 6 după amiază.

Draga mea,

Am sosit aci. Azi e un frig îngrozitor, care ne-a făcut să suferim și a folosit mult, dușmanului, deoarece pe vremea asta drumurile fiind foarte bune, și-a putut evacua totul spre Troye, fără nici-un neajuns. Altminteri, i-am fi prins jumătate din efectiv.

Eu sunt sănătos. Impăratul Austriei n'a trecut de Troye. Cel al Rusiei era la Bray și voia să doarmă la Fontainebleau.

(Fără semnătură)

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 20 la ora 10 noaptea. Portretul micului rege, cu deviza Dumnezeu să mântuiască pe tata și Franța *trebue să fie gravat în 36 de ore. O copie îngrijită se poate face în 2 minute. Dă ordin în consecință, așa încât în 24 de ore gravura să fie pusă în vânzare la Paris.*

Cu bine, draga mea. Aștept să-mi scrii că nu mai ai guturai și că ești sănătoasă.

NAP.

Nogent, în 21, la ora 4 după amiază.

Draga mea,

Trimite s'o cheme pe ducesa de Castiglione. Spune-i să-i scrie soțului ei că a adormit; ar fi trebuit să fi eliberat până acum Mon-Blancul, Ainul și să-l fi zdrobit pe inamic. Să-i scrie în sensul acesta și să-l îndemne la luptă.

Eu sunt sănătos. Vremea e foarte frunoasă, dar cam rece.

Cu bine, dragostea mea. Cu tot gândul la tine. O sărutare micului rege.

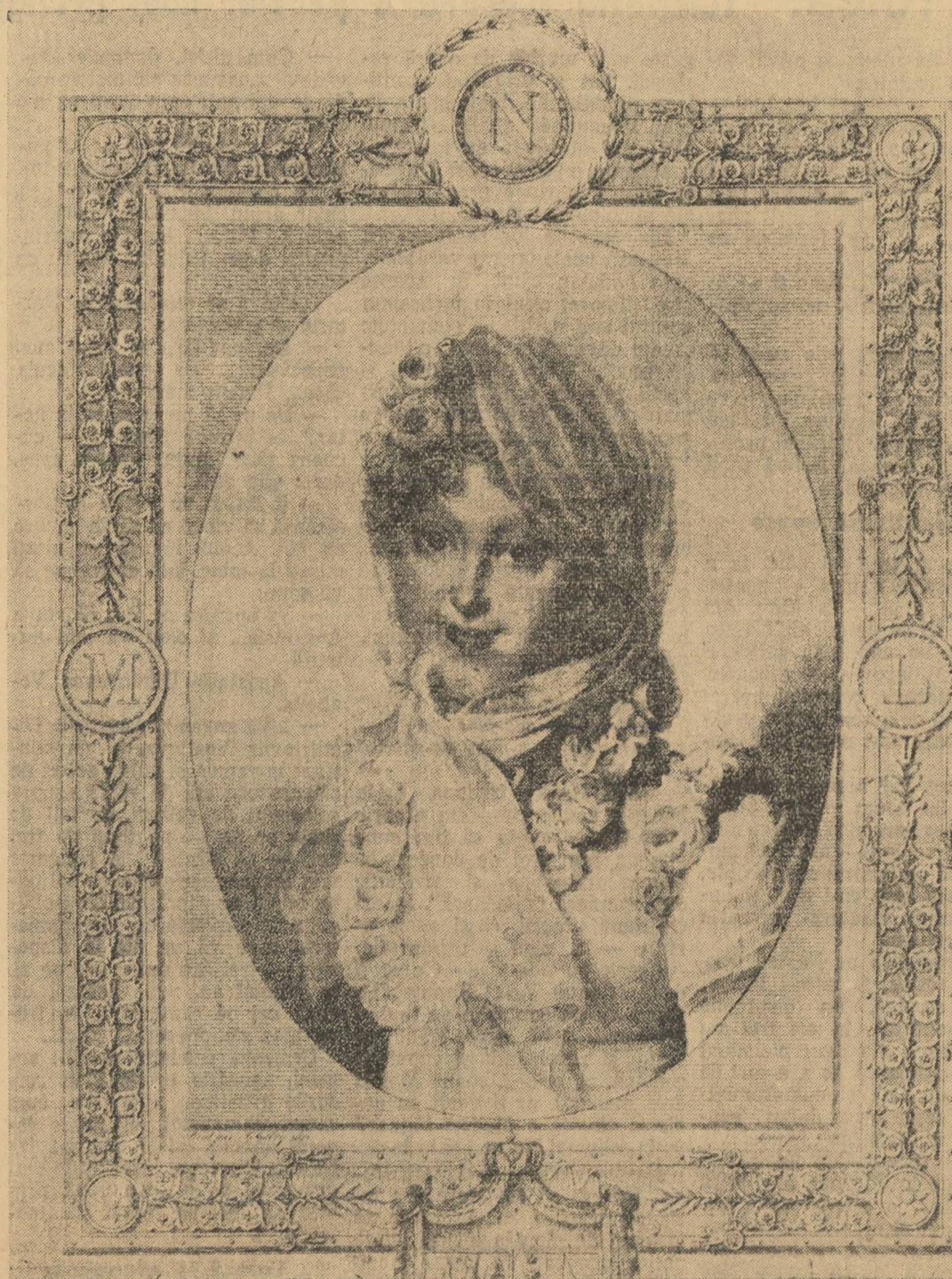
NAP.

Nogent, în 22, la ora 9 dimineața.

Impăratul dăduse mareșalului Augereau, duce de Castiglione, care luptase vitejește în Germania, comanda corpului de armată din Lyon.

Augereau trebuia să cadă în spatele trupelor dușmane și să le surprindă convoiurile cu merinde și muniții, — sau să ajungă în departamentele dela graniță, Mont-Blanc (Savoie) și Ain, — sau, în sfârșit, să înainteze în susul Saônei.

Față de moliciunea operațiunilor sale, Napoleon i-a scris Mariei-Luiza să vorbească cu tânăra ducesă de Castiglione, Adelaida-Josefina de Bourbon de Chavanges, pentru ca aceasta la rândul ei să-i inspire mai multă energie mareșalului, care o adora.



Augereau era însă obosit de război. Peste câteva săptămâni el va lansa o proclamație regretabilă, care-i va știrbi definitiv reputația:

„Ostași, sunteți deslegați de jurământul vostru, prin abdicarea unui om, care, după ce-a jertfit milioane de victime ambiției sale nesățioase, n'a știut să moară ca soldat".

Momentul pare prielnic pentru pace. La întoarcerea neașteptată a norocului de partea lui Napoleon, țarul e cuprins de panică:

„Am primit și propunerile inamicului, — scrie în ziua de 20 regele Joseph. — Ele constitue mai degrabă o capitulare decât un tratat de pace"

„Dragă frate, am intrat în Troyes, scrie Napoleon la 24 Februarie. — Inamicul mă asaltează cu parlamentari care-mi cer o suspendare a ostilităților. Vom discuta poate astăzi; dar numai dacă negocierile dela Châtillon vor avea ca bază propunerile dela Frankfurt. Ministrul de Interne (Contele de Montalivet) e un fricos. Nici el, nici Ministrul Poliției (Savary) n'au habar de interesele Franței nici cât am eu de ale Chinei".

Aceasta era starea sufletească a împăratului când i-a scris Mariei-Luiza să încerce a-l îndupleca pe „Papa François" să fie mai voluntar și să nu se mai lase condus de Aliați:

Buna mea prietenă,

E foarte frig. Sunt puțin obosit. Am ajuns în sudul Marnei, până la Bar-sur-Seine și merg mai departe.

Papa François a fost extrem de trist și de plictisit la Troye și avea foarte puțin de-aface cu Rușii. Nu se prea iubesc între dânșii. Francezii țin mai degrabă la Austriaci decât la ceilalți.

Eu sunt sănătos. Te sărut, cu bine, draga mea.

NAP.

Troyes, în 24 (Februarie), la ora 8 seara.

Buna mea Luiza,

Frigul care s'a lăsat e extrem de neplăcut pentru bieții soldați, care sunt obligați să rămână călări zile și nopți în șir.

Tatăl tău a fost foarte trist și chiar bolnav la Troye. Are puține legături cu Rușii. Nu se prea iubesc. Ar fi bine să-i scrii și să-l dojenești că nu-ți mai dă vești despre dânsul, că te-a uitat și că ar putea, făcându-și datoria față de monarhia lui, să ne ajute și pe noi; trebue să fie înțelept și să aibă o voință proprie, iar nu să se facă instrumentul Angliei și al Rusiei. In sfârșit, scrie-i energic și arată-i care sunt interesele tale și ale fiului tău. Spune-i totodată că noi suntem hotărâți mai degrabă să murim decât să încheem o pace rușinoasă și dezonorantă; și că politica pe care o face nu e prea fericită, fiindcă nu va dura.

Cu bine, draga mea. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Troye, în 25 (Februarie), la ora 2 după amiază.

Trupele mele au intrat în Bar-sur-Seine și în Vendeuvres. Sunt foarte mulțumit de populație; are cel mai mare entuziasm. A ucis o mulțime de dușmani. Cazacii săvârșesc adevărate orori. Impăratul Alexandru e foarte urât de cei de aci. Locuitorii îl stimează și au fost mai mulțumiți de tatăl tău, dar el susținea mereu că nu are nicio putere. Se plimba toată ziua prin grădină, eșea rar și primea lume puțină.

Buna mea Luiza,

Și azi e foarte frig; cred totuș că are să se îmbunătățească vremea. Cu sănătatea o duc foarte bine. Aștept să-mi scrii că micul rege e sănătos și că i-a trecut guturaiul.

Trupele mele înaintează spre Bar-sur-Aube și spre Châtillon-sur-Seine.

S'ar părea că tatăl tău nu prea ține la Ruși. Se întâlnește foarte rar cu împăratul Alexandru.

S'au început negocierile pentru o suspendare a ostilităților; nu știu dacă se va ajunge la vreun rezultat.

Adio, buna mea Luiza. Cu tot gândul la tine.

Ingrijește-ți sănătatea. O sărutare micului rege.

NAP.

Troye, în 26, la ora 3 după amiază.

Troye, în 26, la ora 6 după amiază.

Buna mea prietenă,

Sunt stăpân pe Châtillon-sur-Seine. Astfel, congresul pe care Aliații voiau să-l facă la mine, se va ține sub privigherea mea. O glorie de-o clipă i-a îndemnat să fixeze congresul la Bourgogne.

Trupele mele sunt la Bar-sur Aube, la Châtillon și la Auxere. Mareșalul Auger(eau) se îndreaptă spre Dijon. Amnistițiul (!) n'a fost încă semnat; n'au căzut de acord asupra liniei de demarcație.

Locuitorii și țăranii dau dovada unei însuflețiri inegalabile. Vin cu sutele în mijlocul nostru.

Rușii au vrut să-i pună pe Burboni în frunte. Li s'a râs în nas pretutindeni și nimeni n'a vrut să-i urmeze pe această cale. Austriacii nu i-au secondat și nici n'au vrut să audă vorbindu-se de Burboni.

Cu bine, draga mea. Te sărut cu dragoste.

NAP.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 28. Ți-am trimis scrisoarea tatălui tău. Omul acesta sincer și cinstit e trădat atât de des! Toate se vor întoarce împotriva sa, dar, între timp, ne face destul rău.

Azi ne-a plouat toată ziua. Am capturat bagaje, 3 sau 400 de prizonieri și am alungat armata dușmană pe malul drept al Marnei. Vom vedea ce va mai fi de făcut mâne.

Adio, buna mea Luiza; îngrijește-ți sănătatea și sărută-mi băiatul.

NAP.

Jouarre, 1 Martie, la ora 6 după amiază.

Scrisorile împăratului oglindesc adevărul. Un armistițiu e pe cale să se închee. In fața primejdiei evaziunii dușmane, burghezii și țăranii se ridică în adevăr pretutindeni în ajutorul armatei. Napoleon nădăjduește „să termine curând cu toți dușmanii" și-și arată compătimirea față de „sincerul și cinstitul" său socru, atât de des înșelat.

Or, în ziua de 1 Martie, iată cum răspunde socrul la această compătimire. Acuzat de slăbiciune de către aliații săi, el trebue să iscălească un act solemn, care-l va ține legat timp de douăzeci de ani. Anglia, Austria, Prusia și Rusia se angajează să organizeze fiecare o armată de 150.000 de oameni până la încetarea ostilităților. Acest preludiu al Sfintei Alianțe, deoarece liga a fost beatificată, — era opera lordului Castlereagh. Și scrisorile împăratului dovedesc că el habar n'avea de dânsa.

A doua zi chiar, la 2 Martie, el o sfătuește pe Maria-Luiza să-i scrie împăratului Austriei: „și îndeamnă-l să țină puțin și cu noi".

Maria-Luiza împărtășește dragostea lui Napoleon, dar rămâne o fetiță răsfățată și capricioasă:

„Astăzi m'am deșteptat foarte rău dispusă, — scria împărăteasa în carnetul ei de călătorie. — N'am nicio veste dela împărat. Nu-i deloc exact. Constat că m'a uitat. Ah! numai noi, femeile, suntem statornice în dragoste! Bărbații sunt atât de ușuratici!..."

In timp ce soarta Franței și propria-i fericire sunt în joc, cu ce se ocupă Regenta? Se distrează ascultând trăncănelile unui papagal pe care i l-a dăruit ducesa de Montebello; desenează; brodează; face muzică; îi lucrează scumpei sale ducese, mareșalei de Montebello, „o capodoperă începută acum un an: o splendidă batistă"; îi trimite „buchete", mize pierdute la joc. Dar, ca și castelanele Evului Mediu, ea țese — împreună cu Doamnele de onoare — pentru răniți. Nu-i menirea femeii să aline durerile omenirii?

Dar eticheta! Dar invitațiile la Curte trimise ducesei Savary de Rovigo, născută Marie-Charlotte-Felicité de Fandoas-Barbazan de Seguenville! Dar scenele Doamnei de Montesquiou, guvernanta Regelui Romei!? Dar clevetirile și calomniile împotriva cutărei Doamne roșii, negre sau albe dela Palat!?

Despre aceste meschinării îi scria Maria-Luiza lui Napoleon în clipa când tronul său începuse să se clatine.

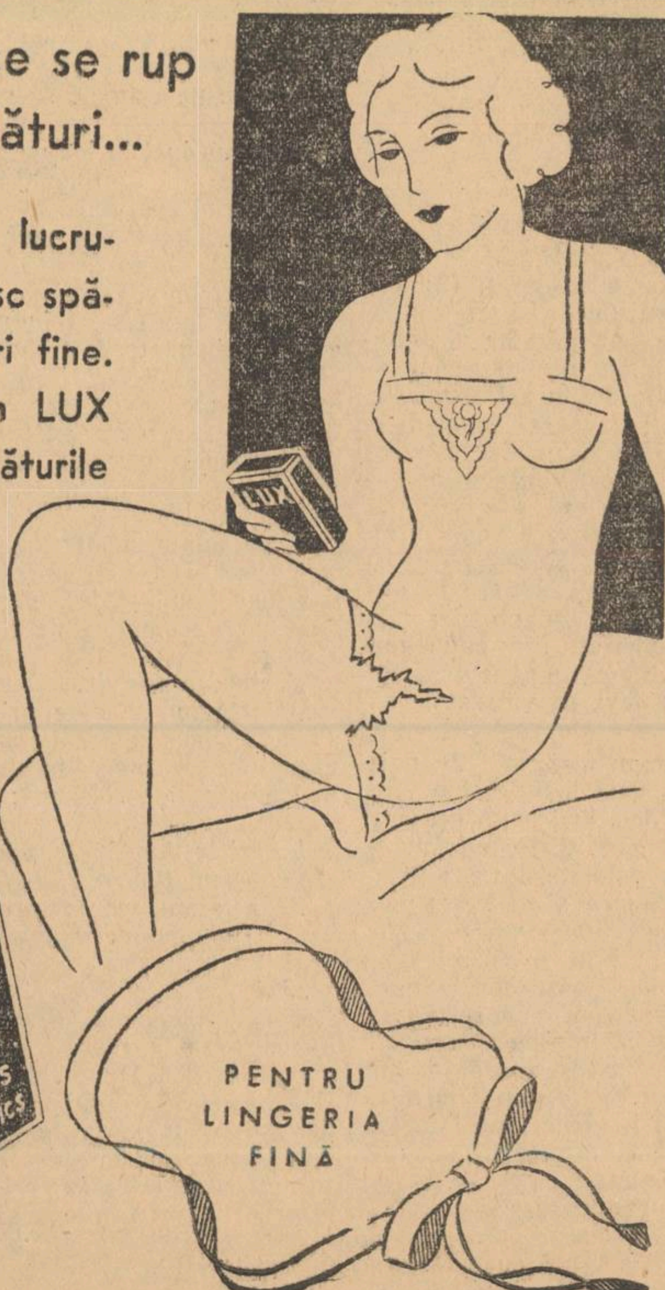
Răspunzându-i, împăratul găsea, în tumultul luptelor, prilejul să scrie o pagină de adâncă filosofie și de înaltă morală.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

Mătăsuri fine ce se rup la primele spălături...

Nici o mirare: lucrurile fine trebuesc spălate cu săpunuri fine. Fulgii de săpun LUX menajează țesăturile fine, păstrându-le ca nouă.





Viața unei celebre cântărețe

„Haida, Troica!" (Licitația funebră a penelor unei privighetori)

de Alexis Nour

In împărăția șerpilor

Amintirea de mai jos se intercalează între descălecarea mea la Kiev în 1895 și cea dela Petersburg în 1912, pe la mijlocul sau la sfârșitul lunei Martie.

Chipul acestei privighetori unice în muzica vocală rusă, cu numele de Anastasia Dimitrievna Vealțeva, îmi apăruse pentru prima oară a patra zi de Paști, într'o pădure milenară, suburbană, a Kievului.

Era, pe atunci, o fetiță de vreo șaisprezece ani și... se rezema pe brațul tânărului doctor în drept, Alexandru Mitiucov.

Se plimbau acești doi îndrăgostiți pe cărările umede, alunecoase și foarte primejdioase ale pădurii mitropolitane, adică pe aceleași locuri, unde mă aflam și eu (pe atunci liceian, venit la rude de vacanța Paștelor), cu un nepot al meu — Sașa Leontovici, ajuns la vârsta de 28 de ani sub-prosector al Institutului de Fiziologie de pe lângă Facultatea de Medicină a Universității Imperiale „Sfântul Vladimir" din Kiev.

Erau poteci primejdioase... Il însoțeam pe savantul meu nepot, din curiozitate, atras de frumusețea împrejurimilor Kievului și spre a-l ajuta la prinderea tritonilor de prin băltoacele pădurii, abia colorate cu verdele mugurilor.

Aveam cu noi pe un bătrân „pedel" dela Institutul de Fiziologie, bun cunoscător al locurilor și înarmat, pentru pescuirea tritonilor, cu unelte inventate chiar de dânsul, în lunga-i carieră de „asistent" al experientelor de vivisecție.

Acest temerar servitor al științelor naturale, vânător al făpturilor mici silvestre și palustre, era însă în acea zi uimit de numărul năpârcilor, viperelor și al altor reptile veninoase, apărute — vădit disdedimineață — spre a fi țintuite pe loc de moleșeala solară.

Băltoacele adumbrite de vrafuri de frunze și vreascuri putrezite păreau abisuri negre, dar limpezi. Unele reptile stăteau pe jumătate în apă, iar altele se mișcau, pe alocuri, la marginile mocirlei ca mănunchiuri de nuele negre pătate cu mucegai alb. Intinși pe cărări, șerpii păreau imitații artistice de bastoane vechi, rupte și aruncate'n dezordine.

In fața Ucrainei inundate

Ne aflam pe panta râpoasă, îndreptată spre Dnipru și ne apropiam de stupăria Mitropolitană, din vârful dealului, unde nepotul meu cu bătrânul „naturalist" erau primiți totdeauna cu mare prietenie de cei cinci călugări prisăcari.

Aici, accesul publicului era oprit. Nici o alee nu tăia pădurea „Cătunului viperelor", iar cărările din an în an deveneau mai surpate, mai umede și mai alunecoase. Era un paradis al reptilelor. Nimeni nu îndrăznea să pătrundă în desimea acestui stejăriș ideal. Până și criminalii evadați nu se ascundeau aici, iar poliția se oprea la marginea „cătunului viperelor" fără să-i mai caute, fiind sigură că mai târziu — chiar dacă s'au ascuns — se vor găsi numai cadavre înveninate. Ghioceii, toporașii și alte flori nenumărate creșteau abundent și de mărime neobișnuită, fără ca cineva să vină să le culeagă...

Ne țineam mai mult de poienele mai mari, mai deschise, mai însorite, deci mai puțin populate cu șerpi mascați. Pe potecile acestea neumblate, era atât de ușor să aluneci și să te rostogolești peste câteva vipere și năpârci!... Pentru a pescui tritoni, trebuia să ne așezăm în patru labe pe marginea unor băltoace putând avea în plus și alte surprize: dar dacă se surpa malul? Nu intram în abisul limpede și întunecat — împărăția acestor drăcușori iuți și negri, mult căutați de știință?

Peste trei ceasuri de trudă, cu borcanele pline de tritoni, ne gândeam la coșul cu provizii și la stupăria, unde urma să bem „medoc" — vin dulce și spumos din miere de albine.

Ajunși deasupra Dniprului, îi priveam încântați revărsările spre răsărit: la vre-o 50 de kilometri, până la linia neagră a pădurilor Cernigov-Moscova, Ucraina era o mare întinsă, încrețită de insule, păduri, nisipuri, podișuri, târgușoare, sate, cazinouri, vile, vapoare, corăbii și bărci. In jurul nostru, domnea însă tăcerea unei pustiități înalte.

La o distanță de vre-o două sute de metri, o pereche admira aceiași priveliște, din capătul unei poteci. Ne-am dat seama că erau și alții fără frică de șerpi și agreați de călugării prisăcari. Nu puteam însă deslusi figurile, chiar de ne-ar fi fost arhi-cunoscute.

Am pornit spre stupărie—în sus, pe o potecă alunecoasă, constatând însă că șerpii erau inerți și că nu țineau cu orice preț să se supere când călcam în spațiile lăsate libere de pestrițul corpurilor lor, formând izvoadele cele mai fantastice.

„Nastea" cu „cizmulițe roșii"

Intâmplarea a vrut ca apoi, să ne întâlnim cu aceiași pereche, tocmai la bifurcarea cărării dinspre stupărie.

— Sașca! — auzii o voce bărbătească, dincolo de câtiva stejari mari.

— Sașca! — îi răspunse nepotul meu Leontovici și adăogă: — Nastea!

— Alexandr Vasilievici! — răsună o voce de fată...

Urmă o ploaie de întrebări, răspunsuri și exclamații, din care reeșea că o prietenie veche lega pe nepotul meu de cei doi îndrăgostiți.

Am fost apoi prezentat domnișoarei Anastasia Dimitrievna. Numele de familie nu-l reținusem atunci.

Observația imediată a fost că nepotul meu o tratează pe „Nastea", ca un superior, iar bătrânul pedel universitar — ca egal. Nu m'au atras — deși era frumoasă — decât originalitatea figurii și ochii ei, perle mari, lungărețe. Purta cizme roșii de saftian, pe care nici o domnișoară veritabilă nu le-ar fi încălțat, decât doar din extravaganță.

Imbrăcămintea îi dădea aspectul de intelectuală, dar și de servitoare. Vorba o arăta cu o educație insuficientă. Spunea lucruri simple: O „domnișoară" trecută prin școală, s'ar fi exprimat mai „literar". Tinerețea și exuberanța-i oarecum reținută, erau însă calități deosebit de plăcute.

După maniere nu făcea impresie de parvenită. Țin minte cum, prinzându-mi odată privirea întrebătoare pe cizmele sale roșii, mi-a zis:

— Le-am luat în loc de ghete, fiindcă pe aici sânt mulți șerpi. Pentru prima oară...

O voce caldă, cu timbru de contra-alto. Un zâmbet și un gest oarecum legat...

— M'a convins că în pustiul acesta privighetorile trebuie să cânte și ziua. Ne-am dus în cele mai periculoase desișuri și, în două ceasuri, n'am auzit decât câteva triluri, scurte... Când te gândești că riscam poate viața, — zise Mitiucov.

— Nu ne-am încălțat oare cizmele pentru asta, iar d-ta nu le-ai uns cu alifie de caleandră, pentru că șerpii fug de mirosul acesta?

„Cizmulițe roșii"...

Mai târziu, de câte ori n'am auzit, la concerte, sau pe plăci de gramofon, strofele jucăușe și melodioase ale „Nastei":

Dă-mi în dar, băete, mie
Cizmulițe roșii!
Ah..., te mai vâr în sărăcie
Cu cercei, frumoșii!!...

...La stupărie, prânzul nostru, stropit cu medoc și însoit de bunăvoința călugărilor, și-a urmat cursul firesc. Atunci am reușit să aflu dela bătrânul nostru pedel universitar, că Nastea era fata chelneriței din casa lui Mitiucov bătrânul — celebrul profesor de drept roman, care plănuia să-și lase catedra fiului său. Tânărul Mitiucov obținuse de curând gradul de doctor în drept roman — numai în cinci ani după ce-și luase licența! — urmând să fie admis ca privat-docent la Facultate.

— Dar, — adăogă bătrânul — e o chelăriță care mai lucrează și la bucătărie. Fata spală uneori vasele și iată... alteori, se plimbă cu tânărul ei stăpân prin pădure ca să asculte privighetorile și... să se ferească de șerpi!...

Ne-am întors în oraș și — obosiți, băuți puțin — ne-am despărțit.

Am aflat, apoi, dela rude că romanul Nastei cu Mitiucov dura de un an și că tinerii nu trăiau în concubinaj, legătura lor fiind numai platonică. Bătrânul profesor nu intervenea, lăsând totul pe seama timpului.

Două talente opuse

Au trecut trei ani până la o nouă venire a mea — pentru mai mult timp — la Kiev. Am aflat atunci că de doi ani Nastea Vealțeva nu mai e în serviciul familiei Mitiucov și că plecarea ei se datorește refuzului net al bătrânului de a consimți la o căsătorie care nu-i putea face cinste.

Mitiucov-fiul ajunsese privat-docent, iar acum — prin publicarea unor cercetări în domeniul dreptului roman — urma să moștenească pe ilustrul său părinte. Se vorbea însă că-i trist și lipsit de voință. Băutura-i devenise ultimul refugiu.

N'o dominase pe Nastea pentru a o reține. Aceasta-l iubise, dar l-a respins, l-a disprețuit chiar; pentrucă, în cei trei ani de dragoste, n'a avut niciodată tăria bărbătească de a o feri de situații dificile și compromițătoare. Fusese prea „înger" pentru a fi aproape de „femee"...

— Un tipic reflex intelectual rusesc, de insuficiență a voinței, o uvertură la opera vieței numită talent și alcoolism, — spuse cineva, — căci, la urma urmei, tânărul putea foarte bine să se însoare cu Nastea; talentul și erudiția l-ar fi dus la catedră, și fără sprijinul din partea tatălui. Nu se putea întâmpla altfel unui om care la vârsta de șease ani se iniția în tainele dreptului roman, uimind apoi lumea, înaintea anilor de liceu, cu recitări de silogisme și formule juridice, strălucit alcătuite de bătrânul Mitiucov...

— Era la fel cu micuții șahiști geniali, cum e acum cazul lui Aliohin, — știți, puștiul din portretele apărute în toate revistele, proorocit a fi „odată" campion al lumii...

— Sigur, că nici însurătoarea nu l-ar fi făcut pe tânărul Mitiucov să nu bea, când tatăl său încerca în această privință atingerea limitei. Cel puțin tinerețea i-ar fi fost crutată de acest viciu. Ei, și acum — ce altceva avea de făcut, când la 28 de ani ajunsese profesor universitar, neavând decât trei pasiuni: dreptul roman, Nastea și vodca!?...

— Mi s'a părut totdeauna că Nastea avea fumuri de „înălțare în viață", — zise cineva.

— De parvenire, mai bine zis!

— Ce vrei, dragă, să iasă dintr'o fată de bucătăreasă? — replică o doamnă.

In lumea cântecelor țigănești

Au mai trecut trei ani, în total șease, dela întâlnirea mea cu Nastea, la stupăria călugărească. In urma unor peregrinări, venisem la Kiev, ca student înscris la Facultatea de Drept. Catedra principală de „Roman" o avea tot Mitiucov-tatăl înconjurat de docenții lui. Pentru cei șease mii de studenți ai Facultății, s'au înființat însă și a doua catedră, ocupată de Mitiucov-fiul.

In timpul celor trei ani, venind din când în când la Kiev, aflam câte ceva despre Nastea. Se spunea că devenise camerista unei artiste cunoscute — Șulghina, din Moscova — angajată la opera din Kiev, pe care o însoțea la teatru și la chefuri. „Chefurile" acestea având însă loc totdeauna prin „grădinile de iarnă", la „corurile țigănești", erau cele mai atractive petreceri nocturne. Tolstoi în „Cadavrul viu" ni le-a redat minunat.

Fiind deosebit de „muzicală", Nastea a avut astfel ocazia să guste atât muzica de operă serioasă, cât și originala „cantilenă țigănească", mult iubită în arta romantică vocală. „Țiganii albi" din Moscova au fost monopolizatorii petrecerilor stridente pentru spiritele prea inegale ale zbuciumului rusesc.

Din corurile lor se iveau ca „soliste", unele talente veritabile, care ondulau când în șoapte sfredelitoare, când în fortissimo gutural sau nasal, — romanțele create „acolo" în cursul ultimului secol. Toți compozitorii și poeții ruși au contribuit la formarea unui repertoriu mereu nou pentru „Țigăncile Moscovei".

Acestea schilodeau însă cu accentele lor nenaturale, orice capod'operă de Ceaicovschi, Rubinștein, Balachirev, Musorgschi, — pentruca, într'o clipă, să schimbe romanța „nobilă", cu abracadabrantul cântec țigănesc însoțit de sălbăticia dansului, extrem de cunoscut:

Tu-sa, tu-sa, tu-u-u-sa,
Cec-ma em cea-cio:
Ta-a-a-la-va-a-a-ța ga-ra-cio!

Acasă, Nastea fredona toate bucățile auzite și — din proprie inițiativă — căuta să împreune nobleța romanței de concert cu nuanțe dramatice și stridente din „maniera țigănească". Incerca, după ureche, să-și acompanieze — la pian — producțiile.

Auzea nu odată: — Ce ar fi dacă talentul Varei Panina (Țiganca cu un contralto de timbru baritonal, care cânta stând pe scaun și rezemându-și capul pe o mână, ca orice... coana Manda dela mahala), ar fi venit cu nobletea clasică a Medeei Figner? — O minune! Nu se poate însă...

Nastea Vealțeva a dovedit Rusiei întregi că se poate. Pe furiș de stăpâna sa, începuse să ia lecții de pian la o profesoară puțin cunoscută în lumea muzicală din Kiev; totodată cânta în mezza-voce romanțe cu acompaniment. Acasă însă dădea drumul posibilităților sale vocale.

Ascensiunea Nastei Vealțeva

Intr'o dimineață, când stăpâna era plecată, Anastasia „exersa" unele bucăți proprii combinate. Pianul o seconda. Uitase ușa dela intrare descuiată.

Un mare antreprenor de operă și operetă, dorind să vorbească — eventual să angajeze pentru stagiunea viitoare, pe stăpâna Nastei — venise spre a o găsi acasă.

Sună. Nimeni nu-i deschide. Bate. Ca răspuns se aude melodia din interior. Mai sună, mai bate; trage de mâner și ușa se deschide. Intră. Cu mare mirare, constată că artista-și perfecționase mult vocea, de când o auzise pentru ultima oară. Se oprește sub draperia salonașului și ascultă, încântat.

— Ce dracu? — Acompanimentul e făcut parcă „după ureche"...

Femeia dela pian își isprăvi cântecul se sculă și, făcând câtiva pași, se opri, speriată, recunoscând îndată pe domnul acesta gras care începuse să aplaude:

— Ce doriți Dv.? Cum ați intrat?...

— Bravo! Bravo! Bis! — strigă el în loc de răspuns: — Cine sunteți Dv., cu o voce atât de frumoasă? De unde știți să cântați astfel? Sunteți așa de tânără, după cât se pare?

Aducându-și aminte că avea de a face cu un afemeiat legendar, îi servi îndată un duș rece:

— Cucoana nu este acasă...

— Nici n'am nevoe de dânsa! Sunteți camerista ei? Nu se poate! E adevărat?

Fugi apoi pe scara cea mare a casei și strigă puternic:

— Portar! Portar!...

Iar Nastei, care era pe urmele lui:

— Nu încuia ușa, te rog, te implor!

Portarul urcă, iute, scara.

— Ce s'a întâmplat? Ah, sunteți Dv., domnule Davâdov?! Am crezut...

— Nu crede nimic, te rog? Dumneaei e într'adevăr camerista doamnei Șulghina? Poți să-mi confirmi asta?

— Cum altfel, domnule Davâdov? Anastasia stă aici aproape de doi ani; cum vreți să n'o cunosc?...

— E pe aproape un notar public? Poți d-ta să-mi fii martor, într'o chestiune? Putem merge, chiar acum, împreună până la notar? Puteți închide apartamentul d-nei Șulghina pentru un ceas?

Vealțeva se uita, uimită. Portarul deasemenea.

— Da, pot lăsa în locul meu pe nevasta... Ea poate încuia casa... Putem merge...

— De ce să merg și eu la notar? — întrebă Nastea: — cucoana vine târziu — mi-a spus, dar..: știu eu?...

— Ii lăsăm un bilețel la portăreasă să vie și ea să se bucure cu noi. Acum, fiindcă vă uitați mirați la mine, iată ce trebue să vă spun:

— Vă angajez pe Dv., Doamna Anastasia... și cum vă mai numiți?

— Anastasia Dimitrievna Vealțeva.

— ...Vă angajez, Anastasia Dimitrievna Vealțeva, — cu contract în regulă și cu un acont de cinsprezece mii de ruble asupra salariului de șaizeci de mii de ruble pe an — pe timp de trei ani, — să cântați la concerte prin toate orașele Rusiei, cel puțin odată pe săptămână, cu obligație de a exersa cu acompaniatorul care vă va sta la dispoziție — trei sau patru ore pe zi. In ultimul an, veți apărea, de două ori pe săptămână, în trupa mea de operetă... Apoi...

Urmează celelalte detalii: notarul, senzația produsă în cercurile artistice, zvonurile cum camerista artistei Șulghina a devenit amanta lui Davâdov... Iar Nastea Vealțeva, însoțită de mama sa și de o „cameristă proprie", a început lucrul și... toaletele *).

Talent și alcoolism

Dintre orașele mari ale Rusiei, Kievul a fost ultimul în care Vealțeva și-a încheiat cel dintâiu turneu triumfal. Nu voia să apară acolo, unde spălase vasele de bucătărie și unde se alcoolizase singurul bărbat la care ținuse, orice s'ar spune. Viața-i era lipsită de aventuri, plină de muncă, și de abnegația perfecționării.

Cucerind Rusia întreagă, își anunță cel dintâiu concert la Kiev tocmai atunci, în Octombrie, când mă mutasem la universitatea Sf. Vladimir...

Primele zile au trecut pentru mine în petreceri, jocuri și chefuri cu noii mei camarazi. Nici măcar la cursul de drept roman al lui Mitiucov nu m'am dus Petreceam nopțile prin săli de biliard, restaurante, berării și „lăptării poloneze"... „La cea cracoviană e o chelneriță nouă din Varșovia, o frumusețe!!!".

Mă aflam într'o seară, cu un grup de studenți, la un mare restaurant „ca la Moscova" pe piața „Besarabca". Firma indica numele proprietarului: „Lavruhin". Era un „adăpost" cu cinci etaje, cinci clase și cinci tarifuri. Subtitlul firmei, cu litere uriașe, glăsuia: „Studenții plătesc la toate clasele, după tariful al 5-lea"...

Pe la miezul nopții de-abia, băuți, am ieșit în piață. Frig de toamna târzie. Pe o „tumbă" (stâlp gros, scurt, de pe marginea trotuarului) am zărit deodată un om beat, bine îmbrăcat, înconjurat de câțiva cerșetori. Bolborosind, acesta scotea din buzunare ruble și jumătăți de ruble, împărțindu-le în stânga și'n dreapta. Fiecăruia-i spunea:

— Cumpărați mâine un bilet pentru concertul Nastei mele...

Era Mitiucov, lângă care veghea un cerșetor din intelectualii decăzuți, având grijă ca nici unul să nu vie, a doua oară, după bani...

Am aflat apoi că sărmanul profesor de drept roman se ducea în fiecare noapte cu favoritul său, prin cartierele orașului — unde repeta aceiași scenă. Uneori în gerul groaznic de 20-30 grade — ședea ceasuri întregi, lângă ruguri de bârne, aprinse la fiecare răspântie, „filosofând" cu portari, paznici, sergenți de poliție, vagabonzi — mari și mici, — studenți declasați, revoluționari, prostituate și detectivi. Se găseau aici cu toții, în zona armistițiului încheiat între Natura și lenea indiferenței...

De multe ori, dela astfel de întâlniri, Mitiucov, pleca direct la Facultate, să-și țină cursul.

M'am cutremurat în fața acestui tablou, încadrat în răceala prumei. Ne-am dus apoi în spelunca numită „Groapa rea", unde am povestit colegilor cum l-am „cunoscut" pe Mitiucov pentru întâia oară.

Kievul contra „Nastei"

Peste câteva zile, am cumpărat un bilet pentru concertul Nastei Vealțeva. La casă, nici o îmbulzeală. Bilete multe; foarte scumpe însă.

Dela rudele mele am aflat amănuntele celor două epopei dramatice: a Nastei și a lui Mitiucov — schițate paralel, dar în proecții atât de diferite!... Acest savant precoce regresa, topindu-și lumânarea vieții, iar „Ea" împrăștia din ce în ce mai mult lumină și mai mult farmec asupra oamenilor. Dorea să cânte și numai să cânte!...

Acei care urmăreau cu atenție calea Nastei, afirmau că nimic în lume n'o va putea salva dela epuizarea nervoasă, căci la concerte numărul ariilor și romanțelor programului era totdeauna mult depășit. In loc de ora unsprezece, concertele sale se isprăveau abia pe la două noaptea. Tot ceiace compozitorii îi dedicau, Vealțeva cânta pentru public — până nu mai putea satisface „cererea" bisărilor nesfârșite. Se vedea că n'are cine să conducă și să dozeze arta acestei privighetori. Declina toate propunerile, de oriunde i-ar fi venit.

Ceiace auzisem „atunci" asupra Nastei „de acum", m'a pus pe gânduri chiar a doua zi după ce l-am văzut pe Mitiucov, împărțind banii cerșetorilor. N'am avut cui să fac „mărturisiri" sentimentale; îmi reproșam însă cu asprime prea puțina atenție arătată la stupărie acestei femei unice, pe care n'o puteam ghici atunci.

O parte din zvonuri o arătau lacomă de bani, deși, din alte surse, se evidenția că Vealțeva cânta „oricând era rugată", în scopuri filantropice, mai ales pentru societățile de ajutorare a studenților.... Se spunea că la serbări apărea în rochii grele de brocat argintiu sau auriu, acoperite cu briliante dela gât până la trenă exasperant de lungă. Că-și însoțește cântecele de dragoste cu mimică și gesturi indecente... „Dă din umeri obraznic, mijește ochii și-și rotește burta"...

In dimineața concertului, citisem notița unui cunoscut critic muzical, prin care-și îndemna cititorii să se ducă astă seară la nu știu ce spectacol, „deși e anunțat concertul celebrității țigănești cu guturai în loc de voce", care „se plimbă prin Rusia într'un vagon propriu spre a-și expune briliantele care zăpăcesc", etc., etc.

Mă zbăteam între aprecieri și amintiri, între visuri și regrete. Atmosfera de scandal, de reclamă și de atracție ideală, era unică în felul ei pentru tot publicul meloman. Se întrevedeau și nourii insuccesului. Inainte de concert, într'un grup din sală, am auzit spunându-se:

— Ați auzit? — Vrea să cânte la Operă pe Carmen!... Ce nerușinare!... Ceva mai mult: la Harcov a declarat că „Demonul nu trebue să fie un bariton cu fața sbârcită actoricească — fie el însuși Șaliapin: „Demonul" trebue cântat de mezzo-soprană sau contralto cu nuanță de bariton. O femeie minunată sau un tânăr tenor, fin și frumos... Se zice că are de realizat o nouă concepție a Demonului, concepție pe care n'au putut-o întrevedea nici Lermontov, nici Rubinștein, nici Tartacov sau Șaliapin și nici regisorii sau criticii muzicali... „Demonul" trebue să fie un Inger Negru, dar frumos ca și îngerii...

— Poate că un astfel de Demon i s'a înfățișat cu o „Bunăvestire" în bucătăria lui Mitiucov, când spăla vasele?! — a încercat cineva să fie spiritual...

O privighetoare în fața broaștelor

...„Celebritatea țigănească cu guturai în loc de voce" apăru la ora 9 în marea sală perfect acustică, deși arhiplină, a „Uniunii Negustorești" din Kiev.

In față, am avut însăși Dumnezeirea. „Nastea" cu ochii ei de perle mari lungărețe, coafată artistic, părea îmbrăcată numai în pietre scumpe... Zâmbea provocător. Surâsul „clasic" de concertantă era depășit. Iși închină puțin capul ca răspuns la cele câteva aplauze timide care-i salutaseră apariția. Aștepta, mișcând evantaiul, stingerea ultimelor șoapte ale sălii.

In primele rânduri de fotolii, ședea aproape tot ce Kievul avea mai „matur" și mai capabil să-și spună o părere prin „shocking!"...

O privighetoare zâmbind și amenințând să biruiască pe deoparte; — sute de buze trădând răceala indiferenței, de alta... Spre mijlocul sălii era un public mai „blând" și mai natural, din care lipseau copiii și tinerele fete puse sub interdicția contemplării briliantelor indecente și a gesturilor dubioase.

Taschin, cel mai vestit acompaniator din Rusia, scoase primele acorduri... O romanță nouă, pătimașe, zbură de pe albul dinților și roșul natural al buzelor Nastei, spre o lume care refuza s'o priceapă...

In traducere, cuvintele romanței ar fi banale. Nu se poate reda nici pe departe impresia ce producea în împletirea acestei maestre melodii, sprijinite pe acustica sălii, de jocul mișcărilor și al expresiilor vii de pe estradă.

Arta Nastei Vealțeva

Tocmai în acea vreme, cantilena ucrainiană „stricată" căzăcește, cântecele prostituatelor și ale tuturor declasaților („Ei, uhnem!") — începură să pătrundă în izolarea intimă a interiorului intelectual visător, exploatat, în muzică, de Glinca, Balachirev, Ceaicovschi... Accentele introduse de Gorki în literatură par vulgare (deși romantice și senzaționale) în fața acelorași procedee create de Vealțeva. La elementele vocale uzitate în concerte și supuse numai timbrării voite sau temperării până la pianissimo, Vealțeva a adăogat și aluziile nasale, dentare, guturale (cu gura închisă), introducând în același timp imitațiile muzicale ale suspinelor, strigătelor și interjecțiilor...

Dela oftatul redus și până la cel din toată puterea (în mijlocul unui rând frazat muzical!), — toată gama suspinelor s'a realizat în repertoriul Nastei Vealțeva.

Marele public intelectual a fost biruit de nuanțarea ei fină în gesticulație, de subliniere cu coada ochiului, cu colțul gurii, cu grimase imperceptibile, prin care imaginile poetice se succedeau în mod pitoresc și logic... Și-a împins arta evocației până la o perfectă imitație a ecoului, sucrăturii vifornitei...

Până la apariția ei, romanța clasică rusească consta în amintiri și doruri pur intelectuale — izvorîte aproape integral din sentimentalismul francez muzical de acum 150 de ani:

Si vous n'avez rien a me dire,
Pourqoui vous me serrez la main?

Cum a cucerit Nastea Kievul

A isprăvit, — și se uită cu o curiozitate zâmbitoare tocmai spre primele rânduri. Răceala acopere încă trăsăturile, destinse însă, ale figurilor, care-și dau importanță. Ici-colo răsună aplauzele individuale ale acelora care mai avuseseră ocazia s'o audă și s'o aprecieze în alte orașe... Incolo nimic.

Nastea începe atunci o veche romanță, arhicunoscută și răscântată, — dar cum o întoarce!? Toată asistența ondulează uimită, intrigată, înduioșată. Ultimele note sunt de mare efect, iar Vealțeva-și înclină puțin capul ple-

Urmare în pag. VIII a

*) Toate aceste amănunte s'au publicat și răspublicat la timpul lor, în întreaga presă rusă.

ELIN PELIN

DRAGOSTEA

De ce au amuțit sunetele vii și melodioase ale armonicii care umpleau în fiecare noapte mica noastră ulicioară?

Unde este tânărul ferar, care toată ziua repara primusuri, cărucioare, puști și tot felul de arcuri? O fi plecat undeva.

Și ce tăcută e acum ulicioara fără armonica lui. Nopțile de primăvară sunt tot așa de frumoase, teii răspândesc parfumul lor, stelele sunt tot atât de curate, dar în fața portiței din ulicioară nu mai e nimeni. Drăgălașa zețăriță nu se mai plimbă pe trotuar la braț cu micuța ei surioară, și tinerii căsătoriți din casa cea mai îndepărtată, nu se mai apleacă, lipiți unul lângă altul peste fereastră ca porumbeii în cuibul lor. Chiar sergentul din stradă, care dădea târcoale servitoarei vecinului, a dispărut.

Ah, ce bine era odinioară! Noaptea coboară, orașul amuțește și din spre ferăria din colț vin sunetele vesele ale armonicii. Și iată că întunericul se micșorează și totul se îmbracă într'o lumină de argint. Locurile întinse dintre micele case dispar și parcă o singură însuflețire le apropie. Pe trotuare trec fetele parc'ar fi înconjurate de un nimb de bucurie, se aud râsete, suspine, dorul dansează...

De ce au amuțit acum sunetele vii ale armonicii și așa de tristă, așa de posomorâtă s'a făcut ulicioara noastră?

M'am dus la ferărie să văd, dacă tânărul cântăreț e acolo. Era închisă. La ferestre nici o lumină. Inăuntru dormeau împrăștiate uneltele.

M'am abătut pe la cârciumă. Ferarul ședea singur la o masă. Băuse — fuma și se gândea. Nu era vesel.

— Maistore, unde-ți este armonica? De ce nu mai cânți?...

M'a privit, a tăcut îndelung, apoi a dat din mână, și-a mutat picioarele și de abia a răspuns:

— Dragostea!

L-am înțeles și n'am vrut să-l întreb mai mult.

Măceșul

Intr'o câmpie lângă ograda de scânduri de pe o moșie oarecare, se găsia un măceș mare, frumos, cu ramuri răsfirate și încărcat cu flori.

La rădăcina lui se lungia la soare, întotdeauna, un gușter mare, verde, bătrân ca și el. Ograda de scânduri așezată în spatele măceșului era mâzgălită și scrisă.

Cineva scrisese cu creion roșu:

„Cunosc o femeie, care, oricât de mulți ghimpi ai avea, dacă te-ar mângâia numai o singură dată, ți-ar cădea toți".

Altul adăugase mai jos:

„Intr'adevăr, prietene, această femeie nici odată nu te-a mângâiat".

Un al treilea scrisese:

„Eu însă, măceșule, cunosc o femeie, care dacă te-ar mângâia numai o singură dată, te-ai acoperi cu încă atâția ghimpi".

Sub aceasta un altul scrisese:

„Fericit ești, pentrucă ai ghicit".

Pe aici au trecut odată doi îndrăgostiți. Fata s'a oprit în fața măceșului și a strigat:

— Cât e de 'nflorit!

S'a repezit să rupă micuțele flori roze și striga ori de câte ori se apropia de ele. Gușterul cel verde, o privea mirat din ascunzătoarea lui dela rădăcina măceșului, iar flăcăul ceti cele scrise pe gard și adăugă:

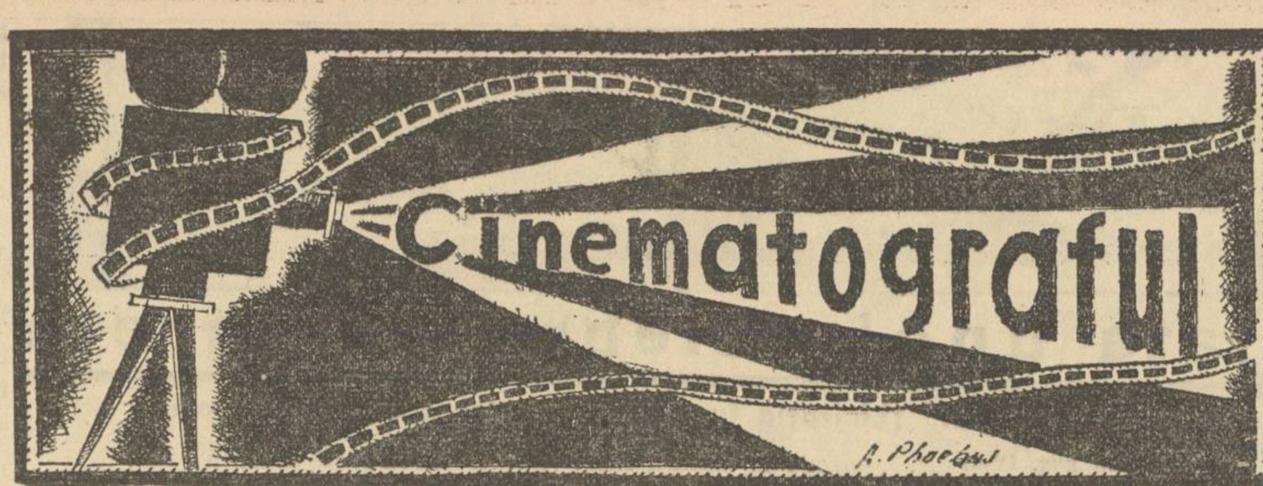
— Dragostea e măceșul, ai cărui ghimpi cad și cresc pe fiecare clipă.

Trad. din limba bulgară de

T. TEODORESCU

Gazeta Medicală

Va putea știința să învie morții? Senzaționalele experiențe ale unui savant rus.— Litiaza urică de dr. S. Goligorschi. — Ce este Atrepsia copilului? — Cabinetul sexual: Femeia și maternitatea, Poligamie legală și poligamie clandestină.— Divorțurile din Germania — Masajul obrazului. — Ce sunt Piticii. — Copiii cari mănâncă încet. — Cum să călătorim: cu automobil deschis sau închis? — Teama de casa de nebuni. — Consultațiuni medicale și grafologice.



Evelyn Prentice

N'a ținut multă vreme afișul „Evelyn Vrentice" (William Powel și Mirna Loy), deși a rulat într'unul din cele mai bune cinematografe (Capitol) și — mai ales — deși era foarte onorabil film. Cuvântul „îngrijit" i-ar conveni poate cel mai bine. Fiecare detaliu era psihologicește bine studiat. Iată un mic exemplu: Eroina face cunoștință cu un tânăr romancier foarte agreabil fizicește care o convinge să ia ceaiul cu el într'o cofetărie. Acolo, cu cea mai seducătoare a lui voce, îi povestește cum odată un băiat foarte sărac și înfometat s'a dus într'o florărie și a cerut să i se dea de lucru, oferindu-se să măture pe jos, să împacheteze, să spele, însfârșit orice. La urmă, patroana vru să-i plătească. El atunci refuză banii și ceru să i se dea, în schimbul slujbei, o gardenia pentru fata pe care o iubea. „De atunci, adaogă el — deși acum sunt un om bogat, nu mai dau gardenii la nici o femee. D-ta ești prima căreia i-am dat".

Peste câteva minute, îl vedem pe el întors acasă, spunând prietenului lui „merge foarte bine, i-am spus chestia cu gardenia", în timp ce soția lui, furioasă de gelozie, și care auzi ultimele cuvinte, îi spuse: „ce-i cu gardeniile; povestea asta, cu care m'ai înșelat și pe mine; înseamnă că iar umbli după vreo femee".

Ce mijloc mai simplu și mai ingenios decât acesta, pentru a ne pune iute și complet în curent cu adevărata situație, — pe care până atunci o ignoram, deși asistasem deja la multe scene cu tânărul escroc.

Filmul mai are o originalitate. Este totodată psihologic și polițist. Este în principal psihologic și în subsidiar polițist. Vreau să zic că subiectul central este un fenomen care nu are nimic polițist într'însul, și anume micile semi-infidelități pe care și le fac doi soți care în fond se adoră, semi-infidelități pricinuite de simplul hazard, și care în fond sunt mai de grabă dovezi de fidelitate tocmai din cauza remușcărilor disproporționate pe care le stârnesc. Totuși ele otrăvesc și uneori pot chiar strica în mod grav o căsnicie perfectă.

Acesta e subiectul. Subiect interesant și destul de bine tratat, în ciuda câtorva lungimi. In mod anex, ni se servește o crimă după toate regulele artei, adică cu depistarea poliției și a domnului spectator. Ni se arată cum nu vinovata, ci o nevinovată este acuzată, cu probe zdrobitoare, cum apoi, în câteva minute, toate probele cad, pentru ca totuși, în alte câteva minute, nevinovata, acum scoasă din proces, să fie nevoită a mărturisi că, totuși, ea este aceea care a ucis. Destul de original din punct de vedere roman-polițist această reacuzare a primului acuzat și revenire la vinovăție după o trecere prin inocență.

In tot cazul, procedeul introducerii unui pic de polițism în canavaua generală a unui film de pură psihologie merită să fie menționat și imitat.

„Car 99", „Gardenia"

Gazetele anunță pentru săptămâna viitoare două filme Paramount: „Mașina 99" și „Gardenia". Amândouă sunt perfecte victorii ale genului respectiv. Iar „genul respectiv" este documentar pentru primul film și operetă pentru al doilea.

In „Mașina 99" ni se arată poliția americană în exercițiul funcțiunii și hoții americani cu atât mai ingenioși și mai îndrăzneți cu cât urmărirea lor devine mai savantă și mai dibace. Este un film palpitant de interes, poate mai palpitant chiar decât un polițist propriu zis pentru că vedem aci lucruri neticluite, așa cum se petrec ele în realitate.

Cellalt film, „Gardenia" (în englezește „King's little horses") este o operetă care, lucru remarcabil, nu are nimic imoral, căci se petrece în întregime pe planul glumei și nu poate nici-un moment trezi acel sentiment al frivolității vieții pe care în genere comediile muzicale îl stârnesc în spiritele simple de midinete, studenți, cocote și băeți de prăvălie. Materialmente totul este de o acuratețe desăvârșită; technica fotografică și cea sonoră sunt de calitatea întâi; eroul are o voce minunată, eroina e foarte grațioasă, și toată piesa e presărată cu spirite, desigur foarte ușoare, dar de destul bun gust. Astfel, un vechi tribun al poporului vine la falsul rege și-i cere, cu un democratic accent de revoltă, să se reducă cutare impozite. Suveranul cel nou acceptă. Politcianul rămâne atunci interlocat: „Nu se poate..." spune el. „Majestate, nu puteți suprima aceste impozite; de douăzeci de ani eu trăesc din asta; toată cariera mea se bazează pe aspra tărie cu care am revendicat aceste suprimări ținând, dârz, piept, tronului. Dacă mi-o acordați, sunt ruinat în fața opiniei publice. La vârsta mea înaintată, nu mai pot, Sire, să-mi găsesc o altă carieră...

Sau: falsul rege are o intrevedere cu regina reală. Aceasta plină de amor îl roagă să-i repete cuvintele pe care i le spusese ultima oară. Inţelegeți ce încurcat este Domnul Sosiu. Ca să schimbe vorba îi spune ceva banal, la întâmplare, de pildă că are ochii așa și pe dincolo sau mai știu eu ce. La care doamna, îi răspunde, în extaz:

— Va să zică tot le-ai ținut minte vorbele pe care eu mi le-am repetat zi și noapte în tot timpul despărțirii.

Găsesc că e foarte fină această ridiculizare a pretenției de originalitate lirică a îndrăgostiților tuturor veacurilor, care confundă zelul endocrin cu talentul poetic.

Nu-mi place genul operetă, deși e absurd să polemizezi cu genurile. Dar nu-mi place pentrucă foarte ușor o operetă poate să fie proastă. Aceea de care ne-am ocupat tocmai nu este, iar cei ce-s de altă părere sunt, ei, poate, acest lucru. Am dreptul s'o spun ca unul ce am luptat mereu pentru discreditarea genului și nu vreau ca în numele ideilor desvoltate de peste zece ani aci de mine, domnul spectator, din exces de amabilitate pentru ideile mele, să sară dincolo de cal.

Peanuts

S'a reluat, la Capitol, „Floarea din Cuba", unde partea de șolduri e executată de Lupe Velez (înainte de inflație) iar cea muzicală de Lawrence Tibet marele cântăreț dela opera metropolitană din New-York. Foarte curios, omul acesta. Dovedește posibilitatea unui interesant paradox fizic, și anume că cineva poate fi totodată mătăhălos și bombonel. Filmul va rămâne totdeauna fermecător căci este străbătut de celebra arie „Peanuts vendor", care-i unul din cele mai nostime lucruri în ordinea muzicei quasi-populare.

D. I. SUCHIANU

Cronica Sportivă

Toate sporturile sânt în vacanță, cu alte cuvinte sânt practicate mai intens decât oricând, dar de publicul spectator — nu de profesioniști. In acalmia care urmează ultimelor lupte ale diverselor sporturi spectaculoase, o diversiune era deci bine venită.

Astfel că, vesel surprinși, am citit într'o bună zi în gazete că popularul și dârzul „nea Pavel" și-a adus aminte că odată a fost campion și — cine știe? — poate că ar mai putea fi încă odată...

Ce are de pierdut dacă e învins? Nimic, sau aproape. In schimb ar avea totul de câștigat în cazul când reușește. Afacerea deci se prezintă rentabil în ambele alternative.

De partea cealaltă învinsul Spakov își face cam aceiași socoteală. Nimic de pierdut, fiindcă eventualitatea unei înfrângeri nu o consideră ca o posibilitate măcar; deci iarăși rentabilitate sigură. Așa stând lucrurile nu mai rămâne de pregătit decât „forma" și publicul.

In ce privește cea dintâi, „nea Pavel" trebue să fi muncit din greu dacă într'adevăr a luat lucrurile în serios și nu anticipa altceva decât o scurtă siestă pe ring. Cât despre Spakov care are o activitate profesională foarte susținută el se „poate pune la punct" într'un interval de timp scurt.

Rămâne deci, din punctul lor de vedere, să fie „lucrat" publicul; și aci, trebue făcută constatarea că în această privință, am făcut mari progrese și că metodele anglo-americane încep să dea roade și la noi.

Săptămâni de zile cititorii paginilor sportive din marile cotidiane primeau zilnic mica doză de excitare a curiozității, întreținându-și astfel febra sportivă care trebuia neîndoios să le îndrepte pașii spre Volta-Buzești.

Declarațiilor optimiste ale lui Pavelescu le urmau altele, categorice și autoritare, ale lui Spakow. In primele zile, mierea prețioasă a acestor declarații era culeasă la fața locului de harnicii reporteri ai paginilor sportive. Dar în ultimele zile premergătoare matchului, antagoniștii, cu prudență însoțiți de managerii respectivi, binevoiau să se deplaseze până la redacțiile ziarelor pentruca duhul rostirei lor să treacă nemijlocit în slova tipărită.

Dela o zi la alta vorbele, dulci și glumețe la început deveneau tot mai răstite — astfel că, la sfârșitul acestui schimb public de „declarații", era vizibil că mănușile stilistice disprețuite, trebuiau să cedeze neapărat locul celor de piele.

Ca și în istoria creațiunii, la începutul acestui match, în neantul vieții sportive, a fost cuvântul. Rămânea de văzut dacă șapte reprize vor ajunge pentru desăvârșirea lui.

Cinci numai au fost suficiente pentru a-l aduce în ființă și întoarce în neant.

Rareori s'a putut vedea o farsă așa de puțin sărată. Desigur că nu merita publicul numeros care umplea în întregime grădina aproape neîncăpătoare. Din prima repriză chiar, era limpede că „nea Pavel" va trebui să închine curând steagul, după cum era vizibil că Spakov avea matchul la discreție.

Faptul că a durat 5 reprize a fost pură amabilitate, combinată cu prudență față de public, din partea campionului nostru la toate categoriile. De altfel nici indulgentul nostru public nu lua lucrul în serios. O singură dată, un cetățean indignat de o lovitură nu tocmai elegantă pe care o scăpase Spakov în focul simulat al luptei, a schițat o reacțiune serioasă: anume, s'a sculat în picioare cu o sticlă (pe care o golise în prealabil) și pe care dorea s'o arunce cu putere în ring ca semn al dezaprobării lui.

Dar n'a trecut la faptă. Prin urmare nici el nu era serios.

Reprizele se urmau în hazul forțat al galeriei și a plictiselei publicului. In penultimul round și pentru a potoli galeria care invectiva pe puțin combativul Pavelescu, campionul nostru a binevoit să primească câteva lovituri, având însă grija să râdă după fiecare recepție, astfel ca să nu fie posibilă o confuzie. Cum în felul acesta, neinteresant și inabil jucat, s'au urmat toate reprizele inclusiv ultima, în care după o scurtă avalanșă de pumni, ce-i drept serioși, nea Pavel s'a așezat supus în genunchi pe podea și a așteptat cuminte să fie numărat până la zece.

Invingător prin knock-ut campionul național la toate categoriile! Marele match luase sfârșit în hazul și huiduiala asistenței. Singura persoană serioasă în toată mascarada a fost arbitrul și singurul lucru serios în organizarea matchului, biletul de intrare.

Ceeace a salvat dela total discredit spectacolul, au fost matchurile amatorilor. In general aceste matchuri dau deplină satisfacție întâi fiindcă lupta e cinstită și sportivă, iar în al doilea rând — fiindcă fiind scurte, avantajul trebue câștigat repede, ceeace impune viteză și o neîncetată ofensivă.

Dintre amatori, acela al cărui nume trebue relevat și singurul care a obținut o decizie favorabilă, a fost Gaspar. Luptând cu o combativitate și o iuțeală în adevăr remarcabile, matchul pe care l'a câștigat a fost singurul care a satisfăcut publicul nostru așa de puțin pretențios.

Totuși sticla goală și amenințătoare ar trebui reținută de organizatori ca un semn prevestitor de zile rele pentru box. Ele se pot totuși evita cu ușurință și remediul e simplu: să se renunțe la farse.

GRIMAN

Paris, sătucul meu!

Cartea lui François Fosca, *din colecția* „Paris mon village", „Histoire des cafés de Paris", *scrisă de un erudit cu spiritul liber și de un fin literat, este o adevărată închinare unui trecut șters pentru totdeauna.*

Turcii și armenii cari au adus cei dintâiu aromele din depărtatul Orient în cartierele Parisului, persanul Makara *din rue* Mazarine, *Levantinul Joseph sau* Candiot, *ghebosul care aducea „arabeștile licuori" la domiciliul clienților, fac să se ridice din fiecare capitol aroma caldă a unei cafele „băutură divină" pe care toți am cunoscut-o în tinerețe și pe care în zadar o mai căutăm azi, în cafenelele moderne.*

Iată câteva rânduri privitoare la casierițe:

„Lângă comptoir, un fiu de familie se silește să repare nedreptățile destinului, cu floricele... Surdă la vorbele sale, frumusețea pe care o tămâiază, nu primește și nici nu respinge omagiul său. Idol—născut din socoteli, stăpâna cafenelei privește, în public, pe toți cu indiferență. Sensibilitatea sa nu izbucnește decât între patru ochi".

Casierița dela cafenea! Tinerii de pe acele vremuri mergeau la cafenea ca să viseze. Iubirea era pentru ei cu totul altăceva decât alegoricul pahar de apă pe care-l dai de dușcă numai pentru a-ți stinge setea, fără să bagi de seamă din ce materie este făcut și cu ce formă e turnat. Ea devenea pentru clienții cafenelelor care nu mai sunt, o dogaresă, Marcelle de Castellane a bătrânului Chateaubriand, o prințesă captivă pe care visau să o elibereze... „Era „vizualizarea" unor anume nostalgii și aspirații la vârsta de 20 de ani, când ședeam cu ceasurile contemplând'o în scaunul ei înalt și inaccesibil" povestește unul din acești clienți.

Adeseori, ne mărturisește el, îi închinam în imaginație, omagiul unei strofe frumoase și o priveam cum am fi citit o poemă de Baudelaire sau am fi ascultat o bucată din Chopin!

Ah, naivitate... Dar unde sunt cafenelele de altă dată?! Numai în încântătoarea carte a lui François Fosca și în amintirile celor care aveau douăzeci de ani pe acele vremuri....

NOU! CITIȚI AZI
CE AI FĂCUT DIN INIMA MEA?
ROMANELE CAPTIVANTE
12 LEI
ROMAN DE ALFRED MACHARD
Lupta pe viață și pe moarte între femeea răzbunătoare, devenită o unealtă a crimei și a viciului — și seducătorul ei, un triumfător al vieții
DE
UIMITORUL ROMANCIER
ALFRED MACHARD
în Colecția de 12 LEI
„ROMANELE CAPTIVANTE"
(260 pagini)
La chioșcari, librari și în gări

CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

Concursul internațional de probleme „in memoriam W. Pauly"

In continuarea rezultatului concursului uostru interațional de probleme «iu memoriam W. Pauly», publicăm astăzi problemele lăudate din raportul d-lui S. Herland, judecătorul problemelor directe. In numărul nostru viitor vom începe publicarea raportului d-lui S. Thau referitor la problemele feerice.

*

R (rege, König, roi=König=Roi). C. (cal, Pferd, cheval) = Springer=Cavalier. N (nebun, Narr, fou) = Läufer = Fou. P (pin) = Bauev = Pion.

Probleme lăudate

(în ordine alfabetică)

I. *Probleme în 2 mutări*

1. «Anabella» de *K. A. L. Kubbel* Leningrad — U. R. S. S. *(Problema No 838)* Alb: Rh8, Db7, Té2 și g8, Cé4, Nc8 și h4, Pd4, d6, é7 și h7. Negru: Rf7, Dé8, Tf3, Cb4, Na3 și a4. *Soluția*: 1. d7!

2. «Belt» de *W. Hebelt* Grodno—Polonia (*Problema No. 908*). Alb: Ra5, Dd1, Tc5 și é7. Cf1 și f5, Nh5 și h6. Negru: Rf4, Dg5, Ta3 și d8, Cc3 h7, Na8, Pa4, d2 și f3. *Soluția*: 1. Cg7!

3. «Carmen I» de Prof. *Roland Schwarz*. Trutnov-Cehoslovacia. (*Problema No. 909)*. Alb: Rb3, Da6, Cd5 și é3, Nc5 și h1, Pb4 și g4. Negru: Ré4, Th7, Cb2, Ng5, Pa7 d7, é5, é6 și f3. *Soluția*: 1. Cg2!

4. «E. P.» de dr. *E. Palkoska*, Praga, Cehoslovacia *Problema No. 794)*. Alb: Rb4, Tf3 și f6, Cc3 și c5, Ng7. Negru: Rd4, Td8, Ca5 și b2, Nc8 și é5, Pc6 și f5. *Soluția*: 1. Té6.

5. «Ianovcic cu valve» de *C. Gavrilov*, Ismail, România (*Problema No. 910)*. Alb: Rg8, Db7, Ta4 și é2, Cc3 și g7, Nf2 și h1, Pb2 și h4. Negru: Rf4, Dc4, Ta6 și h3, Cd4 și f8, Pb3, b5, c2, d5, é5 și g4. *Soluția*: 1. D×d5!

6. «Ingens chans» de *G. Andersson*. Ala-Ljusne, Suedia. *(Problema No. 911)*. Alb: Rb8, Dc2, Té7, Cc8 și g3, Nf4, Pa7, b5, d3 și é2. Negru: Rd5, Dh1, Ta4, Cf3 și g7, Ng1 și h3, Pc5 și é5. *Soluția*: 1. d4!

7. «Iust is!» de *F. Böhm*, Pestérzsébet, Ungaria. *(Problema No. 888)*. Alb: Rf8, Dé8, Tg1 și h1, Cb8 și c5, Nc1 și c8, Pc4, f5 și f7. Negru: Rf6, Té3 și f3, Nh2, Pb7, d4, é7 și h7. *Soluția*: 1. Db5!

8. «Kiepura I» de *Z. Zilahi*, Budapesta, Ungaria. *(Problema 912)*. Alb: Rg7, Da7, Tf6 și h6, Cc1 și h3, Nc5 și f1, Pc4, é4, f3 și g3. Negru: Ré5, Db7, Td2 și h5, Cb6, Na8, Pf5, f7, g6 și h4. *Soluția*: 1. Ng2.

9. «Nanning» de *A. Ianovcic*, Soroca, România. *(Problema No. 894)*. Alb: Rd8, Dd4, Ta3 și b6, Cc6 și d3, Nc7 și é2, Pd2 și g6. Negru: Ré6, Da4. Tc2, Nb2, Pa7, b7, c5, é7, f5, g4 și g5. *Soluția*: 1. Cdb4!

10. «Odo» de *E. Salardini*, Reggio-Emilia, Italia *(Problema No. 771)*. Alb: Rc8, Df2, Ta5 și c6, Cb3 și é8. Nb1 și d6, Pd3 și d7. Negru: Ré6, Tf4 și h7, Cg4, Na7, Pc5, g5 și g6. *Soluția*: 1. Na2.

11. «Olga» de *E. Höiholt*, Trondheim, Norvegia. *(Problema No. 886)*. Alb: Ra1, Dg1, Té7 și f4. Cb6 și c5, Nf2 și h1, Pf6. Negru: Td6, Da6, Th7, Ca4 și e8, Nd8 și g8, Pa2, c7, d3 și é5. *Soluția*: 1. f7.

12. «Rango» de *I. Jansen*, Oberhausen-Sterkrade, Germania. *(Problema No. 818)*. Alb: Ra8, Db1, Ta4 și c6, Cé5 și g5, Nf2 și h7, Pd4. Negru: Rd5, Tc2 și g6, Ca3 și g7, Nf1, Pa7 și g4. *Soluția*: 1. Cc4!

13. «Teresa» de *F. M. de Moraes* Rio de Janeiro, Brazilia. *(Problema No. 828)*. Alb Rh1, Dd6, Tc7 și é6. Cc1 și é4, Né1 și g8, Pa4, d4 și é3. Negru: Rc4, Da8, Tb5, Cb4 și c3, Nc6, Pé5. *Soluția*: 1. Df8!

14. «W. W. W.» de *W. W. Wallis*, Iohannesburg, Africa de Sud. *(Problema No. 767)*. Alb: Rc1, Dd7, Td3 și h2, Cb3 și h7, Na2 și c7, Pc2, d4, é2 și f7. Negru: Ré4 Tc5 și é8. Ch4, Nb5 și é7, Pc5, é3 și h5. *Soluția*: Tf2!

(Continuare în numărul viitor)

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Pictorul Loewendal

Nu încerc să fac o cronică plastică.

Vreau numai să spun câteva cuvinte despre pictorul Georg von Loewendal.

In fața picturii lui, ca și în fața lui, aceleași sentimente te cuprind. Pentrucă, dacă baronul von Loewendal este între oameni ca un om viu între scaune, are adică o realitate înfiorătoare, o viață de fulger continuu, pictura lui, între fenomenele artistice cunoscute, izbește prin acelaș adevăr, prin aceiași viață care zgudue și trezește și strigă.

Nu e pictură și nu e realitate, e adevăr jupuit de aparență; sunt în acele portrete oameni nediluați de ochiul nostru turbure și obosit, diformator, sau de mâna noastră care, atunci când zugrăvește și nu copiază, inventă, ci oameni așa cum trebue să-i vadă Dumnezu.

Să mă ierte Georg von Loewendal, dar așa cum îmi permit să vorbesc eu de el, lumea nu obișnuește să vorbească despre oamenii vii, îi trebue distanță, aprobarea generală, intervenția morții. Eu însă nu pot ignora trecerea sa de foc prin mijlocul nostru, nu pot să nu văd credința halucinată pe care o are în lucrurile în care noi credem cu șovăeli și abțineri, cu toate că și nouă ne sunt esențiale, forța cu care afirmă această credință, mijloacele perfecte, magice pe care le pune în serviciul acestei forțe. S'ar putea scrie mult, firește, despre tehnica lui, despre conținutul de idei și sentimente al fiecărui tablou în parte, despre expresia acelor capete mai mari decât în natură, în care proporția dintre trăsături e păstrată, despre umanitatea cuprinsă în ele, despre severitatea, plasticul, puterea desenului, gravitatea și echilibrul culorii, despre tragicul omenesc de care sunt pline, dar n'ar fi oare inutil, literatură?

Ne ajunge, e mai mult decât meritat faptul că tablourile lui Loewendal, ale acestui om care există în fiece clipă a vieții lui așa cum noi nu izbutim să trăim o viață întreagă, sunt și știm că sunt, și ne putem nu odihni, nu, departe de odihnă ceiace poți simți în fața lor, dar ne putem trezi la un adevăr pe care viața noastră egală l-a înfășurat și adormit, în fața lor.

LUCIA DEMETRIUS

MĂRUNTE

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

— *Colaboratorul nostru, dl.* MICAEL BAARI, *primește — pe aceia cari doresc consultațiuni astrologice directe — la domiciliul său din B-dul Pache 127, et. III, București, în fiecare Duminică, între orele 9 a. m. și 9 seara, Telefon: 4.40.85*

Cronica mizantropului

La băi

Localitate cu lacuri naturale saline. Băile sărate fiind recomandate în deosebi femeilor obosite de prea multă concepțiune și obezilor, tot locul e plin de copii, femei și oameni grași. Apa lacurilor pare invadată de o speță nouă de morse cu pielița roșcată. Toți „înoată". Operațiunea e simplă: stai pe apă, care nu 'nghite nici barca răsturnată, și dai din mâni. Unii mai practici stau cu picioarele bine împlântate în fund... și dau din mâni. Iluzia e desăvârșită. Din cauza salinității dezagreabile a lichidului foarte mulți scuipă. Un individ pe care această operație l-ar desgusta, trebue să-și aleagă o oră când lacul e mai puțin populat. După bae femeile se adună pe bănci, în parc, în grupuri pline de demnitate. Fiecare își face cunoștințe. Plăcerea de a avea relațiuni distinse și de a locui o „villă" e vizibilă pe fața oricărei matroane. Multe femei tricotează. E o epidemie. Muzica militară execută ca o flașnetă ariile copilăriei noastre. Șeful are uitătura încruntată și inspirată a lui Wagner. Unele domnișoare citesc cărți dela Casină. Atunci observi că și cel mai disprețuit autor își găsește un lector respectuos. Mâncarea este rea și destul de scumpă, serviciul de natură să desguste pe cel din urmă burghez, odăile mobilate cu vechituri, felul de existență în genere plicticos, dar lumea este încântată, „petrece" bine, cutare a făcut cunoștință cu mai multe „familii", un avocat din Craiova, un inginer din Soroca, un judecător din T. Măgurele, tot lume distinsă. Nimeni nu mai are nimic secret trupește. Oricând poți vedea câte mușcături de țânțar are domnișoara pe pulpă, câți negi pe spate, câți peri pe picioare. Femeile mature și grase, în genere monstruoase, te fac să urăști pentru multă vreme genul uman. Singurul folos real al acestor vilegiaturi este sentimentul de ușurare când te întorci acasă. Autoritățile balneare arată o mare grijă pentru vizitatori. Ele nu te-ar lăsa în ruptul capului, pe timp ploios, să faci o baie caldă, fără aviz medical, contra firește, 300 lei. Dar firește că doctorul care ar goni un vizitator din localitate ca fiind contra-indicată ar fi anatemizat. Așa încât în fond oricine poate face băi plătind onorariu medicului pe care n'ar fi dorit să-l consulte. Primăria pretinde și ea o taxă. Orice călător trebuie „să insinueze" o declarațiune și o sumă. Direcția băilor pretinde o taxă pentru... cură. Muzica militară, pe care n'am dorit-o — o alta. O dorește însă doamna de lângă mine care e încântată de „societate" și care declară că a petrecut așa de bine, așa de bine, așa de bine!...

ARISTARC

Rubrica științelor tradiționale

CORESPONDENȚA

Pentru a înlesni adâncirea unor anumite teme ale doctrinelor tradiționale, *și pentru a contribui la risipirea confuziilor frecvente răspândite asupra acestor doctrine — deschidem această rubrică, prin care răspundem întrebărilor tuturor acelora care tind către o clarificare a noțiunilor pe care le au despre „științele oculte"; tuturor acelora cari ni se adresează în legătură cu problemele multiple și complexe cari țin de domeniul acestor discipline tradiționale, le răspundem cu datele doctrinale, istorice și bibliografice pe cari le deținem, și cu o informație întotdeauna sigură și precisă: cu certitudinea unei cunoașteri autentice și directe a unor domenii de gândire nu oricui imediat accesibile, voim—* în măsura în care lucrul este cu putință — *să călăuzim către o dreaptă orientare spiritele ce zăbovesc în pragul „cunoașterii interzise".*

BAARI

PAVEL. — *Care a fost, înainte de Hristos, sensul simbolului tradițional al crucii ?...* — Ca simbol de ordin ezoteric, Crucea a avut întotdeauna și are și astăzi, înlăuntrul tradițiilor inițiatice cari s'au păstrat încă vii, o multiplicitate de sensuri, cari se încadrează într'o simbologie mult mai complexă, și mult mai profundă decât aceia a semnificațiilor pur religioase pe care le comportă. Se poate vorbi, în primul rând, de o concordanță între simbolul *Arborelui Vieții*, și o anumită acepțiune simbolică a Crucii; concordanță care se rezolvă prin reducerea arborelui la schema crucială: trunchiul arborelui devenind verticala Crucii, iar ramurile orizontala. In acest chip schematic privită, Crucea exprimă, prin orizontală, o stare de existență determinată, iar prin verticală, care e „raza celestă" multiplicitatea indefinită a tuturor stărilor de existență cuprinse în Posibilitatea Universală; de unde derivă numeroase explicații ținând de domeniul *Geometriei tradiționale*, și valabile, deasemeni, în toate ramurile tradiționale ale Cosmologiei. De citit: *Le Symbolisme de la Croix* și *Les Etats multiples de l'Etre* — ambele de *René GUENON* (Paris, Ed. Véga, 1932).

333. — *Se întâlnesc, în simbolismul organizațiilor francmasonice, simboluri tradiționale ?...* — Dat fiind că *Francmasoneria* este actualmente singura organizație inițiatică tradițională care mai supraviețuește în Occident, se înțelege că simbolismul masonic prezintă, în întregime, un vădit caracter tradițional; ceeace, evident, nu însemnează și că aceia cari astăzi țin de asemenea organizații posedă înțelegerea sensurilor veritabile ale simbolurilor pe cari le conservă; afară de rare excepții, organizațiile masonice, au pierdut de multă vreme cheile doctrinale ale vechii „masonerii operative". Ritualul masonic rămâne totuși un ritual inițiatic eficace, iar simbolismul pe care acesta se întemeiază, începând cu simbolul *pietrei cubice*, și sfârșind cu acel al *Rosa-Crucii*, reprezintă admirabile chei de cunoaștere cosmologică, și de realizare hermetică.

ENDOR. — *Cum se poate apăra cineva împotriva acțiunii „farmecelor"?...* — In mod foarte general, o voință educată, un temperament echilibrat și o inteligență lucidă, constituie, împreună, o desăvârșită garanție de securitate împotriva acțiunii operațiunilor de vrăjitorie; numai că aceste însușiri se întrunesc rareori într'un singur individ; și chiar atunci, într'un mod desigur foarte excepțional, individul încă poate cădea victimă unei acțiuni goëtice intense și persistente. Mijloace preventive există însă, îndeajuns de numeroase, și ele stau la îndemâna oricărui cunoscător al *magiei;* pentru cei mulți, cari deobicei nu pot recurge la astfel de mijloace, cari nu sunt la dispoziția oricui, rămâne deschisă calea *ritualului religios* (e vorba, bineînțeles, de religiile ortodoxe), care e una dintre cele mai puternice arme de apărare împotriva atacurilor de ordin subtil. Când totuși un asemenea atac a izbutit, ritualul religios dispune și de o terapeutică complexă (izvoare sacre, relicve tămăduitoare, posturi și veghieri rituale, exorcisme, ș. a. m. d.), îndeajuns de eficace. In cazurile foarte grave, intervenția unui *ritual theurgic* se impune însă, de cele mai multe ori.

PHYSIS. — *Se mai poate admite astăzi, în veacul celor mai mari progrese ale științii, că Diavolul are o existență reală?...* — Suntem tentați să începem prin a răspunde cu cuvântul cuiva care a aprofundat temeinic asemenea probleme, și care spunea că suprema abilitate a Diavolului stă în a-i face să creadă, pe aceia de cari se slujește, în irealitatea existenții sale... In ceeace privește „progresele științei", e bine să se aibă totdeauna în vedere, atunci când se vorbește de ele, că chiar în cazul foarte discutabil când aceste progrese ar reprezenta o realitate, ele nu se referă decât la domeniul exclusiv al materiei, pe care știința este, de altfel, departe de a-l fi epuizat; și încă în acest domeniu, progresele acestea sunt de natură strict technică; în ceeace privește aspectul de cunoaștere efectivă a naturii, știința aflându-se și astăzi ca întotdeauna, în faza ipotezelor și a teoriilor provizorii. Pe câtă vreme problema Diavolului ține de ordinea realității subtile, care depășește, ca atare, totalmente, orice posibilități nu numai de investigație ale științii moderne, ci trece dincolo chiar și de domeniul preocupărilor ei. Această problemă se încadrează în corpul de doctrină al Cosmologiei tradiționale, unde e perfect elucidată, și cercetată cu desăvârșită precizie. In esență se poate spune că, întru atâta întrucât dezordinea există realmente, și principiul dezordinii are o realitate. Principiul acesta al dezordinii este ceeace se numește Diavol, și dacă realitatea pe care el o reprezintă este o realitate relativă (ca tot ce ține de domeniul contingențelor), realitatea aceasta nu e mai puțin concretă, așa cum lesne o pot constata aceia cari au prilejul să ia contact, într'un chip sau altul, cu planul realităților subtile, sau aceia cari știu să descifreze anumite semnături satanice în istoria ultimelor șase veacuri.

M. B.

P. S. — *In mod cu totul excepțional, și numai în cazuri de reală gravitate, acceptăm propunerile de a rezolva, pe cale de analiză astrologică individuală, anumite probleme complicate de existență, pe cari ni le-ar pune cititorii revistei. Pentru aceasta să se trimită la redacția* Ad. Lit., *pentru* MICAEL BAARI: *numele și adresa consultantului, locul și data exactă a nașterii sale (ora, ziua, luna, anul) pe stil nou, precum și formularea precisă a întrebării la care ni se cere să răspundem. Cererile vor fi însoțite de suma de* lei 300 *(în mandat poștal).*

Viața unei celebre cântărețe

„Haida, Troica!" (Licitația funebră a penelor unei privighetori)

(Urmare din pag. IV-a)

cându-și ochii... Tunete de aplauze. Ghiața serii e spartă.

Pieptururile cucoanelor încep să se ridice în ritm accelerat. bărbați surâd: — „Iți aminteşti"?... Freamătul sălii se stinge cu greu.

Semnul Vealțevei anunță acompaniatorului numărul al 3-lea din program, primit cu aplauze frenetice — moarte la primele acorduri. Răsună o nouă romanță, necunoscută. Prima strofă sălbatecă, a doua potolită, a treia gânditoare, a patra — plângătoare, tragică...

Kievul e cucerit. „Nimeni n'a cântat încă așa!" — își spunea toată lumea, cu ochii în lacrimi.

Incepe o zăpăceală generală: aplauzele acoperă strigătele publicului care cere:

— „Troica"!... „Padcearu"!... „Noci valșeb!"....

Fiecare vrea să-i comande ce anume să cânte la **bis**. Vealțeva prinde însfârșit dorința majorității și

„Haida, Troica!"

mângâie atmosfera sălii. O explozie scurtă de aplauze. Rândurile fotoliilor nu mai sânt aliniate; ici-colo se observă dezordonata eșire a unora dintre cei încântați, pentru a **vedea** mai bine.

Nastea cântă, isprăvește. De acum, începe haosul în sală. Fiecare vrea să vie cât mai aproape de estradă; strigăte până la răgușeală; ropote aritmice...

A cincea romanță începe 'n fața unei săli înebunite. Publicul răstoarnă ordinea, „galeria" abundă la parter. Primele rânduri se văd deposedate de locurile numerotate; nimeni n'are însă timp să protesteze. Fiecare prinde sunetul zburat de pe buzele „Nemuritoarei". Când aceasta isprăvește, fiecare trebue să-și reverse „fericirea", râsul și lacrimile în ovațiuni nesfârșite, cerându-i într'una să tot cânte...

Se execută. Prima jumătate a programului conținea șeapte cântece; la ora unsprezece și jumătate numărul trecuse de 25. Abia acum se face antract, pentru ca scaunele și fotoliile aruncate în vestibul, să fie readuse în dezordine — spre a „sprijini" câte o doamnă care nu mai poate sta în picioare!...

Toți se agită. Trece o jumătate de ceas, după care nebunia sporește. Mai mulți (chiar cucoanele grase!) urcă estrada, iar Vealțeva... se urcă pe pian și cântă, cântă... Unii fac o propunere: mutarea pianului în mijlocul sălii și alcătuirea unui cerc de gardă în jurul cântăreței. Se aprobă...

Ora două noaptea și nimeni nu vrea să părăsească sala. Se formează un grup, care o ia pe Nastea sub ocrotire:

— Nu vedeți că nu mai poate? „Obosită"!

Abia atunci Vealțeva confirmă că-i tare obosită.

Strigăte furtunoase:

— „Obosită!"... „Obosită!"... „Obosită!".

Iar Vealțeva cu zâmbetu-i unic începe:

Pe un deal mă suii
Și pe iarbă mă lungii:
Obosită, obosită, obosită-ă!..

. . . . . .

Toată lumea prezentă o petrece în ovații. Strada răsună de aplauze. Mulți fug după cupeu spre hotel, în fața căruia are loc o manifestație, la ora trei din noapte!...

La profit sunt și pierderi: o mânecă de atlas ruptă, o broșă pierdută și călcată în picioare... Lumea e însă înviorată și va ține minte până'n clipa morții de această serbare a artei. Nimeni nu va mai bârfi numele Nastei care de acum va urca, din seară'n seară, din lună'n lună, din an în an, din oraș în oraș, treptele gloriei...

Artă și dragoste

Am auzit-o apoi de mai multe ori. Plăcile sale de gramofon se găseau în fiecare casă. Am văzut opereta „Cântece țigănești personificate", al căror interpret principal era Nastea.

Am auzit-o în „Carmen" și'n „Demonul". Triumfuri mărețe. In culmea gloriei, renunță însă la Operă, unde numai orașele mari ar fi putut s'o admire, consacrându-se exclusiv concertelor în cele 500 de orașe rusești.

Nu putea să nu se „producă" măcar odată la două zile, cu toate că medicii o vedeau neurastenizată, în scurt timp, de exces. Nu citea niciodată nici o gazetă, fiindcă presa spunea că se omoară **lent** și **sigur**. Poruncea vagonului să pornească, iar acesta pornea... spre o altă localitate însetată după cântecele privighetoarei... de fapt — spre epuizare și moarte...

Pe timpul războiului ruso-japonez cânta prin ambulanțele și spitalele din Manciuria și Siberia, în dosul frontului care se retrăgea. Aci s'a îndrăgostit de un colonel și s'a căsătorit cu el, după ce-i îngrijise rănile ca soră de caritate.

Nici această dragoste romantică și profundă n'a fost însă în stare să supună natura privighetorii care cântă'n orice anotimpuri. Soțul său, atât de iubit, s'a văzut curând incapabil s'o întoarcă din drumul pierzării sigure.

Timp de șease ani s'a dat lupta în sufletul Vealțevei între puterea dragostei și vocația atotputernică. Sfârșitul a fost o catastrofă.

Firea ei artistică, hrănită de visurile puternice (și cine știe cât de fantastice) ale tinereții, a fost lent înveninată de o lume aparte — lumea sunetelor — în afara cărora nu mai putea trăi. In zadar o înconjura cercul de fier al celor iubiți, căutând s'o convingă să plece'n străinătate, unde și-ar putea reface sănătatea.

In zadar reprezentanții societăților de binefacere o implorau să renunțe la concertele filantropice... Nastea se agăța mereu de aceste pretexte pentru ca să fie lăsată să cânte:

— Am promis să dau trei concerte în folosul studenților eliminați pentru neplata taxelor, și mă voiu ține de cuvânt; dar dacă doriți să nu mă obosesc atâta, puneți prețuri triple. In caz că nu se va realiza suma necesară, mai dau un concert... (Unde! — prețurile triple nu opreau pe nimeni să vină!)...

Sala era arhiplină, iar concertul cu un program tot triplu — din cauza bis-urilor — dura până la ora două noaptea.

In zadar, adouazi, o delegație din Tambov sau Voronej venea la dânsa s'o roage să renunțe la turneul anunțat. Tot orașul dorea pe deoparte s'o asculte, pe de alta era alarmat de presă că ar fi o crimă să nu-i lase repaosul de care are atâta nevoe.

După o scurtă luptă, vagonul Vealțevei pornea spre Voronej!

„Pescărușul" — spre catastrofă

— Ce să fac eu în străinătate? Nu pot cânta în rusește acolo. Plec, dar cu o condiție: să mă lăsați să învăț și să exersez un repertoriu ales în germană, franceză, engleză, italiană... Găsiți de pe acum traducători excelenți, să mă pun pe lucru și să dau străinilor ce am dat Rușilor. Dacă voi cânta în străinătate, primesc o călătorie...

In dosul tuturor acestor capricii se ascundea faptul că Vealțeva simțea nevoia organică de a cânta, de a respira lumina sălilor, de a fi ovaționată. Fredona mereu: acasă, în vagon, în aerul liber al vilei. Auzul îi cerea ca hrană sunetul pieptului. In același timp averea-i scădea, veniturile noui erau ale altora.

Pe la 1911, în urma fiecărui concert zăcea epuizată. Medicii dădeau alarma că a intrat în mult prevestita anemie cerebrală. Odihnindu-se puțin în brațele mamei sale sau pe pieptul soțului, sărea deodată și încerca o nouă fioritură înțeleasa unmai de firea și de urechea sa...

— Ah, scumpii mei! Nici voi nu înțelegeți, că nu pot altfel. Vă tot gândiți la boala mea, iar eu — la altceva, la ce nu pot renunța nici sub amenințarea morții...

Intr'o seară, tocmai când a cântat „Pescărușul" — o romanță simbolică și sentimentală („Pescărușul" figurează des în scrierile lui Cehov, Gorki, etc. scriitori romantici), cerută de auditoriu, Vealțeva se poticnește în voce și cade leșinată! — Era cântecul „lebădei"...

A doua zi medicii anunțară că numai cu transfuziunea sângelui (pe atunci încă foarte puțin experimentată) se mai poate salva viața Nastei. Rusia întreagă se cutremurase de groază. Mii de femei și bărbați și-au oferit sângele în acest scop. Operația n'a ajutat însă decât în parte, paliativul acesta prelungindu-i viața de agonie cu vre-o două luni. Nu mai putea fi vorba de transportare (în mijlocul iernei) din Petersburg într'o climă caldă.

Palatul său, din fața aceluia al prințului Iusupov (unde mai târziu a fost asasinat Rasputin), a devenit pentru Rusia punctul nevralgic al îngrijorării generale.

Pierzându-și foarte des cunoștința, Vealțeva, pusă sub observațiile celor mai pricepuți medici psihiatri prezenta un fenomen la fel cu Beethowen, înainte de moarte: combina mintal noui sunete, idei, nuanțe și accente, continuând munca unui intelect cu totul excepțional.

Nu voia să **audă** muzica. (Balfour, din contră, murea cufundat în melodia operelor preferate). Armonia creerului muribund întrecea pe aceea a vieții.

A fost conștientă până în ultima noapte. Știa că moare; nu regreta însă nimic, rugând numai să i se așeze o cruce mare din lemn înaintea ochilor, în colțul camerei sale de acum înainte „mortuare".

Și printre romanțele îndrăgite de Vealțeva, figurau, doar, multe cu text și muzică aproape filosofice, în care se exprima mai ales ideia morții inevitabile...

Moartea și licitația penelor unei privighetori

Cu 12 zile înainte de sfârșit, Vealțeva își formulă ultimele dispoziții asupra averii, lăsând-o soțului, mamei, acompaniatorului, artiștilor-prieteni, societăților de bine-facere și de ajutorare a tineretului universitar și liceian. A dispus deasemenea ca toate mărunțișurile din casă să fie vândute la licitație publică în folosul tineretului școlar din Kiev.

— Am dat deslegarea „păcatelor" unei sfinte fără „păcate", — a declarat, cu lacrimi în ochi, preotul chemat de dânsa.

— Și acuma, — s'a adresat Vealțeva medicilor — știu că nu mai sânt speranțe. De aceia vreau să-mi unesc sângele cu al soțului meu. Dacă nu-l poate vătăma această operație, aș vrea s'o faceți acuma. Poate, prin minune...

Transfuzia s'a făcut și părea că minunea se produce: Nastea se înviorase; leșinurile încetaseră; medicina se pronunțase însă dinainte: „e accesul vieții înainte de moarte".

Cum a primit Rusia vestea acestei morți — se poate închipui. Presa releva zilnic detalii din agonia atât de mișcătoare a „celebrității țigănești cu guturai în loc de voce" de odinioară, devenită apoi cea mai iubită artistă...

...Peste vre-o lună și jumătate am fost la Petersburg. Am cumpărat, la licitația garderobei, cu o sută de ruble, o minusculă cataramă de aur dela o pereche de pantofi albi ai Nastei. O nepoată din Chișinău mă rugase la plecare să-i aduc ceva din penele acelei privighetori, căreia-i sărutase mâna, în urma unui concert.

Din licitație a rezultat o sumă de peste două milioane de ruble, în beneficiul tineretului universitar și liceian din Kiev.

ALEXIS NOUR

Impărăteasa Josefina

Paul Reboux a scris o carte intitulată *„Comment fut aimée L'Impératrice Joséphine"*, care se menține de la un capăt la altul în spiritul legendei ce s'a format în jurul Impărătesei divorțate. Cartea conține o serie de scene și anecdote aranjate și mai mult sau mai puțin fictive. Un exemplu: faimoasa scenă din 30 Noembrie 1809 la Tuileries, în care Josefina leșină sau se preface că leșină auzind pe Napoleon vorbind despre divorț. Bausset, prefectul Palatului, o apucă de brațe, Napoleon de picioare. „Nu mă strânge atât de tare, Bausset, mă înăbuși", îi zise ea încet. In toată cartea este evident că Reboux o menajează, e curtenitor, galant, deși nu e sentimental câtuși de puțin, e mai mult înclinat spre libertinaj.

De fapt Josefina nu e interesantă. Cu toate aventurile ei, închizând cartea lui Reboux și amintindu-ne tot ce știm despre ea, nu ne rămâne de cât impresia unei femei care nu a iubit niciodată cu sinceritate.

Dacă am vrea să facem o listă de toți iubiții săi după Alexandre Beauharnais, personagiu puțin simpatic, întâlnim numele unui Scipion Roure, frumos, bine crescut, dar când Iosefina i-a mărturisit că e însărcinată, s'a făcut nevăzut. A fost apoi Bauvernais, colon din Saint Domingue. Acesta însă deprins să poruncească negrilor, era prea brutal și s'au separat prin bună învoire. Succesorul acestuia a fost Réal, jacobin convins, care a pus'o în legătură cu Tallien, spre a deveni apoi prietena intimă a acestuia.

JOSEPHINE DE BEAUHARNAIS în 1798

In 1795 ea cunoscu mizeria neagră, vânzând rochii vechi și trăind pe spinarea unei burgheze obscure, d-na Dumolin. Dar imediat după aceia se lansează, făcând parte din „Incroyabilele" de la Palais Royal și de sigur nu numai pentru plăcere. In sfârșit, urcă panta, legându-se cu d-na Tallien, care o trece lui Barras. Iarăși schimbare de decor: Directoratul. Josefina devine, dimpreună cu d-na Tallien, una din reginele Directoratului. Dar se apropie vârsta de treizeci de ani și Creolele îmbătrânesc repede.

Deci când tânărul general Bonaparte se înamorează nebun de ea, ea socotește și chibzuește că trebuie neapărat să se mărite și astfel văduva Beauharnais devine d-na General Bonaparte în 6 Martie 1796, întinerindu-se cu cinci ani în contractul de căsătorie.

Deși nu aducea în căsătorie de cât frumuseța ei vestejită, o reputație mai mult de cât îndoielnică și doi copii, ea nu s'a gândit în primii ani de cât la divorț. Familia Bonaparte, care-i ghicise jocul, îi purta o ură de moarte. Se cunosc scrisorile înflăcărate și gelozia arzătoare cu care tânărul general s'a chinuit în campania din Italia. Se știe cum o implora să vină la Milan. Ea însă era ocupată cu noul său amant, un ofițer tânăr, Hippolyte Charles, care o cucerise cu farsele și glumele de cazarmă. Continuă legătura aceasta și în timpul campaniei din Egipt. Napoleon, pus la curent de membrii familiei sale, sosește în Franța, face o scenă teribilă soției necredincioase, dar ea plânge și Napoleon se înduioșează, o iartă și-i plătește datoriile.

Viața dintre ei a continuat să fie un infern chiar după 1800, când această aventurieră devine împărăteasă, obținând prin intrigile sale căsătoria religioasă și participarea la „sacru".

Acum însă începe Impăratul a se gândi la divorț, care se și realizează în 1809, Decembrie.

In timpul divorțului Josefina a plâns foarte mult, ceia ce a făcut pe Napoleon să zică: „Impărăteasa a plâns, trebuie să aibă multe datorii de plătit".

Cheltuielile ei erau în adevăr nebunești: 17000 franci pe an fardurile! Chiar în bugetul unei împărătese asemenea cheltuieli sunt *shocking!* Apoi cinci sute cămăși și o sută perechi pantofi pe an, o sută șaptezeci perechi mănuși, nouă sute opt zeci perechi de ciorapi sunt în armonie cu o sută treizeci corsete și cu o sută treizeci rochii, nouăzeci și șapte pălării etc. etc.

Se zice însă că nu poseda de cât două perechi de „chiloți" și aceia couleur chair!...

După divorț continuă să plângă și să se îndatoreze. Iar când Napoleon își ia adio la Fontainebleau, ea nu găsește în ea elanul generos care să o facă să meargă să-l îmbrățișeze pentru ultima oară. Apoi graba cu care s'a dus să salute pe suveranii inamici la Malmaison, a fost gestul cel mai puțin elegant ce se putea aștepta de la această femee. Ar fi vrut să cucerească pe Țarul Rusiei!... Această nesocotință și inconștiență a fost plătită cu viața. Uitând ce vârstă are până într'atât în cât a îmbrăcat o rochie prea ușoară și, căpătând o răceală gravă, a murit. A avut deci moartea ce se cuvenea unei femei care n'a trăit de cât pentru găteală și aventuri ușoare.

Frumoasa carte a lui Reboux o arată în altă lumină. Pentru cine cunoaște Istoria, însă, ea apare ca o femee care n'a avut nici cap, nici suflet și care nu îngăduie înduioșare pentru soarta ei.

SALOM ALECHEM

Un concert

In bâltoaca glodoasă se află fel de fel de reptile urâcioase, broaște, șopârle, viermi, lipitori, șerpi și alte dihănii hidoase care orăcăesc, țiuc și se târăsc în mocirlă... In spre seară, când soarele se culcă, își scot capetele la iveală, își întind gâtlejurile și încep să orăcăiască într'un concert ciudat și desgustător, iar peste toată împrejurimea răsună un vacarm de glasuri sălbatece, o orăcăială și o cacofonie asurzitoare:

— Cra-cra-cra ! Cri-cri-cri ! Cru-cru-cru ! Jș-jș-jș ! Șarr !..,

— Șar... apov! *Șarapov!*, strigă o reptilă mai mare și grasă. Ce cată aici peștișorii aceștia străini în balta noastră? Balta noastră a fost făcută numai pentru noi, pentru știucele noastre, pentru crapii noștri, pentru bibanii noștri! Să-i isgonească pe cei străini, să-i alunge din baltă și să-i scoată pe uscat... să se înece acolo!

— Ucrei... ucrei... *Ucreiț!* secundează o reptilă mai mică. De mult vă spun ca să-i scoată pe uscat... să se usuce acolo!

— Jș... Jș...*jid!* Exploatatori! îngână un șarpe mărunțel și se târîe în glod, ca un vierme. Ei trăesc în balta noastră! Beau apa noastră! Se hrănesc cu viermii noștri... Jș... Jș... *Jid!* Exploatatori!

— Cru... cru... *Crușevo!* isbucnește o altă slutenie. De ce taci? Vino încoace! Ia privește cum peștișorii aceștia blestemați s'au strâns laolaltă, se mănâncă unul pe altul și se înmulțesc de ți-i groază... De ce taci? Cru... cru... *Crușevan?*

In românește de C. S.

— Tocmai bătea o potcoavă de noroc în verandă — cind i-a căzut tavanul pe cap...

Surorile de închisori

Cine se mai gândeşte să treacă pragul închisorilor? Crima pasionează opinia publică, dar odată ce eroul şi mai ales eroina, intră în închisoare porţile ei se închid ca uşile unui mormânt. Cine mai ştie cum trăesc nenorocitele dela Plătăreşti sau chiar din ţările civilizate? Cine se mai preocupă de cele ce se petrec îndărătul porţilor neînduratelor închisori Saint Lazare, la Petite Rochelle sau în celulele de la Souricière?

Otrăvitoarele, spioanele, turma nenorocitelor strânse de razziile poliţieneşti, toată scursoarea mizeriei şi decăderii omeneşti, zace acolo în murdărie şi deznădejde.

Totuşi în închisorile din Franţa pătrunse ca o rază de îndurare şi ridicare, vălul alb şi albastru al călugăriţelor „Surorile de Inchisori". O carte apărută, de curând, *„Les Soeurs des Prisons"*, strânge pentru întâia oară faptele şi datele acestei activităţi care durează de mai bine de un secol. Autoarea, d-na *Ancelet Hustache* a avut în sfârşit curajul să pătrundă până la ele, descuind atâtea uşi ruginite, după ce a obţinut cheia fermecată a autorizaţiilor oficiale, cu menţiunea: „favoare specială". D-na Ancelet Hustache, femee erudită, cu ochii plini de lumina inteligenţii şi cu surâsul înţelegător şi ertător al iubirii de oameni, s'a plecat şi asupra acestei plăgi sociale şi a cercetat-o cu acelaş curaj şi generozitate, cu care a mai cercetat şi altele.

Au atras-o mai întâi „misticele", asupra cărora a scris admirabile studii de psihologie religioasă, ca teza ei asupra surorii *Metchilde de Magdenburg*, apoi şi lucrările asupra *„clarisselor"*, un studiu asupra lui Francisc d'Assise.

Dar unele din capitolele cărţilor sale, ca acela din lucrarea: *„Le Monde que l'on oublie"*, în care se profilează dureroasele chipuri ale copiilor anormali, arată deslușit încotro se orientează interesul său.

Cartea asupra „Surorilor de închisori" a fost concepută în împrejurări tragice.

Pe când se vorbea la masă, în familie, de o fetiţă de unsprezece ani, hoaţă, care după ce servise la d-na Ancelet Hustache, devenise clienta Surorilor St. Joseph, fetiţa autoarei, care ascultase povestirea, fu atât de turburată în cât compuse o rugăciune pentru ea. Poate că şi această fetiţă ar fi devenit o soră de închisoare dacă nu ar fi murit în vârstă foarte fragedă. Şi astfel cartea dată la lumină de curând, izvorî din sufletul zdrobit al unei mame.

Solid documentată, lucrarea este un amestec de observaţii personale şi trăsături de moravuri, cu cercetări de erudită. Ea începe cu archive, constituţii, reforme penitenciare şi biografia Annei Quinon, fondatoarea şi prima superioară a congregaţiei *Marie-Joseph*.

Activitatea tuturor sufletelor pline de caritate şi simpatie umană se desfăşoară, în mijlocul celor mai sumbre orori fizice şi morale, cu *Trinitarele*, surorile Saint Vincent de Paul şi marea reformatoare engleză Elisabeth de Fry. După Revoluţie, dezordinea moravurilor atinge culmea atât între deţinute cât şi între cele ce s'au eliberat şi care lipsite de orice sprijin decad din ce în ce mai mult şi recidivează.

Dar, în afară de valoarea sa documentară, cartea aceasta se impune prin înalta sa ţinută literară şi darul osebit de a evoca şi a zugrăvi viaţa şi oamenii.

Eşind din infernul suferinţelor de pretutindeni, în preventoriile, casele de redresare morală şi orfelinatele, sămănate în toată Franţa sub îngrijirea surorilor caritabile, d-na Ancelet Hustache evocă în contrast cu puternicele aqua din Saint Lazare sau din severele şi sumbrele tribunale de copii, casa din care pornesc aceste misionare ale milei, ca un locaş de lumină, acoperit de flori, ca o oază de viaţă spirituală în mijlocul naturii.

Portrete pline de viaţă şi tratate cu mână de maestru, ca acele ale surorilor Léonide, Perpêtue şi altele, portrete de copii vinovaţi şi părăsiţi, mici monştri atinşi de tare ce nu se pot şterge, zguduie şi se imprimă neşterse. Toţi sunt roadele alcoholismului şi a unei mizerii neînchipuite.

Câtă putere de jertfă, ce vocaţiune imperioasă pentru apostolat se cere pentru o asemenea operă, se vede din următorul răspuns dat de o soră novice d-nei Ancelet Hustache.

„Da, doamnă, deţinutele, numai deţinutele... Numai în închisori vreau să-mi petrec viaţa".

Toată mila unui suflet de femeie, spiritualizată într'un elan de mistică religioasă!



A apărut în editura „Adeverul":
CONST. GRAUR: *CU PRIVIRE LA FRANZ FERDINAND.*
Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii şi desenuri.
Exemplarul lei 100.
La toate librăriile.



Gruparea intelectuală „Thesis"

Dela *Gruparea intelectuală „Thesis"* din Sibiu primim un program al activităţii pe „anul 1933—1935" şi patru publicaţiuni (Al. Dima, *Al. Odobescu: Privire sintetică asupra operei şi personalităţii*, Licu Pop, *Un filosof al istoriei: Al. Xenopol*, Mircea Alexiu, *Băjenie*, George Fonea, *Intoarcere în vreme)*. Animatorul acestei mişcări pare a fi bravul profesor şi intelectual dela Sibiu, d. Al. Dima, care în broşura programatică ne dă şi o „definire şi justificare" a ceeace numeşte „localismul creator". Imi voi permite a recenza cu alt prilej, deosebit, lucrările de istorie literară ale d-lor Dima şi Pop, precum şi a discuta mai de aproape chestiunea „localismului creator". Deocamdată putem spune atât. Dacă o mişcare intelectuală regională urmăreşte a pune pe cât mai mulţi indivizi locali la putinţa priceperii formelor înaintate de cultură, înlesnind astfel poate chiar apariţia creatorului, în orice caz pregătind o mai generoasă acceptare a geniilor existente, dacă prin urmare o astfel de mişcare urmăreşte un scop „cultural" atunci nimic de zis. Când însă ea vine cu dorinţa de a avea şi noi faliţii noştri, adică poeţi şi prozatori în ciuda oarecum a centrului, noi suntem de altă părere, fiindcă vedem într'asta un mijloc de perturbare a valorilor. Atunci ne vom vedea sâcâiţi de asemenea judecăţi strâmbe: „X nu va fi poet însemnat în comparare cu Ion Pillat, dar pentru Mizil înseamnă ceva", ceeace de fapt nu ne interesează. „Ofensivele" Ungurilor sau Saşilor din Ardeal au cu totul alt substrat şi nimic nu ne îndreptăţeşte să le răspundem cu cât mai multe romane şi cu cât mai multe poeme regionale. De altfel în artă nu are niciun înţeles noţiunea industrială de producţie. Opera de artă apare arbitrar şi rar, enorm de rar, iar continuitatea literară curentă este „producţia", fără merit. După ce a dat pe Shakespeare, Anglia nu mai este obligată să producă; iar noi producând teatru, nu e de loc sigur că vom isca un Shakespeare. Oridecâteori se amestecă problema (cu ambiţia) creaţiei în domeniul cultural, se face o enormă greşală, de care apoi profită temporar mediocrităţile. Dela o mişcare locală aşteptăm dar o înţelegere largă a formelor contimporane de creaţie, aşteptăm studii de istorie regionaă şi de folklor, de etnografie şi de istorie artistică. Când se întâmplă ca în acel mediu să răsară şi un talent, cu atât mai bine. Talentele însă nu se nasc prin „ofensive" şi „grupări".

Dacă prin urmare nu ni se pare prea nimerit ca o grupare de aceasta să debuteze cu nuvele şi poezii, cu atât mai miraţi suntem să vedem că în aceste compuneri nu se zugrăvete măcar Sibiul. Nici d. Dima, pe câte ştiu, nici d-nii Mircea Alexiu şi George Fonea, pe cât se vede, nu sunt din Sibiu. D. Alexiu îşi creionează impresii dela Turtucaia, iar d. Fonea cântă Oltenia, aşa încât lucrurile acestea puteau fi publicate la Iaşi, fără a se atinge natura lor. De fapt depozitul publicaţiilor e tot la... Bucureşti, ca dovadă că mişcarea este pentru noi, nu pentru sibieni.

Impresiile d-lui Alexiu sunt prea sărace în fapte şi faptele câte sunt prea înăbuşite în exclamaţii. Să citească autorul însemnările d-lui Gh. I. Brătianu, atât de sobre şi de semnificative. Broşura aceasta e totuşi o lectură sănătoasă, înălţătoare pentru tineri.

Cât despre versurile d-lui Fonea, ele sunt deocamdată pline de simţire, dar n'au încă o personalitate. Imaginile sunt folosite fără un simţ al utilităţii lor poetice. D. Fonea zice:

Cine eşti tu, pământ de
suferinţă
Ce te-ai înfipt în inima mea
bardă
De mi-ai întors tristeţea'n
rugăciune
Şi sângele l-ai învăţat să ardă...

Cu alte cuvinte pământul pe care trăeşte poetul e... o bardă. Barda se înfige în inimă şi... învaţă sângele cum să ardă. Grotesc! Mai trebue şi cultură.

Aceste versuri:

Marchizele tăcerii pe retină
Işi scutură peruca lor pudrată.

Senine'n apariţia lor mută
Străbat prin săli în ritm de
menuet
Cu evantaie moi unde se şterge
O lacrimă discretă de poet.

Clavirul nevăzut dintre perdele
Incepe ireal o uvertură,
etc.

sunt intitulate... *Medievală.* Marchize pudrate, menuet, clavir şi uverturi în evul mediu!

G. C.

Povestirea filosofică

Cine putea să o invente decât omul unic, despre care *Prinţul de Ligne* zice că înfrumuseţa tot ce vedea şi aprindea scânteia spiritului în tot ce auzea: *Voltaire.* In adevăr *Candide* nu putea fi creat decât de acel care nu izbutea să fie plicticos nici când era savant şi profund, nici chiar când avea pretenţia de a fi om de stat, pentru că era întotdeauna nou, picant şi plin de neprevăzut.

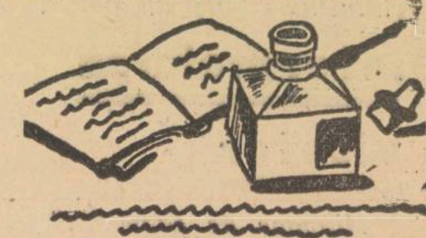
Dar iată că povestirea filosofică învie sub pana ascuţită a uneia dintre cele mai mari scriitoare engleze contimporane, Virginia Woolf.

Acum câtiva ani talentata scriitoare a dat la lumină o nuvelă enigmatică: *Orlando.* Eroul ciudat al acestei nuvele era un băiat preschimbat în fată, un mascul devenit femelă prin preschimbarea pantalonilor cu fustele şi prin trocul sexului său cu un altul. Nu ne mai e permis să pomenim de perimata alegorie — Orlando era pur şi simplu vechea, savuroasa, voioasa Anglie din vremea lui Shakespeare şi Chancer, decăzută în molateca, incolora Engliteră victoriană cu crinolinele, volanele şi toate ipocriziile pudibunde, respectabilitatea şi morala afectată *a cantului.* Nu alegorie, ci simbol freudian al răzvrătirii naturii în potriva unei atât de drastice comprimări a naturii pe timpul interminabilei văduvii a augustei regine Victoria.

Acelaş simbol reînvie în chipul istoricului căţel cokker, galben auriu, al lui *miss Barett.* Toată lumea cunoaşte emoţionanta povestire a tinerei fete, duioasa şi bolnava prizonieră din Wimpole Street, victima unui tată maniac, care, renăscută prin puterea dragostei, rupe lanţurile şi pleacă cu iubitul ei în Italia.

Adevăratul erou, în povestirea Virginei Woolf, nu este Elisabeth, ci *Flush,* căţeluşul auriu, animal plin de foc, de iubire de viaţă, de apetituri şi instincte ale vieţii elementare, care domesticit, banalizat prin educaţie, devine un câine civilizat de apartament, un *„urbanist"*, din amintirea căruia s'au şters toate amintirile bogate din viaţa în natură, când vâna în tinereţa lui liberă. Acum e un căţeluş alb, curat, bine hrănit, face parte din lumea celor *happy few,* care nu a eşit nici odată din cartierul elegant. Dar este furat şi precipitat din paradisul câinilor în gheena din *East End* şi din *White-chapel,* unde face cunoştinţa mizeriei şi a răului pe care e aşa de uşor şi de comod să le ignorezi. Flush este găsit şi răscumpărat de Miss Barett. Dar pleacă cu stăpâna sa şi reîncepe o nouă viaţă în Florenţa, o viaţă cu totul nouă, în care încetul cu încetul Flush îşi pierde eleganţa sa de câine cu pedigree, intrând în ceata câinilor naturali şi comuni. Se strică din ce în ce, se compromite în tovărăşia vagabonzilor şi vagabondelor, despre familia cărora nu se ştie nimic, se hrăneşte cu ce-i cade la întâmplare. Asistă, ca orice hoinar, la mişcările populare şi merge să se întâlnească pe sub garduri cu cine ştie ce căţea ordinară. Când vine câte odată acasă, patronii lui nici nu-l bagă în seamă căci au căzut în altă manie: învârtesc mesele şi chiamă spiritele. Flush dispreţuieşte filosofic aceste insanităţi. Ce nevoie au oamenii să se preocupe de lucruri supranaturale. Nu e bine oare la soare? Ce poate fi mai de preţ ca plăcerea? De ce să nu ia oamenii viaţa aşa cum e şi să-şi facă enigme din cele ce sunt atât de simple şi de clare în lume?

Nu e oare şi aci un simbol? Sub aparenţa ei fantastică, uşoară, şăgalnică povestea lui Flush este o usturătoare răfuială a convenţiilor şi iluziilor lumii victoriene, cu humorul înţelept, dezamăgit al unui Sterne sau Fielding. Flush ar putea fi un simbol al vechei Britanii, geniul său autochton, al cărui foc neîmblânzit hrănit de dorinţe şi instincte, s'a trezit din nou, izbucnind de sub lunga apăsare a unei educaţii artificiale şi puritane. E fără îndoială o povestire filosofică şi trebuia farmecul volterian al Virginiei Woolf, darul ei de a face interesant şi plăcut orice atinge cu vârful de ac al peniţei sale, ca o asemenea povestire să rămână amuzantă şi interesantă, deşi e profundă şi metafizică.



Cronica vesrlă

Afară-i vară...

Replică la „Afară-i toamnă" de Eminescu

Afară-i vară... lume plictisită...
E-aşa de cald că moţăi de-a'n picioare;
Ai vrea să dormi... nu-i chip... iar o scrisoare
Stă câte două zile necitită...

Pierzându-ţi timpu 'n casă la răcoare,
Gândeşti: ce bine-i iarna când ai pliţă...
Şi-atunci — e drept — poţi căpăta bronşită,
Dar barim scapi de razele de soare.

Astfel, şi eu stau tolănit în casă..
Visez: ...se face că-s la berărie;
Un altul face cinste... nici nu-mi pasă;

De-odată mă trezesc din reverie:
O mână grea asupra mea se lasă;
E... taxatorul dela primărie!...

EMIL BAC

Cronica literară

CONST. GRAUR: Cu privire la Franz Ferdinand

Lucrarea d-lui Const. Graur nu are cu cronica noastră decât un raport întâmplător, în măsura în care o operă cu caracter de informaţie istorică foloseşte un mod de a vedea oamenii şi un stil. De aceea nu ne vom îngădui să ne oprim asupra ei peste marginile competenţii noastre. Insă acolo unde priceperea liberă poate pătrunde, rămânem impresionaţi de temeinicia documentării şi justeţa punctului de vedere.

D. C. Graur a fost înainte de războiu corespondent politic al ziarului „Adevĕrul" la Viena. A fost deci în măsură să cunoască lucrurile de-aproape şi să aibă intuiţia atmosferei care nu se poate reconstrui cu ştiri de mult răcite. Cu multă modestie, autorul îşi aşează tot meritul în orientarea practică a cărţii, în lecţia de democratism pe care vrea s'o scoată din ruina imperiului habsburgic, ca răspuns la „curentele reacţionare cari se manifestă dela o vreme".

Nouă, laturea aceasta de ideologie politică nu ne este îngăduit s'o discutăm, dar vom releva că în chiar partea informativă cartea e cu deosebire preţioasă. D. C. Graur îşi intemeiază informaţia zilnică pe un postament de erudiţie istorico-politică şi-şi redactează articolul în aşa chip încât folosul lui să iasă din marginile zilei în care a fost redactat. Ceeace izbeşte poate mai profund aci este temeinicia şi siguranţa impresiunilor de acum douăzeci de ani ale autorului readuse şi reportate în lumina stărilor de azi.

Luând ca punct de plecare central atentatul dela Serajevo, d. C. Graur ne înfăţişează un număr de aspecte ale monarhiei habsburgice feudale, din care să rezulte (cum rezultă într'adevăr) inevitabilitatea prăbuşirii de mai târziu. Faptele sunt toate expuse din punctul nostru de vedere, încât dacă unii cititori vor găsi că unele chestiuni le erau mai dinainte cunoscute, nimănui nu va scăpa luminozitatea cu care treburile politice ale Austro-Ungariei sunt tratate spre a ilustra istoria noastră.

O primă notă a atmosferei din 1914 este lipsa de emoţie a cercurilor oficiale din Austria şi chiar a opiniei publice. Nu numai că lumea nu se arăta îngrozită de atentat, dar s'ar părea chiar că „respiră" ca în faţa unui eveniment uşurător.

Acestei ciudate impresiuni, totuşi atât de juste, autorul îi adaugă acum explicarea istorică. In afară de cazul că prin căsătoria lui morganatică, Franz Ferdinand se abătuse de la statutul familiei habsburgice, abatere ce n'ar fi în stare să explice indiferenţa opiniei publice, arhiducele reprezenta pentru vechea politică austriacă de tip feudal o gravă primejdie.

Românii puneau mare temei, precum se ştie, pe ideia lărgită de confederaţiune, pe care ar fi nutrit-o arhiducele. In faptă însă exista o luptă surdă între un domnitor bătrân, care nu vrea să moară şi să lase frânele din mână şi un moştenitor care, încercând să conducă efectiv, nu poate fi pus la locul său din cauza iminentei sale veniri la tron. Tragi-comedia aceasta, cu ecouri parlamentare, a funcţionarului care nu îndrăzneşte să nu asculte de Franz Iosef şi se teme totuş de a nu se pune rău cu viitorul împărat Franz Ferdinand, situaţia aceasta unică ce nu se rezolva, este foarte bine evocată de d. Graur cu elemente personale.

Dar atunci ar fi fost firesc ca opinia publică să aştepte cu mai multă linişte stingerea bătrânului Franz Iosef. Aci apare o nouă trăsătură a lui Franz Ferdinand, care lămureşte ostilitatea. Cu toată aparenta lui preocupare de îndreptăţire politică a naţiunilor, Franz Ferdinand e mai reacţionar în convingerile lui intime decât Franz Iosif pe care acordarea votului universal îl făcuse simpatic democratismului de pretutindeni. Arhiducele rumega felurite forme de federaţiune cu scopuri imperialiste, ajungând a se gândi că ar fi cu putinţă extinderea sistemului asupra Serbiei şi României.



FRANZ FERDINAND

Era dispus bunăoară să cedeze Transilvania României „învitând-o însă, pe acea Românie sporită, să formeze o strictă uniune federală cu monarhia". Să adăugăm la aceasta şi preferinţa arhiducelui pentru funcţionarul militar, deasupra naţionalităţilor, constituind acel element cosmopolit, monarhic, unificator pe care Eminescu îl numea beamter-ul austriac şi ne vom forma, împreună cu d. Graur, convingerea că cu Franz Ferdinand starea politică a imperiului se întorcea şi mai viguros către feudalitate. Acum putem înţelege ieşirea, primită cu simpatie, a lui Viktor Adler, şeful socialiştilor, în parlament.

— „Domnilor, dacă aş fi monarhist, aşa cum nu sunt, şi încă mi-ar fi deajuns un monarh (vii aplauze şi exclamaţii de aprobare). Eu nu înţeleg un monarhism cu un împărat care să fie sărbătorit şi cu altul, tainic, de care să ne lăsăm guvernaţi (vii aprobări şi aplauze)".

Sunt pline de interes şi alte atitudini reacţionare şi absolutiste ale lui Franz Ferdinand, cum ar fi, de pildă, oroarea de orice altă confesiune în afară de cea catolică. Naţionalităţile clar-văzătoare, cercurile democratice şi umanitare, Ungurii pentru care arhiducele n'avea prea bune sentimente nu puteau dar primi cu prea multă tristeţe catastrofa.

Fireşte că fiind vorba de problema ardeleană, autorul avea să amintească de Aurel C. Popovici „Statele Unite ale Austriei Mari", cu idei aşa de reacţionar imperialiste cu toată aparenţa contrarie, trebuia să placă cercurilor de dreapta. Aurel Popovici a fost într'adevăr un agreat al Arhiducelui. Acea formulă ameţise pe mulţi români oneşti. Slavici a crezut în ea şi a tăgăduit cu încăpăţânare oarbă nouile stări de lucruri, inevitabile. D. C. Graur analizând pas cu pas politica lui Franz Ferdinand desbrăcată de falsa haină de vorbe a acelui federalism mincinos, care i-au creat o legendă frumoasă printre români, ajunge în chip firesc la sfârşit să spulbere această legendă şi să tragă încheierea că românii n'aveau nimic de aşteptat dela arhiduce. N'ar mai fi rămas decât anecdota în contradicţie cu purtarea generală, că Franz Ferdinand ar fi pronunţat odată vorbele mângâietoare: „Das sind meine braven Rumänen". Iată însă că şi acestea sunt desminţite de d. Ion Grecu, publicist ardelean, care le-a născocit spre a-şi îmbărbăta pe compatrioţi. Arhiducele trecuse cu prilejul manevrelor prin gara Lipova, primit rece de autorităţi şi călduros de ţăranii români la uralele cărora nu răspunde nimic.

„Românilor le trebuia, însă, un cuvânt de aprobare, un cuvânt de mângâiere şi îmbărbătare. Şi atunci am făurit în redacţie legenda ce-o distrug acum, atunci am publicat în ziar cuvintele pe cari nu le-a rostit, pe care însă ar fi putut să le rostească, pe cari ar fi trebuit să le rostească: „Das sind meine braven Rumänen". „Aceştia sunt bravii mei Români!"

Pentru a ilustra politica imperială austriacă de echilibru d. Graur a mers îndărăt până în epoca theresiană şi a trecut şi prin episodul răscoalei lui Horia „din ordin de sus". E foarte convingătoare argumentarea că libelul împotriva mişcării de un Fr. Schiller nu poate fi al marelui poet german, întâi fiindcă nu figurează în lista operelor sale şi al doilea fiindcă e în vădită discordanţă cu ideile revoluţionare ale aceluia.

In „Anexe" autorul adaugă un număr de articole vechi şi noui cu privire la stările politice din Austria, menite să ilustreze vechiul regim şi să evidenţieze frumuseţea democraţiei. In „Franz Schuhmeier şi Viktor Adler şi palatul", luăm cunoştinţă de felul ciudat dar în fond explicabil în care socialismul austriac se sprijinea de-adreptul pe curtea imperială, până acolo încât a fi ironic intitulat social-democratismul cesaro-crăesc. In „Savanţi, şi bădărani" se observă, cu multă fineţe că vulgaritatea nu este o notă specifică adunărilor democratice. De tot hazul este întâmplarea din parlamen-

Urmare în pag. X-a

Insemnări și polemici

an Hus

La 6 Iulie 1415 Ian Hus a fost acuzat ca eretic și condamnat la moarte prin Conciliul din Constanța. Ars pe rug. In ajunul și în zorii acestei zile, pe toate dealurile Boemiei, Moraviei și Slovaciei se aprind focuri mari simbolizând lumina pe care a împrăștiat-o în poporul său, ca și focul ce mistui trupul istovit al aceluia care a murit pentru o ideie mare. In jurul acestor focuri, poporul îngenunchiat ascultă preotul care le citește pagini întregi ale martirului. Urmează apoi o slujbă religioasă la capela Betleem din Praga, care se deschide o singură dată pe an, în acea zi, în care capelă, acum câteva secole veneau acei ce doreau să asculte serviciul divin în limba maternă, spus prin cuvântul cald al predicatorului Hus.

In secolul 14, Praga devenise centrul civilizației în Europa Centrală. Bisericile ei mărețe atrăgeau pe credincioșii de pretutindeni, iar Universitatea Carol IV era animată de ideile revoluționare care gravitau în Europa nemulțumită ca și Boemia de purtarea nevrednică a clerului materialist și egoist. Poporul era nemulțumit. Interpretul sentimentelor lui, Ian Hus, împreună cu ceilalți predecesori Conrad Waldhauser, Milici de Kromeriz și Matei de Ianov, propovăduiau reîntoarcerea la simplicitatea și candoarea sufletească a celor dintâi creștini. Cereau o religie interioară dar care să se manifeste nu numai prin cuvinte ci și prin fapte.

Ian Hus a creiat limba literară cehă și a fixat ortografia ale cărei reguli sunt în vigoare până azi. A îmbogățit literatura cehă cu lucrări mult citite, interesante atât ca fond cât și ca formă.

Ideile pentru care a luptat, nedreptatea ce s'a făcut la judecata și moartea lui, au deslănțuit furtuna și au inaugurat era răsboielor husite, prin care lumea universală a admirat forța și energia națiunei cehe, care a luptat cu succes pentru întreaga Europă occidentală. Recunoscătoare, aceasta l-a pus în rândul celor mai mari oameni ai istoriei iar Cehii au creiat din figura lui un erou și un martir.

Interpretarea viselor

Milioane de oameni visează și-și amintesc visurile, sute le scriu, dar foarte puține persoane fac vre-o legătură între viziunile din aceste vise și experiențele lor de mai târziu în stare de veghe.

In privința aceasta este important cazul d-lui J. W. Dunne, care s'a făcut cunoscut prin ciudate idei și surprinzătoare experiențe.

Prima stranie întâmplare care l-a făcut să se ocupe de visuri și interpretarea lor, a fost acum treizeci și șapte de ani.

Domnul Dunne visează că ceasul său s'a oprit la orele patru jumătate trecute. Se deșteaptă, se uită la ceas și constată că lucrul era adevărat, dar ar fi o simplă întâmplare. După câteva zile însă, pe când pe jumătate adormit se întreba câte ceasuri să fi fost, văzu deodată apărând cadranul ceasului pe care era indicată ora opt și două minute jumătate. J. W. Dunne a pus repede mâna pe ceas și a constatat imediat aceeași oră. Aceste două fenomene pot fi interpretate ca un dar de viziune la distanță și cu ochii închiși, al d-lui Dunne. Dar după patru ani dela această experiență, d. Dunne visează punct cu punct povestirea unei expediții în Africa pe care o citește apoi dimineața următoare în „The Daily Telegraph".

Un an după aceasta visează că se găsește pe o insulă, un fum gros se ridică în mijlocul insulei și el își dă seama că insula se află în craterul unui îngrozitor vulcan. Cuprins de dorința de a salva pe cei patru mii de locuitori, încearcă să convingă autoritățile franceze dintr'o insulă vecină să trimită în grabă vase în acest scop. A doua zi „Daily Telegraph" anunță cu litere mari teribila catastrofă din insula Martinica, indicând în litere mari numărul de victime care era în adevăr de 4000 (aci însă el a făcut o greșală citind 4000 în loc de 40.000, greșală pe care n'a descoperit-o decât peste 15 ani. In realitate nici informația din „Daily Telegraph" nici aceea din visul lui Dunne nu era adevărată în privința numărului victimelor. Acest detaliu e foarte important, căci el înseamnă că Dunne nu visa cele ce se întâmplau atunci în Martinica, ci ceeace va citi el a doua zi în ziar.



H. G. WELLS

Din toate visurile pe care și le-a analizat el, rezultă că visătorul nu visează decât lucruri privitoare la propriul său viitor. Aceată facultate este mai mult normală decât anormală, afirmă Dunne și dacă oamenii nu o recunosc este că de obiceiu uită sau nu iau în seamă visurile lor. In consecință el caută să dezvolte și să stabilească o tehnică prin care visele să poată fi memorizate și puse în legătură între ele și cu realitatea. Dar această tehnică nu e menită să devină populară pentru că cere timp de cheltuit, perseverență și indiferență la confort.

După ce a stabilit acest punct, Dunne se miră singur ce concluzii ar impune omului această ciulată putere de prevedere. Cel mai mare mister, misterul timpului ar fi direct cuprins în ele.

In cartea sa „The Serial Universe", el construește o teorie a timpului, fără să se refere la visurile sale, și o aplică la o mulțime de probleme din fizica modernă științifică. Cea mai impresionantă concluzie pe care o scoate din analiza timpului după principiile sale este o dovadă relativ la imortalitatea omului. In adevăr se poate prevedea viitorul, asta înseamnă că el există.

De fapt noi putem uneori deduce viitorul, ca în cazul prevederii eclipselor, când nu poate fi vorba de ceeace numim cu adevărat prevedere, ca în cazul viselor lui Dunne.

Putem imagina Timpul ca o direcțiune pe care ne mișcăm și atunci partea pe care am parcurs-o e trecutul și acea pe care o avem înainte de parcurs este viitorul. Nu am întâlnit-o, dar este tot atât de reală și adevărată pe cât sunt de adevărate evenimentele prin care am trecut. Timpul este reprezentat ca în teoria relativității lui Einstein ca o dimensiune întocmai ca cele trei dimensiuni ale spațiului. Ar fi deci a patra dimensiune. Științificește nu este deosebire esențială între timp și spațiu, după cum a zis un mare savant, „iar evenimentele nu se întâmplă, noi venim în calea lor".

H. G. Wells a înțeles perfect acest lucru în scrierea sa „The Time Machine".

Clasa lucrătorilor în literatură

In prezent, când există o literatură populistă și s'a pus în discuție posibilitatea și caracterul unei literaturi proletariane, nu este fără importanță a se aminti cititorilor noștri că cel care a introdus pentru întâia oară viața lucrătorilor în literatură a fost Emil Zola.

Fără îndoială, Balzac, în cele nouăzeci și șapte volume ale „Comediei umane", reprezintă aproape toate tipurile sociale dela finele Imperiului, din timpul Restaurației și a Monarhiei. Astfel găsim oamenii de finanțe cu Père Grandet, cămătarul Gobseck și bancherii Nucinghen, negustorii cu César Biroteau și comerciantul Guillaume din „Chat qui pelote", clericii cu „Curé du Village" și „Curé de Tours", politicienii cu Rasti Gnac, birocrații cu Rabourdin și diferitele personagii din romanul Les Employés. Oamenii dela țară în „Medecin de Campagne" și mai ales în „Les Paysans", care deși mai puțin cunoscut este un roman foarte bun, în care se arată evoluția proprietății a doua zi după revoluție și strășnicia cu care luptă țăranii să pună stăpânire pe pământ. Brunetière privește, cu drept cuvânt, „Comedia umană" ca pe niște memorii mult mai importante, pentru cunoașterea societății din timpul său, decât paginile de Istorie ale lui Guizot.

Dar lucrătorul nu există în opera lui Balzac decât epizodic, în opera sa Pierrette.

Cu atât mai puțin se vorbește de ei în povestirile elegante și de salon, din vremea celui de al doilea Imperiu, ale lui Sandeau, Octave Feuillet, Cherbuliez, etc. Gustave Flaubert el însuși își ia tipurile cel mult din mica burghezie.

După „Assomoir", „Germinal" își ia subiectul nu numai dintre lucrători, ci reprezintă clasa lucrătorilor, proletarii, trăindu-și viața lor de atelier și exercitându-și meseria zi cu zi ca în Assomoir sau zbătându-se în dramaticele lupte și bătălii dintre muncă și capital, într'un mare centru industrial, ca în Germinal. Aproape optzeci de tipuri, fiecare cu trăsăturile caracteristice ale înfățișării lor fizice și morale, se desemnează în acțiunea romanului. Aceasta se desfășoară când în mine, în măruntaele pământului, când sub cerul liber, cu toate peripețiile unei munci titanice și a unei revolte care clocotește până în clipa când izbucnește în catastrofa finală.

Eroul acestui roman este o vastă regiune minieră populată cu mii de lucrători și lucrătoare. Pentru întâia oară intră în literatură imaginea infernului de sub pământ în care trăesc lucrătorii în găurile, galeriile și toate instalațiile și mașinăriile unei exploatări miniere. Recitindu-l omul din vremile noastre nu poate să nu recunoască puterea cu care acest titan însuflețește massele și le face atât de vii în furnicarul și agitația lor, măreață ca un element al naturii.

Contimporanii săi au fost, fără voia lor, cuceriți de acest nou aspect al omenirii, pe care Emil Zola îl zugrăvea în tablouri dureroase sau grozave, desfășurându-le cu răbdarea vigurosului său talent, ca pe niște valuri ce se îngrămădeau unele deasupra altora, amenințătoare ca năvala oceanului asupra uscatului.

Ce înseamnă teoria laborioasă a romanului populist sau proletarian față de această uriașă și tragică evocație artistică!...

Arta și literatura Abisiniei

Pentru a înțelege în oarecare măsură starea de spirit care stăpânește azi în Abisinia, trebuie să rezumăm în câteva cuvinte istoria sa.

Caracterul acestei istorii, până în zilele noastre, este lupta între islamismul și creștinismul de ritul Copților. Islamismul a întâlnit în această țară o rezistență neașteptată în răspândirea sa. Tot evul mediu este plin numai de aceste lupte. Cunoaștem cu toții numele lui Menelik care în secolul al XIX-lea a devenit întemeietorul puterii Abisiniei și suveranul sub a cărui domnie a început încercarea acestei țări de a se apropia de civilizația europeană.

Propriul său fiu, actualul suveran Haila Selassie, a fost încredințat, spre a fi educat occidental doctorului Vitalien, adus în Abisinia de Makonen, vice-guvernatorul ținutului Harrar, anexat de Menelik țării sale.

Doctorul Vitalier înființă în capitala Abisiniei un spital și ajută la înființarea unui colegiu de învățământ secundar, în care au profesat în englezește și franțuzește Egipteni de ritul copt.

Haila Selassie nu era decât rudă îndepărtată a Negussului. Moștenitor de drept trebuia să fie Lidji-Sasson. Acesta însă era un om nevrednic și, pe lângă aceasta, partizan al musulmanilor.

Triumful său înseamnă încă până azi triumful creștinismului copt împotriva islamismului.

Literatura abisiniană nu a fost reprezentată până în secolul al XIX-lea decât prin câteva manuscrise, comentarii și tratate de controversă religioasă. Cea dintâiu imprimerie în limba abisiniană a fost instalată de misionari Caputini la Dirré-Dadue, la începutul secolului al XX-lea. Abia în 1918 s'a înființat o imprimerie oficială sub conducerea unui om de mare valoare, Herony-Walde Selassye, în prezent ministru plenipotențiar la Roma și aproape singurul literat în Abisinia.

Mult mai interesant este însă folklorul acestei țări. Poezia cea mai veche, amharică nu ne-a lăsat decât cânturi în onoarea regilor (XIV, XV și XVI-lea secol).

Poezia modernă cuprinde: așa numitul getem, poezie propriu zisă, zafan cântecul și leqso, bocetul.

De obiceiu Zafan este cântec de dans și se acompaniază de bătae în palme și de tamburină. Getem dimpotrivă este acompaniat de un instrument cu coarde, un fel de liră sau harpă și un fel de vioară massanquo.

Versul din aceste poezii are lungimi diverse, rimând deobiceiu. Rima este de o silabă, terminată mai des cu o consoană de cât cu o silabă. Maximile și proverbele sunt foarte bogate în număr.

Pictura este una din artele cele mai desvoltate în Etiopia. Mulți prinți plătesc din averea lor pictori cari împodobesc bisericile, cu tablouri tratând scene bisericești sau războinice.

Coloritul lor este în tonuri violente și în contrast unele cu altele, fără nuanțe. Figurile sunt întotdeauna reprezentate în față, afară numai când e vorba de cele antipatice, care sunt reprezentate în profil.

Arta abisiniană este, de fapt, arta byzantină. Architectura și muzica sunt tot cu caracter religios și au fost amănunțit studiate în cartea „Cinq années de recherches archeologiques en Ethyopie" de P. Azais și Chambar, edit Geuthner, 1929.

După cum vedem Abisinia este o țară încă mult înapoiată și de un tradiționalism excesiv, deși actualul Negus este un om cu oarecare veleități de civilizație europeană și doritor de progres pentru țara sa.

Napoleon în amintirile unei iubite

Mai toate marile actrițe și mai toți marii actori, simțind cât de șubredă și de pieritoare este gloria lor în cea mai mare strălucire a ei, au lăsat, mai ales în epocile recente, amintiri și mărturii prețioase asupra vieții lor și asupra celor pe care i-au cunoscut. Intre acestea amintirile actriței George, scrise la bătrânețe, ca să câștige o bucată de pâine, cu stângăcia și naivitatea unei femei care nu a ținut pana în mână o viață întreagă, sunt printre cele mai apropiate de sufletul cititorului prin emoția directă de confesiune sinceră și nemeșteșugită a unui suflet cinstit și deschis.

Ele sunt în acelaș timp o reabilitare a lui Napoleon ca amant. Pe când toate femeile care s'au bucurat de favorurile marelui Impărat, după legătura lor, îl arată ca pe un monstru de egoism și brutalitate, ea ne arată pe acel, pe care-l numește „l'homme immense", plin de drăgălășie și atenții față de ea.

Poate că Napoleon a fost atras întâi de frumuseța ei, dar ceeace l'a reținut a fost naturalul și francheța acestei mari artiste.

Cea mai frumoasă parte din aceste amintiri, o constituesc paginile intitulate „Enfantillages de Saint Cloud".

La bătrânețe, George se oprește, lung și amănunțit, asupra lor pentru că aceste amintiri sunt, fără îndoială, cele mai frumoase clipe din viața ei. Fie că ședeau amândoi la gura sobei, fie că Bonaparte își punea pe cap coroana de roze, cu care venise încununată George dela teatru, sau se alungau prin bibliotecă jucându-se de-a prinsul, sau îi ajută să bată perinile dimineața spre a repara dezordinea patului, oricât de mărunte și nebunești erau scenele, George era prea inteligentă spre a nu înțelege că „imensul om" se descărca pentru o clipă de „imensele" sale idei și griji, pentru a se odihni și a se ușura de sarcina lor și de el însuși. „De el însuși" zice George și aci este secretat prieteniei lor, care a durat toată viața. Despre „bonna Georgina" vorbește el la S-ta Elena, când zice că în cele mai mari clipe de înălțare ale Imperiului a regretat adesea Consulatul, adică tinerețea și iubirea cu George.

La Saint Cloud stăteau de vorbă ore întregi. George îi povestea viața ei cu acele vorbe de spirit spontan care fac să râdă cu hohot pe cititorul de azi.

Ele trebuie să fi fost mult mai savuroase pe buzele actriței, care, cu natura ei de fată bună și naturală, avea înfățișarea unei junone orgolioase. De pildă cineva o prezentă actriței Rancourt. „Mi-era o frică spăimântătoare de ea, povestește George, ...dar ea luă o înfățișare foarte amabilă și mă întrebă dacă îmi place tragedia... Mie, doamnă?, Nu, o detest!" — Ah! scumpa mea, atunci e foarte puțin încurajator pentru ceeace trebuie să-ți cer! — Ce doamnă? — „Trebuie, copila mea, să-mi joci rolurile Phedrei și Ariciei!... — „Doamne! dacă-mi dă voie mama!"

Tot despre această artistă, aare o invitase în casa ei, zice: „E toată ziua în parc cu florile ei. Altoiește admirabil, dar prea durează mult!"

Bonaparte nu se satură să o asculte.

Apoi cu toate că foarte amorezat, nu are față de ea nimic din brutalitatea de care se vorbește în dragostele lui cu altele.

E plin de delicatețe față de tânăra sa amantă. „S'a făcut Impăratului reputația de a fi brusc. Eu pot mărturisi că, cel puțin față de mine, a fost întotdeauna blând, vesel și chiar copilăros. Orele lângă el treceau fără să le pot număra. Plecam și în aceeași clipă, doream să mă întorc îndărăt"...

George a scris fără să-și dea seama o carte de preț, cu aceste amintiri. In ele se arată a fi nu numai o artistă de geniu, dar și o inimă de femee care a știut să repauzeze pe un om mare, un geniu, deci, și în dragoste.



— N'ați vrea să vă fac mai bine caricatura ?



— E un costum nou ?
— Nu, îl am de trei ani. Dar cum se strâmtează veșnic, sînt mereu la modă...

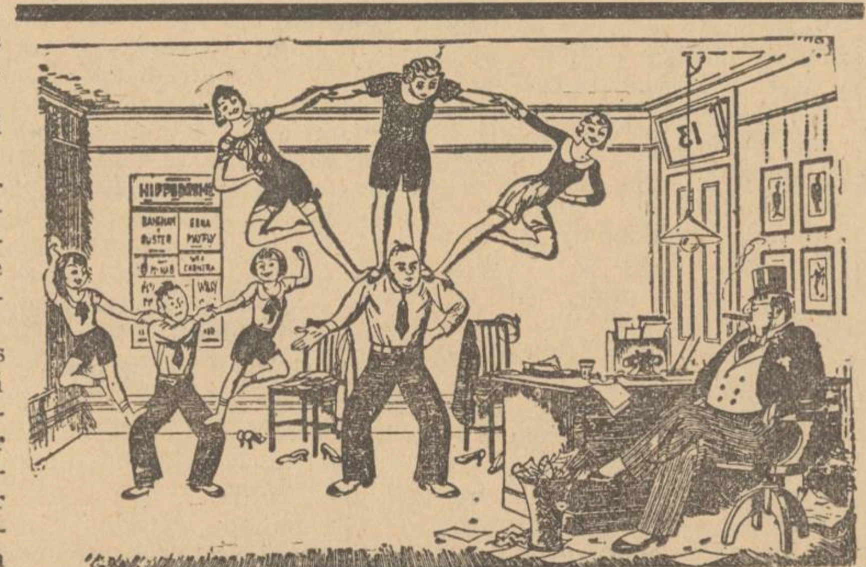
tul central din Viena. Skedl, profesor universitar, se repede să lovească pe Grigorovici, deputat al Bucovinei. Atunci Forstner, deputat socialist, de profesie birjar ia în brațe pe Stedl și îl mustră cu aceste vorbe memorabile:

— Mă rog, suntem profesori sau... birjari?!?

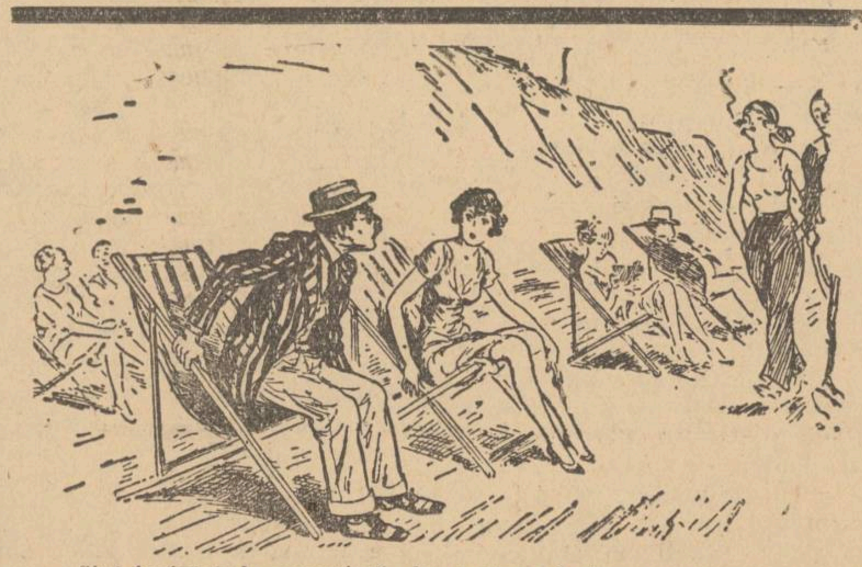
Foarte interesant este deasemeni articolul referitor la interdicția de a se mărita ce apăsa și mai apasă încă în unele părți ale Austriei asupra învățătoarelor.

Bine documentat, frumos scris, cu o tendință generoasă și o capacitate de intuire deosebită, volumul d-lui C. Graur arată momentul când gazetăria ajunge la potența operelor de informație sintetică, bizuite pe raportarea prezentului la factorul istoric.

G. CALINESCU



ACROBATUL (către impresar). — Și aici alături e vârful piramidei... bine-înțeles, copii vor fi la reprezentație deasupra.



— Sint încintat de cunoștință, dar trebue să plec.
— De ce ? Luați dejunul așa de vreme ?
— Nu, dar tichetul de aceun e valabil numai până la 12...



... Iar aici... e închisoarea, domnule guvernator!

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 766
Duminică 11 August 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Inflorirea poeziei sociale

Cel mai intransigent dintre puriștii artei, nu va putea nega influența, fie și numai indirectă, a atmosferei sociale asupra poeziei. Nici prozatorul nici poetul nu se pot sustrage acestei influențe, care se furișează discret în structura sensibilității poetice. Chiar prin faptul că trăește într'o anumită epocă, un poet îi respiră atmosfera și-i sensibilizează mișcările subtile ca ale zefirului. Creatorul, fără să vrea, face parte din o anumită vreme și trăește într'un anumit mediu.

Până acuma, poezia stătea sub imperiul motivelor estetice pure.

De la o bucată de vreme însă, se poate observa o alunecare spre domeniul social a atenției poetice. In revistele noastre literare apar din ce în ce mai regulat, poezii cu caracter social.

Este un proces firesc.

Veacul nostru este caracterizat prin primatul socialului. Cele mai adânci și mai întinse agitații ale vieții sociale, de când există istoria, se petrec acum sub ochii noștri.



In acest uriaș proces sunt cuprinse cercuri sociale tot mai numeroase și mai vaste.

Schimbările de natura aceasta preocupă într'o largă măsură toată conștiința contimporană.

Cum s'ar putea sustrage acestor svârcoliri atenția poetului?

Este un fapt natural și într'o măsură chiar necesar, ca sensibilitatea poetului să fie impresionată de frământarea dramatică a vieții sociale.

De aci, desvoltarea din ultima vreme a poeziei sociale. Teme din viața proletarului de uzină și a muncitorilor brazdei se impun tot mai mult meditației poetice.

Unii vor găsi că de aici va urma decadența poeziei adevărate.

Să fie oare o decadență apariția unui Serghei Essenin?

Nu. In afară de contemplația poetică cea mai pură, există și o poezie mai aproape de viață, mai pătrunsă de suflul ei cald. Poezia socială este o armă de luptă în acelaș timp. Căldura suflului umanist care o străbate îi dă viață și eficacitate. In ea se zbat năzuințele inalte ale spiritului în lupta lui pentru dreptate. Și nu este oare prilej de bucurie că motivele etice pot pulsa în vers?

Singura problemă este ca acestea să nu corupă motivele propriu zis poetice.

Aici începe misiunea talentului. Din cultivarea poeziei sociale, căreia îi dau atenție tot mai mult revistele, poate va rezulta și o inviorare, o regenerare a celeilalte poezii, intrată în agonie de când a căzut în competinți diverșilor poetaștri.

■

Că accentul social nu corupe misterul poetic, se poate vedea și în exemplul dat de Aron Cotruș.

Valorosul poet ardelean, cunoscut cititorilor, a tipărit o mică plachetă de versuri, intitulată „Horia" figura tragică și măreață a revoluționarului ardelean constituind sâmburele acestor poezii.

Aron Cotruș, al cărui talent este consacrat de mult, poetizează în versuri dure ca piatra munților Apuseni, toată semnificația jertfei lui Horia. Și reușește, în chip măestru, să înalțe până la rangul de mit figura luptătorului moț. Este aproape o transfigurare a martirului Horia.

In ce privește arta lui Cotruș, cu avântul și dinamica ei puternică, ea s'a dovedit încă odată de superioară calitate. N. T.



Aurel Jiquidi — **In așteptarea clienților**

DESLEGARE

D-nul Șerban Cioculescu m'a vorbit și m'a scris atât de multe ori de bine, în cât ar avea dreptul să-i pară câteodată rău. Foarte puțin obicinuit cu tratamentul metalic, am primit fumigațiile de aur, întâi cu o jumătate de consternare; m'am cam strâmbat, am tras pe nas și am înghițit, dar m'am deprins. Aș putea să afirm că atunci când am văzut că se repetă des medicina nici nu mi-a displăcut. Intre alții d. Cioculescu făcuse subsemnatului reputația unui bun actor și mim al cuvintelor românești.

Știam și eu că nu-mi lipsea un fel de dibăcie în așezarea perdelelor și a draperiilor și în distribuirea scaunelor și tablourilor într'un apartament — și aveam încredințarea secretă că dacă aș fi putut învăța meseria la un meșter cumsecade ieșeam tapițer. Momentele pierdute nu se mai întorc. Mi-am stricat vocația căutând materiale și instalație fără capital și ciocănind prin stihiile gratuite. Ștofele care sunt fără să fie, speranțele fără substanță, catifelele mincinoase, schelete de mobilier în ipoteză învelite cu percaluri de prestidigitație. O leacă de chembrică din mare, un țol de pe lângă cer: iluzii. Am intrat, așa, în literatură, care-i o tapițerie fără marfă și o misitie a semnelor. Obiectele sunt substituite prin măștile lor și vorbele trebuesc dur concretizate, ca să le reprezinte până aproape de periferia pipăitului brut. E o evoluție printre absențe și un joc de-a surdo-muții. Dar concentrat aci îți faci un fel de ideal de magie.

Nu râvneam mai mult și poate că nici atât. Sunt unul din oamenii care nu se iubesc și care nu-și adoră manuscrisul, creerul și fotografia. Nu mă simțeam vinovat cu nimic dacă provocam din pricina cititorului complicat o exaltare, nici dacă din pricina mea îl desamăgeam. Mai ales că, dela războiu încoace, mi se părea că am murit și că făceam parte dintr'un soi de erou necunoscut. Am inviat șovăind și controlându-mi cu temperatura piciorului gol și cu piatra tombală, călcătura tălpilor venite din umezeală. M'am verificat, am început să cred într'o reexistență și pentru că personal nu mai aveam nevoie de nimic, toate fericitele zile trăite după moarte le-am dăruit. Fiind întemeietor de trib, am emancipat tribul de maimuță și am intercalat în zestrea lui blazonul penei încovoiate, care își mănâncă jerpelita coadă cu penița. Atâta lucru a fost realizat, atât am căutat. Târăsc după mine ca un cal orb căruța cu gunoaie, renunțările, abnegările și uitările. Dacă nici una din zilele supraviețuite nu-mi aparțin, am putut să mă și transfigurez. Când un instinct mi-a ridicat mâna ca să doboare o caricatură, în secunda precisă în care se împietrea de strângere și trebuia să cadă, pumnul s'a desfăcut, lunecând a mângâiere, încruntarea s'a limpezit. Nu mai sunt măcar un brav.

D. Șerban Cioculescu e un brav: un brav al marelui și al micului eveniment cules cu coada ochiului și, probabil că și un mare brav al contradicției. In temperamentul care se voiește frigid și variabil al acestui intelect uneori suav, intră poate și un procent al impetuozității excitate. Când s'a înscris la spectacolele mele ca abonat de avant-scenă, critica universitară le tăgăduia și dreptul comercial de publicitate. Lipsa de mai târziu a fluierelor la scena descoperită, mi se pare că l-a cam obosit și, după ce stalurile și galeria au căzut cu lojile de acord, binevoitorul meu spectator ar vrea să fluiere el. Prin gaura cortinei, l-am surprins de câteva ori modificându-și ținuta buzelor cu expresia omului care își aduce aminte un refren și-l încearcă, aplecat în cot pe o balustradă de pluș. Dar tot prietenul recuzitelor mele s'a rectificat. Poate că nici el nu-i chiar excesiv de brav și mânuiește, cu o subtilă dexteritate, o lamă de nuanță.

Intr'o zi pe neașteptate, prietenul meu m'a înfiorat cu o spovedanie, cum se face numai la ureche. Citise Ochii Maicii Domnului, despre care a scris pân' acum numai de două ori și mărturisea că a plâns în hohote. Momentul a fost cumplit. Nu știam să mă apăr. Dacă elogiile scrise le citesc cu o amărăciune suportabilă lauda directă și care vine din senin, pe uliță, ca un klakson, mă sperie. Articolul din Revista Fundațiilor Regale e mai omenesc, căci îi contestă cărții orice merit și îi ridiculizează și peizajul, preocuparea constantă și desigur absurdă — dar ce mai pot să fac? — a subsemnatului fiind, nu să scrie versuri, poeme în proză, lirică sau epică, ci să interzică asemănarea cărților lui, una cu alta și mai cu seamă cu ale tuturor celorlalți.

Desinez această proză a melancoliei dintr'un sentiment de simetrică reciprocitate. Aș voi să-i facilitez d-lui Cioculescu o fază. Are, mi se pare, nevoie de ca și se vede, poate, stingherit de antecedente și obligații. Il desleg. Cu mâna întinsă de bun camarad — e o calitate pe care o cinstesc și care nu-mi este străină — îl voi ajuta să treacă gârla pe un țărm mai felice.

— Haidem, dragă domnule Cioculescu, amândoi! Dumneata erai numai un prieten al lui Arghezi: eu sunt Arghezi întreg. Mă asociez cu d-ta împotriva lui...

T. ARGHEZI



Const. Baraschi — **Compoziție**

Tragedia culturii românești

Societatea și școala ei

de M. Carp

Parafrazând vorba cunoscută, se poate spune cu toată dreptatea că *fiecare societate își are școala pe care o merită.*

Nici n'ar fi natural, de sigur, ca o societate plină de păcate să aibă o școală perfectă; iar o societate solid organizată nici nu poate avea o școală de tot rea.

Nu vom face în cele ce urmează o amplă critică a scăderilor societății românești de astăzi — nici cadrul restrâns al unui articol n'ar îngădui-o, — ci ne vom mărgini să subliniem câteva din acele care explică (fiindcă le determină) relele de care suferă școala românească.

Acut și rezumativ, *tragedia culturii noastre se prezintă astfel:* CETĂȚEANUL DE ASTĂZI NU CERE SĂ-I IASĂ COPILUL DIN ȘCOALĂ CU CAT MAI MULTĂ ȘTIINȚĂ ȘI OM CAT MAI COMPLET — *ci că capete cât mai curând drumul către carieră.*

Să-i facem din asta o vină?

Da, dacă judecăm absolut.

Dacă-l situăm însă în complexul vieții sociale de astăzi, suntem nevoiți să-i acordăm largi circumstanțe ușurătoare.

Cetățeanul e grăbit să-și vadă copilul *căpătuit*, PENTRU CĂ EL INSUȘI ESTE SĂRĂCIT — vorbim de cetățeanul român în genere, adică din punct de vedere al avuției naționale — și pentrucă *sacrificiile pe care le face cu întreținerea copilului său la învățătură îi sunt foarte apăsătoare.*

Și nu e vorba numai de taxele școlare, de cărți și rechizite, de cheltuelile strict legate de școală, — ci de însuși faptul întreținerii unei ființe omenești. Căpătuirea unuia dintre copii înseamnă pentru părinte cel puțin o ușurare în bugetul familiei, dacă nu chiar un spor la venituri.

Este, desigur, o extraordinară anomalie socială, dar e perfect adevărat: așa sunt vremurile — firește, vorbim în general — încât *copiii sunt o grea povară pentru părinți!...*

De aceea nici părintele nu mai dorește astăzi decât „nota de trecere" pentru copil... Să promoveze copilul an de an și, dacă se poate, chiar câte două clase într'un an... să scape mai curând...

Altă dată, înainte de războiu, puteai lesne convinge pe un părinte să-și lase copilul să mai repete clasa, ca să se întărească, mai ales dacă fusese dat *prea mic* la școală.

Astăzi?...

Vă puteți închipui măcar așa ceva?

— „Să *piardă* anul"?!... se îngrozește bietul tată, numai la ideea că ar putea să-i rămâe copilul.

Odinioară nu erau puțini părinți care-ți cereau să le scoți copiii „dobă de carte" — cu orice sacrificii.

Astăzi?

— „Ia să treacă și el printre ceilalți..."

Cum? Indiferent!...

Să treacă!...

Această tendință a părinților, strânși de grele nevoi, are ca ecou imediat *o coborîre a nivelului cultural în școală.*

Printre cei care au fost profesori și înainte de războiu, apare ca ceva uimitor diferența dintre elevul de-atunci și cel de astăzi. Nu exagerez de loc dacă afirm că idei, probleme, chestiuni, cunoștinți pe care le ventilai atunci cu elevii din clasa a patra ori a cincea, — nu le mai poți aborda astăzi nici cu cei din a șaptea...

Cine determină această impresionantă *scădere de nivel cultural* în școală?

Profesorii? Cum? Prin ce ar putea-o face?

Cei vechi, cu mai multă practică acum, predau, evident, mai bine decât înainte. Cei tineri, formați după cele mai nouă sisteme pedagogice — trebue să se prezinte încă și mai bine... (N'am fost inspector și n'am intrat la alții în clasă, dar așa-mi pare natural să fie...)

Și, în definitiv, ce-ar putea face profesorii, ca să coboare acest nivel? Să explice mai prost? Să nu pretindă elevilor să știe? Să lipsească dela curs, ori să nu facă orele complet?...

Cel puțin în învățământul secundar, de unde dau constatările mele, — așa ceva nu se poate întâmpla. Vor fi mici excepții, — dar nu ele interesează.

Așa dar profesorii nu pot avea nici o vină *direct* în această dureroasă coborîre a nivelului cultural în școala secundară, — cea mai importantă, fiindcă durează cel mai mult și prezidă la formarea sufletului tinerimei.

Dar *indirect?*

Ei bine, da!

Indirect profesorii au partea lor de vină în producerea și accentuarea acestui mare rău social și național.

Dar au o vină ciudată: vina că sunt elemente vii ale societății și, ca atare, influențabili de tendințele generale ale societății... Vina că nu sunt, oarecum, super-sociali, oameni închiși în turnul de fildeș al catedrei, indiferenți față de directivele vieții sociale...

Să mă explic.

Aproape nu există astăzi părinte care să nu viseze pentru copilul său — băiat ori fată, indiferent — o licență ori doctorat universitar, în vederea unei cariere.

Odinioară mai găseai câte un părinte care, după doi-trei ani de școală secundară a copilului său, își dădea seama de posibilitățile reale ale progeniturii sale:

— „Apoi văd eu că nu-i de carte... îl dau la vreo meserie", îți spunea cu resemnare cumintele tată de familie și-l retrăgea din liceu.

De-aceea pe-atunci intrau câte 60—70 și chiar mai mulți elevi în clasa I gimnazială și absolveau liceul vreo 20-25 din ei.

Astăzi?

Liceele gem de elevi până în ultima clasă, — ministerul este cele mai de multe ori silit *să calce legea* și să admită supranumerari.

Iată dar un alt mare rău care contribue la scăderea nivelului cultural al școalei: *odată ce și-a vârît copilul în liceu, părintele se dă peste cap să-l ducă până la Universitate și de-acolo, prin licență ori doctorat, la buget.*

CĂ NU-I COPILUL APT, NU INTERESEAZĂ!...

Nu mai există astăzi părinte care să admită că scumpa sa odraslă *„nu-i de carte"*... Astăzi copiii sunt ori cum vrei: „distrați", „leneși", „neglijenți", „chiulangii", „lăsători", „uituci", — dar toți sunt *deștepți*, toți *pot când vor...* deci trebue să promoveze.

Și noi profesorii, ce facem față de această generală tendință de a *târâi* cu orice preț și indiferent cum, din clasă în clasă niște bieții copii lipsiți de aplecare către învățătură?

Ei, aici e slăbiciunea noastră!...

Cedăm prea ușor, ne luăm și noi după părinți, — MERGEM CU VALUL SOCIAL, DUȘI DE CURENT...

Și trecem din clasă în clasă toate nulitățile!...

(continuare în pag. II-a)

De ce?

Să ne arunce piatra cei ce se cred îndreptăţiţi la ecasta!...

O facem pentru că nu suntem supra-oameni, pentru că suntem ai societăţii în care trăim, pentru că înţeleem necazurile părinţilor şi... le dăm dreptate bieţilor oameni chinuiţi.

Slăbiciuni?

De sigur, şi încă cu rezultate dezastruoase!...

Acei care au profesat şi înainte de războiu vor recunoaşte, de sigur, că *astăzi, începând de la clasa a V-a liceală în sus, APROAPE JUMĂTATE DIN ELEVII FIECĂREI CLASE NU AU CE CĂUTA ACOLO şi că ar fi trebuit să fie împiedicaţi de a intra.*

De ce nu-i împiedicăm?

Pentru că SOCIETATEA DE ASTĂZI NU CERE CA ELEVII SĂ PROMOVEZE O CLASĂ FIINDCĂ SUNT FORMAŢI CA ŞTIINŢĂ, DISCIPLINĂ INTELECTUALĂ, ŞI MATURITATE SUFLETEASCĂ POTRIVIT ACELEI CLASE ŞI VÂRSTE, — ci PENTRU CA SĂ AJUNGĂ LA CAPĂTUL ANILOR DE STUDII, *la potoul unde fâlfâe certificatul care deschide bariera spre buget.*

Şi, potrivit acestei tendinţe sociale, şcoala noastră se inferiorizează, devine mai îngăduitoare, îşi coboară pretenţiile faţă de elevi.

Iar noi, cei care am practicat altă şcoală, aproape nu ne mai recunoaştem. Constatăm cu uimire, la finele unui an şcolar, că am trecut prin liceu şi am scos absolvenţi elevi despre care ne întrebăm cu nedumerire: cum s'a făcut de au absolvit liceul?

In adevăr, cum se face acea-sta?...

E un fel de alunecare înceată, o cedare treptată, lentă, nesimţită...

Fiindcă societatea e un tot şi între fenomenele vieţii ei, în diferite domenii, este o strânsă legătură, trebue să observăm că în societatea de astăzi sentimentul *dreptăţii,* al *cinstei,* al *respectului* şi al *demnităţii,* adică *acel complex de sentimente pentru care românul are un termen foarte potrivit de OMENIE se găseşte într'o foarte mare scădere.*

Ei bine, acel sentiment de *omenie care-l* împiedeca odinioară pe un părinte să ceară şcolii şi profesorilor *imposibilul,* astăzi nu mai există.

Pentru un copil care nu merită să treacă clasa, nu mai au odihnă rudele până la al şaptelea neam, toţi prietenii şi toţi cunoscuţii profesorilor.

Şi *este caracteristic societăţii de astăzi FELUL cum se face stăruinţa:*

— „Ştiu că *nu merită...* dar dă-l şi tu dracului... *dă-i drumul... Bietul* tată-su"...

Va să zică, omul *ştie* că copilul nu merită să promoveze şi totuşi *stărue* insistent să-l treci.

Nu-i vorba dacă copilul e apt, — ba nici nu-i vorba de copil, ci... de tatăl său!...

Că nu-i *drept* să promoveze, că nu-i *cinstit* să treacă astfel, că nu-i *demn* să ţi se ceară aşa ceva, că-i lipsă de *respect de sine* o astfel de pretenţie, — toate acestea nu contează...

Şi ce face, sub avalanşa de stăruinţi, bietul profesor *ironizat* adesea pentru intrasigenţa lui, când mai are contra sa şi faptul că... *„nu dă din pungă"?...*

Ce să facă?

Dacă *toată lumea* judecă la fel! Dacă în jurul lui nu aude din toate părţile decât astfel de... argumente!...

Ce să facă?

...Il *„dă şi el dracului",* adică îl trece!...

Şi fiindcă a dat drumul unui elev tare slab, dintr'un sentiment de dreptate, trece şi pe alţii, *slabi şi ei,* dar mai puţin slabi...

Aşa dar, pentru elevii slabi *întreaga societate* tăbărăşte cu stăruinţi de profesori. Şi nu cu stăruinţi care ar cere un hatâr, *ci cu o mentalitate care ridică la rangul de înalt principiu de activitate socială LIPSA DE OMENIE...*

— *Că doară nu piere lumea...*

Da, nu piere lumea dacă treci elevi care nu merită, — dar decade şcoala şi cultura naţională!...

Iată cum societatea *impune* coborîrea nivelului şcolar.

Foarte caracteristică este atitudinea în genere faţă de şcoală. *Aţi observat zarva pe care o fac ziarele la finele anului şcolar, pe tema SINUCIDERILOR?...*

Cu toată indulgenţa de astăzi a şcolii, sunt totuşi elevi care cad, sunt prea slabi, e cu neputinţă să fie trecuţi...

Se sinucide vreun astfel de nenorocit? Toată societatea — — cu presa *ei* — tot pe profesori tăbărăşte cu acuzările de severitate evcesivă...

De fapt, *copiii sinucigaşi sunt victimele părinţilor lor care-i împing spre studii cărora nu le pot face faţă.* Acesta-i adevărul, — dar ce are a face? Vinovat e profesorul care l-a trântit, nu elevul care n'a meritat să treacă, nici părintele care tot anul habar n'a avut de ce face copilul său!...

Dar *atitudinea societăţii* faţă de profesorii mai severi, mai pretenţioşi cu elevii?

Când un profesor nu vrea să ţie seama de ce-i cere societatea şi pretinde elevilor lui să înveţe serios şi să ştie, — el devine omul cel mai urît şi mai duşmănit... Contra lui se formează o adevărată coaliţie a întregii societăţi... Societatea nu-i iartă că lasă prea mulţi repetenţi ori corigenţi.

Lucrurile merg până acolo că juraţii achită — cazul s'a întâmplat la Iaşi — pe un elev care, rămas corigent ori repetent, trage cu revolverul asupra profesorului...

Juraţii, — adică *societatea...*

Cu acest larg concurs al societăţii şi cu slăbiciunea — în faţa mentalităţii generale de astăzi — a profesorilor, elevii slabi SE TÂRÂE din clasă în clasă, tot mai fără *bază,* fără „material aperceptiv", tot mai inculţi şi mai aculturali, — dar cu intuiţia clară că *de vreme ce anul trecut au promovat fără să merite, VOR PROMOVA ŞI ANUL ACESTA ŞI CEI URMĂTORI TOT AŞA.*

Ce rezultă de aici?

Din punct de vedere moral: distrugerea ideii de dreptate; ridicarea abuzului la rangul de pârghie în viaţă; dispreţ pentru munca onestă; credinţa că „totul se poate..."; sdruncinarea ideii de cinste, etc. adică făurirea unui suflet disolvant, antisocial...

Din punct de vedere al învăţământului, că trec prin şcoală secundară şi ajung la pragul Universităţii elevi care ar fi trebuit să fie opriţi la intrarea în clasa a V-a, dacă nu chiar mai înainte.

Toţi aceştia ar trebui opriţi cel puţin de a intra în Universitate.

Cel puţin *acesta* ar trebui să fie rolul bacalaureatului.

El este îndeplinit atunci când la bacalaureat sunt respinşi cam jumătate din candidaţi.

Atunci însă *indignarea publică se revarsă TOT ASUPRA PROFESORILOR,* — pe care societatea *i-a silit* să aducă până la pragul Universităţii şi pe elevii slabi, care n'au ce căuta *cel puţin* acolo...

Da, ajungem la această minunată situaţie: *Vinovatul cel mare devine vajnic acuzator!...*

M. CARP

Marele succes de librărie
In Preajma Revoluţiei
VOLUMUL VI
Ciubăreşti
de C. STERE
Un volum în care autorul deschide ferestrele spre o altă privelişte de cât aceea oferită în volumele apărute
LEI 80
Editura „Adevĕrul" S. A.



Bijuteriile doamnei

Voichiţa Ursu

Scrisoarea D-tale doamnă, mi-a făcut mare plăcere. Un gând bun din partea cititorului e poate cea mai senină răsplată pentru cel ce-şi aşterne pe hârtie prisosul lui sufletesc. Ai avut darul de a te înfăţişa ochilor mei în câteva momente atât de frumos redate, încât îmi pare că te cunosc de când te privea blând bunica pe sub ochelarii cu lanţ de aur, arătându-ţi cutia minunată cu bijuterii pe care ţi-le păstra pentru vârsta când vei şti să le porţi şi pe care le visai în jocurile „de-a cucoanele", sau atunci când — cochetă — te admirai în oglindă. Mă întrebi dacă trebue să renunţăm la bijuterii, lăsându-le să moară în fundul cutiei catifelate. N'aşi vrea să fiu înţeleasă greşit. Eu nu sunt contra bijuteriilor, a ţesăturilor bogate, create de artiştii modei — tocmai pentru a scoate în relief graţia şi frumuseţea femeii, — cu o condiţie: să fie purtată când şi unde trebue. Anişoara Odeanu a luptat pentru acelaş ideal ca şi mine: femeea să-şi păstreze personalitatea, ajungând la o simplicitate care să-i valorifice eleganţa, cochetăria, bunul gust şi frumuseţea.

Simplicitatea nu implică „uniformizare", nici abdicare de la cochetărie. Din contra.

Nu aţi fi regretat să fiţi în locul tinerei doamne care şi-a pierdut inelul în mare?... După cum nu veţi putea pleca pe stradă în rochia de plajă cu spatele gol, sau la vizite în rochia de seară lungă până în pământ, tot astfel colierul de perle va fi mai puţin la locul lui pe un costum de sky sau pe rochiţa de creton cu care aţi eşit după cumpărături. In schimb acelaş colier va fi admirabil scos în relief pe o rochie de „voile velour" sau tafta neagră. Dar atât! Rochia va fi simplă, eleganţa fiind câştigată doar prin moliciunea „tissus"-ului şi efectul „coupe"-ei... Drept singură podoabă boabele irizate de perle care vor evidenţia şi mai mult catifelarea decolteului. Dar ia imaginaţi-vă că pe lângă acest colier aţi anina şi o broşă modernă de strass montată în platină, apoi un cordon din plăci de aur, o brăţară cu turquoise sau rubine, cercei mari de brilliant, şi câte două, trei inele pe fiecare deget, unul mai frumos şi mai costisitor ca celălalt!... Nu aţi întâlnit nici odată o femee gătită astfel?... Trebue să punem pe noi toate bijuteriile care le avem? Nu găsim destule prilejuri de a evidenţia fiecare bijuterie în parte? Aţi înţeles desigur acum ce am numit eu „genre nouveau riche"...

De Dv., nu mi-e teamă. Din felul cum puneţi întrebările am înţeles că sînteţi dintre acele femei care nu au nevoe de sfaturi pentru a şti ce trebue să poarte!...

Astfel, inelul acela cu safir va scoate în evidenţă fineţea mânii care mânueşte tot atât de bine volanul, ca pe vremuri bunica, acul de brodat; brăţara grea de aur va încercui rotunzimea braţului furişându-se discret sub mâneca şemizei sau eşind din mâneca lungă a robe de chambré-ului albastru ce aminteşte rochia doamnei medievale...

Mărgele sînt podoaba cea mai primitivă şi mai tinerească. De la coraiul cald, la mărgelele moderne de sticlă, de la opalul lăptos la ametistul limpede, de la chihlimbar la perle... iată tot atâtea şiraguri care au impodobit atâtea vârste!...

Şi fiindcă ne-am apucat de vorbă, am să-ţi vorbesc şi de două şiruri de mărgele ale mele, care-mi sînt dragi. Pe-un fir de borangic am înşirat printre boabe de mărgean, mătănii sculptate în lemn de chiparos de călugării de la Athos...

E un dar de la un străbun ce păstorea pe vremuri în dealul Mitropoliei... Delicateţea coraiului se împleteşte cu boabele crestate în lemnul lustruit, armonios şi original. Le port înşirate pe mână, şi mă joc adesea depănându-le, împreună cu gândurile...

Un alt şirag e de mărgele grele negre, purtând în relief motive de flori roz, cu frunze verzi şi aurii, de o fineţe rară, înşirându-se de la cele mai mici, spre boabele mai mari. Povestea lor e duioasă şi fiindcă de fiecare lucru drag se leagă o poveste, am să ţi-o spun...



Intr'o zi, cu câţiva ani în urmă, un director de circ apelase la serviciile soţului meu, pentru obţinerea ridicării unui sechestru aplicat pe nişte cai. A venit însoţit de soţia lui şi o fetiţă anemică dar foarte vioae şi drăgălaşă. Şi aşa am aflat o poveste tristă, de oameni necălini şi au avut şi ei timpuri mai circul lor. Directorul era cumnat cu unul din cei trei Fratellini şi au avut şi ei timpuri mai bune. Arzându-le circul, erau nevoţi să muncească sub conducerea fostului lor... grăjdar. Copiii mei aflând că fetiţa nu mâncase de două zile, au stăruit să mănânce cu ei; privind mâhniţi cum mica dansatoare nu se putea opri din plâns, înghiţindu-şi lacom şi lacrămile odată cu mâncarea. A doua zi — mişcaţi de bunătatea întâlnită în casa noastră şi neputându-se achita faţă de soţul meu, — fetiţa le-a dăruit copiilor un elefant de pâslă (pe care multă vreme au încălecat ei spre ţara imaginaţiei şi basmelor), iar bătrâna călăreaţă mi-a dăruit mărgelele acelea negre, rugându-mă să le port cu plăcere, cu toate că le primeam de la ea... După câtva timp, fetiţa care dansa prin grădinile de vară, — câştigând cu preţul somnului ei pâinea celor doui bătrâni — a murit şi la câteva luni după ea s'a prăpădit şi bătrânul dresor. De biata femee n'am putut afla nimic; însă de câte ori pun mâna pe mărgele îmi amintesc de făptura aceea mică şi uscăţivă care-mi sărutase mâna cu lacrimile în ochi... Iartă-mă, doamnă, m'am antrenat într'o poveste tristă...

Toate bijuteriile au un trecut şi cu câtă înfiorare ne atingem de cele purtate de fiinţe dragi nouă! Purtaţi deci cu plăcere bijuteriile de la bunica!...

D. B.

Un răzvrătit

S'a vorbit şi s'a scris mult despre **D. H. Lawrence,** însă unul din studiile cele mai pătrunzătoare şi complecte asupra autorului romanului „Sons and Lovers", precum şi cel mai original, este datorit lui René Schickele, apărut în editura Albert de Lange, la Amsterdam. Cei care nu-l cunosc decât din amantul d-nei Chatterley, rătăciţi prin falsul renume, care a deformat cu totul înţelesul acestei cărţi, nu cunosc nimic din adevăratul D. H. Lawrence.

Schickele nu studiază pe Lawrence din operele sale, cu toate că e un excelent critic literar, nici din punctul de vedere al fiziologiei sale, despre care s'au scris atâtea prostii. **„Liebe und Ärgernis des D. H. Lawrence"** ne prezintă pe acest scriitor ca pe un cetăţean englez care a trăit în lumea dinainte şi de după războiu în patria lui. O stare de revoltă absolută este la baza caracterului său. Această revoltă este cu atât mai clocotitoare cu cât Lawrence, el însuşi, este un puritan în fundul sufletului şi un reformator în esenţa firii sale adevărate. Romanele sale personifică în toate epizoadele lor aceste stări de răzvrătire împotriva Angliei,a sa însuşi şi a lumii întregi. Personalitatea sa profundă nu apare în ele, se resfrânge mai degrabă în poemele şi corespondenţa sa. Nici anecdota, nici psihanaliza nu duc până la adevăratul Lawrence. René Schickele a găsit adevărata cale spre a-l reconstrui magistral, reconstituind în jurul său atmosfera vremei în care a trăit „D. H." în Anglia şi scoţând astfel în lumină izvoarele şi influenţele, care au creat şi au întreţinut veşnica se rebeliune.

Studiul lui Schickele nu e nici biografie, nici critică, ci o creaţie poetică prin care eminentul scriitor e tratat aproape ca un personagiu de roman, trăind cu o intensă şi magnifică putere de viaţă. Pe această cale Schickele descopere firea adevărată, mult mai reală şi mai probabilă a autorului lui Lady Chatterley, dându-ne în acelaş timp şi o operă de o artă şi o compoziţie foarte personală, scrisă cu un talent dens şi viguros.

Adevĕrul Literar şi Artistic
Redacţia şi Ad-ţia Bucureşti, Str. Const. Mille No. 5-7-9 Telefon 3-84-30
Apare săptămânal
5 lei exemplarul
Preţul abonamentului:
1 an . . . . Lei 200
6 luni . . . . Lei 100
3 luni . . . . Lei 50

CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I*

Concursul nostru de nuvele şahiste

După cum am anunţat în unul din numerele noastre trecute, Cronica Şahului a „Adevĕrului Literar" în dorinţa de-a oferi cititorilor săi un material cât mai variat, a organizat un mare concurs de nuvele. Pentru cei cari n'au luat cunoştinţă de concurs, publicăm din nou condiţiile lui.

Se organizează un concurs de nuvele cu subiecte din viaţa şahistă.

La acest concurs poate lua parte oricine, trimiţând redacţiei noastre lucrarea scrisă pe o singură parte a filei, şi care să nu fie mai mare de o coloană, maximum o coloană jumătate din revista noastră.

Lucrările se vor trimite până la 31 Decembrie 1935, când concursul se încheie.

Un juriu select va clasifica nuvelele, decernând următoarele premii: 1) *1000 lei;* 2) *500 lei;* 3) *Cărţi din editura „Adevĕrul".*

Acestea sunt, în linii generale, condiţiile. Mai adăugăm că schiţele sau nuvelele nu vor conţine material technic şahist, concursul fiind accesibil şi celor ce nu cunosc jocul de şah. Se poate scrie despre psihologia jocului de şah, despre întâmplări comice în domeniul şahului, despre problema de şah, despre şahul ca rol educativ în pregătirea culturală a individului şi a popoarelor, etc.

Toate lucrările trebuie să fie scrise într'o formă perfect literară.

Bibliografie

A apărut *Revista Română de Şah,* unica revistă de specialitate din ţară, cu data de 20 Iulie 1935. Ea conţine un bogat material de teorie, probleme şi informaţiuni. Un interesant articol al maestrului Euwe despre jocul de combinaţie îmbogăţeşte cunoştinţele tuturor şahiştilor români. Şahiştii noştri tineri, talentaţi, dar lipsiţi de cunoştinţe teoretice, au posibilitatea de-a se cultiva prin interesantele studii teoretice din *Revista Română de Şah.*

D. A. Oesterreicher, unul din fruntaşii şahului românesc, publică un interview interesant luat maestrului Heinrich Wolf, din Viena. In rubrica partidelor găsim numeroase analize a maestrului Balogh şi a şahiştilor Halic, Alexandrescu, Slt. Nicolau, etc.

Partida excepţională dintre Capablanca şi Mieses încheie această rubrică.

Revista Română de Şah publică în fiecare număr — şi în acesta — finaluri de partidă şi instructive partide scurte.

In partea problemelor găsim 22 probleme directe, feerice şi studii.

Strălucitul reprezentant al problemelor româneşti directe — mai ales în două mutări — bătrânul maestru *C. Gavrilov,* care a repurtat un mare succes la concursul nostru internaţional de probleme, aduce două preţioase contribuţii în acest număr al *Revistei Române de şah:* un articol pentru începători despre „Cum se compune o problemă de şah în două mutări?" şi câteva rânduri elogioase la adresa lui *Ianovici,* care a găsit o temă nouă în problemele în nouă mutări, temă ce a repurtat un strălucit succes în ţară şi străinătate. Maestrul Gavrilov a construit o interesantă îmbogăţire a temei, printr'o continuare cu *autoblocarea.*

O bogată Cronică Şahistă încheie numărul. Revista Română de şah, sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu, are adresa: Str. Unirii 115, Brăila. Ea se afirmă din nou ca una din marile publicaţii de specialitate din toată lumea şi ocupă un loc important în publicistica românească.

Numărul pe Iulie al admirabilei reviste americane „Chess Review" din *Woondside* U. S. A., se prezintă cu un conţinut bogat şi de specialitate. Găsim partide, probleme, cronici, articole, studii, teorie, tot ceeace cuprinde acest întins domeniu, şahul. Este o revistă în excelente condiţiuni technice, în special în partea problemelor, condusă admirabil de eminentul problemist Maxwell Bukofzer.

ŞTIRI

Olimpiada din Varşovia se apropie. Pregătirile au început încă de-o lună în toate ţările:

Anglia în frunte cu Yates, Franţa cu !Alechin şi Bernstein, Austria cu Spielmann, Cehoslovacia cu Flohr, Polonia cu Dr. Tartakower, Italia cu Monticelli, Jugoslavia cu Vidmar, Germania cu Bogoljubov, Lituania cu Mikenas, Spania, Letonia, Finlanda, Suedia, Norvegia, Olanda, Belgia, şi însfârşit formidabila echipă a Statelor-Unite, în frunte cu Kashdan, Reshewsky şi Marshall.

In toate aceste ţări jucătorii se antrenează intens şi cu o disciplină perfectă.

Ca întotdeauna, la noi e dezordine. Federaţia Română de Şah umblă în căutarea jucătorilor pentru complectarea echipei şi face apeluri disperate. Jucătorii sunt risipiţi, în odihnă şi în cea mai complectă lipsă de antrenament.

Erdely, Silbermann, Toma Popa (în locul lui Halic, care-şi face serviciul militar), Brody şi Ichim neglijează orice pregătiri, atât de necesare unei figuri onorabile a şahului românesc. Dar în lipsa unui centru conducător, care să-i disciplineze, echipa noastră nu ne va reprezenta în condiţii normale şi demne de marii maeştri străini. Astfel, este probabil că vom înregistra un eşec dureros şi trist, asemenea celui de la Balcaniada de foot-ball dela Sofia.

Ce ne-aşteaptă la Varşovia !

Ziarul „Adevărul" a organizat un interesant concurs de probleme — foarte original. Concursul este de probleme directe cu un juriu select format din d-nii S. Herland şi S. Thau. Rubrica d-lui Popescu-Rebus — prin acest concurs — se afirmă din nou ca una din cele mai bune din ţară....

Revista Română de şah are foarte puţini deslegători. Ne mirăm de acest lucru din cauză că există mulţi problemişti cari ar putea trimite soluţii. Deasemeni problemele nu sunt prea grele. Ar trebui dată mai mare atenţie rubricei problemelor şi îndemnăm pe toţi problemiştii români să trimeată soluţii la frumoasele problemele ale revistei.

*

In memoria mult regretatului problemist H. Ginninger, colaborator permanent al ei, *Revista Română de Şah* a organizat un concurs internaţional de studii. In cadrul concursului au apărut în acest număr studii le d-lor J. A. Rusek şi Boris Schneidermann.

Concursul Internaţional de Probleme „in memoriam W. Pauly"

Probleme lăudate

— Urmare —

II. *Probleme în 3 şi mai multe mutări.*

1. «Carmen II» de Prof. *Roland Schwartz,* Trutnov, Cehoslovacia. *(Problema No. 887).* Alb: Ra8, Da5, Tg8, Cé4, Né6, Pf6. Negru: Ré7, Tg4, Ca6 şi c1, Né2 şi é3, Pb7, c5, c7, é5, f4 şi g5. Mat în 3 mutări. *Soluţia:* 1. Dc3, cu ameninţarea. 2. D×é5 şi 3. f6 mat.
1..., Cd3; 2. Dc3. 1..., Nd4; 2. Dh3

2. «F. A. III», de *F. Anderson,* Göteborg, Suedia. *(Problema No. 778):* Alb: Ré7, Td8, Cb3 şi g3, Nd1 şi h2, Pc6, d5, e3 şi g4. Negru: Ré5, Ta2 ş a4, Nd3, Pc7, é6 şi g5. Mat în 3 mutări. *Soluţia:* 1. Cc5, Na6; 2. Nb3. 1..., Nh7; 2. Nf3. 1..., Nb1; 2. N×c2. 1..., Nf1; 2. Né2, etc.

3. «Florida» de *O. Reinarts,* Gladbach, Germania. *(Problema No. 913).* Alb: Ré6, Tc2, Cd3 şi h5, Ng1 şi g6, Pa3, a3, d3, f4 şi h2. Negru: Rg4, Ta4, Na5, Pa6, b4, d6, é7, h3 şi h4. Mat în 4 mutări. *Soluţia:* 1. Tc8 (ameninţă 2. Nf5+, R×h5; 3. Th8 mat). 1..., Nd7; 2. Tc1, T×a3; 3. Né3. 2..., b×a3 (b3); 3. Nd4. 2..., Ta5; 3. Nc5, 2—, Nb6; 3. N×d6. 4. Tg1 mat.

4. «I. B. IV» de *I. Buchwald* Viena, Austria. *(Problema No. 755).* Alb: Rg7, Tc1 şi d1, Cb6, Nf1, Pb4, c5, f4 şi h2. Negru: Ré6, Td2, Na2, Pb7, c6 é3, é7, f2, f3 şi f5. Mat în 4 mutări. *Soluţia:* 1..., Td3, Té2; 2. Tc4. N×c4; 3. Té3+.

5. «Marga» de *K. Laue,* Halle, Germania. *(Problema No. 858).* Alb: Rh8, Dé8, Té7 şi g8, Cf2 şi h4, Pc7, d2 şi g7. Negru: Rf6, Db7, Ta4, d6 şi h2, Cb4 şi g3, Pf4, f7 şi h5. Mat în 3 mutări. *Soluţia:* 1. Té5, ameninţă 2. Dé7 mat. 1..., Té6; 2. Td8+; R×é5+; 3. d4 mat. 1..., Td7; 2. Tf8, T×h4. 1..., D×c7; 2. Tf5+; 1..., Cf6; 2. D×f7+ (3. turnuri negre).

6. «Oletta» de *E. Reichert, Esslingen,* Germania. *(Problema No. 914).* Alb: Rb2, Ca7, Né3 şi g6, Pa6, c2, c5, d2. d6, g3, g4 şi h5. Negru: Rd5, Pb3, b4, d7, é5 şi g7. Mat în 3 mutări. *Soluţia:* 1. Cb5, Ré6; 2. Cc7+; 1..., Rc4; 2. Cc7. 1..., é4; 2. Nf7+.

7. «Pinmodellecho» de *M. Bukofzer,* Bellaire, U. S. A. *(Problema No. 799),* Alb: Ré8, Dd8, Cf8, Nc2, Pc5. c6, d2, é2 şi g6. Negru: é5, Da1, Th4 şi h5, Cd1, Na2, Pb4 c7, d5, g3, g4 şi h6. Mat în 3 mutări. *Soluţia:* 1. Nd3, d4; 2. Df6+, 1..., Rf4; 2. D×c7+, 1. d4; 2. D×c7+.

8. «Sekundärer Inder» de *H. Brixi,* Viena, Austria. *(Problema 802).* Alb: Rd3, Tg6, Nd5 şi h8, Pé2, é6, f4 şi h4. Negru: Rh2, Pd6, é7, f6, h3 şi h5. Mat în 4 mutări. *Soluţia:* 1. Tg8, f5; 2. Ng7, Rg3, (Rg1); 3. Nd4+.

9. «Stappellauf» de *I. V. Ulehla,* Viena. Austria. *(Problema 874).* Alb: Rc1, Ca1 şi c2, Nb2 şi f7. Pb3 şi c3. Negru: Ra2, Tb7, Nf8, Pf4 şi g4 Mat în 5 mutări. *Soluţia:* 1. Ng8, Tg7; 2. Né6 Tg6; 3. Nd5, Tg5; 4. Nc4. 1..., Tb4; 2. C×b4+, N×b4; 3. c×b4, ~; 4. b5.

10. «Südost» de *R. Weinheimer,* Viena, Austria. *(Problema 872).* Alb: Rd1, Td5, Cc7 şi d2, Né5. Pa3, b2, b5 şi é2. Negru: Rc5, Da8, Ca5, Nb7. Pb3 şi b6. Mat in 3 mutări. *Soluţia:* 1. Tc8, Nd5; 2. Nf4. 1..., Dh8; 2. N×h8.

11. «Viribus unitis» de *I. U. Ulehla,* Viena, Austria. *(Problema No. 915),* Alb: Rh7, Dc1, Cd4 şi g7, Pf2, g3 şi h4 Negru: Ra1, Tc3, Nb1, Pa2, e2, f3, g4 şi h5. Mat în 5 mutări. *Soluţia:* 1. Cf5!, Tc7+; 2. Rh6, Tc7+; 3. Rg5, Tg7+; 4. Rf4. 2..., Tc6+; 3. Rg5, Tc3; 4. R×h5!

S. HERLAND
PAUL I. NEGREANU

A APARUT:
Cântarea cântărilor
Magistrala versiune românească a poemului biblic, în versificaţia d.lui
CORNELIU MOLDOVANU
cu ilustraţii de I. Anestin
un volum pentru bibliofil Lei 50
Editura „Adevĕrul" S. A.

Un menaj ca multe altele...

. . . .

XV

Prăbușirea

Venise apoi și ziua aceea grozavă...

Moțu fusese bolnav de scarlatină și Lala se izolase cu el săptămâni lungi în care era despărțită cu totul de viața celorlalți.

Se obișnuise a asculta sgomotele casei, după care ghicea ce făceau ceilalți, acolo, fără ea. Auzea pașii lui Val în dormitorul lor, cum măsura o neliniște a lui, străină de ea. Val se scula foarte de dimineață, aceasta o ghicea după lumina care se răsfrângea în pomul plin de chiciură, din fața ferestrei. Ce făcea el, la ce se gândea, de ce era frământat și neliniștit? De boala copilului, desigur. In fiecare zi, el venea până în ușă să-i vadă și pleca grăbit. Lala se apropia drăgostos de el, însă Val o respingea blând, recomandându-i să se îngrijească să se ferească, să facă gargară... Și pleca...

Lala bănuia în parfumul lui, un amestec străin. Dacă o altă femee a intrat în viața lui? De ce s'a închis aci cu copilul? Se trântea pe pat, mușcând pernele ca să nu țipe...

Copilul o întreba blând:

— De ce plângi, mămico?

Atunci uita tot. Cum a putut fi o mamă așa fără suflet! Se repezea la copil, îl lua în brațe, îl săruta mult, apăsat... Copilul ei, Moțul ei blond... Se liniștea. Căuta să uite. Citea mult. Val îi trimetea jurnale,



...Totuși slova Margaretei, cuvintele fierbinți de dragoste... erau acolo...

cărți; se juca cu copilul. Mona eșea în fiecare zi și atunci ei priveau de la geam la jocul ei. Când venea și când pleca, se sărutau prin sticla rece și copiii făceau mare haz de nasurile lor turtite... Nopțile însă erau groaznice. Incepuse să spioneze fiecare sgomot din casă, fiecare pas al lui Val... Ii venea de multe ori să fugă, să se ducă la Val și să-l întrebe... să știe tot, să nu mai sufere fără să aibă nici un motiv. In fine veni ziua liberării. Val vroia s'o convingă să petreacă sărbătorile la Chișinău, unde fuseseră invitați de familia Viorescu. El fusese numit directorul băncii Naționale acolo. Totuși Lala era nehotărîtă... Ii era dor de casa ei, de Mona. Rămăseseră acasă. Val însă era plictisit. Și într'o bună zi venise clipa aceea grozavă. Căutând niște hârtii în birou la Val, găsise un teanc întreg de scrisori de dragoste, dela.... Margareta Viorescu. Lala a crezut că înebunește, în prima clipă. De ce n'a orbit sau n'a murit mai bine decât să fi văzut cu ochii ei, ceea ce nu putea să înțeleagă. Nu-i venea a crede că poate fi adevărat.

Prefera să creadă că e o halucinație, că a înebunit... Totuși slova Margaretei, cuvintele fierbinți de dragoste... erau acolo... Ii intrau în ochi, în creer, în suflet ca niște săgeți otrăvite...

Ce rău i-a făcut femeii acesteia? O compătimise, o apreciase, se legase cu ea crezând-o mai sinceră decât celelalte. Și acum? Desmințirea și dezamăgirea veneau brutale, lovind-o în ce avea mai scump, dragostea lui Val și sentimentul curat al prieteniei! Iși aduse aminte de vorbele mamei ei. „Nu-ți face prietene, femeile sînt perfide". N'o crezuse atunci. Lovitura era mult mai dureroasă. Val... și Margareta.

Cu câtă sinceritate luase ea parte la durerea Margaretei pentru copilașul ei și pentru sbuciumul și neînțelegerea din căsnicie! O dojenise că nu se eliberează, că nu caută să-și refacă viața.

— Sînt obosită, viața nu mai are nici un rost.... Numai o dragoste pătimașă ar putea să mă salveze...

Lala tresărise. Totuși îi răspunse râzând neștiutoare:

— Caută-l, ia-l, pe acel ce te-ar putea salva... Ședeau amândouă în scara aceea la gura sobei, pe întuneric. Plânseră pentru Sorel al Margaretei...

Ce sfat nebun i-a dat Lala, ea care nu se gândise vreodată la un alt bărbat! Margareta își crispase mânile pe brațele fotoliului și ochii ei aveau luciri stranii, tăioase ca de oțel. Pantera...

— Tu, Lala, tu, mă îndemni?.

— Nu te îndemn, dar vreau să te știu și pe tine fericită... Desparte-te dacă e nevoe și... Cine te-ar putea acuza? Fiecare avem drept la părticica noastră de fericire...

Ce mică și fugară era această părticică, n'o ghicise atunci. Fără să-și dea seama poate ea i-l dăruise Margaretei pe Val... Desigur că atracția a fost mai puternică decât voința lor. Cine se poate împotrivi destinului? Desigur că nici ea nu știuse să fie pentru Val o tovarășe ideală. Căuta scuze pentru gestul lor... Ce importanță avea suferința ei!...

Când s'a întors Val, a ghicit numaidecât că s'a întâmplat ceva. Au discutat apoi calm. Lala se minuna de liniștea aceasta care coborîse peste sufletul ei... Ii spuse blând:

— Val, eu pot pleca. Imi iau copiii și mă duc. Nu vreau să suferi pentru mine...

El căzuse în genunchi.

— Nu, Lala, nu, a fost o rătăcire. M'ai lăsat atâta timp singur... Numai să nu pleci. Tu ești totul pentru mine.

Lala surâse amar. Nu plecase. N'avea nici unde. Rămăsese. Nu din lașitate... din milă pentru el. Dragostea se transformase în milă...

Și apoi copiii! Sufletele lor trebuiau să rămână neîntinate de întunericul și noroiul în care se sbăteau ei. Copiii aveau nevoe și de ea — și de Val.

Erau clipe când i se părea că a uitat. Atunci era suficient o mângâiere, o sărutare, o vorbă drăgălașe spuse de Val...

Așa o săruta și pe cealaltă... *aceleași* vorbe i le spunea și ei... și durerea era iar trează.

Totuși viața nu mai putea merge astfel. Lala căuta să se înfrângă. Trebuia să uite. Era, singură. I se părea curios că mai poate fi zăpada așa de albă, cerul atât de limpede și soarele strălucitor... Nu se întunecase, nu se prăbușise tot universul, în clipa când în sufletul ei se dărâmase o lume întreagă pe care o iubise, în care crezuse?

Iubirea și prietenia! Toate erau deci vorbe goale, poză... Și ea mergea, respira, mânca, vorbea... Se ocupa de menaj, ca mai inainte.

Oare mai era aceeaș? Desigur, de vreme ce nimeni nu bănuia ce era în sufletul ei...

Și totuși nu mai era ea. Nu se mai cunoștea. Se observa, se analiza ca pe o străină. Iși descoperise o mulțime de ticuri și defecte. Val avea poate dreptate, căutase în altă parte, ceea ce nu găsea la ea.

La început, Val, își dădea toată osteneala să o ajute... Apoi, din ce în ce, devenise acelaș străin, mai străin poate ca inainte.

Lala se ghemuise în durerea ei, ajungând să se mulțumească cu câte o palidă firmitură din fericirea ei de altă dată. In cele mai grele clipe se gândea totuși cu milă la Val. Așa e viața, plină de neprevăzut.

Nu ne puteam opune... O trăim, o suportăm așa cum vrea destinul fiecăruia. Sîntem sclavi... O durea să-l știe nefericit. Citea mult și o impresionase și în literatură și în lucrările științifice atracția sexuală, pe care ea o trecuse totdeauna cu vederea și nu se gândise decât la suflet. Era greșala ei... poate nu-l înțelesese...

Ca un uriaș semn de întrebare era viața în fața ei. Ce va fi mâine?... Ce mai putea fi?...

O ușă se deschidea spre întuneric, spre neștiut, neprevăzut... Ii era teamă... Viitorul...

Lala se 'ntinse în pat, aprinse lumina. Se uită la ceas. Era patru dimineața. Nu închisese ochii toată noaptea. Trupul îi era amorțit, sufletul greu, o durea capul.... Privi încă odată ceasul. Dedesupt era calendarul. „13 Decembrie".

Tresări.

Niciodată nu simțise teama asta de azi. De ce?

La dejun nu putuse mânca nimic. Val nu băgase de seamă. Seara, la fel. La Teatru Val fusese preocupat. In timpul actului I-iu, Lala îl întrebase ceva. El n'o auzise. Văzându-l atât de absent, cu ochii ațintiți în gol se aplecase și îi pusese ușor mâna pe brațul lui. Val tresărise și o privise cu ochi străini. ca pe o arătare... Apoi... „noapte bună... lasă-mă să dorm"...

XVI

A fost o femee

Se iviră zorile. Lalei i se făcu frig. Se sculă încet; își luă pantofii și halatul și aprinse focul.

Auzi pe Mona tușind. Trecu în odaia copiilor, se ghemui la picioarele Monei și istovită adormi adânc...

Când s'a sculat, pe la nouă, Val plecase.

Se îmbrăcă și trecu la birou. Se așeză să scrie Oanei...

„Dragă Oana".

Nu putuse continua. Trecu în salonaș. Căută niște note, nu le găsi. Trecu din nou la birou. Se așeză iar, privi la scrisoare, apoi pironi ochii spre ușă ca și când ar fi așteptat ceva...

Copii, — ca o furtună —, au intrat să o sărute și au lăsat ușa deschisă...

Când o ușă rămâne deschisă, trebue să intre cineva...

Și nenorocirea intră pe ușă în casa și în inima Lalei...

— Doctorul Tofan e aci?

— Nu, doamnă.

— Sînteți... secretara lui?

— Nu, sînt soția doctorului Tofan.

— Așaaaa... Nu știam că e însurat.

Tăcere penibilă.

— Pot să-l aștept aci? Vine târziu?

— Il găsiți mai curând la spital.

— Bonjour.

Și străina o măsurase din cap până în picioare, batjocoritor.

— Bună ziua, abia putu să îngâne Lala.

Ușa rămăsese iar deschisă— în urma femeei — ca la mort... Fericirea Lalei murise. Nu știa cine e femeea asta, însă o duruse prezența ei, o călcase în picioare privirea străinei.

Lala reținuse cele mai mici detalii din înfățișarea și îmbrăcămintea ei.

O figură vulgară, văpsită strident. Frunte mică. O mână mare cu degete groase și scurte. Iși netezise părul savant aranjat sub pălărie. Imbrăcată cu luxul acela țipător al femeilor cari vor să fie văzute. Haină de Astrahan. O floare mare roșie prinsă la guler. Rochie albastră scurtă, foarte decoltată. Sânii mari, prizioneri ai mătăsei prea strâmte, puneau o linie de umbră în care alunecau mărgele...

De ce observase Lala toate astea? Veneau atâtea femei la Doctorul Tofan. Nu fusese geloasă de nici una. Dar dacă era o clientă de ce ar fi spus: „Nu știam că este însurat"?...

Cum cercetase odaia cu privirea! Stăruia în urma ei un parfum iute, pătrunzător, care o înăbușea... Lala deschise fereastra și respiră adânc. Aerul rece pătrunse în casă odată cu râsul cristalin al copiilor, care se dădeau cu săniuța.

Cerul era senin. Soarele strălucea ca un zâmbet pe zăpada albă. Ninsese spre dimineață. Totul era alb, proaspăt, curat.

Lala avu totuși impresia că se stropise de noroi.

Iși privi cu spaimă mâinile, rochia, pantofii...

XVII

Operația

Val se trezise dintr'un somn greu cu o senzație dureroasă. Ca atunci când te întorci de la cimitir, după un mort drag...

Cu pustiul în suflet, cu capul greu.

Privi mirat locul Lalei. Parcă nici nu dormise acolo.

Deschise ușa încet la odaia copiilor. O văzu pe Lala ghemuită la picioarele Monei și îi fu milă s'o trezească. Inchise ușa cu grijă, se îmbrăcă, trecu în birou. Răsfoi distrat corespondența. Sună. Vru să dea un ordin. Când veni femeea, nu-și mai aminti ce a vrut...

Plecă la spital. Pe drum, cineva îl salutase. Iși aduse aminte, după ce ajunse la spital, că n'a răspuns. Cine să fi fost?...

Incepu vizita, distrat. Pentru prima oară în viața lui suferința — pe care el zilnic se silea s'o aline — nu-l impresiona. Era absent. Internul îi vorbi de o operație cezariană ce aveau de făcut. O sarcină extra-uterină. Distrat răspunse:

— O lăsăm pe mâine.

Internul îl privi curios.

— Domnule Doctor, singur ați spus că numai o intervenție imediată o poate salva...

— Da... bine. Atunci s'o facem...

— Ciudat e Doctorul azi gândi internul!

Incepură pregătirile. Val se spălă pe mâini mecanic. Gândurile sufletul îi erau aiurea... De ce se ghemuise Lala la picioarele Monei?... Regreta că n'a trezit-o s'o întrebe.

Să-i fi fost Monei rău peste noapte? Desigur că l-ar fi trezit Lala. Atunci?... Capriciu de femee?... Lala nu era capricioasă...

Femeea întinsă pe masa de operație, palidă, sfârșită, aștepta. Cu privirea speriat rugătoare a mieilor înainte de junghiere... In clipa când internul vroia să-i aplice cloroformul, o infirmieră intră grăbită:

— Domnule Doctor, o doamnă vrea neapărat să vă vorbească.

— Acum nu pot, încep...

Nu terminase fraza. In prag „Doamna" apăruse. Toată înfățișarea ei punea o notă falș stridentă în sala unde totul era alb, curat... Era ca o muscă mare verde pe surâsul unei gurițe fragede de copil...

Val asvârli mănușa de cauciuc și ordonă scurt internului:

— Incepe, mă 'ntorc imediat.

Apoi se repezi la ușă, îmbrânci femeea și închise sgomotos ușa după el.

— Cum îndrăznești?...

Ea continua să-l privească surâzând ironic.

— Ce vrei, ce cauți aici?.

Vorbea aspru, înăbușindu-și mânia, și glasul. Nu putea face scandal. Asta o știa desigur și ea, de aceea se simțea așa sigură.

— Haide, spune repede. Viața unei femei e în mâna mea, n'am timp...

— Văd că ești foarte ocupat... Păcat!... Aș fi vrut să stăm puțin de vorbă... Viața unei femei contează atât pentru dumneata? Dar sufletul unei femei nu contează nimic?...

— Dumneata n'ai suflet. Scoase porte-billet-ul și-i întinse câteva hârtii de o mie.

— Uite, du-te, lasă-mă acum.

— Atunci te aștept astă seară... la hotel...

Val nu răspunse.

— E frumoasă D-na Dr. Tofan... Nu-mi închipuiam...

— Ai îndrăznit să calci pragul casei mele?"...

— Și de ce nu?... Le revedere dragule, pe diseară... sau mâine!...

Il atinse obraznic peste obraii cu mănușile, luă banii și trecu pe lângă el în foșnet de mătase și parfum pătrunzător, cu zâmbetul triumfător, ironic...

Val se îmbujoră ca și când ar fi primit palme... Rămase pironit locului, cu ochii și umerii plecați...

Femeea aceasta îi otrăvise viața, trupul,... îi mânjise casa lui și acum venea după el aci să-l abată de la datorie...

Se simți obosit, îmbătrânit, copleșit de o scârbă fără seamăn... Iși duse mâna la frunte, care-i era prinsă ca într'un cerc de fier.

Deodată își aminti de femeea care aștepta scăparea de la el.

Se învinse și cu pași repezi se întoarse în sala de operație.

Cloroformul începuse să-și facă efectul. Femeea gemea ușor și încerca să se ridice. Val controlă dacă totul e gata. Iși recăpătase toată stăpânirea de sine. Omul încetase de a mai judeca, pentru a lăsa medicului toată liniștea necesară. Lucra cu mișcări iuți, sigure. N'avu nici o slăbiciune. Totuși, în mijlocul operației când pântecul deschis, cu măruntaele răvășite scosese femeii un gemăt surd, tresări și se gândi la Lala. O clipă, — atât...

După ce totul fu gata și pântecul femeii cusut, după ce pansamentul acoperi rana, Val căzu istovit pe un scaun, gârbovit de toată povara sufletească ce o purta cu el.

Ii va spune Lalei totul. Chiar azi. Trebuia să evadeze din el însăși. Nu mai putea răbda viața asta falșă. Iși cuprinsese capul în palme, cutremurându-se de durerea care o va suferi Lala. Se gândi și la femeea pe care o operase adineaori. Suferința fusese prețul vieții. Operație destul de grea. Totuși se va vindeca femeea... Poate și Lala... In cazuri de acestea operația singură poate fi salvatoare. Răul e distrus din rădăcină și viața face restul... Viața!... Dar ce va fi viața pentru ei de aci înainte?! Ce-i va spune Lalei? Cu ce cuvinte îi va putea spune ce se petrece cu el, când nici el însuși nu-și putea explica frământările și sbuciumul acesta?...

Inveți atât, dai sfaturi altora și toate astea, ție, nu-ți folosesc la nimic!... Cum putuse ajunge el aci, *el* care nici în tinerețe nu se oprise prea mult și nu complicase probelemele sexuale! De prima nevastă se desprinsese cu scârbă. A trebuit s'o întâlnească pe Lala, așa de curată sufletește, ca să simtă nevoia apropierii de femee. Lala era o perfecțiune. Puțin cam plăpândă. Sta să-și explice ce anume împrejurare declanșase în el curiozitatea asta bolnavă pentru femei. Margareta Vioreanu? Poate. Dar nu ea a fost cauza. Ii fusese milă de ea. Era doctorul lor de casă. Adesea o găsea plângând... Căuta s'o liniștească, s'o mângâie... Această apropiere sufletească a fost mai mult de vină, decât dorința... Nici nu și-a dat seamă că o înșela pe Lala. Margareta a plecat, s'au mai întâlnit de câteva ori la București, au continuat să-și scrie. Dar nu amintirea Margaretei îl chinuia.

Pe stradă, o siluetă de femee... întrevăzută fugar la un colț, îi dădea fiori necunoscuți până acum. Căuta să se libereze. Alerga după câte una... Posesiunea era totdeauna o dezamăgire... Curiozitatea rămânea aceeași.

Noaptea visa femei goale, dansând în fața lui... multe... frumoase... Alerga să le prindă, întindea mâna în gol... și se trezea cu părul vâlvoi, nădușit, cu sufletul la gură...

Lala dormea senină lângă el. Seninătatea, liniștea, frumusețea ei cuminte îl liniștea.

O privea mult, mult cum doarme... fără nici o dorință... Căutase, cu conștiinciozitatea savantului să-și explice starea lui. Nu i-a fost posibil. Căzuse din ce în ce mai jos... urmărea femei de care îi era apoi scârbă... Fugea de ele, dar unele stăruiau și astfel ajunsese asta până aci, la spital, acasă...

Cum i-ar putea spune Lalei toate astea? Ce va înțelege ea, dacă el ca medic n'a găsit explicație și deslegare...

Se simțea abătut, obosit... Ii fu milă de el... de Lala... Ce taine are sufletul omenesc și căror legi neînduplecate e sclav trupul!...

Cu capul în mâni uitase unde e. . .

Internul îl găsi tot acolo unde îl lăsase. Crezând că l-a obosit operația, ca să-l învioreze, îl anunță că femeea s'a deșteptat, e încă destul de slăbită, însă pulsul e bun.

Val dădu indicațiile necesare și lăsă vorbă ca imediat ce ar interveni o schimbare în starea bolnavei să fie anunțat. Se spălă pe mâni, își scoase halatul și eși.

XVIII

Un menaj ca multe altele...

Pela 12, Lala nu mai putu să stea locului. Luă o sanie și plecă la spital. Când o văzu atât de schimbată, Val speriat o întrebă cu gândul numai la copii, uitând tot ce-i apăsa sufletul.

— Ce e Lala, s'a întâmplat ceva?

— Nimic, Val am venit să te iau.

Plecară. In sanie, până acasă, n'au mai vorbit nimic.

Ajunși în odaia lor, Lala izbucni în lacrimi.

— Val, a fost aci o femee...

— Știu, răspunse el scurt. (Trebuia să termine odată!)

— Știi?

— Da. Ei și!... Insistența Lalei îl revoltă.

— Cum ei și, Val?

— Și ce mai vrei acum? Lacrimile ei îl exasperau;

— Să-mi spui cine e femeea aceia.

— Metresa mea, țâșni scurt printre dinții strânși ai lui Val.

— Me...

Lala se așeză pe pat. Picioarele n'o mai țineau. Holbase ochii încercând să vază în jurul ei... Cercuri, cercuri mari, mici, albastre, roșii, negre, dansau înaintea ochilor și... Urechile îi vâjâiau. Se dărâmase totul în jurul ei, în sufletul ei.

— Ai putut tu, Val, să faci asta? N'a fost de ajuns...?

— Da, Lala, eu. De doi ani te mint. De doi ani sufăr în fiecare zi de ticăloșia mea. N'o iubesc, Lala. Dar de când mi-a eșit femeea asta în cale sufletul s'a despărțit de trup.

Sufletul nu mi l-am murdărit. De aceia n'am putut să te mai mint acum, Lala. Dar trupul... Ah!... carnea asta păcătoasă, de câte ori am vrut s'o sfâșii, s'o rup de pe mine cu unghiile! Am înțeles acum lucruri pe care nu le admiteam altă dată..."

Lala nu înțelegea nimic alt ceva decât că totul se sfârșise.

Se prăbuși. Val alergă, o întinse pe pat, o fricționă cu apă de Colonia.

— Lala, iartă-mă, Lala... Sunt vinovat, dar fără voea mea.

Lala a deschis ochii, a privit străin încăperea.

Și-a amintit apoi *tot*. Nu mai suferea. In locul inimei simțea un gol imens.

Val îi povesti cum a cunoscut-o pe femeea ceea.

Intr'o zi la București, madama de la hotel îi spusese că-l poftește o doamnă. Desigur în calitate de medic, gândise el.

S'a dus. A găsit o femee plângând, care a început să-i zugrăvească viața ei nenorocită cu un bărbat care n'o înțelegea.

Acum o trimisese la București să-și provoace un avort, era singură, îi era frică. Val se înduioșase. A crezut-o... L-a atras în cursă.

Și apoi a căzut din minciună în minciună.

Era tot la picioarele Lalei, plângând cu capul în palme.

— Ar fi dureros, pentru copii să ne despărțim. Putem trăi despărțiți sub acelaș acoperământ, pentru ei, *de ochii lumii*. Sunt atâtea căsnicii, care duc viața așa. Drame de felul acesta se întâmplă zilnic... Nici el n'a înțeles multe, până acum...

Lala dădea din cap, obosită... Val văzând-o liniștită, plecase.

Ea rămăsese nemișcată întinsă cu ochii țintă în tavan.

Aici ajunsese viața lor, dragostea lor. Vor fi și ei *un menaj ca multe altele*. Vor eși împreună — la braț, poate — vor glumi, vor râde, *de ochii lumii*... Vor mânca, ca doi străini care se întâlnesc la aceiași masă, din lipsă de locuri într'un restaurant... Apoi, noapte bună! fiecare cu lumea lui, cu gândurile lui, fără nimic comun...

Asta era peste puterile ei. Iși înăbușise de atâtea ori revolta sufletului ei, nu de ochii lumei sau pentru copii, ci ca să nu-și omoare ea singură dragostea...

Odată venise o prietenă a ei s'o ia la plimbare. Lala trecuse în odaia lor să se îmbrace, lăsând-o singură cu Val, în birou. Când s'a întors i-a găsit jenați. Ea deschisese poșeta și-și făcea buzele îmbujorată. Val își aranja cu atenție deosebită bastista în buzunarul hainei. Lala zări pe colțul batistei o pată mică roșie. Inăbuși un țipăt. Zâmbi. Se duse dincolo și-i aduse o batistă curată. Prietena se uitase de odaia la ceas și foarte grăbită se scuză că o așteaptă bărbatul ei...

Altă dată erau în mașină, Lala în dreapta, Val în stânga, o altă prietenă la mijloc. Lala observase cum prietena își lipise pulpa de piciorul lui Val. Și apoi simți mâna lui Val, care timid o cuprinsese pe la spate...

Altă dată în Parc, într'o seară surprinsese în umbră pe Val, sărutându-se în spatele ei cu alta. Apoi corespondența Margaretei, care-i arsese mâinile și ochii...

Și femeile acestea se numeau prietenele ei... Dece se purtau așa? Fiindcă Val era frumos? Numai asta era cauza oare?

Lala nu înțelesese. Acum înțelegea. Ii spusese Val. *Trupul, carnea, era de vină!* Ertase o-

Urmare în pag. IV-a

Singurătăți

Singurătăți, singurătăți, izvoare reci liniștitoare,
Prieteni vechi cu dulce glas,
Doar voi în suflet mi-ați rămas,
Singurătăți ispititoare.

La voi eu caut alinare
Și drumul vieței cel mai drept
Și 'n chinul zilelor amare,
Norocul soartei îl aștept.

Inlănțuind prezentul meu
Cu-a voastre brațe moi și grele,
Singurătăți, voi stați mereu
Deasupra visurilor mele.

Trec orele privind 'napoi
Spre clipa care nu mai vine,
Și nu știu dacă tac cu voi,
Ori de vorbesc numai cu mine.

Când viața nu-i surâzătoare și dorul nu știi cui
s'arăți,

Indreaptă-ți pașii fără teamă
Spre alți prieteni ce te cheamă,
Prieteni vechi, singurătăți.

MIRCEA PETALA

PĂDUREA

Început de Aprilie

Pe sub copaci verdeaţa s'a înfrăţit da la o noapte la alta. In norodul erbii brebeneii pun luminiţe albe, răspândite în tot cuprinsul veselei împărăţii şi puse să vegheze somnul micşunelelor şi să despice întunericul, pentru gâzele ce se desmorţesc în scăpăratul stelelor.

Floarea paştelui se răsfaţă în lumina soarelui cu tistimelul alb, încolţurat în şase părţi. Untişorul întinde într'un vârf de codiţă galbenul lăcuit al floarei, care, când o poartă la ureche îi aprinde ţigăncuşii ochii.

Laptele cucului se înalţă copăcel ca o urâtă într'un cârd de codane nurlii. Tufele de toporaşi chiamă privirile, ca un trup de femeie tânără. Mărăcinii svârlu frunze miniaturale tivite cărămiziu. Carpinii îşi leagănă în vârfuri mâţişorii florilor, iar pe ramurile apropiate de pământ desfac horbota migălită a frunzelor.

Frasinii şi-au umflat mugurii ca nişte dude negre, iar mugurii stejarilor sânt ca boabele de razachie.

Inebunite de soare, căldură şi verdeaţă cintezile se ceartă ca nişte chivuţe, iar ghionoile bat toaca deniilor apropiate.

In lacuri berzele negre se poartă pe picioroange boite cu şofran şi înghit broaşte zăpăcite de orăcăitul mirilor. Căţelandrii vulpilor scot boturile pe gaura viziunei şi privesc cu jind prada mierlelor jucăuşe.

Pe o buturugă vaca-domnului se lasă desmierdată, în văzul tuturor, de pornirea neistovită a tovarăşului de-o clipă. Prin văzduh, pe poteci, prin erburi, vântul aleargă neostenit, ducând tuturor veşti şi arome, departe, până în împărăţia nopţii, care izbuteşte să-l potolească, adormindu-l.

Noapte de Aprilie

Săgetând umbra amurgului cu un foşnet de catifea fluturată brusc, mierloiul întârziat îşi face culcuşul căutând gâlceavă:

— Piţ, piţ, piţ.

Ascunsă pe undeva, pe sub tufe, noaptea se întinde, unduindu-se pe sub copaci, pe sub mărăcini, prin ierburi, înceată, leneşe, ca o râmă sătulă.

Dintr'un vârf de tufan sturzul şi-a dat drumul ca un bulgăre jos.

Un cioroi moţăie pe marginea cuibului şi grăeşte cu răsteală şi ciudă către tovarăşea liniştită din cuib, de pe ouă.

Bezna s'a înăsprit. O lume adoarme şi alta se trezeşte. Din crăpăturile trunchiurilor, de pe sub dosul frunzelor, dela furciturile crăcilor, omizile se deşteaptă flămânde şi pornesc zorite spre carnea crudă a frunzelor proaspete.

Prisosul burţilor curge jos, ca picăturile unei ploi care se aude, fără să se simtă.

La răscrucea colnicelor vulpoii adulmecă urme, râcâie pământul şi mulţumiţi de câte un miros, cunoscut numai lor, ridică un picior din urmă.

Epurii au ieşit la margine şi de acolo ascultă ce se petrece şi cu ce ştiri vine vântul de pe câmp. Urechile se ciulesc, când amândouă deodată, când pe rând, una câte una: dreapta se ciuleşte spre câmp, iar stânga spre pădure, apoi invers.

Când toate semnele sânt liniştitoare, picioarele dinainte împinse de cele dinapoi, fac salturi scurte până în holda moale a grâului verde. Acolo se face adunare pe căprării şi foamea de peste zi se potoleşte până la o vreme, apoi începe sbeguiala.

A căzut roua odată cu cântecele buratecilor.

Viezurii sfredelesc muşuroaele, pândesc vătuii, se încaeră pentru vreun sitar întârziat şi căzut pradă lăcomiei surelor boturi.

De n'ar fi ciuhurezii, liniştea ar fi deplină. Chemările lor rup întunericul, cu strigăte de cocoşi răguşiţi.

Norodul ţânţarilor este adunat la sfat, pe mahalale. Harmălaia lor ar fi mare. Dar de teama liliecilor plângerile sânt surdinizate şi litania minusculelor aripate pare zgomotul unui motor fin şi îndepărtat.

La marginea pădurii cantonul pare un văl de mireasă ridicat spre cer, aşteptând, parcă, să se smălţeze cu aurita podoabă a stelelor, care, sătule de nemişcare, pornesc dornice spre pământul oamenilor, adormiţi în vise şi griji.

La poarta pădurăriţii un ciuhurez face pe vardistul de noapte dând ţignale:

— Uhu-hu-hu. Uhu-hu-hu.

Cuibul

...Colindând pădurea din copac în copac, o ghionoae loveşte cu ciocul şi, fiindcă a sunat a dogit, ciocul a început să sfredelească ritmic. Larvele din putregai încep să freamăte. Urechea ghionoii a simţit prada ascunsă în întunericul lemnului şi n'a ostenit, sfredelind în cerc regulat, care se adâncea pe măsură ce loviturile se îneţeau. Când carnea larvelor a lunecat pe ciocul înfometat, din toată truda n'a mai rămas decât tărâţele carilor şi o gaură încăpătoare, în trupul copacului. Nici odată n'a ştiut sturzul că scorbura ceea rotundă ca o gură neagră, de pereţii căreia s'a căţărat, a fost făcută de ghionoi, cu o primăvară înainte.

S'a iţit o clipă, apoi, ca s'o privească în voe, s'a săltat pe o ramură apropiată. Din nepricepere gospodărească sau din gingăşie, n'a vrut să intre înaintea tovarăşei.

Un ţipăt scurt a spintecat văzduhul, ca un chiot de bucurie şi ca o poruncă. Din depărtări femela răspunse cu un piruit. Săgetătoare, printre copaci, s'a apropiat apoi sfioasă. Sturzul se răţoeşte cu îngâmfare, vrând să dovedească parcă nepreţuitul loc, pe care-l ocupa în căsnicia binecuvântată numai de odăjdiile soarelui şi de muzica vântului. Femela ascultă smerită şi nu-şi ia ochii de la scorbură.

Apoi cu voia şi porunca domnului ei, a sărit sprintenă, s'a cumpănit pe aripi şi a intrat de-a dreptul în adăpost. După câteva clipe de cercetare căpşorul sur a eşit în lucarnă şi ciocul a rostit un consimţământ.

A început dereticatul. In loc de mâni gospodine, un cioc sprinten adună de grabă tot ce-i de prisos sau ar putea zădărnici aşezarea cuibului.

Dintr'un vârf de tufan alăturat, sturzul slăveşte vrednicia tovarăşei.

Când s'a sfârşit dereticatul, femela iese la lumină şi abia are vreme să-şi scuture penele. Grăbit, sturzul i-a răsplătit hărnicia cu o îmbrăţişare scurtă. Apoi amândouă sburătoarele au pornit să mobileze încăperea.

Cu erburi s'a tapisat marginea; apoi, rând pe rând, igliţa ciocurilor a împletit păr de viezure, de lup, de vulpe şi astfel, ca o pălăriuţă răsturnată de păpuşe, a apărut cuibul acela miniatural ţesut cu ciocurile şi gheruţele, care va adăposti truda ouatului, răbdarea clocitului şi nesfârşita grije a hrănitului puişorilor golaşi, care vor creşte cu viermi, cu cântece şi cu mireasma pădurii.

Broasca

Lintiţa i-a fost cerga pe care s'a pomenit, iar apa lacului leagăn.

O picătură de păcură din care un ţânţar a tras cu ciocul un fir, întinzându-l pe luciul apei. Aşa s'a arătat întâi. Când a început dogoare soarelui să înfierbânte apa, codiţa neagră ca un fir de arnici a purtat-o de-alungul lacului, a oprit-o când a ostenit şi a ţinut-o deasupra, în legănările undei. N'o lua nimeni în seamă. Cine se încumetează să dea atenţie unui mormoloc? De aceia n'a cunoscut niciodată duioşia mângâerii sau chemarea drăgăstoasă dăruită atâtor vieţuitoare. Puiul mamii! Broaştele n'au glas petru cântecele de leagăn, nici limbă pentru alintări.

Frigul a strâns-o în văgăunile pământului, care a ocrotit-o până ce apele s'au desmorţit din nou, în primăvara atotînvietoare. Şi s'a pomenit codană cu codiţă scurtată, cu doi ochi bulbucaţi şi negri ca două boabe de neghină şi cu patru ghiare acoperite cu o pojghiţă de parc'ar fi fost făcută din mătasea broaştei.

Tovărăşia semenelor nu i-a fost de folos. O muţenie desăvârşită i-a stăpânit copilăria şi prima tinereţe. Jocurile au fost fără cântece, iar durerile fără tânguirea glasului. Când cerul a ridicat zăgazuri mari ploilor şi când soarele a sorbit apa din băşicile de lacuri ale pădurii, s'a furişat mai întâi în tufele de stânjinei care au adăpostit-o o vreme, apoi în desişul lăstarilor de tei şi jugastru.

Luna lui cuptor a înteţit zăduful şi multe din tovarăşele de bălăceală din vremurile bune ale primăverii, au rămas întinse în bătaia soarelui ca nişte smochine negre, răstignite în patru colţuri.

Milostivenia celui care ocroteşte şi neamul broscăresc s'a îndurat şi a potolit arşiţa, înmuind-o cu apele care au înviorat şi lacurile şi pădurea.

A mai petrecut o iarnă de besnă şi nemişcare, în adâncimea pământului.

De data aceasta primăvara a întregit-o. Măruntaele s'au desmorţit la chemarea tainică a dragostei. S'a arătat soarelui dornică de mângâierea unui trup care i se va aşeza pe spinare. A aşteptat voioasă taina care se va săvârşi şi ale cărei apropiate chemări sporeau fiorul necunoaşterii. Chemarea lacului a împins-o în apele lui.

In dulcea legănare a aşteptării, a simţit apropiindu-se paşi duşmani. S'a repezit către fundul apei, dar curând s'a simţit ridicată în sus. Intr'o fulgerătură soarele şi pădurea i s'au părut mai frumoase ca niciodată. N'a mai avut vreme să ţipe. Gura încăpătoare a unei berze i-a măcinat trupul neîmplinit cu rodul dragostei, îndreptându-l spre calea cea fără de întoarcere.

ALEXANDRU ŞTEFANOPOL

Continuare din pag. III-a

dată, fără să 'nţeleagă. Acum ştia, ghicea... Ii fu scârbă. Inchise ochii... Era obosită.

Nu mai simţi nimic apoi. Nu ura pe nimeni. Nici pe Val, nici pe femeea ceea, nici pe celelalte... Nu iubea pe nimeni. Copii... Oana... Erau departe, departe... Nu se mai gândi la nimic. Poate murise. Ce bine era aşa!..

Când se întoarse seara Val acasă, Profira veni s'o cheme la masă. Copiii erau veseli. Cu obrajii îmbujoraţi de ger.

Mâncau cu poftă. Mânca şi Val. Mânca şi ea.

— Mămico ne spui o poveste?

— Da, Mona.

— Una frumoasă, frumoasă?

— Da, Moţule.

— Mai frumoasă ca toate celelalte?

— Mai...

— Lala, cu copiii de mână trecu în odaia lor. Val veni după ea.

— Lala, să spun babei să-mi facă patul în birou?

— Nu, Val, totul rămâne cum a fost, ca şi când nimic nu s'ar *fi întâmplat...*

Lala desbrăcă pe Moţu. Val s'a apecat şi a sărutat-o pe păr.

Lala nici n'a clipit...

Copiii şi-au făcut rugăciunea şi aşteptau povestea.

Lala se aşeză pe marginea patului Monei, cu mânuţele lor în mâna ei şi începu.

DOINA BUCUR

(Urmează)



GHETELE NOUĂ

Am fost cinci copii la părinţi. Locuiam cu alţi zece chiriaşi în casa unui popă. Formam cu toţii un mic orăşel cu bucuriile şi tristeţile lui. Curtea era plină de copii. De dimineaţă până seara hărmălaia, posnele şi scandalurile nu mai încetau. Ne suiam în căruţa gunoierului, gustam pe furiş din strugurii olteanului, dam cu praştia în ouăle din prăvălia grecului Iani, şi văpseam cu funingine pisicile văduvei Bazarski pe care apoi nu le recunoştea şi le gonea din casa ei. Câte şi mai câte nu făceam...

Tata veşnic ocupat cu treburile lipsea mai toată ziua de-acasă. Adevărata conducătoare a gospodăriei şi a educaţiei noastre era mama. Tot ea avea şi grija înţolirii noastre, sarcină destul de grea. Mama rezolva chestia îmbrăcămintei în colaborare cu Madame Pfeferboim, cusutoreasă universală.

Lucrurile se petreceau deobicei aşa. De dimineaţă eram sculaţi de sgomotul maşinei de cusut. Era semnul că Madam Pfeferboim, care era angajată cu ziua, sosise la noi cu noaptea în cap. Ca la recrutare, toţi copii treceau pe rând prin faţa ochelarilor ei ovali, legaţi cu sfoară şi cu sârmuliţă. Problema acelei zile era ştiută: Hainele vechi ale tatei trebuiau să fie ajustate pentru fratele meu cel mare, — ale fratelui meu pentru mine, şi aşa mai departe până la Puki, ultimul copil din serie. Cred că nimeni n'a pus mai bine în practică decât mama, ideea lui Lavoisier că „nimic nu se pierde, ci totul se transformă".

In zilele când Madam Pfeferboim lucra, noi copiii eram stăpâni în toată casa. Cârpele, firele de aţă şi mai ales mosoarele golite erau împărţite cu mare tămbălău, dar frăţeşte, între noi.

După plecarea lui Madam Pfeferboim, aveam cu toţii haine vechi, care ni se păreau nouă. Apoi venea rândul ghetelor. Dar acestea treceau dela tata la fratele cel mai mare, şi apoi de la un copil la altul fără ajutorul vreunui cismar.

Totuşi odată mi s'a cumpărat ghete cu adevărat nouă. Ziua aceia fericită, dar cu sfârşitul trist, mi-a rămas cu deosebire întipărită în minte.

Intr'o zi, aproape de prânz, văzui că mama se îndreaptă spre mine, şi luându-mă spre bucătărie, mă duce cu sila spre robinetul de apă. Acolo, o Doamne! începu să execute o barbarie fără seamăn asupra mea: adică începu, cu toate protestările mele, să mă spele. După fiorii neplăcuţi ai apei reci ca ghiaţa, nu întârzia să vie şi usturimea clăbucilor de săpun în ochi. Ce chin! Plânsetul meu nu impresionă de loc pe mama, ci dimpotrivă părea că o îndârjeşte. Iar tata, din odaia vecină, îmi făgădui colac peste pupăză, să-mi dea şi o porţie de bătaie, dacă mai urlu.

Nu pricepeam nimic. Spălatul în cursul zilei era la noi ceva neobişnuit, şi era legat de o întâmplare mai mult sau mai puţin importantă ca de pildă: plecarea la fotograf, ca să facem schimb de poze cu rudele din America; sosirea lui tanti Bela, sau anunţarea venirii ei, şi alte evenimente familiale. Şi într'adevăr, în ziua aceia s'a întâmplat ceva. După închiziţia spălatului, am fost îmbrăcat; şi spre marea mea mirare am pornit la drum cu tata. Tata mă ţinea de mână, iar eu îl urmam leneş şi cu paşi mici prin nişte străzi necunoscute, pline de tramvae cu cai... lume străină şi o gălăgie neobişnuită. Tata mă trăgea mereu de mână ca să merg în rând cu el; dar eu mă uitam într'una înapoi întorcând capul. Se părea că mă interesează mai mult ceiace se petrece în spatele meu decât ceiace puteam să văd în faţă. Nu pricepeam cum poate tata să treacă pe lângă atâtea întâmplări interesante de pe stradă, fără să fie curios să se oprească o clipă în loc, ca să vadă în ce chip se rezolvă măcar o parte din ele...

Am mers cu tata ca la un sfert de oră, până când ne oprirăm la o prăvălie, deasupra căreia era atârnată o ghiată uriaşă de căpcăun.

— Aha, mi-am zis, tata vrea să-şi cumpere ghetele cu care faci şapte poşte deodată. O să le încerc şi eu când n'o fi el acasă!

Intrând în prăvălie, un domn bărbos mă luă repede în primire, mă pofti foarte politicos pe un scaun, îmi aşeză un scăunel mic în faţă şi începu să-mi încerce fel de fel de ghete, care mă strângeau care de care mai tare. Tata îi tot spunea să dea un număr mai mare, bărbosul însă tot turtea ghetele în mână, le înmuia talpa, le ungea cu un praf alb, ca să intre mai bine, spunea mereu că „astea merg perfect, să le purtaţi sănătos" şi tot nu se îndura să-mi dea o pereche care să nu mă strângă. In fine tata, fără să mă întrebe şi pe mine, spuse plictisit bărbosului, care îmi încercase vreo zece ghete numai pe piciorul drept:

— Ia încalţă-l cu astea din urmă, şi pune la o cutie ghetele vechi!

Ce mândru am ieşit în stradă...! Mă uitam numai în ochii oamenilor ca să le surprind admiraţia faţă de ghetele mele nouă. Păşeam tare şi apăsat, căci nu mai simţeam, ca prin talpa ghetelor vechi, ascuţimea pietrelor de pe drum. Eram stăpânul trotuarului, şi-l izbeam cu călcături puternice, pe care tata mi le potolea smucindu-mă de mână.

Sosind acasă, fără să mai mulţumesc tatii, fugii să arăt ghetele fraţilor mei şi tuturor băeţilor din curte. Eram senzaţia zilei. Descoperisem că ghetele au şi scârţâetoare şi mă plimbam fudul şi încet prin faţa ferestrelor chiriaşilor şi pe stradă, făcând să scârţâie complect fiecare pas de al meu, în admiraţia şi invidia tovarăşilor mei de joacă.

Fiind îmbrăcat cu haine nouă, după masă mama mă luă să facem o vizită lui tanti Bela. Aci aflai că ghetele mi-au fost cumpărate „de ziua mea". Tanti mă felicită şi ea pentru ghete şi-mi dădu candel şi pistil. O ploae cu tunete şi trăsnete mă împiedică vreo oră să ies prin curte. Când se înseninǎ, plecai să arăt şi băeţilor din cartierul acesta, luciul şi frumuseţea ghetelor ce le aveam. Imi amintii atunci că bărbosul spusese tatii că nici apa nu trece prin perechea care mi-o vânduse.

Incepui deci să trec mândru prin toate băltoacele din curte şi de pe stradă, sub privirile minunate ale prietenilor mei. Deodată simţii însă, că ghetele nu mai scârţâie, că tălpile mi s'au îngreuiat şi că ciorapul din dreapta mi-e ud. Intrerupsei demonstraţiile prin băltoace şi mă întorsei cu inima friptă lângă mama.

Reîntors acasă tragedia s'a desfăşurat în toată grozăvia ei. Bietele mele ghete se desfăcuseră de talpă şi rămăseseră căscate ca nişte guri de crocodil ale căror dinţi erau cuele de lemn.

Ziua începută cu bătae din cauza spălatului, se sfârşi cu bătae din cauza apei. Imi amintesc şi acum de concluziile mamei care spunea furioasă tatei că „păcătosul ăsta nu merită să-i cumperi ghete nouă"!

Afurisitul bărbos îşi bătuse joc de naivitatea mea făcându-mă să cred că ghetele sunt cu adevărat impermeabile.

■

Cu timpul au trecut ani. Ghetele nouă au fost şi ele reparate şi au trecut apoi în rândul ghetelor vechi. Când eram întrebat: — Care ghete vrei să încalţi răspundeam; — ghetele nouă! — deşi deveniseră poate cele mai vechi. Ele, nu mai am nevoe s'o spun, au fost purtate pe rând de toţi fraţii până au ajuns la Puki.

Insă nimic în sufletul meu nu poate şterge puţinele ceasuri de mulţumire ce mi-au dat acele ghete nouă, când scârţâindu-le şi apoi purtându-le prin băltoace, — provocam invidia şi uimirea tuturor prietenilor mei — din copilărie.

SIMEON BERRY

PRIMII PAŞI

Lică

Lică e singura odraslă a părinţilor. Un fel de mogâldeaţă neagră, mică şi bunducă, cu ochii mari şi nasul cârn.

Mama lui era să se prăpădească acum trei ani, când l-a născut. După naştere a rămas beteagă şi de atunci boleşte. Tata, funcţionar, e toată ziua plecat de-acasă.

A crescut în voia lui, ca o buruiană. E voinic, prăjit de soare şi plin de praf.

Jucării n'are. Nici nu-i prea plac lui jucăriile. Il interesează mai mult fluturii, furnicile, omizile şi tot felul de gângănii, după care se caţără pe copaci.

Inainte îl preocupau găinile, dar de când s'au amestecat printre ele şi doi curcani agresivi nu se mai apropie de poiată.

S'a specializat în construirea fântânilor, adânci cât îi ajunge braţul să le sape în grădină, cu cuţitul dela bucătărie, pe care-l fură de câte ori poate.

Se supără ea Baba Ruxanda, nu-i vorbă, dar după dânsul nu poate alerga, că-i bătrână şi puţintică.

Strigă săraca din uşa bucătăriei, fără succes. Lică nu se teme de dânsa, fiindcă ştie că-l iubeşte. Şi el o iubeşte şi de aceea într'un târziu nu mai poate rezista şi-i aduce singur cuţitul îndărăt.

— Ai să-ţi tai odată un deget, dacă tot umbli cu cuţitul şi ai să rămâi beteag.

Lică nu răspunde. Pune mânile la spate, pleacă nasul în jos şi face bot.

Baba-i aşează părul pe frunte şi-l sărută.

— Băbuţo, de ce a furat smeul merele?

— De rău ce-i.

— Da-i mare smeul?

— Maare!

— Cât curcanul?

— Mai mare.

— Cât de mare?

— Cât o casă.

. . . .

Dela babă a învăţat Lică tot ce ştie. Dar vocabularul babei e redus şi de aceea nici Lică nu prea ştie să vorbească. Şi când vorbeşte e sâsâit ca şi dânsa.

Câte odată îl ia în piaţă la târgueli. E cea mai mare fericire. Dar e destul să-l scoată odată pe poartă ca să nu-l mai poate strânge de pe uliţă.

— Marş acasă ghiavole! vrei să te bată hojmalăii?

Lui Lică nu i-i frică de hojmalăi. E drept că odată au vrut să-l bată, dar a sărit Grivei la dânşii şi i-a alungat. Apoi s'a târît pe burtă până la picioarele lui şi i s'a uitat ţintă în ochi.

Lică a înţeles ce i-a spus Grivei.

Numai de sergent se teme. Mai ales când e numai în cămăşuţă şi cu picioarele goale. I s'a spus că sergentul ia la comisie pe toţi copiii cari umblă desmăţaţi pe stradă.

Fiindcă azi a fost cuminte a căpătat un leu. A dat fuga la el în odaie, s'a îmbrăcat încet şi tacticos, cu gheata din dreapta în piciorul stâng şi cu ciorapii pe dos. Apoi a şters-o tiptil pe poartă, cu Grivei după dânsul, până la farmacia din colţ.

— Săru' mâna.

— Ce-i, Lică? Ce cauţi singur pe stradă? Nu ştii că nu-i voe?

Lică se uită intimidat la farmacistă, pune ochii în pământ şi-i gata de plâns. Dar tocmai atunci apare motanul cel negru, de după perdea. Cu coada 'n sus şi cu spinarea cocoşată, se freacă de piciorul lui, când c'o ureche, când cu cealaltă şi toarce.

Lică recapătă curajul, se înţepeneşte pe picioare, se uită ţintă în ochii farmacistei şi întinde pumnul strâns.

— Tusăsc... şi am un leu.

— Ai răcit?

— Dară!

— Te sgârie în gât?

— Dară!

Farmacista stă puţin pe gânduri. Apoi scoate nişte flacoane albastre de prin rafturi şi începe să pregătească o doctorie.

Lică o priveşte cu interes, cum o fierbe, o filtrează şi pune într'însa sirop de portocale.

Doctoria e gata şi farmacista îi întinde sticla plină.

Lică se uită la sticlă, la farmacistă si-i vădit încurcat.

Deodată apare băbuţa Ruxanda speriată şi gâfâind.

— Aici erai, ghiavole? De-un ceas te caut. M'ai băgat în toate boalele.

Dar Lică nu se prea impresionează de spaima babei.

Strânge cât ce poate leul în pumn, se propteşte pe picioare şi nu se dă dus.

Am un leu!

Lasă-l, mătuşică. Tuşeşte băiatul. Uite i-am făcut o doctorie. Să-i dai de trei ori pe zi câte o lingură.

Lică a profitat de un moment de neatenţie şi a scăpat din mâna babei. Se apropie de masă şi apucă un flacon.

Da' mata te uiţi în gura lui, Duducă, păcatele mele. Are un leu şi vra bomboane de cele verzi care fac răceală în fundul gâtului. Ştii mata de care. I-ai mai dat şi azi dimineaţă.

Lică a căpătat un pacheţel de bomboane. Doctoria a luat-o băbuţa, că ea tot tuşeşte dimineaţa de tutun. Ard'o focu s'o ardă, iarba dracului!

ION ASAN

Necazuri

De mai mulţi ani, moş Ion a ajuns un fel de om de încredere al curţii noastre. Niciodată, însă nu l-am văzut aşa de abătut, ca în ultimele două zile.

— Ce-ai moş Ioane? Par'că nu mai eşti în toate apele!

— Cum să mai fiu Domnişoară, că uite, necazurile nici bătrân nu mă iartă.

— Păi ce s'a întâmplat? Spune...

— Apăi... — şi moşul se codi uitându-se'n lături — ...ştiţi că'nsurarăm băiatul, acum vreo şase luni, cu o fată, de! dă oameni cum se cade... că se chema că e mai deştept, că a tot fost chelner prin Bucureşti atâţia ani... Nici că ne gândeam, noi să-l prostească aşa... mai mare ruşinea!... Că unde îi născu nevasta alaltăieri noapte un copil... mare cât copaia, şi sănătos ca o ridiche de lună... După şase luni... Barim nu-l făcu la şapte luni, că mai astupam gura lumii... da aşa!...

— Cum nea Ioane, se poate? Bine, el n'a ştiut ce-a luat până acum? N'a cunoscut-o mai dinainte, nu s'a interesat de ea?

Păi de!... Ştim noi... Vezi D-ta, a fost peţitoarea bună de gură... C'o fi, c'o păţi, că una, că alta, c'aşa şi pe dincolo, că e harnică, lucrătoroasă, că e cuminte şi curată ca lacrima... şi l-a îmbrobodit. Da noi, ăi bătrâni, eram niţel îndoiţi... că mai auzisem noi — ...ba una, ba alta... şi i-am spus atunci băiatului, da a zis că să-l lăsăm în pace, că ştie el ce face.

— Şi acum ce face?

— Ce să facă, stă toată ziulica cu capu'n mâini pă prispă şi nu zice nimic; nici vorbeşte, nici mănâncă... Stă cu sticla de rachiu lângă el, şi doar oftează şi bea. Atunci doar a zis: „Barim să nu fi fost bălaiu.

— E blond?

— Bălaiu ca franzelele alea, de le cumpăr dimineaţa pentru Dvs... şi ta-su şi mă-sa îi ştiu cum sânt de negrii amândoi.

— Poate că-i tot al lui...

— Aş! E cu ochi şi cu sprincene că nu... E bălaiu de tot...

— Ei lasă moş Ioane, acum s'a întâmplat, s'a întâmplat! Pentru atâta lucru nu se face gaură'n cer.

— Mai rău Domnişoară, mai rău. Nu se face în cer, da se face în inima mea. Ziceam şi eu să am nepoţi. Păi cum să mângâi dihania altuia?... Mai mare ruşinea!... ce nu s'a pomenit, în neam de neamu nostru... şi barim dacă era la şapte luni, şi dacă era oacheş! Da aşa!

Şi moş Ion oftă de dincolo de rărunchi.

ECAT. MARINESCU-CALINEŞTI

Napoleon I către Maria-Luiza

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea dela 1 Martie. Aflu cu mâhnire că Doamna de Montesquiou a făcut o scenă care ţi-a displăcut. E o greşală din parte-i; i-atât de bună cu micul rege însă, încât vei uita şi vei fi tot bună cu dânsa.

Ceeace se spune despre Madame Anatole e oribil; sunt ârfeli ruşinoase, pentrucă nu urmăresc decât să ridiculizeze şi să atragă dispreţul asupra persoanelor cumsecade şi interesate care sunt prea virtuoase şi cărora nu li se poate reproşa nimic.

Ducesa, care-i atât de cinstită, trebue să respingă cea dintâi asemenea infamii, care au o înrâurire atât de covârşitoare asupra fericirii femeilor. Mai bine li s'ar vârî un cuţit în piept acestor persoane decât să răspândească pe seama lor svonuri care le dezonorează, făcându-le ridicole şi desgustătoare.

Eri a plouat într'una...

Cred că-i inutil să trimiţi invitaţie Doamnei ducese de Rovigo. Scrie-i tatălui tău şi îndeamnă-l să ţină puţin şi cu noi, să nu asculte numai de Ruşi şi de Englezi.

Duşmanul se retrage spre Ferté-Milon. Eu sunt sănătos.

Cu bine, draga mea.

NAP.

Jouarre, 2 Martie, la amiază.

Draga mea,

Trimite să-l cheme pe ducele de Cadore. Spune-i să facă listă de toate paturile, cearşafurile, saltelele şi cuverturile pe care le am la Fontainebleau, la Compiègne, la Rambouillet şi la casele mele şi care nu sunt necesare alor mei; — trebue să fie cel puţin o mie. Să le ia şi să le dăruiască pentru spitalele militare.

Treburile îmi merg bine. Nădăjduesc să am rezultate bune în curând.

Adio, buna mea Luiza.

NAP.

Ferté-sous-Jouarre, în 2 (Martie) la ora 6 după amiază.

Ferté-sous-Jouarre, în 3, la ora 8 dim.

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din ... Văd cu mâhnire că te ocupi de oameni rău crescuţi. Nu trebue să dai niciun fel de explicaţie nimănui; asta nu-i de demnitatea ta. Doamna de Montesquiou a fost rău sfătuită să arate supărată faţă de tine. Dacă s'a certat cu ducesa, n'aveau decât să se ia de păr în altă parte, nu în faţa ta.

Să n'ai nicio explicaţie cu Doamna Momorancy. Astea-s lucruri pentru femeile de rând şi nu-s vrednice de tine. Nu trebue să dai socoteală nimănui în această privinţă şi ţine la distanţă pe ministrul Poliţiei şi pe toţi ceilalţi miniştri. In ţara asta nimeni nu-şi doreşte altceva decât să scoată castanele din foc cu mâna altuia.

Amuză-te şi îngrijeşte-ţi sănătatea. Eu sunt bine.

Adio, draga mea. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Cum nu-şi dă oare seama Maria-Luiza că nu mai are rost să-i scrie reginei Neapolului, Carolina Bonaparte, după trădarea lui Murat, soţul ei?

De douăsprezece zile Napoleon aflase în chip neîndoios că cumnatul său, ca să-şi păstreze tronul Neapolului, trecuse la inamic:

Draga mea,

M'ai întrebat dacă trebue să-i scrii reginei Neapolului. Iţi răspund nu; s'a purtat în chip de neînţeles cu mine, după ce o făcusem regină dintr'o biată ...mieră.

Eu sunt sănătos. Il urmăresc pe Blücher, care-a rămas fără ...operire.

Fii mulţumită şi veselă. Treburile merg destul de bine.

NAP.

Bésut-Saint-Germain, 4 Martie.

După înfrângerea sa, Blücher se retrăsese prin Reims spre Châlons, unde a fost ajuns de cele două divizii ale lui Langeron, care veneau din Maienţa. In acelaş timp sosea pe câmpul de operaţii o a treia mare armată, armata din Nord, care traversase Belgia şi era alcătuită din trupele ruse ale lui Witzingerode, Woronzoff şi Strogonov şi din divizia prusacă a lui Bülow.

Napoleon porni împotriva noilor adversari. In ziua de 5 Martie, la ora patru dimineaţa, generalii Corbineau şi Laferriére surprind şi capturează cele patru batalioane duşmane care alcătuesc garnizoana din Reims.

Draga mea,

Plec la Bery-le-Bac, pe drumul Rhins-Laon. Am eliberat oraşul Rhins. Am făcut 4.000 de prizonieri şi am capturat 600 de trăsuri de bagaje. Dă ordin să se tragă 30 de lovituri de tun. Iţi voi scrie astă-seară.

Adio, buna mea Luiza. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Fismes, în 5, la ora 10 dimineaţa.

Nansouty trecu printr'un atac brusc podul dela Berry-au-Bac şi cei două sute de cavalerişti ai colonelului Principe Gagarin fură făcuţi prizonieri:

Buna mea Luiza,

Am trecut astă seară podul peste Ain. Am dat peste cap pe cei ce-au încercat să se împotrivească. Am prins 200 de Başkiri călări şi pe principele Gargarin care-i comanda. Am capturat de-asemeni 2 tunuri.

Avangarda mea e la jumătatea drumului spre Lean (Laon). *Cu sănătatea o duc foarte bine. Se spune că Buchler* (Blücher) *ar fi fost rănit.*

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Berry-au-Bac, în 5 (Martie), *la ora 7 seara.*

In ziua de 6 Martie, cucerirea înălţimilor dela Craonne de către Tânăra Gardă a premers atacului Ruşilor, care a avut loc a doua zi. In platoul Craonne, mărginit de trei râpe, nu se putea pătrunde decât printr'o singură trecătoare de vreo sută de prăjini: Ruşii plasaseră aci şaizeci de tunuri ca să apere trecerea. Victor, cu Tânăra Gardă, a pus totuşi stăpânire pe defileu. Drout a trecut apoi cu artileria, iar Ney s'a asvârlit asupra dreptei inamicului, în timp ce Nansouty apărea cu Cavaleria. Ruşii au fost înfrânţi dar nu distruşi:

Buna mea Luiza,

Am atacat ieri şi am bătut definitiv armata rusă, comandată de Vizingerode, Voroncosow şi Langeron. Aveau 30.000 de oameni. I-am urmărit dela Crean până la Ange Gardien, tim de 5 ore. Le-am doborît 3 sau 4.000 de oameni, am luat 2.000 de prizioneri şi câteva tunuri. Eu n'am pierdut decât 600 de oameni, — morţi şi răniţi. Ducele de Bellune şi generalul Grouchi au fost răniţi.

Continui drumul spre Laon. Cu sănătatea o duc bine, deşi sunt puţin obosit. E foarte frig.

Cu bine, draga mea. Al tău.

NAP.

Brai-sur-Aisne, în 8, la ora 7 dimineaţa,

Ţi-am scris azi dimineaţă din Braie, buna mea Luiza; cred însă că scrisoarea aceasta îţi va fi înmânată mai 'nainte, deoarece trece prin Soissons, de unde l-am alungat pe inamic.

Am bătut eri la Craon armata rusă a lui Vizingerode, Langeron şi Voronzof. Ţi-am scris să dai ordin să se tragă 30 de lovituri de tun.

Cu sănătatea o duc bine, deşi în dimineaţa asta e foarte frig. Sunt în marş spre Laon.

Adio, buna mea prietenă. O sărutare micului rege. Cu tot gândul la tine.

NAP.

L'Ange Gardien, în 8, la ora 11 dimineaţa.

Hanul la Ingerul Păzitor, de unde era datată scrisoarea împăratului se afla la o răspântie a drumului dela Soissons la Laon. Aici au încercat generalii Sacken şi Langeron să tae retragerea corpului de armată al lui Marmont, bătut de Yorck la Athies. De pe înălţimile din Laon, Blücher urmărise lupta.

Ii era cu neputinţă lui Napoleon să forţeze poziţiile:

Buna mea prietenă,

Iţi trimet o scrisoare a tatălui tău. Am deschis-o din nebăgare de seamă; scrie-mi ce cuprinde, dacă mă poate interesa.

Cu sănătatea o duc bine, deşi sunt puţin obosit. Duşmanul are poziţii foarte puternice la Laon, unde stă ascuns.

Sărută-mi băiatul şi nu te îndoi nici o clipă de toată dragostea mea.

NAP.

Chavignon, în 10 la ora 8 dimineaţa.

Văzând cum i se deschide corespondenţa „din nebăgare de seamă", Maria Luiza nu-şi ascundea deloc nemulţumirea.

„Iţi trimit un buchet şi o scrisoare deschisă, — îi scrie ea ducesei de Montebello. — Să nu-ţi închipui că am luat frumosul obicei al împăratului! Am deschis-o din ordinul celui ce-a scris-o, pentrucă era şi o scrisoare pentru mine înăuntru".

Scrisorile pe care le primeşte dela împărat sunt atât de greu de descifrat, încât ea face apel la ajutorul regelui Joseph, „deoarece veştile pe care le trimete împăratul trebue să apară în ziare".

Se naşte astfel o intimitate care-l nelinişteşte pe Napoleon: Joseph „are o reputaţie proastă în privinţa femeilor... Ţine-l la distanţă!".

„Regele Joseph îmi relatează lucruri foarte îngrijorătoare", — îi scrie Maria Luiza ducesei de Montebello.

Ce să însemneze asta? Şi accentele sfâşietoare ale lui Napoleon aveau oare vreo îndreptăţire?

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta. Nu fii prea intimă cu regele. Ţine-l la distanţă. Să nu intre niciodată în apartamentul tău. Primeşte-l ca pe Cambacérès, oficial, în salon. Nu-i îngădui să-şi ia aerul că te sfătueşte asupra felului tău de-a te purta şi de-a trăi. Te pricepi mai bine decât dânsul.



Sunt de acord să te duci la terasă prin subterană. Ceiace spune regele e o prostie; de-altminteri, publicul n'are ce să se amestece aici. Sper că nu-ţi vei schimba întru nimic felul de viaţă, care e admirabil, fără cusur şi ţi-a adus stima tuturora. N'ai decât să te porţi ca şi pân' acuma. Dacă regele îţi dă sfaturi care nu-l privesc, fiindcă nu sunt departe de tine, trebue să întrerupi conversaţia, să schimbi vorba şi să fii rece. Fii foarte rezervată faţă de rege şi ţine-l la distanţă; niciun fel de intimitate şi pe cât posibil vorbeşte-i de faţă cu ducesa, în colţul unei ferestre. Totuş, lucrul acesta nu-i neapărat necesar. Nu-l lăsa însă, să se ocupe prea mult de ceiace nu-l priveşte; iar în treburile tale personale să nu se amestece niciodată.

Cu bine, draga mea. Vremea e foarte urâtă. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Soissons, 11 Martie la ora 3 după amiază.

Buna mea Luiza,

Am primit ultima ta scrisoare. Am trimis tatălui tău, prin avant posturi, scrisoarea ta. Sunt supărat că i-ai arătat regelui scrisoarea tatălui tău şi răspunsul. Ai prea multă încredere în prinţul acesta. Asemenea comunicări nu trebue să mi le faci decât mie. Toată lumea m'a trădat. Sunt oare sortit să fiu trădat şi de rege? Asta nu m'ar mira şi n'ar fi mai presus de puterile mele. Singurul lucru care m'ar putea zdruncina ar fi dacă ai avea cu regele legături pe care eu le-aşi ignora şi dacă tu n'ai mai fi pentru mine ceiace ai fost.

Nu te încrede în rege; are o reputaţie proastă în privinţa femeilor şi o ambiţie cu care s'a deprins în Spania. Dacă vrei să-mi faci plăcere şi să nu fiu nenorocit, nu-i arăta regelui niciuna dintre scrisorile mele sau ale tatălui tău şi nici răspunsurile tale şi ţine-l departe de tine.

Mi s'a spus că regele ar fi pus la cale planul nesăbuit şi vrednic de pedeapsă de a face să mi se trimită adrese pentru încheerea păcii. Dacă-i adevărat, lucrul acesta m'ar supăra foarte mult; nu s'ar ajunge la niciun rezultat şi s'ar nesocoti toate interesele Franţei.

De ce nu-mi scrii nimic în privinţa asta? Incă o dată: ţine-l pe rege departe de încrederea ta şi de tine, dacă ţii la liniştea şi la fericirea mea. Toate lucrurile astea m'au cam întristat. Aveam nevoe de mângâerea alor mei: m'am obişnuit să nu am decât neplăceri dela dânşii; dar dela tine m'ar mira şi n'aş putea îndura aşa ceva.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine. Al tău.

NAP.

Soissons, în 12 (Martie), la ora 3 după amiază.

In aceiaşi zi, Napoleon îi scria lui Meneval, care-i adusese la cunoştinţă uneltirile regelui Joseph:

„Am primit scrisoarea d-tale. Ai răsuns bine. Cea dintâi adresă prin care mi s'ar cere să închei pacea o voi socoti rebeliune".

Astfel, Joseph, care luase calea piezişă a intermediului secretarului împărătesei spre a-l sonda pe fratele său, era avertizat. El încercase să obţină chiar din partea Mariei-Luiza un demers în acelaş sens. Acestui demers îi răspunde Napoleon în scrisoarea care urmează, declarând că nu are de primit lecţii dela nimeni:

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta dela 12 Martie, care mi-a făcut plăcere, fiindcă am constatat că nu ai secrete faţă de mine şi că nu te laşi amăgită. Ai făcut bine refuzând să-mi trimiţi pe cineva. L-aş fi primit foarte rău. Nu-mi place să-şi dea nimeni aere că înţelege nevoile poporului mai bine decât mine. Cunosc mai bine decât oricine interesele Franţei. Dac'ar fi cu putinţă, aş încheia pacea.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Adio, buna mea prietenă. O sărutare băiatului şi nu te îndoi de al tău

NAP.

Soissons, 13 Martie, la ora 9 dimineaţa.

Draga mea,

Iţi mulţumesc pentru frumosul şi preţiosul lanţ de ceasornic pe care mi l-ai trimis. Am primit cele două scrisori ale tale. Regele face intrigi. Va fi tras pe sfoară. E un pigmeu care vrea să se înalţe. Nu te poţi înălţa decât urmând calea onoarei şi-a datoriei.

In scrisoarea ta am recunoscut sufletul tău frumos şi dragostea ce-mi porţi. Nu-mi dau seama cum te-am putut mâhni; am vrut însă, să-ţi scriu deschis, spre a te feri de neplăceri.

Adio, buna mea Luiza. Ştii cât de mult preţuesc cuminţenia şi caracterul tău, şi mai ales cât de mult te iubesc.

Cu tot gândul la tine. Al tău credincios soţ.

NAP.

Reims, în 14, la amiază.

(Pe verso:)

Am învins corpurile de armată ruse şi prusace ale lui Saint-Priest. I-am capturat 25 de tunuri şi 5.000 de oameni. Generalul comandant Saint-Priest a fost rănit mortal. Dă ordin să se tragă 30 de lovituri de tun.

Buna mea Luiza,

Am primt scrisoarea ta din 13. Am fost extrem de mâhnit ştiindu-te necăjită. Imi pare rău că nu te-am scutit de-această supărare; eşti atât de perfectă şi de bună încât e păcat.

Eu sunt răcit rău astăzi. E o vreme îngrozitoare, rece şi umedă, de nesuferit. Sper totuş că se va încălzi.

Te rog să fii veselă, mulţumită şi să-ţi păzeşti sănătatea. Ştii cât de mult atârnă fericirea mea de lucrul acesta.

Cu bine, draga mea. O sărutare micului rege. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează).



Palinodie

Păpuşă, te-am minţit,
Nu te-am iubit
Nicicând.
Şi dac' adesea m'ai văzut plângând
Am plâns de mila mea,
Văzând
Cum m' amăgesc
C'o falsă şi ironică iubire.
Acuma sunt sătul de amăgire,
Sunt obosit
Şi plictisit
De-o dragoste pe care-o simt străină,
De-o dragoste ce nu mi-a dat
Nici bucurie,
Nici păcat
Şi nici o licărire de lumină
Păpuşă, te-am minţit,
Nu te-am iubit
Nicicând.
Şi 'n clipa cea din urmă
Când vreau ca să-ţi trimit
Râzând
Aceste rânduri ce mă scurmă
Ca o mustrare şi-un regret,
Nu ştiu de ce şi nu ştiu cum
Incet, încet,
Ceva în mine parcă se distramă
Şi-o lacrimă spre tine iar mă cheamă.
Şi-i tot mai întuneric
Şi mai pustiu în mine.
Iar gândurile altă dată pline
De visul tău, de tine,
Acuma s'au golit,
S'au frânt
S'au irosit...

C. ŞTEFĂNIU

Citiţi toţi azi
în „LECTURA"
—Floarea literaturilor străine—
SĂRITURA
PESTE UMBRĂ
de
FRITZ ROSENFELD
Un turburător caz de conştiinţă
Lei 4, Romanul complect.
La toţi chioşcarii şi librarii

LITERATURA UNIVERSALA

MICIUN PAVICEVICI

Un adulter în Muntenegru



Miciun Pavicevici este astăzi fără îndoială cel mai de seamă dintre scriitorii Muntenegrului. El are la activul său numeroase cărţi—proză şi versuri — multe din ele traduse în limbile franceză, germană şi engleză.

Ca toţi contemporanii lui, Miciun a fost adversarul ultimului rege Nicola, fiind nevoit să se expatrieze. A stat mulţi ani la New-York, Chicago, Canada.

Cea mai importantă din lucrările sale „Cinogorci", zece volume de nuvele şi povestiri, a apărut numai în limba originală. Bucata de faţă a fost extrasă cu învoirea autorului de către cunoscutul scriitor Roda-Roda.

Un amănunt în plus: Când Miciun apare la vreun congres mondial scriitoricesc el se distinge la prima privire prin statura lui gigantică: are peste doi metri înălţime.

■

Ghiuro Petrov era un ţăran cu stare în Ţeclinul de sus, soldat eminent în războiul balcanic. Faţa şi pieptul sfârtecate de cicatrice — răni de săbii şi baionete căpătate în vălmăşagul luptelor corp la corp. Nasul îi era aproape despicat de o lovitură iar o mână abia o mişca.

Cu nevasta lui dintâi a avut 6 fete; căsătorindu-se apoi din nou la o vârstă destul de înaintată cu Gordana, fata căpitanului Miloşev, dintr'o bravă şi binevăzută familie. Gordana era voinică, impunătoare şi foarte iubeaţă.

Intâmplarea voii ca într'una din zile taurul lui Ghiuro să scape din grajd, rănind-o pe Gordana destul de grav la abdomen. Fu dusă la spitalul din Cetinie, capitala ţării. Primul chirurg, doctorul Milianici a tratat-o timp îndelungat, — apoi l-a chemat pe Ghiuro: femeia este aproape vindecată, o poate lua. Totuşi, adăogă doctorul, ea mai are nevoe de îngrijire acasă şi — asupra acestui lucru doctorul l-a făcut în special atent pe ţăran — trebueşte menajată complectamente, până ce doctorul o va vedea iarăşi dacă e complect restabilită.

După o lună Ghiuro aduse femeia iarăşi la spital. La examinare doctorul zise: „De ce nu m'ai ascultat, Ghiuro?"

Ţăranul a înţeles numai decât despre ce este vorba, dar ca să nu-şi strice obrazul, al lui şi al nevestei sale, el răspunse:

— De, domnule doctor, înţelegi dumneata... Omul are câteodată slăbiciunile sale şi nu se poate stăpâni...

Se întoarse acasă cu nevasta şi nu vorbi tot drumul un cuvânt cu dânsa. Abia când au ajuns acasă, după cină şi după ce fetele s'au culcat, Ghiuro zise:

— Ai auzit, Gordana, ce mi-a spus doctorul? Tu ştii prea bine că nu m'am atins de tine de la nenorocirea cu taurul. Să-mi spui fără ocol cu cine te-ai întorlocat şi-ţi dau cuvântul meu: dacă-mi spui adevărul n'are să ştie nimeni, afară de mine şi de tine şi nici n'am să-ţi fac nimic.

Gordana n'a avut încotro. In obscuritatea dormitorului conjugal ea se spovedi: a păcătuit cu Lucas Moşan, un văr al lui Ghiuro care la nuntă a fost al doilea ei martor. Acest Moşan, era un flăcău uriaş, spătos, plin de putere şi de sănătate, gornistul batalionului. Avea un piept atât de solid încât odată era cât pe ce să-şi facă goarna ferferiţă...

Ghiuro zise Gordanei:

— Ce a fost a fost, — dar mai mult să nu se întâmple.

Trecură câteva săptămâni, când Gordana se pregătea să-şi viziteze rubedeniile în satul megieş şi, cum e obiceiul femeilor, luă cu dânsa şi o plăcintă mare.

Moşan o aştepta pe drum. Se întâlniră în stăichiciul Strajişte, se aşezară la umbră, mâncară şi băură... La toate acestea a fost martoră oculară, una din fetele lui Ghiuro, care păştea nu departe oile, iar de pe ogorul lui a văzut şi un anume Iavanov. Fiica alergă într'un suflet acasă şi puse în curent pe tatăl ei. Ghiuro se năpusti cu puşca într'acolo, dar nu-i mai găsi pe cei doi la locul faptei.

Când Gordana reveni din vizita ei familiară, Ghiuro nu i-a spus un cuvânt. Dar în prima zi de târg la Rieka, Ghiuro se întâlni cu opt cumnaţi din partea nevestei, tot oameni unu şi unu. Ii pofti în ospeţie la dânsul la Ţeclinul de sus şi ei sosiră în ziua hotărîtă. A fost o masă îmbelşugată, s'a mâncat şi s'a băut din plin. Ghiuro s'a purtat cât se poate de amabil, atât faţă de rude cât şi faţă de nevastă. Dar la sfârşitul mesei, înainte de venirea cafelelor, el s'a sculat, a închis poarta, a încuiat uşa, băgă cheile în buzunar şi strigă:

— Aşează-te lângă noi, Gordana! (Până atunci ea a servit, natural, după obiceiul locului, în picioare). Aşează-te, avem ceva de vorbit. Ea se aşeză şi Ghiuro povesti rudelor de a fir a păr nelegiuirile ei. Când a isprăvit a întrebat-o pe Gordana:

— E adevărat?

— Da! răspunse ea.

Atunci Ghiuro deschise uşile şi zise:

— Duceţi-vă, dragi prieteni, şi luaţi-o cu voi! Ea nu mai este soţia mea. Dela mine nimeni nu va afla o iotă, ce veţi face voi asta e treaba voastră.

Cumnaţii o luară numai decât pe Gordana cu ei. In sat se şopteau multe de toate, dar nimeni nu ştia ceva pozitiv. Fiindcă moravurile muntenegrene nu admit să se vorbească despre chestiuni în legătură cu viaţa conjugală, ca să nu se arunce ponosul asupra soţului respectiv. Dacă cineva ar cuteza, s'ar face vărsare de sânge.

Căpitanul companiei, Nico Ilin, l-a convocat pe Ghiuro şi-l întrebă unde-i este nevasta. Ghiuro răspunse:

— S'a întors la ai ei!

— A fost ceva între voi?

— Nu.

Atunci căpitanul a trimis după Gordana. Ea susţinea că Ghiuro a gonit-o din casă şi ea nu se ştie vinovată cu nimic. Văzând că n'o poate scoate la un capăt, căpitanul i-a trimis pe amândoi în faţa tribunalului superior la Cetinie.

Nici ocolo Ghiuro nu s'a încumetat să vorbească deschis. El a zis doar: n'o mai vrea pe nevastă-sa. Tribunalul atribui Gordanei — deoarece a fost alungată fără vină — o jumătate din răzăşia lui Ghiuro. Nici de astă dată Ghiuro n'a vorbit, consimind la împărţirea moşiei sale. De moşie aparţinea şi o livadă minunată, în imediata apropiere de casă, mare de trei pogoane de pământ, care era aşa zicând indivizibilă.

Gordana vându, par'că înadins, o jumătate din partea cuvenită ei. Şi cui? Amantului ei Moşan. Ghiuro clocotea de mânie. Toţi credeau că va fi o încăerare între el şi noul proprietar, bătae şi moarte de om. Dar Ghiuro şi-a înghiţit mânia. Odată doar, într'o discuţie cu părintele Ghioco Peiovici, comandantul batalionului de miliţieni din Ţeclin, Ghiuro nu s'a mai putut stăpâni şi zise:

— Chestia stă aşa şi aşa, — ce să fac?

Preotul răspunse:

— Dragă Ghiuro, e greu de dat un sfat în această privinţă.

Pe vremea aceia Ghiuro avea tot felul de treburi la Rieka. Intr'o zi întârziase şi se întoarse târziu seara acasă la Ţeclin. Pe drum, la locul numit „Palanca", el zări un om ce şedea pe marginea şleahului şi, fără să-l cunoască în întuneric îi dădu bună seara.

Omul sări în sus şi răcni:

— Tu eşti, Ghiuro, huidumă ticăloasă? Mă ameninţi mereu că ai să mă ucizi? Vom vedea noi acuşi.

Dintr'o săritură fu lângă Ghiuro, înşfăcându-l cu o mână de braţ, iar cu cealaltă de beregată. Era Moşan. Ghiuro fiind mai bătrân, era cel mai slab. El îşi adună totuşi ultimele puteri, smulse iataganul din brâu, deşi avea înfipt alături pistolul, numai itaganul şi cu itaganul l-a lovit pe Moşan odată în beregată, odată în piept, în dreptul inimii şi odată un grumaz. Moşan a rămas mort pe loc. Ghiuro se duse acasă, adună toi banii agonisiţi îşi luă puşca se refugie pe un tăpşan de deasupra satului şi de acolo începu să strige:

— Hei, Nico Ilin, comandant! Vecini! Daţi fuga la „Palanca" şi luaţi-vă plăcinta deacolo.

Comandantul companiei îşi închipui numai decât cele ce s'au putut întâmpla. El a tras un foc de armă în aer, alarmând satul: Săriţi, după el!

Ghiuro fugi în aceiaşi noapte în Capitală, prezentându-se singur înaintea gardianului închisorii „Medovine", stegarul Ivo Bosof Martinovici. El ceru să fie imediat arestat, fiindcă a ucis un om.

— Nu te pot întemniţa fără ordinul Tribunalului, zise Ivo.

— Trebue să mă închizi şi dacă nu poţi s'o faci singur, cere dacă-ţi place, să ţi se dea ordin.

— Dar cum să plec pentru a întreba? Cine va păzi în acest timp puşcăria?

— Am s'o păzesc eu. Mă ştii doar, eu sunt Ghiuro Petrov, n'am să te înşel ca să-ţi fac năcaz.

Ivo alergă la generalul Mamenaţ care era atunci preşedintele Tribunalului superior, — şi generalul zise:

— Bine că s'a predat de bunăvoie, fără altă vărsare de sânge. Inchide-l numai de cât!

In tot timpul audienţei lui Ivo la general, Ghiuro a stat cu arma la umăr de santinelă la poarta închisorii. Când Ivo s'a întors, Ghiuro i-a predat arma fără a spune un cuvânt şi se lăsă să fie pus în cătuşe.

Instrucţia a durat mult. Judecătorii anchetatori cam bănuiau motivele lui Ghiuro; şi poţi par'că osândi la moarte un om, dacă el nu merită? Totuşi nu s'au găsit martori care să-i uşureze lui Ghiuro situaţia, căci cine ar vrea să vie în faţa tribunalului în chestiuni femeeşti?

Iavanov, însă, care a fost martor atunci de pe ogorul său la întâlnirea femeii cu amantul ei, nu şi-a ţinut limba. Ginerele său cu care a vorbit, apăru la Cetinie şi jură: asta şi asta a văzut socrul meu cu ochii lui; Gordana e o adulteră.

Tribunalul l-a interogat atunci pe Iavanov personal.

— E adevărat ce spune ginerele tău?

— V'a destăinuit, blestematul, ceia ce i-am încredinţat? Ei bine, totul e adevărat. Şi a jurat şi bătrânul.

Cu toate acestea Ghiuro a rămas mai departe în închisoare.

După câteva zile socrul şi ginerele s'au întâlnit în sat.

Bătrânul întrebă:

— De ce, măi băete, ai atârnat de clopot ceiace ţi-am spus ţie, numai ţie la ureche?

— Ca să scap pe un nevinavat!

— Şi pe mine mă faci o cumătră flecară, mă faci de râsul râsului? Fulgerător el scoase pistolul şi-i arse ginerului său un glonţ în piept. Băetul se prăbuşi în acelaş moment. Bătrânul îngenunchie lângă el şi, frunte lângă frunte, zise:

— Dă-mă şi pe mine peste cap, netrebnicule.

Şi omul în agonie mai avu tăria să scoată pistolul şi să-i tragă, la rândul său, socrului un foc în piept. După o jumătate de oră, la locul faptei, în mijlocul satului, muriră amândoi.

Pe vremea aceia regele Nicola venise din Capitală la Rieka împreună cu suita sa. La conferinţa cu autorităţile locale venise vorba şi de Ghiuro Petrov. Comandantul batalionului pleda stăruitor în faţa regelui: Ghiuro a fost absolut îndreptăţit să-şi ucidă adversarul; aşa şi aşa s'a purtat Gordana; apoi chestia cu livada şi agresiunea dela „Palanca". Regele nu voi să creadă toate acestea şi, în definitiv, n'ar trebui să se ajungă la noui victime între cele două mari şi brave familii de moşneni.

El zise, puţin supărat, către comandant:

— Dă-mi dovezi că Ghiuro este nevinovat.

— Majestate, tot Ţeclinul îţi va adeveri cele spuse de mine.

— Bine, să vie oamenii!

Comandantul, părintele Peiovici, lansă o circulară către capii celor unsprezece familii din Ţeclin să vie fără zăbavă la Rieka. Le explică şi motivul. Toţi aceştia laolaltă au alcătuit un memoriu asupra cazului Ghiuro şi a nevestei sale şi-l prezentară regelui. După ce regele a citit hârtia, a zis:

— Comandant, asta-i tot Ţeclinul?

— Da, Majestate, din aceste unsprezece familii se compune localitatea mea.

Atunci regele porunci ca Ghiuro să fie adus încă în aceiaşi zi la Rieka. Ordonă să-i se scoată cătuşele şi dispuse:

— Trăeşte oriunde ţi-o plăcea în Muntenegru, numai nu la Rieka şi Ţeclin.—căci vreau să am linişte în ţară.

Ghiuro s'a stabilit la Dulcigno unde a murit nu de mult la adânci bătrâneţe. Gordana mai trăeşte şi astăzi la Simbotin şi continuă să reclame de la stat moştenirea rămasă dela soţul ei.

Trad. AL. TERZIMAN



Maurice Maeterlinck

Despre tăcere

Nu trebue să credem că vorbele sunt vreodată de folos adevăratelor comunicări dintre fiinţe. Buzele sau limba pot înfăţişa sufletul tot aşa precum o cifră sau un număr de ordine înfăţişează o pictură de Memlick, de pildă; însă atunci când avem „să ne spunem ceva", suntem „constrânşi" să tăcem. Şi dacă în aceste momente ne opunem poruncilor nevăzute şi stăruitoare ale tăcerii, am avut o pierdere pentru totdeauna, pe care cele mai mari comori ale înţelepciunii omeneşti nu



MAETERLINCK

ar putea-o despăgubi, căci am alungat prilejul de a asculta un alt suflet şi de a fi lăsat pe al nostru să trăiască o clipă; şi câte vieţi nu sunt în care asemenea împrejurări nu vin de două ori!...

Noi nu vorbim decât când nu trăim, în momentele când „nu voim" să cercetăm pe semenii noştri şi când ne simţim la o mare distanţă de realitate. Iar de îndată ce vorbim, ceva ne previne că porţi dumnezeeşti se închid undeva.

Deasemenea suntem forte sgârciţi la tăcere şi cei mai nesocotiţi dintre noi nu ştiu să tacă nici cu primul venit.

Instinctul adevărurilor supraomeneşti pe care îl stăpânim toţi, ne înştiinţează că este periculos a tăcea cu cineva pe care nu doreşti să-l cunoşti sau pe care nu-l iubeşti de loc. Cuvintele trec printre oameni, dar tăcerea, dacă a fiinţat o clipă, ne se şterge niciodată căci adevărata viaţă şi singura care lasă vreo urmă, nu este făcută decât din tăcere. Şi dacă puteţi cobori o clipă în sufletul vostru, până în adâncurile locuite de îngeri, ceea ce vă veţi aminti mai întâi de o fiinţă mult iubită, nu sunt cuvintele ce a spus sau gesturile pe care le-a făcut, ci tăcerile pe care le-aţi trăit împreună; pentrucă singură „calitatea" acestor tăceri este aceea care a destăinuit „calitatea" iubirii şi sufletelor voastre.

Tradus de SIONA DORA

Marcel Boulanger

Ştiţi să călătoriţi?

Vacanţă de vară. Plecare generală, călătorie universală!....

Totuşi — pardon — ştiţi să călătoriţi? E o artă, artă delicată. Toată lumea poate să ia trenul, toată lumea poate să părăsească Bucureştii; dar nu toţi ştiu să călătorească.

Astfel, nu se spune:

— Plec, mă duc, părăsesc Bucureştii.

Astea sunt expresii meschine, care trădează pe slujbaşul cu mânecile de lustrină sau pe negustorul plăpând.

Evitaţi de asemenea să numiţi localitatea unde vă duceţi. „Plec în cutare sau în cutare loc", este o precizare pripită şi de prisos.

Ajunge să spuneţi, cu un aer neglijent numai atât:

— Da, o să călătoresc puţin.



Pe urmă vine alegerea unui cufăr, a unui geamantan. Nu există spectacol mai caraghios decât acela pe care-l oferă o persoană elegantă, năvălind pe peronul unei gări sau dând buzna într'un vagon, în capul a douăsprezece sau cincisprezece geamantane noui-nouţe! Nu, geamantanele trebuesc să fie uzate, şi asta să se vadă bine, la prima aruncătură din ochi. Unele case din străinătate, se însărcinează să furnizeze clienţilor bagaje, care, intacte şi imaculate pe dinăuntru, ar arăta prin exteriorul lor obosit, pătat, lovit, înegreit, călătorii lungi, peste nouă ţări şi nouă mări. Dacă doriţi, câteva etichete, în schimbul unui mic supliment, etichete foarte bine „machiate" şi smulse pe jumătate cu îndemânare, vor arăta că aceste bagaje venerabile ar fi cunoscut, dacă nu India, cel puţin Veneţia.

Ţinuta, acum. Veţi fi foarte corecţi, ba chiar excepţional de îngrijiţi. Femeile se vor îmbrăca sobru, însă cochet, şi bărbaţii vor expune la toate frecăturile din vagon, pantaloni a căror dungă să cadă ca un fir cu plumb, şi un veston de o croială ireproşabilă şi de o frăgezime delicioasă.

— Nu-i practic, veţi obiecta, nu te simţi în largul tău, aşa!

Copilărie! Cineva călătoreşte pentru a călători, iar nu pentru ca să se amuze!

Imbrăcaţi astfel ce veţi vorbi în tren? Doamne, există mai multe subiecte de vorbă. In primul rând, e temperatura, clima, regiunea: ele sunt plăcute, foarte plăcute, cu totul plăcute, — sau mai puţin plăcute, dacă nu chiar deloc plăcute. Cu acest adjectiv, plăcut, puteţi să vorbiţi ceasuri întregi. Odată acest subiect epuizat, vă rămân celelalte: mersul trenurilor, politica, cancanurile, — după persoane şi împrejurări.

— Lectura, mă veţi întreba, ziarele, cărţile?

Ei! puteţi să aruncaţi o privire într'un ziar sau într'o revistă, dar fără pasiune sau interes — asta nu se face! — şi chiar cu un aer uşor plictisit. Cât despre o carte, un roman... De sigur, o persoană cu pretenţii, aşează deseori un volum în plasă, şi puteţi la rigoare, să faceţi la fel. Totuşi să nu vă apucaţi să citiţi, pentru numele lui Dumnezeu! Nu se citeşte. Tăiaţi câteva pagini, de preferinţă cu degetul, aşezaţi-vă ca pentru un studiu, aprofundat, luaţi deodată o înfăţişare gravă — şi adormiţi adânc!

Trebue, vă zic, să învăţaţi să călătoriţi, sau, de nu, rămâneţi acasă!...

CONT. GALITZA



— Ce minunat o să fie, Jean; cincisprezece zile de odihnă!..



MĂRUNTE

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7

■

— Colaboratorul nostru, dl. MICAEL BAARI, *primeşte — pe aceia cari doresc consultaţiuni astrologice directe — la domiciliul său din B-dul Pache 127, et. III, Bucureşti, în fiecare Duminică, între orele 9 a. m. şi 9 seara. Telefon: 4.40.85.*

■

A apărut în editura „Adevĕrul": CONST. GRAUR: *CU PRIVIRE LA FRANZ FERDINAND.*

Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii şi desenuri.

Exemplarul lei 100.

La toate librăriile.

■

— A apărut în editura „Vremea" noul roman al d-lui Virgiliu Monda, *intitulat* HORA PAIAŢELOR.

Carte pasionantă, Hora Paiaţelor *este o frescă vie a societăţii contimporane cu toate viciile şi dramele ei. Un roman menit succesului.*

Plecarea Magdalenei

— Nu, nu! Sunt hotărît! Trebue să ne despărţim! După astfel de scene, împăcarea ar fi cel puţin o nerozie!

Plimbându-se în lungul camerei, trăgând des, nervos, din ţigară, Vasile se simte strâns în cleştele unei îndărătnicii nebănuite şi mereu se 'ntreabă: „Cine ar putea alunga norul cuvintelor grele dintre noi?"

Se opreşte apoi o clipă în faţa Magdalenei şi dând glasului o ascuţime de pumnal, zice:

— Şi apoi, mă rog: Nici o intervenire! Să ştii că totul va fi de prisos. Cel mult ar trebui să afle şi alţii cele petrecute.

Cuvintele îi curg aspre, sacadate. Ea îi răspunde:

— Nu te teme.

Iar el urmează morocănos:

— Măcar despărţirea să fie frumoasă.

— Te rog, sfârşeşte.

— Am sfârşit...

Magdalena se uită 'n urma lui c'un surâs de silă. Mototoleşte cu furie batista între degete şi simte împrejur o atmosferă grea, înăbuşitoare. Parcă toate lucrurile sunt străine, rele, duşmane, ameninţând-o parcă. Işi dă seama cum într'o clipă s'a risipit toată înşelarea vorbelor, cum a perit lustrul imprimat cu meşteşug peste un fond mincinos; cum apele, puţin umflate, au dărâmat nişte biete făgaşuri de carton. Cum s'a putut lăsa orbită?

Deschise fereastra, căci îi trebuia aer. Orbită... De cine?

Se trudeşte să-şi adune amintirile, făgăduinţele, jurămintele, căutând cu îndârjire să găsească vina, să găsească temeiul scandalului de azi.

Şi căutând mereu, cu fruntea încruntată, priveşte străruitor lucrurile din jurul ei. Şi parcă simte cum sus, între uşă şi fereastră, odată cu aerul proaspăt, se 'ncrucişează fiori de ceartă, răsvrătitori, perverşi, pătimaşi...

Dincolo...

Vasile aruncă furios adresa pe-o scrisoare, apasă puternic tamponul pe cerneala proaspătă, apoi chiamă servitorul:

— Să duci asta la cutie! Şi mâine dimineaţă la opt, s'aduci un camion!

— Un camion?

— Da, ce mai întrebi? Un camion!

Se plimbă iar, cu mâinile la spate, strâns de ceafă de-o mână nevăzută. Potriveşte un colţ răsfrânt de covor, apoi iar se plimbă... Se 'ntoarce dela mijlocul odăii; priveşte 'n sus, în jos, reîncepe plimbarea, şi degetele-i trosnesc în strânsoarea lor pătimaşă. Şi mereu îşi zice:

— Da, da! Trebue să ne despărţim! C'am trăit cinci ani împreună? Ce-are a face? Alţii se despart la douăzeci... Şi dacă nu ne-am despărţit până acum, mi se datoreşte mie... Eu doar am înţeles că omul e o jucărie a pasiunilor lui... Dar când lucrurile iau aşa întorsătură... Nu, nu se mai poate... Nu pot să mai fiu slab... Totuşi...

Vasile, speriat de-ameninţarea unui gând „slab", îşi luă pardesiul, pălăria, bastonul şi coborî în stradă... La dreapta? La stânga? Ori încotro!

Şi 'nvârtind bastonul, cu ţigara în colţul buzelor, inventează un obraz nepăsător, şi porneşte pe subt aleele înforite, fredonând îngrozitor de fals o romanţă învechită...

Grăbită, foarte grăbită, Magdalena îngrămădeşte într'un cufăr prăpăstios haină după haină, carte după carte, portret după portret. Sticluţe elegante de parfum, batiste, oglinzi micuţe de manşon, bibelouri, jucării de aur şi argint, vechi podoabe părinteşti, cutioare cu ametiste sfioase şi topaze aspre, toate trec printre degetele ei nervoase şi dispar în adâncurile cufărului, cu sgomote neauzite, sfioase, ca şoaptele părerilor de rău... Şi scrumierea cu bustul lui Wagner, şi cutioara de mărci poştale cumpărate la Nizza, şi minunatul stilet de fildeş, şi fotografiile bunicilor, şi...

Magdalena rămâne cu mâna întinsă... Pe piano, într'un cadru de argint, portretul lor... Să-l ia! Să nu-l ia?... Parcă-i este frig... Vrea să închidă fereastra şi se pleacă în afară să prindă cârligele... Il zăreşte pe Vasile trecând în oraş cu ţigara aprinsă, învârtind bastonul...

Magdalena clipeşte des. Işi muşcă buzele să nu dea glas unei chemări... Salcâmul din faţă se învolbură într'o pală de vânt şi-i aruncă 'n obraz o ploaie de petale. Una i s'a prins de gene... Magdalena clipeşte... Petala cade...

Şi 'n faţa cufărului deschis, Magdalena rămâne cu înţelegerea moartă, cu ochii rătăcind de colo-colo...

...şase, şapte... opt...

Vasile deschide ochii. Clipeşte rar, greu şi simte un cerc strângându-i fruntea.

Priveşte 'n jurul lui şi nu se dumireşte... Ce-i răsvrăteala asta? Apoi înţelege... Pleacă Magdalena!... Se îmbracă alene... Aude glasul Magdalenei în odaia de alături:

„S'aduci o trăsură închisă"... Apoi paşii servitorului, ciocănitul la uşă...

— Ce este?

— Conaşule, a venit camionul...

Camionul?! A, da camionul... A venit să ia lucrurile astea împachetate, căci pleacă Magdalena...

Ochii i se plimbă năuci peste cuferele cetluite 'n frânghii, apoi se ridică spre pereţii despodobiţi, se pleacă peste pachetul desvelit...

Este cu putinţă?

Servitorul, lângă uşă, aşteaptă smerit.

— A venit camionul? Bine. Incărcaţi tot!

Svâcneşte, se prăvale ceva şi-l doare tot şi nimic, după cum totul dispare şi totul revine. Ce-i asta? Cine a făcut asta? Şi de ce aşa şi nu altfel? Şi ea, Magdalena, ce zice? A zis să-i aducă o trăsură închisă... Magdalena pleacă... Şi n'o doare nimic...

— Şi pe cel verde?

— Ce mai întrebi? Incarcă tot!

In trapul cailor, trăsura coboară spre gară. Vasile şi Magdalena, alături, închişi între pereţii căptuşiţi cu albastru, tac. El îi priveşte mâna goală, uitată pe genunchi şi-i urmăreşte vinişoarele albastre care se subţiază şi se pierd sub pielea trandafirie, a degetelor... Işi trage pălăria mai peste ochi. Ar vrea să nu mai vadă degetele acestea care i-au trecut de-atâtea ori prin păr... Şi-ar vrea să ucidă gândul că viaţa lor de până acum, bună sau rea, a fost totuşi o biată viaţă încălzită uneori de nădejdi, alte ori îndulcită cu zâmbete îngăduitoare...

Işi ridică sfios privirea spre Magdalena. Ea priveşte din goana trăsurii casele, bisericile, pomii înfloriţi, şi din toată fantasmagoria aceasta nu-i rămâne nimic. Parcă i se deşiră fiinţa; parcă o chiamă, o trage cineva înapoi... Işi aduce aminte de pisicuţa uitată închisă în odaie, de olendrii rămaşi nestropiţi, de petecul acela de cer ce-i zâmbea în fiecare dimineaţă printre perdelele dormitorului, ademenind-o cu seninătatea lui ideală... Şi-o cuprinse teama că acolo unde merge o s'o ucidă compătimirea prietenilor, dragostea rece a rudelor... Aşteaptă biata de ea să se mişte ceva, să vie cineva. Şi glasul lui Vasile îi întunecă minte:

— Mâne cred să-ţi trimit şi mobila...

E atât de străin, atât de ciudat glasul lui?...

Şi el îşi muşcă mustaţa, se înciudează pe el însuşi... De ce e atât de slab? Dar e oare cu adevărat slăbiciune simţirea care-l mână spre Magdalena *lui?* Nu! Slab este acel care aruncă repede greutatea din spate, pe cât timp acela care-şi adaugă altele noui, e un om tare... Vasile cugetă c'ar fi tare bucuros dac'ar cădea de undeva o lovitură care să-i spargă încăpăţânarea! El înţelege, simte, se teme... Dacă *acum* nu dă glas dorinţelor lui, frământărilor lui, va rămâne osândit la singurătatea aceia încărcată cu amintiri, la pustiul odăilor cari au răsunat de-atâtea ori în cascadele de râs ale Magdalenei.

Dar aşteptările, nădejdile, temerile amândurura sunt întrerupte de oprirea trăsurii... Vasile sare sprinten, îi dă mâna. Se privesc o clipă adânc, cu mii de vorbe în ochii măriţi de uimire... Vasile îi prinde braţul, o saltă uşor peste treptele de piatră, îi face loc printre oamenii grăbiţi, apoi o aşează într'un fotoliu din salonul de aşteptare... se uită încolo şi'ncoace şi când întâlneşte privirile ei cerşetoare, el zice repede, surprins parcă asupra unui gând rău:

— Mă duc... Mă duc să scot bilet!...

Ese, isbindu-se de fiecare! S'a descheiat haina şi cravata-i flutură... Casierul, care-l cunoaşte, îl întreabă:

— Numai unul?

Iar el, gâtuit, îi răspunde:

— Mă duc şi eu... peste două zile...

Şi aleargă dând din mâni; cheamă hamalii, merge la bagaje, scoate recipisa, se 'nvârteşte pe peron... Totul e cenuşiu, iar urechile îi sunt parcă vătuite. Un singur gând creşte mare, mare cât clădirea gării, cât muntele din faţă: gândul că pleacă Magdalena, pleacă dela el, în lume, căci în lume pleacă Magdalena acum!

Trenul a întârziat câteva minute...

Dar soseşte îndată... Şi pe urmă?

Magdalena pleacă... E în salonul de aşteptare...

— Domnule! Deschide-ţi ochii!

— A! Pardon!

...Magdalena pleacă, acum, peste două trei minute... E în salonul de aşteptare... Uite şi biletul... Şi deodată trenul, asudat, furios ca un taur înebunit, intră în staţie, răsturnând aerul cu nările lui fierbinţi...

Magdalena, printre lacrimi, îl vede apropiindu-se... Se ridică... El o ia de mână... Vrea să-i spună ceva, dar graiul îl înşală:

— Cred c'o să-ţi găsesc un loc bun...

O împinge uşor, o sprijină, şi urcând scările vagonului îi cuprinde mijlocul... O simte fragedă, caldă, aşa cum o cunoaşte el... De ce nu-i înţelege dânsa gândul lui de acum?

Cineva îl îmbrânceşte dela spate...

— E ocupat peste tot? A, iată un loc.

Ea se aşează... El îi aruncă valiza în plasa de deasupra, apoi se năuceşte din ce în ce... Acum, acum... Mai e un minut, o secundă... Dar voinţa se'ncovoaie în faţa îndărătniciei... Şi trenul pleacă... I-auzi! Conductorul suflă'n goarna lui blestemată... Vasile se uită cu ochii bolnavi spre călători... Unul dintre ei se ridică...

— Poftim, aveţi şi dv. loc...

El, străbătut până'n măduvă de un fior, se aşează repede, abia stăpânindu-şi un strigăt...

Iar Magdalena cuprinsă de valul acela care netezeşte toate drumurile, isbucni în plâns... Vasile îi cuprinse umerii, o bătu încetişor cu palma, apoi se întoarse spre călătorii uimiţi:

— E o fire foarte duioasă... Nu şi-a văzut de mult părinţii... Ce zici Mad? Aşa-i c'au să se bucure de sosirea *noastră?*

G. M. VLADESCU

Revedere

— Te rog opreşte la începutul şoselei Kiseleff.

Lucian cobori elastic din maşină. Cuprins de înviorarea dimineţei răcoroase porni înainte cu paşi săltaţi, cu capul ridicat, conştient de o dată de tinereţea-i sănătoasă şi puternică. Plecase de acasă trist, după o discuţie în care avusese de adversar pe mama şi pe fratele său. Işi dăduse seama cât se depărtase de ai lui în aceşti patru ani şi cât de diferit evoluase mentalitatea lor. Ar fi vrut să găsească un punct stabil în afară, un mijloc de control al schimbării petrecute în el şi de aceea acum — întâia oară când eşea în oraş dela întoarcerea din străinătate — voia ca înainte de orice să revadă şoseaua.

Născut în Bucureşti îşi iubea oraşul ca pe un lucru vechi sau o persoană cu care te-ai obişnuit fără să ştii de când, pe lângă care treci absent, convins că te mişti într'o lume prea intim legată de tine pentru a-ţi mai pleca privirile cercetătoare asupră-i. Depărtarea însă îi oferise o lupă măritoare a atâtor aspecte nebănuite până atunci. In străinătate, nostalgia îl făcuse de multe ori să construiască minuţios profilul unei străzi pe care trecuse ani dearândul, atmosfera unor grădini, casa unui prieten şi toate aceste imagini câştigau în amintire o coloratură nouă: lumina stărilor sufleteşti de care se legaseră în conştiinţa lui într'o înserare de vară, într'un ceas cu soare sau cu nouri. Cu această imagine, alcătuită mai mult din linia unor trecute emoţii decât din conturul material al realităţii, coborîse, cu o zi înainte, în gara de Nord. Il întâmpinase un oraş nou, aproape necunoscut. In cei patru ani de absenţă, faţa Bucureştilor se schimbase mult, dar ceeace nu înţelegea prea bine era dacă oraşul devenise cu totul altul sau dacă privirile lui îndreptate asupră-i erau ale unui străin. Această verificare venea s'o facă acum, în dimineaţa aceasta de toamnă, într'o plimbare la Şosea.

Şoseaua însemna pentru el potecă spre lumea amintirilor, ecranul pe care se desfăşuraseră cele mai vii întâmplări sufleteşti: erau dimineţile de vreme, când îl ducea de mână la şcoală Ion feciorul din casă şi când singurii trecători pe aleile adormite în ceaţă erau lăptăresele de la Băneasa cu cobiliţele de iaurt în spate şi cu papucii lipăind pe potecile zbicite, iar în mica lui conştiinţă nedumerită se împleteau teama vagă de dascăli şi regretul că nu mai poate rămâne subt o bancă a Şoselei ca pe vremea când se juca în pietricele şi nisip. Fuseseră mai târziu după amiezile de primăvară, primele viorele ţâşnite de sub frunzele moarte, întâile tresăriri, nelinişti şi doruri ale adolscenţei şi apoi plimbările după eşirea de la Universitate pe înserat, discuţiile asupra ultimelor cursuri audiate, versurile citite împreună pe o bancă, întâia iubire.

Nu se schimbase prea mult Şoseaua; câteva alei nou croite, un pâlc de copaci de curând sădiţi, o casă nouă... Dar parcă altfel filtra lumina în alte dăţi prin frunzele castanilor înroşite şi din figurile trecătorilor nu recunoaşte nici una. Ce vor fi devenit în aceşti patru ani nelipsiţii plimbărilor de altădată?... Eminescu şi Veronica Micle cum porecliseră perechea studentului cu plete şi a fetei cu ochelari şi păr blond, sau Hegel bibliotecarul roşcat şi singuratec de la seminarul de Logică şi Metafizică, Mademoiselle Chimène şi palidul Rodrigue studenţi la naturale? Toţi îşi găsiseră probabil un rost în aceşti patru ani, plecaseră pirn îndepărtate provincii, părăsiseră lumea iluziilor pentru realitatea vreunei catedre şi visele pentru un apartament cu chirie şi o colecţie de cumnaţi. Pentru el călătoriile, continuarea studiilor în străinătate fuseseră un refugiu, prelungirea unei vieţi de care nu se îndura să se despartă, pe care şi-o apărase cu grijă şi încăpăţânare împotriva vremii ce trecea pe lângă el. Insă întors acum în ţară se simţea un întârziat, povestea lui Făt-Frumos, care, venit din ţara „Tinereţei fără bătrâneţe", găseşte palatele împărăteşti cenuşă şi scrum, oameni noui şi bălării pe drumurile de altădată.

Cădeau castanele cu zgomot din copaci şi un vârtej de vânt făcu să dănţuiască înainte-i o trombă de frunze ruginii; ca într'o flacără jucăuşă zări la câţiva paşi de el o siluetă prea bine cunoscută. O emoţie puternică îi sugrumă respiraţia şi-i clătină paşii: „Incep să am halucinaţii — gândi — să 'nfiripez din dor făpturi cu aparenţă materială!" La foşnetul apropierii lui, femeea întoarse capul şi zâmbi mirată:

— Lucian!

— Raluca!

Ii sărută mâna cu ochii împăenjeniţi şi inima în gât.

Când te-ai întors.

— De două zile.

— Nu te-ai schimbat de loc!

— Nici dumneata.

Işi spuseseră întâile cuvinte grăbit, evitând să-şi întâlnească ochii, în nevoia de a stabili un fir de legătură înainte de a înfrunta necunoscutul adus de timp între ei. Acum tăceau, mergând unul lângă altul, strivind sub picioare ghiocile castanelor căzute.

— Sunt patru ani de când nu ne-am văzut!

Se priviră adânc, în ochi cercetându-se curioşi. Raluca roşi imperceptibil cu un tremur uşor de gene, Lucian îşi simţi tâmplele zvâcnind. In prima clipă, deşi nu mărturisise, i se păruse schimbată. Obrajii pierduseră puţin rotunjimea catifelată a copilăriei, faţa se subţiase căpătând o expresie de iluminare iar fruntea pură nu mai păstra aerul de nepăsare, un văl uşor trăda urmele îngândurării şi parcă, la colţul ploapelor, genele lungi proectau umbra fină a unei abia ghicite pânze de paianjen. Dar când îl privise zâmbind dezvelind şirul dinţilor albi între buzele umede, recunoscuse în frăgezimea gurei, în linia caldă a bărbiei rotunde, în privirea clară, toată tinereţea Ralucăi de altă dată.

Cât o iubise!... Dar se comportase ca un sentimental romantic, stângaciu şi naiv. Ii scrisese doi ani de zile. Scrisorile ei, pe care el le crezuse, la început, pornite din acelaş sentimente nu erau decât exerciţii literare dictate de vanitatea unui copil, femee dornică de joacă şi de cuceriri. Inţelesese aceasta când răspunsese calmă oferind clasică prietenie mărturisirei lui de îndrăgostit îndurerat. Neînţelegerea şi răceala aceasta însemnaseră în viaţa lui întâiul plâns, întâia renunţare. Căutase să uite înfrângerea. Erau colegi de Universitate. Işi acumulase într'o sesiune restul examenelor de absolvire şi licenţa şi în vară chiar plecase la Paris.

Raluca îi curmă reveria:

—Ţi-ai luat doctoratul?

— Da, şi îmi pare rău că m'am întors în ţară. Dacă o întâmplare, al cărei tâlc nu încerc să-l caut, nu te-ar fi scos 'nainte-mi, cu greu aş fi recunoscut Şoseaua. Nu regăsesc nimic din mine şi nu-mi vine să cred că am trecut vreodată pe aici.

Ea încruntă o clipă fruntea.

— Te poţi uita pe tine însuţi în patru ani?

Lucian tresări. I se păruse sau surprinsese în glasul ei o vibraţie nouă de duioşie tristă cu greu reţinută? O căldură, izbucnită din învolburarea crezută de mult stinsă în subconştient, îl învălui ca într'o văpaie. Simţi cum cresc de pretutindeni şi-l cuprind amintirile, dar vii cu o putere de actualitate, cu o consistenţă şi un sens pe care altădată nu îl surprinsese. I se perindară într'o clipă prin minte crâmpee din viaţa de Universitate: Orele de lectură la Fundaţia Carol, când stând în bancă alături de Raluca se prefăcea că citeşte ca să poată urmări linia profilului ei fin înscris în umbră pe lumina ferestrei, inelele arămii de păr ce-i jucau pe ceafă, mânile albe odihnite pe filele cărţii. Mânile Ralucăi... Le privi; tot atât de catifelate, cu degete lungi şi gropiţe trandafirii ca şi atunci, dar fata ce-i păşea acum alături era mai împlinită, cu coapsele arcuite şi talia mlădie strânsă în tailleur-ul ce se desfăcea la gât, lăsând să apară din mătasea bluzei pielea de o culoare pârguită, caldă şi linia rotundă, elastică a sânilor mici. Se înfioră amintindu-şi că odată, într'o bătae de zăpadă în Cişmigiu, alunecase şi în cădere fusese oprit de Raluca iar obrazul lui se lipise o clipă de obrazul fetei gură lângă gură; păstrase multă vreme senzaţia acelei atingeri şi în nări parfumul proaspăt al pielii.

De ce renunţase brusc la ea, de ce plecase atât de grabnic la Paris? Işi dădea seama cât de mult greşise acum când se simţea străin şi singur şi când simpla apariţie a acestei fete restabilea legăturile între el şi trecut, între el şi actual. Raluca ar fi fost mijlocul de reintegrare în viaţa din care se smulsese; era garantul entuziasmului său şi al curajului de a întâmpina viitorul. Işi dădea seama de aceasta măsurând imensitatea bucuriei ce i-o pricinuia vecinătatea ei, lumina ce o simţea în suflet şi-l făcea să privească altfel, cu mai multă încredere viaţa lui de mâine: „Voi încerca s'o câştig şi voi reuşi, nu mai sunt un înfumurat nepriceput ca altădată". Şi zâmbi cu un freamăt de bucurie apariţiei acestei dorinţi, atât de vechi şi atât de noui totdeodată. Deveni exuberant şi vorbi mult. Raluca îl ascultă voioasă, întregind evocările lui, râzând cu el, adăugând amănunte.

— Ştii că Eminescu şi Veronica Micle s'au căsătorit. El e ajutor de judecător la Piteşti iar ea învăţătoare la Argeş, şi în acest infern de sărăcie nu se pot întâlni decât Duminica şi apar în grădina publică mână 'n mână, pierduţi de fericire, eterni îndrăgostiţi în ciuda tuturor intemperiilor.

— Dar Ticu?

— Ticu a murit... Nu-i aşa, ai impresia că s'a rupt iremediabil ceva ce era strâns legat de noi, de trecutul nostru.

— Dar...

Se opri brusc. Voise să întrebe de Nino Dossena prietenul lor comun şi rivalul lui. Il bănuia mai mult rival, dar nu-şi putuse da niciodată seama dacă Raluca i-l-ar fi preferat într'adevăr. Işi aduse aminte că-l întâlnise cu un an înainte la Paris şi dintr'o necesitate de verificare întrebă prefăcut:

— Anul trecut ai fost în trecere prin Paris?

— Nu, am stat doi ani la Wiena, am studiat Armonia şi Contrapunctul. Şi dumneata Lucian ce ai de gând să faci acum?

Ar fi dorit să-i răspundă: „Să te iubesc Raluca" dar spuse:

— Voi încerca să mă readaptez ritmului unei existenţe calme... să-mi reiau vechile obiceiuri părăsite în acest răstimp de patru ani, şi mai ales să înod iar legături sufleteşti, sociale, ca să mă regăsesc şi să mă simt la mine acasă în acest Bucureşti în care ieri mă simţeam străin. Mă vei ajuta şi dumneata Raluca? Imi vei da voe să vin să te văd ca altădată?

Raluca avu un fulger de ironie în ochi:

— Fără îndoială, mi-ai face o adevărată bucurie. Acuma trebue să te las.

Ii întinse mâna zâmbind:

— Nu s'au petrecut decât două mici schimbări în aceşti ani: mi-am schimbat adresa, locuesc în Parcul Filipescu şi mă numesc Raluca Dossena.

Lucian n'o mai văzu îndepărtându-se. Simţi deodată cum creşte toamna în juru-i, vântul pe aleile pustii şi 'n suflet apăsarea anilor trecuţi pentru totdeauna.

MARIA GALACTION

— Verişoara ta e extraordinară; nu se schimbă deloc!...
— Ce vrei, dragul meu? Intrebuinţează aceleaşi cosmeticuri şi se machiază la fel de douăzeci de ani.

Cronica mizantropului

Despre limba română

De câtăva vreme se discută de foc în jurul limbii române celei autentice şi frumoase.

Lucru curios: fac propuneri oameni de bine, provinciali, profesori de liceu, doamne inimoase, nu însă filologii, marii intelectuali, adică specialiştii. De ce? Fiindcă astfel de probleme pornesc de obiceiu din sfere autodidacte, în vreme ce omul de cultură îşi dă seamă de următorul adevăr, oricâte observări juste de amănunt ar găsi la cei preocupaţi de frumuseţea limbii române:

Limba română este un grup de vocabule în continuă mişcare supuse unor legi proprii. Inlăuntrul acestui cerc nu se poate vorbi de o limbă română, autentică şi frumoasă.

Sunt atâtea limbi române câte clase sociale, câţi indivizi chiar, toate în raport cu gândirea vorbitorului. E limba ţăranului, a medicului, a mecanicului, a autodidactului, a comerciantului, a filosofului, a femeei, a copilului şi a bătrânului. Şi filologul mai ştie că limba e un fenomen natural pe care îl poţi studia, dar nu codifica. Niciodată nu vei izbuti să schimbi cu articole de gazetă vorbirea cuiva. Şoferul (să zicem încălzitorul?) *spune* bujie, eşapament, şaşiu, volan, gresoar, rulmenţi *şi alte asemenea barbarisme.*

Va vorbi astfel în ciuda oricăror circulare filologice, fiindcă acesta este modul cel mai repede de a se înţelege în lumea lui, întrucât termenii au o circulaţie aproape universală. Procesul acesta de internaţionalizare a limbii curente se petrece peste tot. Zadarnic îndemnăm pe medic să spună inimă. El va zice cord, *fiindcă acesta e un termen profesional. Dar oare ţăranul vorbeşte o limbă mai pură? Ardeleanul spune* glajă, ţighidiş, boahtăr, ferdelă, darabă, crumpene, *aşa cum spunem noi* şlagăr, epatant *şi* agasant. *Toţi termenii de limbă curentă au fost odată, în toate limbile, nişte groaznice barbarisme. Iată o reclamă în care toţi termenii neologiei au forme corespunzătoare în limba cea „autentică”:* „In zilele noastre atât de rapide în toate domeniile, informaţiile sigure sunt esenţiale pentru succesul afacerilor”. *Să traducem:* „In zilele noastre atât de repezi în toate tărâmurile, ştirile sigure sunt hotărîtoare pentru izbânda treburilor”. *Să recunoaştem că dacă reclama ar fi fost alcătuită aşa, ea n'ar fi satisfăcut acea senzaţie de modernitate snobă pe care o cere publicul, în genere fără instincte filologice, şi ar fi fost ratată. Dar în afară de această consideraţie a indiferenţii estetice a vorbitorului care caută expresia cea mai uşoară şi mai esperantistă, mai este una importantă de cultură. Limba nu e frumoasă în sine, una, ci e valabilă în raport cu gândirea individului.*

Gânditorul crează neîncetat cuvinte, preocupat numai de traducerea exactă a conceptului său în ordinea logică. El se slujeşte în genere de rădăcini, pentru a putea urmări noţiunea în toate ramificaţiile. In loc de a tăgădui *(ce mai termen românesc!) filosoful zice* a nega *pentru a putea purta ideea prin* negaţiune, negativism, negativitate. *Medicul zice* cord *spre a putea continua relaţiunile de gândire in* cardiac, cordial, cardopatie, miocardită, endocardită, precordial *şi a uşura înţelegerea internaţională.* Inimă *nu dă compuşi ştiinţifici. Prin urmare e absurd să decretezi că un termen e barbar şi altul autentic. Valoarea termenului e în raport cu gândirea individului şi vorba inconcevabil sau inconcepibil care poate fi un neologism supărător într'un roman devine o formă necesară în filosofie pentru a exprima o nuanţă din grupul* conces, concert, conceptual, conceptibil, concepţiune, conceptualism, *Forme ca:* globalitate, intenţionalitate, *sunt tot atât de posibile în cugetare ca şi* relativitate, universalitate *ori decâteori gânditorul, în marginile legilor limbii române, găseşte cu cale să le folosească sau chiar să le născocească, în ciuda aparenţei că termenul ar avea un corespunzător autentic.*

Prin urmare nu se poate face o critică a formelor din perspectiva unei limbi abstracte, una pentru toţi. E legitimă însă cercetarea vorbirii fiecărui individ în parte. Iar cât despre limba frumoasă, aceea este a scriitorilor, limba literară, care face operă de balanţă între tendinţa conservatoare şi goana firească neologică. Putem adăoga că tipică pentru autodidacţi este această aprindere pentru sfinţenia şi curăţenia limbii, explicabilă prin lipsa de cultură organizată, filologică şi istorică, şi prin neobişnuinţa de a gândi.

ARISTARC

Copii flămânzi

de Alexandru Nevierov

e romanul foamei, e toată tragedia revoluţiei ruseşti. In această carte, ni se prezintă cu un realism brutal, drama copiilor ruşi, cari umblau hoinari după bucata de pâine. Foamea distramă familia şi sgudue cele mai elementare principii morale.

Copii flămânzi

e un document omenesc, care trebue citit de toţi. A apărut într'o traducere impecabilă şi se găseşte de vânzare la toate librăriile. Preţul 20.— lei.

A apărut

Intr'un cămin de domnişoare

ROMAN de Anişoara Odeanu

Editura Adeverul Lei 60

Citiţi

RUMBA DRAGOSTEI

de **M. Toneghin** şi **Al. Bilciurescu**

Romanul în care se desvăluie misterul succeselor facile ale diseurilor în materie de... dragoste.

Editura ADEVĔRUL Lei 50

a apărut

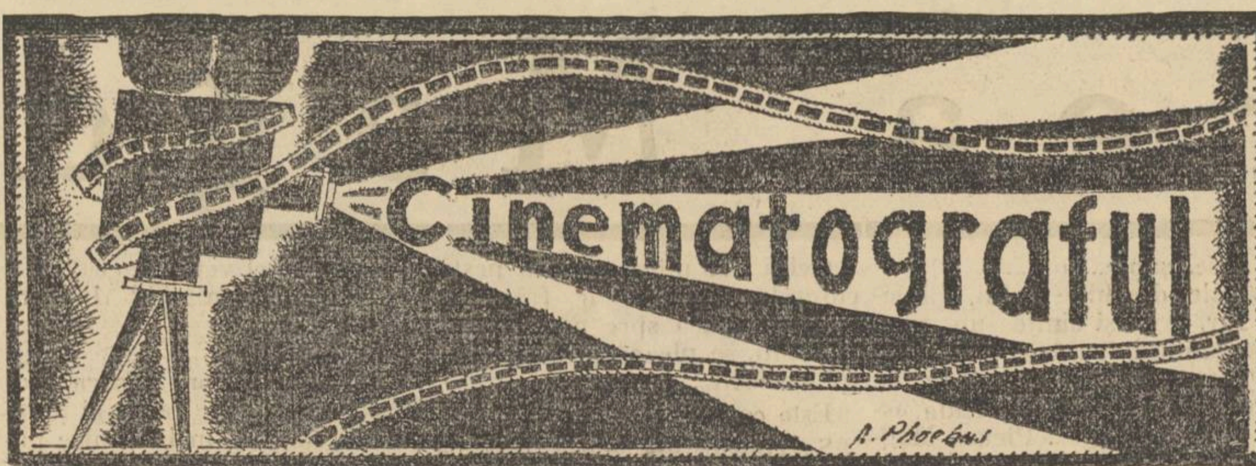
povestea vieţii mele

de Maria, Regina Romăniei

editura adeverul

— lei 120 —

un volum de 450 pagini cu numeroase planşe, tipărite la tiefdruck, pe hârtie chromo.



„Born to be bad”, adică „născută pentru a fi rea”, tradus în româneşte: „Femeea fără suflet” este un impecabil film american în care joacă Carry Grant alături de Loretta Young. Ca cele mai multe filme californiene este de o simplitate psihologică extremă, dar graţie unei regii excelente şi unui joc actoricesc fără cusur, avem, foarte des, momente de — cum se zice „atmosferă”. In speţă e vorba de atmosfera de „cum-se cădenie” a eroului în contrast cu aceea de depravaţie a eroinei. Suflet de gentleman pe de o parte, suflet de cocotă pe de alta. Cele două „Climate” se amestecă cu prilejul unui copil al ei pe care el îl adoptă luându-l de la un azil unde fusese închis din ordinul justiţiei care o prinsese pe mamă făcând şantaj. El culege acest copil de escroacă (un băiat mare, de vreo 10 ani şi deja pe cale de a se perverti şi el) şi-l creşte ca pe un gentleman. Ea — şi asta e prima ei acţiune oarecum dezinteresată — nu vrea să ştie de avantagiile pecuniare ce le-ar avea lăsând în pace pe noul tată adoptiv (care de altfel o lasă să vie să-şi vadă copilul oricât de des ar voi); ea doreşte acum un singur lucru: să-şi recapete copilul. Ca să-l poată sili pe domnul în chestie, caută să-l seducă şi înregistrează pe o placă de gramofon cuvintele lui de dragoste.



LORETTA YOUNG

Dar s'a deranjat de geaba. Adversarul este de o cinste perfectă, şi asta îl face imun faţă de şantaj. Intr'adevăr, chiar în seara când căzuse în ispită, îi şi povestise totul soţiei sale, şi acum voia să se însoare, pur şi simplu, cu femeea cea rea pe care o iubea.

Inutil să vă spun că ea este adânc mişcată. Dar eleganţa morală mai are un aliat: soţia eroului, care îi spune stricatei doamne câteva aspre adevăruri, odată cu declaraţia că ea nu se opune la noua căsătorie şi că singura ei ţintă este ca iubitul ei să fie fericit.

In faţa acestor cantităţi masive de abnegaţie şi de boierie sufletească, depravata noastră face ceeace orice depravată face în filmele americane: se pocăieşte, încetează brusc de a mai sta în calea acelora pe care îi speculase şi torturase, şi, renunţând la lux, se reangajază ca vânzătoare în prăvălia primelor ei începuturi.

Toate acestea sunt foarte bine jucate, şi filmul este realmente plăcut de văzut. Rolul băeţelului este ţinut de un copil cu privire furbă, copil cam urâţel, cam degenerat, cam prea „deştept” pentru vârsta lui, dar perfect amendabil, potrivit adevărului că dintr'un copil, oricare ar fi el, un educator iscusit poate face absolut orice.

Educatorul aci e Carry Grant foarte bine ales, cu privirea lui liniştită, vorbirea lui aşezată, talia lui de „bun-gigant”.

Rolul depravatei este ţinut de Loretta Young. Şi asta merită câteva observaţii speciale.

Lorette Young

Loretta Young până acum a făcut fete ingenue şi numai asta. Au existat variante. Fetele pot fi mai toante sau mai iscusite, mai energice sau mai papă-lapte. In totdeauna însă sunt bune, drepte şi sentimentale. O psihologie destul de simplă, dar totdeauna fermecătoare.

Loretta Young avea tocmai capul unor asemenea personagii. Subţire ca un fir, cu nişte ochi mari şi placaţi pe universul exterior cu acea minunare a sufletelor care nu ştiu şi pentru care orice află nou este plin de însemnătate şi mister, cu o gură mobilă putând trece iute dela surâs la plâns —, Loretta Young avea tot ce trebue pentru a personifica domnişoara integrală. De ani de zile, nu făcea decât asta. A jucat foarte des de o bucată de vreme, şi totdeauna exclusiv asemenea roluri.

Iată însă că regula e violată. Deodată vedem cum i se schimbă specialitatea. Fostei ingenue i se dă un rol de pură cocotă (dacă se poate spune), complicată cu acela de escroacă şi mitocancă. O serie de trăsături sufleteşti care principial nu i se potrivesc. Şi totuşi actriţa noastră se achită perfect de toate aceste grele însărcinări. Ne sugerează veridic atmosfera de speak-easy şi de cocktail-party, atmosfera de pariu mutual,



JIMMY DURANTE

tripou şi casă de rendez-vous. In ciuda capului ei serafic, izbuteşte să-şi confecţioneze o căutătură „canaille” (în românească de suburbie: „parşivă”). Cum? Asta e treaba ei şi a regisorului. Totul e că reuşeşte.

Aceste schimbări de roluri constitue, la Hollywood, virajul decisiv în drumul carierei unui artist. La început actorul este închiriat şi agreat de hatârul „capului” pe care îl are şi care se întâmplă a se potrivi cu cutare roluri, roluri ce pot fi secundare în unele filme şi principale în altele. Dar puţin importă; chiar când deţine „primul-rol”, artistul rămâne un actor de rangul al doilea; deşi execută o „leading-part”, nu-i încă o vedetă. Este, dacă se poate spune, este încă prizonierul propriului său cap, sau parazitul propriei sale mutre.



FRED MAC MURRAY

După o serie de roluri, regisorii descoperă însă că actorul are nu numai un profil întrebuinţabil, ci şi un real talent. Atunci se încearcă a se transforma actorul în artist. Artistul e acela care poate juca, egal de bine, absolut orice rol. A juca rol de om urît cu un fizic frumos, a juca stângăcia când în realitate eşti un om foarte iscusit, a face pe infirmul când eşti acrobat, a face pe bătrânul când ai douăzecişicinci de ani, a face pe banditul de mahala când în realitate eşti de o bună creştere desăvârşită —, toate acestea sunt de o valoare artistică superioară jocului direct, interpretării pe ecran, a unui rol pe care îl practici şi în viaţa civilă. Ca să faci eloquent un lucru, trebue un mic coeficient de minciună provizoriu uitată. Ca să joci cu entuziasm roluri de mamă e preferabil să nu fi fost mamă niciodată deabinele.

Ceva pe care îl cunoşti prea bine te plictiseşte şi-ţi refuză acel piment de „lucru pe care nu-l ai” care constitue unul din principalele farmece ale obiectelor vieţii noastre.

Aşa dar, Loretta Young a fost promovată, dela simplă actriţă la adevărată artistă. I s'a încredinţat un personagiu de antiingenuă. Şi examenul a fost trecut cu bine.

Cititorii îşi aduc aminte de un examen similar pe care îl dădea, acum vreo patru ani, Fredric March. Intrebuinţat în „Bestia” fiindcă era băiat frumos şi contrasta cu gorila în care tot el se transforma; întrebuinţat în „Semnul Crucii” tot pentru splendidul său profil, el este, deodată, pus să joace un rol de perfectă găgăuţă în „Design for living” („Trei şi una”). De atunci, studio-urile americane s'au lămurit. March poate juca orice. Roluri de crai de mahala ca şi roluri de prinţ rus, roluri de mitocănel ca şi roluri metafizice (ca în „Moartea în vacanţă”).

D. I. SUCHIANU

Citiţi

„Pământul Ispitelor“

(DELTA)

roman de B. Iordan

Editura ADEVĔRUL Lei 80

UMBRELA

Domnul Iorgu Trandafirescu povesteşte:

Urcam în trăsura tocmită pentru staţie. Nevasta, scoţând capul pe geam, a strigat:

— Cumpără-ţi neapărat umbrelă! De mătase, cu mâner de fildeş, frumos lucrat.

S'o iei de la italianul din Calea Griviţei! — aduse vântul ultimele ei cuvinte în vreme ce trăsura se depărta.

Peste două zile, isprăvind treburile în Bucureşti, zoream spre gară. In Calea Griviţei zăresc prăvălia italianului. Piaza rea îmi aminteşte vorbele nevestei. Intreb vizitiul:

— Mai e timp?

— Cum nu, boerule! O jumătate de ceas!

Năvălesc în magazin. Umbrelă pe gustul nevestei costă douăzecişişase de lei. Pe loc încheiu târgul şi ies întovărşit de urările negustorului:

— S'o purtaţi sănătos, cu plăcere...

Câtă plăcere am avut dela ea...

In gară, la casă, coadă lungă. Bucuros că n'am întârziat, croesc drum, jucând din coate, răzbat prin mulţime, dau să pregătesc cinci optzeci pentru bilet. Fără veste sunt năpădit de sudori reci. Oricât aşi scotoci buzunarele, nu aflu mai mult de patru lei.

Deşi lucrurile s'au petrecut în 1910, amănuntele le-am păstrat, neşterse, în minte. Eram îmbrăcat straşnic: jachetă cenuşie din stofă englezească, bine croită; cravată potrivită la culoare; mănuşi de piele; pălărie tare; pantofi de lac negru.

Petrecusem umbrela pe braţ şi păzeam cu grijă, ca tot provincialul cuprins în trecere prin Capitală, zeci de pachete, de pacheţele, de soiuri, de mărfuri felurite, grămădite alături.

Inapoierea mea acasă nesuferind amânare cu nici un ceas, caut, cu ochi desnădăjduiţi, un cunoscut. Zadarnic. Insă un domn cere bilet pentru Călăraşi. Cuget pe dată: dacă e din Călăraşi, neapărat a auzit de mine. — Iertaţi supărarea, — încep eu cu fereală, tare încurcat, — mi s'au isprăvit banii. Vă rog împrumutaţi-mi doi lei... Mă cheamă Iorgu Trandafirescu, şi sunt negustor în Slobozia. Abea sosit acolo, vă înapoez suma prin poştă cu mari mulţumiri...

Domnul spătos, voinic, gras, are faţa pe deantregul mâncată de vărsat. Mă cumpăneşte de sus până jos, de jos până sus, rostogoleşte ochi crunţi, fluerând a pagubă. Intr'un târziu întâmpină, privind pieziş la o parte:

— Mă cam strânge ghiata!

După ce rumeg bine păţania, întreb, copleşit de amărăciune, pe casier:

— Unde ajung cu patru lei?

— La Lehliu! — răspunse el.

Socotesc: Fie şi Lehliu! E prima staţie din Ialomiţa. In judeţul meu ies din încurcătură...

Urc, umil, în tren. Eu, elegantul Iorgu Trandafirescu, silit să merg într'a treia!... Mă ghemuesc, mototolit, în colţ. In celălalt capăt al vagonului, stă călătorul ciupit de vărsat. N'a aşteptat să păşească bine înăuntru şeful de tren. L'a tras la oparte, i-a suflat ceva în ureche, făcând semn spre mine. Şeful nu ia compartimentele la rând; se năpusteşte deadreptul asupră-mi:

— Biletul!

Scot biletul. Şeful se uită la călătorul ciupit de vărsat, saltă din umăr, întoarce mâna pe dos caşicum s'ar minuna: „Ce ai cu el?”

Călătorul, curios, se apropie degrabă, înhaţă biletul, îl suceşte în fel şi chip, cântărindu-l, neîncrezător, în pumn.

— Aha! E pentru Lehliu! — izbucneşte el. Al dracului pişicher! Se'nvârti...

Tac, adunând venin. Măsor umbrela cu ură sălbatică.

La Lehliu, văd în gară pe Weinberg. Domol, să nu fiu auzit de alţii şi să păţesc ruşine, îl chem la fereastră, îl rog cu glas scăzut să-mi cumpere bilet pentru Slobozia. Abia mi se împlinise în mare pripă voia, când trenul s'a pus în mişcare, Weinberg rămânând liber să creadă că am amânat plata din lipsă de timp.

După Lehliu se înfăţişează controlorul. Călătorul ciupit de vărsat îi vorbeşte cu aprindere, în şoaptă. La rându-i controlorul se avântă glonţ spre mine, ţipând aspru:

— Biletul!

Trag biletul din buzunar. Călătorul, nedumerit, îl cercetează şi el cu surprindere şi murmură cu admiraţie sporită:

— In viaţa mea întâlnii pişicheri destui, dar aşa ceva e ne mai pomenit...

Controlorul întrebă tare:

— Ce ai cu omul, domnule?

Simt în gât nod înăbuşitor, care s'ar risipi numai după ce aşi frânge, cu sete, umbrela pe stăpânul hainelor cadrilate.

La Ciulniţa se schimbă trenul pentru Slobozia, pentru Călăraşi. Sar jos înainte de staţie. Să nu fiu zărit coborînd dintr'a treia! Ajung pe peron, încovoiat sub pachete, năpădit de sudoare, icnind din greu. Mă întâmpină Andrei Comoară, restauratorul. In tinereţe fusese chelner şi păstrase tic curios: cu dreapta aducea batista, fluturând-o ca pe un şervet, pe braţul stâng. La privirea mea a fluturat batista mai voios de de obiceiu, mi-a întins mâna. Am pus târguelile pe bancă, şi palma mea într'a lui.

In spate grăbea spre noi vrăjmaşul. Inşfacă pe Comoară de umăr şi îngână câteva cuvinte cu voce pe jumătate. Comoară îşi scutură de râs burta şi guşa.

— Auzi, coane Iorgule, mă întreabă: „Cine e pungaşul ăsta?” Spun că eşti mare negustor din partea locului şi dumnealui mă înfruntă; „Te ştie de lichea...”

N'a apucat să isprăvească pe deplin vorba. Pe ochi mi-a coborît negură. Am ridicat umbrela, am lovit orbeşte în stăpânul hainelor cadrilate, sfărâmând-o în bucăţi, precum dorisem. Apoi m'am prăbuşit peste el, i-am vârît unghiile în gât. Sânt mărunţel, eram slab, nu îmi lămuresc de unde a ţâşnit în braţele mele asemenea putere. Imi părea că în mânia mea aşi prăvăli un munte...

A sărit lumea să ne despartă. De pretutindeni cădea grindină de pumni, de palme nenumărate. Nu simţeam nimic în afară de neputinţa de a descleşta mânile îndărătnic înfipte în beregata lui. L'au dus, însângerat şi rupt la spital...

M'a dat în judecată. Zece ani, până la moartea protivnicului, s'a tărăgănat procesul... Pe semne e încă pendinte. Nu s'a îndeletnicit nimeni cu stingerea lui...

OLGA MONTA



Proprietatea spirituală

Mai la fiecare geniu întâlnim o vădită lipsă de scrupulozitate în proprietatea sa spirituală. Pentru genii, noțiunea de plagiat nu prezintă nici o însemnătate. Si nici nu ar putea să fie altcum, când misiunea lor constă tocmai din zidire, — în a continua și a dirija o proprietate spirituală a timpului lor, a întregii omeniri chiar.

Maestrul zidar nu întreabă cine a făcut cărămizile. Intrebarea priorității în domeniul spritual, rămâne complectamente abandonată. Pentrucă gândurile bune, vitale, productive, nu sunt niciodată produsele unui individ numai, ci ele sunt operele unei conștiințe colective, a unor timpuri întregi. De aceia și pășesc ele spre lumină, mai totdeauna din mai multe minți deodată.

Rămâne doar atât, că cine le formulează mai concret, cine le îmbracă într'o lumină mai clară și cine le urmărește mai de aproape în întrebuințarea lor directă. „Cât de puțin avem și suntem noi", spune Goethe, „despre ce am putea afirma, cu conștiința împăcată că este proprietatea noastră. Chiar și cel mai mare geniu nu ar putea ajunge departe, dacă s'ar mulțumi numai cu aceia ce ar putea el singur să producă. Desigur puțini înțeleg aceasta, de aceia ei dibuesc, cu visurile lor despre originalitate, o jumătate viață prin întuneric. Cunosc artiști, care se mândreau că nu au urmat nici un maestru și, că totul au să mulțumească talentului lor propriu. Nerozii. Ca și când afirmațiile acestea ar prinde la toți. Ca și când lumea nu s'ar îmbulzi, la fiecare pas spre ei și nu și-ar făuri și din ei ceva! Și ce avem noi într'adevăr bun, dacă nu voința și aplicarea spre a atrage către noi „mijloacele" lumii externe pentru a le întrebuința apoi în tendințele noastre de creare. Eu îmi mulțumesc operele mele, — la nici un caz doar numai cuminteniei mele, — ci miilor de obiecte și persoane în afară de mine, cari mi-au dat materialul și eu nu am avut de a face altceva, decât să prind momentul și să culeg ceiace au sămănat alții".

Iar în alt loc recunoaște, că în opera sa „Clavigo" a scris părți întregi din memoriile lui Beaumarchais.

Și Eckermann observă, — pentru a face lui Goethe un compliment: „Este doar astfel prelucrată, de nici nu se observă; nu a rămas așa cum era". La care Goethe adaugă într'o formă pitică: „Așa este bine, dacă este așa".

Lumea era înainte de-a o face Dumnezeu, dar era numai un haos, constătător din materii proaste, care nu știau cum să se unească. A venit Dumnezeu și a făcut din haos, un cosmos. Ciclul legendelor homeriene, existau înainte de Homer. A trebuit însă să se nască Homer, ca să ne dea, dintr'un ciclu de poezii rapsodice, acele poeme clasice care sânt „Iliada" și „Odiseia". Platonismul, parsismul, budismul și altele erau înaintea lui Isus. „Cărămizile" erau pregătite, mai lipsea doar maestrul zidar. Și a venit Isus, care ne-a dat religia iubirii, — creștinismul.

Este bine cunoscut că Shakespeare în „Iulius Cezar" a scris părți întregi din Plutarch. Unii îl compătimesc afirmând că prin aceasta, marele poet și-a pătat gloria. Alții s'arată mai toleranți, zicând: un Shakespeare își poate permite așa ceva! Noi, ambele păreri le interpunem; dacă din operele lui Shakespeare nu am cunoaște altceva decât această scriere, ar fi deajuns pentru a-l consacra. E adevărat: unii mari poeți sânt originali, dar numai când sânt siliți să fie. Ei nu au niciodată voința originalității: aceasta este proprietatea literaților. Poetul este un om, care vede și poate să vadă, — nimic mai mult. Și el se bucură, când, fără o constrângere a chemării sale, este obligat să copieze. Dacă un Shakespeare a scris bucăți întregi din Pluterch, — el a făcut-o nu ca poet, ci fiindcă era poet. Jumătățile-genii, talentele, specialiștii, se caută pretutindeni numai pe ei înșiși.

Ei văd în toate: în Dumnezeu, în natură, în om, în orice întâmplare — o singură posibilitate, de a se pune în scenă. Geniul are din contră o iubire nemărginită față de ce este bun și prețios; nu caută altceva decât pe astea.

A mai spus un altul acest adevăr, de exemplu: Plutarch, — de ce s'ar depărta și numai cu un pas de el? Ce-ar putea rezulta? Ar urma pericolul de-a afișa, în locul adevărului vechiu, un adevăr mai puțin adevărat și mai puțin mare, și un geniu se teme mai mult de acest pericol, decât de pierderea originalității sale. Mai bine copiază, mai bine este un plagiator.

La Bruyère scrie în prefața „Caractere"-lor sale: „Totul a fost spus, și noi venim cu șapte mii de ani în urmă"; iar Goethe a spus: „Ce este cuminte a fost gândit de alții, și noi nu trebue să facem altceva decât să le mai gândim odată".

Noi sântem, în definitiv, cu toții, doar simpli plagiatori ai spiritului universal, secretari, care scriu după dictando; unii sânt mai atenți, alții mai puțin atenți.

CORIOLAN BĂRBAT



„Maidanul" de Mayca Savul, roman

Edit, Cartea Românească, București

„Maydanul"? De ce Maidanul? Poate pentru că autoarea prezintă publicului cartea sa ca pe o povestire găsită într'un caet dintr'o ruptură de geamantan, aruncată pe unul din acele locuri virane care dospesc sub soarele de vară, cu toate miasmele rău mirositoare și spre care o dusese întâmplarea.

Sau poate pentru că, în povestirea sa, Mayca Savul, vrea să simbolizeze, prin *„Maidanul"*, acea vâltoare în care se dezorientase cu totul un copil bun și disciplinat, eroina romanului, împinsă pe căi greșite de Educațiune și Convențiune, care au orbit-o, silind-o să mintă și mai ales să se mintă pe sine.

De la început până la sfârșitul povestirii, Marina se simte țapul ispășitor al unor greșeli care nu sunt ale ei.

Părinții au răsfățat-o, dar n'au înțels-o și mai ales n'au pregătit-o pentru realitățile vieții.

Căsătoria, iubirea sub toate fețele ei, au dezbrăcat-o rând pe rând de toate iluziile, „sărăcind-o", dar n'au împiedicat-o „de a rămânea cu ochii îndreptați în spre credință", credința în datoria ei de mamă...

„Maternitatea e un instinct puternic, derivând din acel de conservare, amplificat și sublimat". Și acestei maternități Marina a sacrificat iubirea. Pentru ca să aibă copilul un cuib se reîntorsese în căminul părăsit și reluase viața comună cu omul pe care-l detesta și-l disprețuia. Frankenberg, omul pe care crezuse că îl iubea cu adevărat, îi ceruse să renunțe la copil pentru fericirea lor... Doctorul Virgil Ștefănescu prietenul și bărbatul care o adora și-i rămăsese „credincios ca un câine", el însuși, privea pe copilul ei cu o pornire de ură „ca pe un ghimpe ce aduce suferință".

„Nu merită copiii să ne riscăm noi viața" îi zise Walter Frankenberg. Mama din adâncurile ființei ei se ridică și protestează. „Dar cine merită să i-o risc eu pe a ei? De unde culeg eu puterea să-i dau cu piciorul, s'o asvârl în calea molipsirilor și a urâtului fără apărare și fără cârmă? Au cerut copii ăștia să vină pe lume? Au dorit ei să ea cu amândouă mânile calvarul obositor al greutăților, al deznădejdilor, al traiului de la zi la zi? Suntem răspunzători dacă i-am lepădat omenirii!"

Renunțarea aceasta ultimă la dragoste și fericire a lăsat-o, cum zice textul, „ca un ostaș ce a luptat să-și apere țara, pe care gazele l-au șubrezit și căruia i-au mâncat plămânii. Trăește! Orice adiere, orice nimic îl doboară și zace, zace mereu!" Marina vegeta trăindu-și noua viață în indiferență și lipsă de intimitate, cheltuindu-și energia în superficialități. Oana, copilul ei, este singurul fir care o mai leagă de viață. Dar copila moare în urma unei grave boale infecțioase. Doctorul Virgil Ștefănescu, devotatul și credinciosul ei adorator, încearcă să o scape cu o injecție de ultimul moment. In prăbușirea ei sufletească, Marina îl acuză de crimă și mai ales îl face să vază greșeala neertată ce a făcut-o, injectând copilul fără a fi cerut consimțimântul părinților.

Cu destinul ei nenorocit, agravat de greșelile comise, Marina fusese întotdeauna urmărită de ideea distrugerii de sine. După moartea Oanei, aceastâ dezlegare se impune ca singura soluție. Calea pe care o alege pentru acest scop este însă neașteptată și originală: ea se oferă să ispășească o crimă ce n'a fost comisă. Pentru a-și plăti datoria față de doctorul Ștefănescu, care o mântuise și o sprijinise de atâtea ori, ia cadavrul copilului, învălit în pled, și-l aruncă în Dâmbovița, apoi se duce la comisie spre a se denunța ca ucigașa Oanei.

Mărturisește comisarului uluit, că a ucis-o „pentru a o scăpa de mascaradă, de fața de paiață pe care o poartă, simțindu-i povara"

In adevăr copila disciplinată, adaptabilă din prima copilărie, care are groază de minciună, a devenit ea însăși, o minciună de la înfățișarea ei fizică: fața vopsită, cu genele de păpușă, cu sprincene subțiri, cu părul oxigenat, cu buze roșite, o față de paiață... de femee de plăcere, dar o minciună, după cum minciună este întreaga ei viață familială și socială.

Nu-i rămâne decât să se distrugă tot prin minciună, împrăștiind groază și dezonoarea asupra tuturor acelor puteri ale răului cărora au dat-o pradă Educația și Convențiunea.

Romanul nu e de loc banal cu tot fârșitul cam forțat. Există esențialul: *mișcarea*, punând sub ochii cititorului o realitate desfășurată cu repeziciune, o observație, în genere, bună, deși nu lipsită de superficialitate uneori. Cititorul este tratat ca un spectator, căruia autorul îi povestește ceiace nu este aparent în imagini. Stilul simplu, lipsit de afectarea de stilistă *a la page*, place și apare ca natural și nesilit, tocmai prin lipsa de pretenție literaturistică și prin sforțarea serioasă de a-l face să fie adequat povestirii. E, fără îndoială *ceva* care lipsește spre a fi desăvârșit, sunt unele incorectitudini, narațiunea lipsită de ritm și cam monotonă, lipsește poezia care face din narațiunea unui Turgheniev sau Mihai Sadoveanu o povestire plină de farmec. Dar poate tocmai această uscăciune în stil dă putere tinerei debutante să ne comunice direct și cu o impunătoare emoție, sinceritatea violenței sale morale.

Mama Marinei este o evocare din cele mai desăvârșite și rare ori s'ar fi putut simți mai bine *opacitatea* dintre două suflete care *se iubesc fără a se înțelege*. Iar aceasta în câteva imagini și trăsături, care răsfrâng „en raccourci", frământări și conflicte de un dramatism nebănuit.

Aceiași siguranță și finețe de tușă în redarea tatălui și a situației sale „între mamă și fată". Om cult, de inteligență superioară, el se dăruise atât de mult vieții sociale încât „venea ca musafir, mereu preocupat, obosit". El nu are puterea să se încordeze spre a citi în ochii copilei iubite, „draga tatei", „flacăra ce ar fi putut deveni un far sub mâna și îngrijirea sa". Dintr'o vinovată indolență, el se ferește de a adânci, lăsându-se dus de inerția vieții de toate zilele și se lasă amăgit de ideea că „nerefuzându-i nimic" și răsfățând-o în plăcere, și-a îndeplinit cu prisos datoria părintească. Și astfel „această floare plăpândă se dezvoltase într'o lumină falsă, cu seva săracă a plantelor de seră". E drama noastră a tuturor scoasă la lumină cu o pasionată înțelegere.

Dar romanul acesta de debut este ca un stufos ținut al vieții, năpădit de fapte și observații prețioase ale unui suflet înșelat de viață și lăsat în paragină. El este ca vorbirea repede și plină de lucruri trăite și gândite de cineva, care le-a închis multă vreme în adâncuri și tainițe sufletești. Finețe, inteligență și o neașteptată vigoare în mânuirea scalpelului analizei, în indicarea problemelor și nimerirea „defectelor cuirasei" din sufletul nostru și din viața din jurul nostru.

Credem că tânăra necunoscută ne va dărui încă alte multe romane și va găsi în curând a doua treaptă spre literatura desăvârșită, prelucrând bogatul material pe care-l posedă. O așteptăm cu încredere.

IZABELA SADOVEANU

Cabellero cel blond

este titlul noului volum (No. 21) apărut în excelenta colecție Călătoriile fantastice ale lui BILL GAZON 48 pagini, ilustrate în culori, 3 lei.

Fiecare volum cuprinde o povestire complectă.

Naufragiații dragostei

Citiți ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.



Pasionale, sociale, de acțiune, de humor

10 Romane complecte 320 pagini numai Lei 20

La toți librarii și chioșcarii

Cronica literară

Mihail Dragomirescu. Sănducu, roman

Se poate observa că de câte ori un recensent are de a face cu romanul unui critic, apasă asupra acestei din urmă calități, căutând a pune pe autor într'o categorie dubioasă, stearpă, sau cel puțin începe prin a face teoria incompatibilității între critică și creație. Am mai lămurit undeva chestiunea aceasta dar socotesc că e nimerit să revin. Impotriva criticului ca creator se opun obiecții de ordin teoretic și de ordin istoric.

Se susține de pildă că spiritul analitic al criticului nu lasă putințe pentru construcția sintetică a artistului, că vasăzică un critic e prin definiție abstract în vreme ce creatorul intuește. Obiecția aceasta teoretică e lipsită de orice fundament serios. Scriitorii sunt matematicieni, fizicieni, filologi, medici, juriști fără ca să se observe vreo slăbire a forțelor profesionale. Goethe a fost un om de știință foarte srios pentru vremea lui și a fost și un om de stat. Teoria aceasta a poetului— poet este ieșită din condițiile literaturii noastre, care ne oferă foarte adesea autori fără o pregătire științifică de vreun fel oarecare, autodidacți. Dar dacă nu poate fi vrajbă între matematici și poezie, cu atât mai puțin se poate vorbi de un conflict între critică și creație, întru cât condițiunea esențială a criticei este o mare pătrundere în tehnica interioară a artei. Dar iată un lucru ciudat: în vreme ce toată lumea atacă pe criticul care face literatură, nimeni nu se atinge de literatul care face critică, ba chiar se susține cu tărie că numai poetul pricepe poezia. Un tânăr a tipărit de curând o seamă de încercări, opunând intuițiile sale de poet obtuzității criticii propriu zise. Vasăzică: criticul nu e apt în critică și nu e apt în literatură, în vreme ce poetul e chemat în toate. Nu ne rămâne atunci decât să întrebăm: după ce deosebim un netrebnic de critic de un literat, când și unii și alții fac și critică și literară?

Obiecțiunea de fapte aduce documente numai din critica franceză. Se observă anume că literatura criticilor este anemică și sub nivelul operei intelectuale. Foarte bine. Dar aceasta nu spune nimic. Un autor care se încearcă în mai multe genuri trebue neapărat să exceleze în unul și să fie mai slab într'altul. Și ce vrea să spună oare că Taine n'a izbutit în roman? Și mai apoi care roman? Ca orice tânăr, Taine s'a încercat și el să facă literatură și a lăsat câteva pagini dintr'un roman pe care el însuși îl socotea mai târziu năpădit de stendhalism. Ar fi putut cu al cincilea sau al șaselea roman să intre în sfera creației originale, însă vocația lui nu era aceasta. Taine este un filosof. Să nu uităm că critica franceză e în genere un produs scolastic, că e preferată de filologi și istorici, de oameni care n'au cu literatura decât un raport mijlocit. Toată întrebarea se rezumă așa dar la chestiunea dacă scriitorul ajutat de disciplina istorică n'ar putea înlocui pe vechiul retor, bizuit pe dogme și pe o observație exterioară.

Vorba critic are o sferă largă. Critic e și recensentul improvizat al unei cărți, critic e și profesorul de liceu care ține o conferință despre *Dosofteiu și ideea națională*. Luându-i pe aceștia ca exemplu, poți dovedi orice. Critica modernă tinde să fie din ce în ce mai mult un gen literar care, dacă nu se poate lipsi de bazamentul istoric, nu trebue să fie în afara unui sentiment direct, tehnic al artei. Cum mai toți criticii neliterați aparțin grupului retoricienilor mai firesc ar fi să ne întrebăm azi nu dacă un critic poate fi scriitor ci în ce condiții un scriitor poate deveni critic...

Ostilitatea aceasta împotriva criticului-literat vine la noi din felurite motive mărunte, dintr'o ulcerație în genere a amorului propriu literar. Scriitorii se răzbună pe critic scoțându-l din categoria lor. Dar și criticii sunt ostili, când n'au mijloace literare. Scriitorul-critic pătrunde mai repede în conștiința publică și asta împinge pe criticul-critic la o politică exclusivistă, la o glorificare a sterilității.. S'ar părea totuș că în rezerva scriitorului de a da opinii critice este un indiciu de incompatibilitate între critică și literatură. In fond e la mijloc altceva. Ori de câte ori un scriitor a încercat să facă critică (am putea aminti cazul d-lui Camil Petrescu) scriitorimea nemulțumită s'a aruncat asupra-i, organizând campanii sau tăceri. Puțini pot rezista unei astfel de intemperii morale, așa încât curând cei mai mulți renunță la activitatea critică, aducătoare de atâtea supărări, rămânând numai la aceea mai producătoare economicește de scriitori.

Urmează de aci că trebue să decretăm talentul criticilor români? Nicidecum. Cel mult am putea cerceta care dintre critici e și scriitor, însă în mod practic avem puțin material.

Iată acum cazul d-lui Mihail Dragomirescu. Teoreticește nimic nu ne îndreptățește să facem vreo rezervă asupra operei d-sale. Putea să facă un roman bun. Putem observa că, în ciuda unei poezii publicate în tinerețe, d. Mihail Dragomirescu nu vădise o viață întreagă nici un semn de înclinare artistică ci numai de ascuțime retorizantă. E într'adevăr curios cazul criticilor români care își încheie din senin opera cu un roman după ce toată viața umblaseră pe alte căi pe care îi dusese, s'ar fi părut, chiar lipsa de aptitudine literară. Dar și aci d. Ibrăileanu a dat o soluțiune încurajatoare. Chiar și cu această împrejurare agravantă, a tardivității d. Mihail Dragomirescu putea să facă un roman bun. Fapt este că în paginile d-sale nu găsim un tic abstract de origină critică și că tot ce i se poate imputa vine numai dintr'un deficit creator.

Sănducu este totuș un roman interesant (din celelalte două volume cunoaștem de prin reviste numai puține lucruri). Supărătoare dela început (spre a începe cu lucruri în totul accesorii), și curioasă la un profesor universitar, este noutatea filologică a perfectului simplu. D. Mihail Dragomirescu zice: *se apucâ, adunâ, măturâ, rugâ, sculâ* și nu prin gura altora ca să bănuim dorința de a reda o coloare dialectală. Acest fel de a se singulariza e de rea calitate. Incolo totul aleargă cuminte, fără exces de stilistică, fără pedanterie clasicizantă și cu o lăudabilă modernitate a limbii când e vorba de a se face analize exacte. Insăși materia romanului e dificilă. E chestiunea de a defini caracterul unui om din faza copilăriei. Autorul lucrează cu un material gingaș, care scapă printre mâni, cu care ușor poți cădea în lirism sau fanatism. Cine citește fără prejudecăți și animozități trebue să recunoască d-lui Dragomirescu o îndemânare pe care nu i-o bănuia.

D-sa conturează copilăria lui Sănducu în „icoane", în momente tipice vasăzică și nici nu s'ar fi putut altfel. Totul e să știi să aduni aceste momente, să le așezi într'un șir îndeajuns de des și lung ca să dai sentimentul de durată și de fenomen natural. Un aer al copilăriei, prin care se strecoară cu figura lui deosebită Sănducu, este în această carte. Vina esențială este că volumul e prea scurt (nu știm însă în ce legături se află cu celelalte) și că se pierde și așa în detalii nefolositoare, de un realism cam plat. Bunăoară ora de lecție în loc să fie desfășurată în ceeace are accidental și totuș tipic e determinată prin fazele ei oficiale, cu o obstinație agasantă.

„...intră în clasă.

Deodată se făcu tăcere.

— Ei, acum pe treabă, zise el. Voi din clasa IV-a să-mi citiți încet pe Ștefan cel Mare.

Voi din clasa III-a să-mi faceți lucrarea asta.

Și le dete o problemă de împărțire.

Voi din clasa II-a să desenați încă odată județul.

Să vedem acum ce facem cu voi, mormolocilor de clasa I-a. Astăzi avem să învățăm o poezie: „Călare pe băț, copilul sărea". Să v'o citesc eu mai întâi.

Și începu să citească melodios. Acum să vă vedem și pe voi. Andronic Grigore! Deschide cartea la pagina 29. Ia să vedem ai înțeles bine... Foarte bine. Acum citește.

Andronic, cu părul vâlvoiu și nasul sumes începu să citească cu glasul spart.

— Mai încet! îi spuse Manole.

Andronic citi mai încet cu poticniri.

— Să citească și Bălușescu Ion.

Cu glasul pițigăiat, Bălușescu citi și el poezia.

— Acum, grăi Manole, ia s'o zicem cu toții.

Băeții o spuseră de trei ori în cor împreună cu învățătorul.

— Să vedem, mai vorbi Manole, cine-o poate spune singur pe dinafară?

— Eu, domnule învățător, țipă cât îl luâ gura Moroșanu Petre.

— Haide spune:

Moroșanu spuse poezia, foarte bine,..."

Și autorul urmează cu acest proces verbal, fără nici un amănunt portretistic, fără nici o coloratură. Alteori pune în gura copiilor judecăți ale sale despre copii, discordante.

— „Sânt copil, grăi Sănducu, și vreau să mă joc și eu. Nu mă pot juca singur".

In loc să spună: „Fiind copil Sănducu vrea să se joace și el, dar nu putea singur".

Rămâi totuși cu sentimentul că în carte se pun temeliile unui destin uman, presimți un element „mistic", cum ar zice d. Dragomirescu, și asta e un lucru bun. Este de observat iarăș că autorul tratează materia în epopee, despărțind-o în cânturi nenumerotate dar subînțelese, după tipul *Hermann* și *Dorothea*. Cu alte cuvinte momentele nu se succed întâmplător, firesc, ci după un plan de defilare, prin scurte monografii. Dăm pe rând de momentul „lecției", al „jocului", al „scăldatului", al „bătăii paterne", și alte asemenea. D. Mihail Dragomirescu se desvălue cititorului ca un mare specialist în arși-

Urmare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Toscanini

Arturo Toscanini, care concertează anul acesta la Salzburg cu orchestra dela Viena, căci a refuzat să concerteze la Bayreuth, unde manifestările sunt mai mult politice decât muzicale, este exaltarea însăși a ceia ce e mai nobil într'un executant. E și un om foarte original. S'a vorbit mult despre el și faima sa este unică, dar în totdeauna se mai găsește ceva nou de adăugat.

Intr'o seară înainte de a coborî în orchestră, contrabasul de la Scala din Milan, se apropie de el cu o expresie de mare îngrijorare:

— „Maestre, vreau să vă informez că încercând instrumentul meu, după ce l-am montat, am observat că cheia lui mi bemol grav, nu funcționează. Eu nu-l pot corecta și e prea târziu să mă duc la prăvălie, ce să fac?

Toscanini tace și pare cufundat într'o adâncă reflexiune. Muzicantul îl mai întreabă odată. Nici un răspuns și pare din ce în ce mai concentrat asupra unui obiect invizibil. Muzicantul stăruie.

— „Fără îndoială, am venit la un moment nepotrivit, maestre, dar am absolută nevoie de sfatul vostru...

— „Mă scuză, răspunse Toscanini, dar tocmai pe când îmi vorbeai am parcurs în gând toată partitura D-tale. Poți fi liniștit, nu comportă nici un mi bemol grav!". O memorie care în acest mic amănunt ca și în ori care altele este fără defect. De aci vine siguranța și calmul cu care se urcă la pupitru: partituri ale unor opere întregi sunt ca fotografiate în amintirea sa și știința detaliului pe care o posedă maestrul este aproape monstruoasă.

Dar afară de autoritatea pe care i-o dă acest dar și care impune disciplina în orchestră de la primul contact, marele șef de orchestră italian este și un om de caracter.

La Paris cu orchestra Straram, ca și la Salzburg cu orchestra filarmonică din Viena, el ține sub vrajă două grupe simfonice, cele mai perfecte de pe tot vechiul continent.

Face observații peste observații, se zbate ca un demon, strigă cu o voce de falset, cântă rând pe rând toate vocile polyphoniei, până ce muzicanții prind și redau exact ceia ce vrea el

Dacă nu merge se enervează, imploră, frământă cu desperare în mâna stângă batista, cu care își șterge nădușala, se supără și-și lasă bagheta din mână.

Dar și când merge cum vrea el, ce bucurie, nădușala curge îndoit pe el, cântă cât îi ia gura, arătându-și satisfacția prin îndemnuri entuziaste în toate limbile pe care le cunoaște. E posedat și exultează.

Pentru Toscanini virtuozitatea baghetei nu există. El bate măsura cu o rectitudine exemplară, dar fără nici un fel de înflorituri din acele care au făcut să se vorbească de „concertele baghetei". Când pune pumnul în șold înseamnă că nu e nevoie să intervie altfel, când deschide larg mâna depărtând degetul cel mare înseamnă că modelează unele fraze neegale, dacă-și apasă un deget pe inimă pe când tot brațul vibrează, exprimă într'un limbagiu clar tot ceia ce trebuie să înțeleagă concertanții...

Candid, onest în gesturile sale, omul acesta mic și miop are o privire atât de imperioasă încât stăpânește o lume. El însuși însă e transfigurat și pare a se supune vrajei pe care o răspândește în jurul său. Mulțumită prestigiului său, doi din cei mai renumiți șefi de orchestră au simțit nevoia să ia parte în orchestra condusă de el. Jean Morel care a condus anul acesta orchestra Lamoureux și Charly Munch care s'a instalat la ultimul pupitru al viorilor, el care era odinioară „Konzertmeister" la Gewandhaus, în Leipzig.

El nu observă bătălia de departe, de pe vreo culme, ci merge de-avalma cu toții la izbândă. De aci vine în mare parte autoritatea și prestigiul său. E curajos, elegant și omenos, și astfel poate să-și permită a fi exigent și poruncitor.

Cei care au fost!..

Cu prilejul reluării unor piese de Robert de Flers și Francois Croisset, publicul parizian s'a arătat tot atât de impresionat ca și când le-ar fi auzit pentru prima oară. Francois de Croisset care era de față avea și el surpriza să-și redescopere piesa și să-și reinventeze vorbele de spirit și imaginile.

Un grup de prieteni își reaminteau cu duioșie de Jeanne Cheirel, moartă acum de curând și despre care Adevărul Literar a vorbit cu prilejul reapariții ei la reprezentația de la Chat Noir.

Edouard Bourdet îi lăuda curajul plin de bravură, viața caldă care clocotea în ea și pasiunea pentru profesiunea teatrală.

Victor Boucher își amintea bucuria care i-a luminat ultimele zile când tot mai nădăjduia să-și reia rolul în „Les vignes du Seigneur". Cu câteva zile înainte de a muri, redusă, prăpădită și atât de slăbită, nu se gândea decât să-și reia lucrul la teatru.

— „Oare când voi fi sănătoasă?" întreba la fiecare moment.

Când i-am spus că vom relua piesa Les vignes du Seigneur, bietul ei chip s'a luminat de bucurie. Ea care era așa de aproape de moarte nu vorbea decât de această reînviere la viață și la muncă.

Robert de Flers a scris pentru ea rolul Valentinei Bourgeon, după cum a scris pentru Lefaur, rolul lui Hubert și pentru Victor Boucher, pe acel al lui Henri Levner.

In timpul războiului Victor Boucher a servit sub ordinile lui Robert de Flers, care conducea un serviciu de informații imediate pentru familiile răniților.

Își amintea cum stăteau de vorbă după un zid. „Când se va isprăvi cu marea aventură, să îmi scrii un rol de bețivan", îi zicea actorul.

La întoarcerea după războiu pe când se juca „Le Retour" cu Jeanne Cheirel și Marthe Régnier, el zise către Boucher:

— „Știi, am găsit ideea pentru tipul d-tale de bețivan.



ROBERT DE FLERS

Și astfel a luat ființă rolul acela de bețivan fără voia lui, despre care Robert de Flers zicea, așa de simpatic: „Primul bețiv pe lume trebuie să fi fost un îndrăgostit nefericit".

Imi amintesc și eu de salutul pe care l-a adresat el Reginei Maria, când s'a arătat întâi în public după victoria de la Mărășești, la Iași:

— „Doamnă, i se adresă el, frumosul vostru păr de aur, vă face o diademă mai strălucită decât cea mai bogată diademă regală bătută în pietre scumpe". Iar regina Maria a surâs...

Nimeni nu se gândea atunci că vioiul și însuflețitul poet se va duce atât de curând. Spiritul său însă trăește tot atât de viu și plin de prospețime ca la primele reprezentații... Și astfel viața continuă...

Un personagiu dramatic unic

Albert I al Belgiei avea o adevărată patimă pentru aviație, iar la Londra nici un mijloc de transport nu-i era mai drag de cât călătoria pe imperiala dela autobus. Era și acesta un fel de a zbura peste capetele mulțimii și a-și exercita, de acolo, darurile sale de observator, căci el a fost monarhul cel mai social, dacă nu chiar socialist.

In stagiunea trecută a „Teatrului Majestății Sale", dacă acest mare om ar fi trăit încă, ar fi avut una din priveliștele cele mai interesante de pe imperială autobusului. In Haymarket nu putea străbate un ac, soseaua era blocată de caretele „ecarlate", iar pe trotuar „candidații la spectacol" ședeau liniștiți pe scaune pliante, de dimineață, așteptându-și rândul la bilete. Prețurile acestor fotolii improvizate care erau șase penny dimineața, trebue să se fi urcat către seară la sume fabuloase, de către cei ce făceau primă din revânzare.

Marea premieră din acea seară era unul din evenimentele cele mai așteptate, căci ilustrul actor, George Robey, trebuia să joace rolul lui sir John Falstaff, în partea întâi, din Henry IV. Partenerii săi erau dintre cei mai renumiți, ca John Drinkwater, care este adevăratul Sacha Guitry englez, și lady Tree, care aducea, într'un personagiu epizodic, contribuția uneia din cele mai glorioase tradiții la această distribuție teatrală.

In Londra este obiceiul să se înceapă reprezentația cu un concert de orchestră, pe care desigur nimeni nu-l asculta. In sara aceia însă era păcat că nu era ascultat, pentru că accentele armonioase ale ariilor elisabethane, erau o atmosferă foarte potrivită piesei ce avea să se joace. Partea întâi a piesei Henry IV, nu este propriu zis tragică, pentru că personagiul proeminent, Falstaff, e comic și numai comic de la început până la sfârșit. Astfel l-a înțeles și l-a interpretat George Robey, el însuși. Pe scenele moderne. Falstaff e cunoscut mai mult din literatură, unde, de altfel reprezintă, la începutul secolului al XVIII-lea (1715), mai tot ce se cunoaștea în Franța despre Shakespeare, bine înțeles cu douăzeci de ani înainte de „Pentru și Contra" a abatelui Prévost și de „Lettres Anglaises" a lui Voltaire.

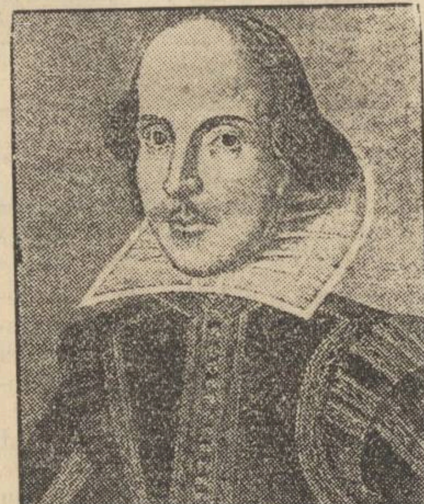
Falstaff, în interpretarea lui Robey, este un gentilom voluminos, „adevărată colină de carne", dar nu „un clown", ci mai de grabă un personagiu burlesc ca acela din „Commedia dell' Arte" italiană. Laș, fricos, lăudăros, bețiv, mucratic și tâlhar, din fire, el pare predestinat a fi astfel printr'o fatalitate ineluctabilă. Falstaff îmbă-



SACHA GUITRY

trânește, și-a stricat viața, dar rămâne, fără griji și vesel, atât de vesel, zice un critic englez, că-ți năvălesc suspinele în gât, ascultându-l. El e tovarășul cu care petreci, dar îl renegi, prietenul pe care te rușinezi a-l recunoaște în public. Dar Shakespeare îi scoate la lumină adevăratul suflet, într'o scenă cu adevărat genială. Bătrânul gentilmon nerușinat, cocoțat pe o masă din cârciumă, face pe Regele Angliei, dojenindu-și moștenitorul. In această dojană bețivul bătrân și nerușinat, știe să se împodobească cu un prestigiu în adevăr regal. El găsește adevărate comori sufletești pentru tânărul prinț vinovat: e plin de indulgență, generos și mărinimos, devine un adevărat Prinț al tineretului, fratele mai mare al Prințului de Hol.

Robey l-a interpretat cu un prodigios talent, scoțând în relief sub aparența bufonă, tragicul ascuns al caracterului adevărat.



SHAKESPEARE

In teatrul regal din Londra, cu atmosfera și asistența strălucită din sală și actorii de pe scenă, spectacolul de sigur a fost unic. El merita toate sacrificiile, mai ales că din prisosul lor cine știe câte guri flămânde vor fi fost hrănite.

Revoluția și nudismul sau recunoașterea drepturilor corpului

Poate că primele manifestări ale nudismului nu au fost propriu zis de cât urmarea marei sărăcii cauzată de războiu. Teoria, proclamarea unei morale în legătură cu aceste manifestări, nu au venit de cât pe urmă, ca o justificare a gestului născut din mizerie și lipsă. Oamenii, femei și bărbați, cutreerau regiuni întinse goi sau în mare parte goi, mai întâi, pentru că nu aveau cu ce se acoperi. Simțimântul pudoarei a pierit încetul cu încetul. Aceasta a făcut să se nască o concepție nouă în ethică, care, în Rusia Sovietică revoluționară, avea cu totul alt înțeles de cât în mișcările nudiste din Europa.

Benjamin Goriély, într'un articol din „Nouvelles Litt", citează două exemple pentru a ilustra diferența dintre aceste două ethice. Pe când autorul, îndată după războiu, căuta să se urce într'un tramway, de care oamenii se agățau ca niște roiuri și printre care era cu neputință să străbați de cât cu puterea pumnilor și a loviturilor, apăru o femee în costumul Evei. Lumea înlemnită de mirare văzând, în plin oraș, o persoană goală, goluță, s'a dat în lături și Eva modernă și-a găsit un loc în tramway. Acolo, a început să se uite în modul cel mai firesc și mai liniștit în jurul ei, pe când toate privirile se îndreptau spre corpul gol, care nu purta de cât un petec roșu, pe piept, cu inscripția „jos pudoarea".

In Rusia s'a format o organizație, cu aceiași deviză, încă din 1918, dar cu scopul precis de a lupta împotriva moralei burgheze.

Nici un membru al său nu purta încă uniforma ligii, adică costumul Evei și al lui Adam. Dar în primăvară trupe de oameni cu totul goi, defilau în ordine, pe străzile capitalei cu pancarte pe care se scria „jos ipocrizia", „trăiască noua morală".

Mișcarea nudistă însă nu s'a propagat în orașe, a progresat la țară, căci acolo lipsa textilelor mărea pe fiecare zi lipsa îmbrăcămintei. Se vorbea chiar, în bătae de joc de paradisul sovietic, în care oamenii, în costumul primei perechi umane, mâncau mere, pentru că altă nu aveau ce, iar mere se făcuseră foarte multe în timpul acela.

Ceia ce caracterizează concepția nudistă sovietică e faptul, că pe când nudismul era admis ca o morală sănătoasă în viață, el era cu totul izgonit de pe scenele exhibiționiste, în care se prezinta corpul cu scop scabros și pornografic. Reprezentația celebrului „Pan" a marcat o etapă însemnată în acest senz. Pentru întâia oară regisorul a înlăturat bariera între scenă și sala de spectacol, dând o împărăție nețermurită lui Pan. „Eram în rangul întâi", povestește Goriély. „Actori și actrițe dansau. Ii priveam executând figuri primejdioase în sală și deodată actorii se amestecară cu publicul. Privirea mea începu a urmări jocul dănțuitorilor printre spectatori și prin loje. Pe neașteptate văzui la picioarele mele o femee goală, întinsă la pământ ca o sălbăticiune. Mai departe alta. Mă simții jenat și când, după ce m'am obișnuit, mă întorsei să mă uit în sală, la spatele meu, ședea stană de piatră, gardistul în kakt, din „garda roșie".

Suntem departe de costumul pitoresc, dar complicat al țărancelor ruse, care le învăluia și prefăcea în niște pachete, ce ascundeau cu totul înfățișarea fizică a femeilor. Departe de vremea când Léon Tolstoi povestește în „Diavolul" cum i-a fost de ajuns unui bărbat să zărească „pulpa" unei femei, ca să-și piardă capul. Aceasta însă nu însamnă că dragostea și-a pierdut poezia. Erotismul singur și-a schimbat mijloacele de ațâțare. La poeții simboliști, stimulentul era taina, pudoarea, femeile lor erau necunoscute, „carnea devenea umbră și corpul vis". Emanciparea corpului este o cucerire treptată a vremurilor noastre. Primele manifestări au fost prea extremiste, dar treptat mișcarea s'a ordonat și s'a moderat, după cerințele unei morale și a unei estetice mai controlată și mai stăpânită, în sporturi și atletism, al căror nudism, în lumina soarelui, ne dă impresia pură a unei tinereți robuste și sănătoase.

Acesta e senzul nudismului creat de mișcarea tineretului din lumea întreagă, elanul împotriva prejudecății vestimentare, garanția unei alte revoluții liberatoare.

Gazeta medicală

Starea sanitară a țării de Dr. D. Pașcanu. — Anuria sau încetarea urinei. — O școală pentru copiii slabi de minte. — Inițierile în domeniul sexual. — Cochetăria, minciuna dragostei. — Ce e nou: Măsuri împotriva criminalilor; Recititele de dr. S. Goligorschi. Despre zonă și varicelă. — Inălțimea oamenilor din diferite țări. — Sfaturi pentru păstrarea frumuseții de docent dr. A. Voina. — Băile de aier și cura de soare. — Un istoric al sporturilor. — Consultații medicale și grafologice.

Poșta redacției

Manuscrisele de mai jos, indicate subt inițialele autorilor, nu se pot publica — neîndeplinind condițiunile:

Giurgiu: M. P.
Montreal: L. T.
Dorohoi: V. D.
Sibiu: P. C.
Chilia Nouă: N. P.
Roman: V. G.
Adjud-Putna: I. V.
Cerna: I. Gh. I.
București: G. V.; G. T.; I. A.; M. I.-Jo.; I. C.; Gr. T.; L.; G. O.; A. Z.; L. G.; Aad; M. E.; V. M.; H. Or.; I. V.; P. P.; F. C.; I. D.; A. T.; O. A.; D. G.; Nela Hrys; B. I. N.; Fl. W.; S. Răur; N. E.; C. T.; M. Pet.
Focșani: A. B. V.; R. M.
Iași: Aurelias; C. F.; M. P. G. S.; I. St.; A. L.
Ploești: elev I. C.; elev S. M.; M. S.; R. St.
Tg. Frumos: D. V.
Timișoara: S. D.
Constanța: M. R.; Icodor.
Sft. Gheorghe: N. M.
Cernăuți: G. E.; M. C. V.
Com. Azuga Jud. Prahova: Castor Scurtu.
Piatra Neamț: S. D.
Slănic Prahova: D. G.
Bacău: Irma G.
Prahova: E. M. C.
Craiova: Nile.
Bârlad: G. Pal.
Cluj: Dr. Sl. Odorhei; C. A. C.
Caracal: Av. D. R. P.
Satu Mare: Freamătu de Codru.
Dorohoi-Zvoriștea-Șerbănești: elev I. B.
Plenița Jud. Dolj: V. Delacar.
Călimănești: G. Ad.
Buzău: F. Iord.
Brăila: C. Ch.
Brașov: Al. V.
Jimlăul-de-Sus: Edi.



Soția boxeurului. — Vai! sărăcuțu de tine, iar te-ai lăsat bătut?
— Nu,... din fericire, de data asta am învins!...

ce, specialitate pe care desigur iarăși nimeni nu i-o bănuia:

„Tănase doborî afară din perghel un arșic și unul rămase pe linie și-l puseră la loc. In schimb ichiul lui Tănase trecu la doi stânjeni dincolo de arșice. Acum începură să dea de unde le căzuseră ichiurile, înapoi. Cel mai depărtat era ichiul lui Tănase și el avu partea să dea în arșice, cel dintâi. Și astfel mai doborî încă un arșic, tocmai pe cel care căzuse pe perghel. Apoi veni rândul lui Tomuleț, care dete pe de lături, dar Alexandru Auraru svântă aripa dreaptă, care rămăsese în picioare. Mai rămăsese acum nedoborîte două arșice, una în stânga și alta în dreapta. Sănducu dete în cele două, dar doborî numai una. Și astfel Mitică putu și el să dea jos pe cealaltă".

Romanul mai este interesant și pentru partea de documentare cu privire la viața unui sat din câmpia dunăreană în preajma războiului dela 1877. In orice caz pentru determinarea personalității d-lui Mihail Dragomirescu va rămâne un izvor esențial.

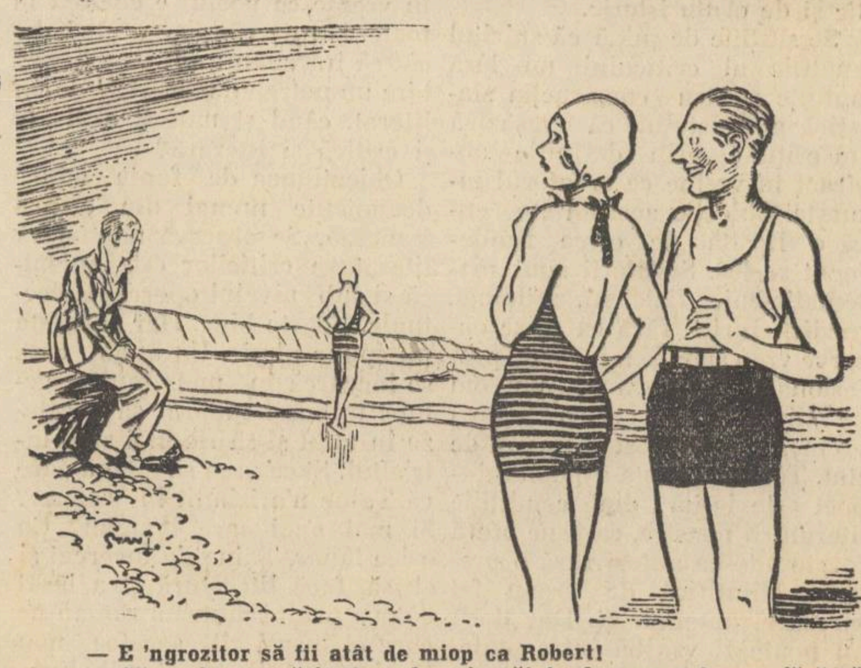
G. CĂLINESCU

a apărut
foc în hanul cu tei
roman de i. peltz
editura „adevărul" — 2 volume — lei 100

— Te-ai mărita cu un bărbat numai pentru averea lui.
— Nici prin gând! Vreau însă ca soțul meu să fie totdeauna bine dispus... și asta nu s'ar putea întâmpla decât dac'ar fi foarte bogat!..



— Ar trebui să li se interzică femeilor să apară în maillto-uri!
— Firește! dar d-na B. a fost amendată pentrucă n'avea!..



— E 'ngrozitor să fii atât de miop ca Robert!
— Săracu! a urmărit timp de o jumătate de ceas o femee, fără să bage de seamă că-i nevastă-sa!..

Atelierele „Adevărul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 767
Duminică 18 August 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Viaţa, personalitatea şi opera lui Mihail Sadoveanu

I

Mihail Sadoveanu s'a născut în ziua de 5 Noembrie 1880, într'o casă bătrânească din orăşelul Paşcani. Zodiacul a dat chezăşie că băiatul sosit pe lume ţine putere şi mânie dela Săgetător; iar dela soare — sub ale cărui auspicii s'a născut — e dăruit cu noroc şi lumină bogată.

Tatăl său, Alexandru Sadoveanu , de origină oltenească, (Sadova e o localitate în Oltenia), profesa avocatura. Om falnic, c'o barbă blondă respectabilă, cuconu Alecu — cum îi spuneau toţi — era o fire veselă şi bonomă, plăcându-i petrecerile cu mâncare îmbelşugată, vin şi lăutari. In scrierile de mai târziu ale fiului său, acest „cuconu Alecu" a apărut de multe ori, ca tip de boernaş din provincie.

Mama sa, Profira, născută Ursachi, era fiică de răzeşi dela Verşeni şi strănepoată de baciu dela stânele din nordul Moldovei. Femee fără cultură, însă de o rară pătrundere şi sensibilitate sufletească, i-a trecut lui Mihai, cel dintâi copil al ei, tot ce avea mai bun moştenit dela străbuni.

Pe mama lui, căreia i-a păstrat şi chipul, scriitorul a divinizat-o. Intre „cele mai vechi amintiri", strânse anul acesta în volum, sunt câteva bucăţi cari au fixat duioşia primilor ani petrecuţi lângă fustele mamei: Otrava, Părul din grădina bunicilor, Băieţelul, Cuţitaşul.

A crescut în voe, necontrolat de tatăl său, care era foarte ocupat cu ale sale, în târguşorul locuit de Evrei, meşteri străini şi lucrători români. Multe din întâmplările şi figurile caracteristice ale orăşelului au apărut apoi în nuvele sau romane: Orbul, Ioan Ursu, Floare ofilită; iar Siretul la care se închina zilnic — ca la un zeu — e unul dintre personagiile cele mai impresionante în operele scriitorului: Venea o moară pe Siret, Apariţie, Şcoala vieţii, Hanu Ancuţei.

După cele patru clase primare făcute cu învăţătorul Busuioc — pe care l-a descris mai târziu sub numele de d Trandafir — Mihai e silit să părăsească casa părintească şi să plece în gazdă la Folticeni, ca să continue învăţătura la gimnaziul „Alecu Donici". Aici îşi găseşte îndată prieteni, cu care cutreeră împrejurimile Folticeniului, organizând jocuri cu haiduci şi poteraşi, în care el e totdeauna Codreanu, Jianu ori alt erou de baladă. Elev bun, dar adesea nedisciplinat, i se întâmplă câteodată să aibă conflicte cu direcţia, din care însă d. Stino—conducătorul gimnaziului — îl scoate cu obraz curat: căci el descoperă în Sadoveanu inteligenţa, dreptatea şi puterea, şi-şi explică aşa cum trebue escapadele copilăreşti la Rădăşeni, ori prin huciurile Oprişenilor.

In epoca aceasta, scriitorul primeşte o lovitură crâncenă: îi moare mama. Se afla în oraş, când i s'a adus vestea: a pornit ca un nebun, pe jos, cu capul gol, alergând să-şi mai vadă o dată mama înainte de plecare. A ajuns după înmormântare. In Şoimii, Alexandru Potcoavă aleargă la fel, la groapa Ilincăi.

Apoi în Iaşi, la „Liceul Naţional", începe un alt episod al vieţii. La Folticeni scria poveşti cu haiduci, pe care le ilustra singur, făcând concurenţă librarului Iancu Reis; acum începe a alcătui poezii şi nuvele, pe care le ceteşte prietenilor. Elev eminent, distingându-se cu deosebire la istorie şi limbi, e apreciat de d. Burlă, directorul liceului. Caracterul scriitorului e aproape complet format: serios şi demn, netemându-se să spună, când crede, adevărul, el are dese conflicte cu camarazii şi cu profesorii, dar ese întotdeauna cu dreptatea de partea lui.

In perioada aceasta a scris Tragediile Galatei, versuri în metru antic, poem care n'a văzut lumina tiparului, şi prima nuvelă „O domnişoară bine crescută" — publicată în „Revista Nouă" la 1897, — nuvelă care apare mai târziu refăcută, cu titlul „Luna".

In 1899, începe să colaboreze la „Pagini literare", sub pseudonimul M. S. Cobuz.

Se afla un suflet, la Folticeni, care ştia să-l asculte şi să-l priceapă mai bine decât oricine, Ecaterina Bâlu, fiică de modest funcţionar, care-i devine cel mai bun prieten. Din această legătură se încheagă o căsătorie în 1901, binecuvântată, în anii următori, cu mulţi copii sănătoşi, băeţi şi fete.

După un scurt popas la Folticeni, Sadoveanu se stabileşte la Bucureşti. Funcţionar la Ministerul Instrucţiunii, dela 1904 la 1906, el scrie mult, aşa cum îl îndeamnă temperamentul şi greutăţile vieţii. Tot acum colaborează la „Semănătorul". Inclinările talentului său se potriveau de minune cu lozinca acestei reviste, condusă de N. Iorga.

Acum apar primele lui volume de nuvele şi romane: Povestiri (1904), Şoimii (1904), Dureri înăbuşite (1904), Povestiri din războiu (1906), Crâşma lui moş-Precu (1905), Floare ofilită (1905), Povestiri de sărbători (1906), Amintirile căprarului Gheorghiţă (1906), Mormântul unui copil (1906).

Dar viaţa de birocrat şi neliniştea Capitalei îl alungă din Bucureşti. Se întoarce la Folticeni, în 1906 şi aici va rămânea până după războiul mondial, în 1918.

După răscoala din 1907, Spiru Haret îl numeşte Inspector al Cercurilor Culturale. In această calitate, cutreeră ţara în lung şi'n lat, adunând impersii şi material.

Acum apar: Vremuri de bejenie (1907), La noi în Viişoara (1907), Insemnările lui Neculai Manea (1907), O istorie de demult (1908), Duduia Margareta (1908), Oameni şi locuri (1908), Cântecul amintirii (1909), Povestiri de sară (1910), Apa morţilor (1911). Un instigator (1911), Bordeenii (1912), Neamul Şoimăreştilor (1915).



ŞTEFAN DIMITRESCU — Portretul d-lui Mihail Sadoveanu

Intre timp, Sadoveanu îşi clădeşte o casă gospodărească într'o livadă dela marginea oraşului şi aici îşi zămisleşte scrierile, în răstimpurile de linişte; căci greutăţile familiare îl silesc să primească direcţia Teatrului Naţional din Iaşi, în 1910.



La Folticeni, în primii ani de căsătorie

Ia parte la campania contra Bulgarilor, în 1913. Din această aventură ies volumele : Privelişti dobrogene (1914), 44 de zile în Bulgaria (1916) şi mai târziu Războiul Balcanic.

Din 1906 a intrat în cenaclul „Vieţii Româneşti", dela Iaşi, unde a rămas colaborator credincios ani dearândul.

In timpul războiului mondial, Sadoveanu e trimis pe front. E rechemat însă, îndată, ca să ia conducerea ziarului „România". File sângerate (1917), Strada Lăpuşneanu (1921) şi Trenul Fantomă (1931) ilustrează cele văzute în timpurile acelea de crâncenă cumpănă.

In 1918, copiii având nevoe să urmeze la liceu şi universitate, Sadoveanu revine la Iaşi, unde îşi cumpără o casă în dealul Copoului. E vechea reşedinţă a lui Mihail Cogălniceanu. Aici se stabileşte, alcătuindu-şi o viaţă patriarhală, lângă cei nouă copii şi lângă credincioasa lui tovarăşă, cucoana Catincuţa. După cum spune, aici va rămânea până la sfârşitul vieţii legat de Iaşul care i-a devenit al doilea târg natal şi adevăratul cuib sufletesc.

Operele de maturitate le scrie acum: Frunza'n furtună (1920), In amintirea lui Creangă (1920), Umbre (1920), Orhei şi Soroca (1921), Lacrimile Iromonahului Veniamin (1921), Cocostârcul albastru (1921), Ţi-aduci aminte (1923), Oameni din lună (1924), Venea o moară pe Siret (1926), Dumbrava minunată (1926), Ţara de dincolo de Negură (1926), Demonul tinereţii (1928), Impărăţia apelor (1927), **Sfintele Amintiri** (1926), Spre Emaus (1927), Pildele lui cuconu Vichentie, Olanda (1928), Hanu Ancuţei (1928), Depărtări, Zodia cancerului (1928), O întâmplare ciudată, Baltagul (1930), Măria-Sa Puiul pădurii (1931), Nunta Domniţei Ruxanda (1932), Uvar (1932), Locul unde nu s'a întâmplat nimic (1933), Creanga de aur (1933), Viaţa lui Ştefan cel Mare (1934), Aventurile Şahului (1934), Nopţi de Sânzâene (1934), Cele mai vechi amintiri (1935), Fraţii Jderi (1935). Iar în pregătire are al doilea volum al Fraţilor Jderi, care se va numi Pârăul Alb, precum şi Paştele Blajinilor; amândouă anunţate pentru sezonul de toamnă.

Impreună cu confraţii lui ieşeni, Sadoveanu scoate Insemnări literare şi Lumea-Bazar, îndată după războiul mondial.

I se dau demnităţi: Membru al Academiei, în 1923, deputat, senator şi Preşedinte al Senatului în 1932; dar el rămâne cât poate mai retras, departe de frământările sociale şi de viaţa politică.

In liniştea dela Copou, în grădina-i îngrijită şi orânduită după planurile lui, Sadoveanu scrie şi va mai scrie încă multe minunate bijuterii, pentru desfătarea noastră a tuturora.

Patriarhul Sadoveanu

Dimineaţă de vară, la ora şase. Din casa cu turn patrat, în dealul Copoului, a ieşit Sadoveanu. Are pe umeri o pelerină italienească, în falduri multe; pe cap — o beretă. In jurul casei e linişte, soarele limpede scaldă livada şi ograda în ape de cristal. Statura impunătoare a scriitorului stă o clipă în faţa luminii răsăritului, ţinând umbră: uriaşul confruntând soarele. Apoi, cu paşi agle, se îndreaptă spre grădină.

Işi cercetează domeniile. Grădina, care face parte dintr'un vechiu parc aranjat după moda englezească, se coboară acum în vale cu mulţi pomi roditori, sădiţi de scriitor. Caişi, pruni, cireşi, peri, meri, gutui, cresc sănătos, sub privigherea stăpânului. Mai la o parte, ferită de vânturi, o mică stupărie. Lângă ea, un lan de hrişcă, pentru hrana harnicelor albine. Mai departe, expusă la soarele sudului, o viişoară, frumos lucrată, pentru trebuinţele pivniţei,. In spre stradă, straturi îngrijite, trase la linie, cu tot felul de zarzavaturi. Cişmea, căzi cu apă, în mijlocul grădinii de legume. Lângă ogradă, în stânga, parcuri pentru pasări de rasă şi clădiri acoperite cu stuh. Găini albe şi roşii se îngrămădesc în strugure spre omul din ogradă care le distribue prima masă a zilei. Fac un scandal grozav.

Sadoveanu s'a oprit la gardul de sârmă.

— Ticăloşilor!, — strigă el cocoşilor obraznici, care cântă ascuţit.

— Sărut mâna, cucoane Mihai!, — râde argatul.

Pelerina amplă a trecut la un cais şi-i cercetează roadele. Ia o poamă şi-o gustă. Trece şi la pere, să vadă de nu dau în pârg. Mai au puţin. Prunele sunt şi ele aproape coapte.

In vale, o bucată de pădure a rămas, cu alei şi lilieci. Desişurile, în care albăstresc primăvara viorelele şi toporaşii, coboară pe o pantă repede, spre şoseaua Sculenilor. In marginea proprietăţii, un şir de salcâmi păzesc hotarul.

Dar stăpânul locului n'a coborît până acolo.

S'a întors spre casă şi s'a îndreptat spre un pavilion c'un cerdac lat de lemn. Acolo, s'a aşezat la o măsuţă de paie, unde are tabla de şah. Aşează figurile şi stă câteva minute încruntat, asupra unei probleme importante. Dar nu multă vreme. Indată, răstoarnă piesele şi se ridică iar în picioare. Tăcere. Nimeni dintre cei ai casei nu s'au sculat încă.

Tiranul nu mai poate răbda. Se urcă în balconul casei şi bate la geam.

— Nu vă sculaţi? E-o minune de vreme afară!

Tamburinează cu degetele în fereastră. Obrazul cucoanei Catincuţa se arată îndată, încununat de păr argintiu:

— Vrai un ceaiu de teiu, tată? Uite, îţi aduc eu unul îndată.

— Să mi-l aducă una dintre fete, nu mata, spuse stăpânul.

■

Cuconu Mihai şi cucoana Catincuţa stau la masa din balconul de lemn şi beau ceaiul de leac. Dumnealui explică o reţetă complicată, scoasă din „Laurousse ménager".

— Drept aşa s'o faci mata. Şi mai ales să pui verdeaţă multă.

Cuconul Mihai se pricepe minunat la gătit. Obişnuit, mănâncă lucruri simple şi ţine regim. Astăzi însă, e ziua în care a hotărît să mănânce de toate.

— Neculai, ai cumpărat meiu tătărăsc? Astăzi facem mămăliguţă de „malaiu", să vedem cum o ieşi.

Apoi, vine rândul treburilor gospodăreşti. Dacă s'a văpsit bine uşa beciului. Dacă a isprăvit lemnarul poarta de din faţă. Dacă s'a plivit cutare strat.

Toate să se facă cu rânduială.

Iată-l acuma, la un mestecănaş, de curând sădit. Il cercetează cu grijă.

— Neculai, iar n'aţi udat copăcelul. Are să se usuce, săracul.

— Iaca, vin acuma cu stropitoarea, — se grăbeşte omul.

Mesteacănul are frunzuliţele ofilite. Pământul din jurul lui e bătătorit şi uscat.

Scriitorul s'a hotărît deodată. Şi-a suflecat mânicile cămăşii, a luat o săpăligă şi iată-l săpând la rădăcina mestecănaşului.

— Da' ce faceţi, cuconaşule! Lăsaţi pe mine!

Omul din ogradă se ruşinează c'a ajuns boierul să sape.

— Caută-ţi de treabă, Neculai, — zice stăpânul. — Am eu plăcere să fac asta.

Servitorul dă din cap, îndoelnic, minunându-se de ce gust le mai vine boerilor.

Astfel se scurge ziua, într'o tihnă cu adevărat patriarhală, în casa cu turnul pătrat, din dealul Copoului.

Cum apare străinilor

Incă din liceu, când umbla cu curaua la dânsul ca să pedepsească pe obraznici şi vinovaţi, Sadoveanu avea aceeaşi înfăţişare impunătoare şi autoritară. Capul mare, leonic, privirea tare, albastră, sub sprâncenele uşor încruntate. Statură uriaşă, care domină. Şi mai ales ceva, în felul de-a vorbi şi mai ales de-a tăcea, care îngheaţă.

Uneori şi oamenilor în vârstă li se întâmplă să se simtă intimidaţi faţă de el. Tinerii mărturisesc că, sub privirea lui inchizitorială, ar dori să se deschidă pământul şi să-i înghită.

Un cunoscut profesor dela Cluj invitase pe Sadoveanu la el acasă. Vroia să-i prezinte pe fiica lui, tânără scriitoare, cu care se mândrea.

MIHAIL SADOVEANU la 20 ani

— Să vezi, domnule Sadoveanu, ce spirituală şi nostimă e. Toţi cei care o cunosc se tem de limba ei sarcastică şi muşcătoare. Nimic n'o intimidează.

Scriitorul devenise curios.

In sfârşit, eroina apare. Dar dela primii paşi se opreşte, nehotărîtă.

— Mihail Sadoveanu, marele scriitor, cu care doreai atât de mult să stai de vorbă şi să discuţi.

Duduia întinde o mână timidă. Apoi, într'o tăcere stânjenitoare se aşează la masă. Tot timpul dejunului n'a spus decât da şi nu şi a privit în farfurie. Zadarnic căuta, dezolat, tatăl ei s'o anime, s'o facă să vorbească, să arate ce poate. Obiectul cu care dorea să se fălească rămăsese mut sub privirea închisă şi cercetătoare a mosafirului.

Camelia Nădejde — Lucia Mantu în publicistică — mărturiseşte, deasemeni, că a rămas fără graiu, când s'a găsit întâia oară faţă în faţă cu scriitorul.

O doamnă, foarte gătită, obişnuită să i se facă curte iar ea să râdă şi să învârtă ochii, s'a găsit la un moment dat într'acelaş salon cu scriitorul. Contrar aş-

(Continuare în pag. II-a)

teptărilor, nimeni n'o lua în samă. Cât despre Sadoveanu, înconjurat de mosafiri, discuta ceva serios, în contradictoriu.

Doamna a tras la o parte pe gazdă și i-a șoptit la ureche, cu ochi speriați:

— Dragă Alice, de ce-o fi oare atât de supărat d. Sadoveanu ?

Demnitatea și simțul respectului uman

Niciodată n'a suferit să i se facă vreun afront. Incă de pe băncile liceului, nu permitea nici unui camarad să-i spue o vorbă ne-la-locul ei. Când unul, odată, i-a spus „ce ești prost?" a primit o corecție sdravănă din parte-i.

Chiar față de mai marii lui nu suferea o nedreptate, ori o lipsă de respect:

La limba franceză apăruse odată ca suplinitor un june cu pretenții — sosit proaspăt dela Paris. Intră în clasă, nu dădu bună-ziua, cum făceau ceilalți profesori mai bătrâni și se răsturnă în scaun, punând picioarele sus, pe catedră.

Sadoveanu a sărit ars:

— Domnule suplinitor, aveți bunătatea și dați jos picioarele de pe catedră. Aici nu-i nici local de petrecere și nici nu sunteți la dv. acasă.

Tânărul filfison a ridicat capul, sufocat de-atâta îndrăzneală:

— Cum îți permiți, d-ta, să-mi faci mie observație? Eu fac ce vreau și țin picioarele cum poftesc. Mă poți opri?

— Da, vă opresc, — a spus Sadoveanu, alb la față. — Sunteți în fața a douăzeci de tineri, aproape de aceeași vârstă cu d-voastră și cărora trebue să le dați respectul cuvenit.

Suplinitorul a râs cu impertinență și l-a întrebat cum îl cheamă. Apoi a dat cazul în conferință. D. Burlă, director foarte serios, dar drept și înțelegător, a dat dreptate lui Sadoveanu și-a spus tânărului cu fumuri să-și țină altădată picioarele pe podea.

Trebue însă, să adăogăm, spre cinstea junelui ce studiase în străinătate și care aparținea înaltei aristocrații, că în lecția următoare, când — imboldit de ură — l-a pus pe Sadoveanu să traducă din „Le cid" și când acesta i-a spus în versuri armonioase tălmăcirea românească a lecției, l-a felicitat plin de admirație și și-a uitat supărarea.

Mai târziu, pe când scriitorul era director al Teatrului Național din Iași, un gazetar îndrăzneț, discutând în contradictoriu și-a permis să fie obraznic. In lipsă de argument, i-a spus lui Sadoveanu, o dobitocie.

De exemplu:

— Parcă tu te pricepi mai bine?...

Sau cam așa ceva.

Uriașul s'a uitat la el fix și-a făcut un pas. Gazetarul s'a dat înapoi. Sadoveanu a mai făcut un pas. Gazetarul s'a dat cu doi pași înapoi. Cuprins apoi deodată de panică în fața tăcerii crispate ce înainta spre dânsul, a întors deodată spatele-i mititel și-a luat-o la fugă, pe culoarele teatrului. Sadoveanu venea după dânsul. Gazetarul fugea cu disperare. Cu toate că uriaș, urmăritorul era sprinten și stătea gata-gata să pue mâna pe dânsul. Situația era disperată. Dacă îl ajungea, îl făcea fărâme. Cine l-a pus să nu-și țină gura. Cu oameni de-aceștia fioroși, nu-i de glumit! N'are să mai facă niciodată așa.

— Iartă-mă, te rog, iartă-mă, d-le Sadoveanu!, — a căzut el în genunchi, oprindu-se din fugă, într'un fundac de culoar.

In fața uriașului, piticul se lipise de pământ, îmblânzit.

A râs mult, după aceea,, Sadoveanu. Fusese prea comic și-l iertase pe imprudentul gazetar.

Cinstea și conștiința

Mihail Sadoveanu e de o cinste și o conștiință ireproșabilă. Fiind el așa, cere și dela cei cu care vine în contact acelaș lucru. Pentru dânsul, un om care i-a dat prilejul să constate că ar fi capabil de o necinste, nu mai există. Nu-i mai întinde niciodată mâna.

Așa s'a întâmplat cu ani în urmă, cu o rudă a lui îndepărtată.

Venise vorba de criză și de traiul care devenise din zi în zi tot mai greu. Ruda, persoană cu părul alb, invidia pe cei care adună bogății, în dauna tezaurului public.

— Bine fac, — a spus el, hotărît. — Asta dovedește că sunt deștepți.

— Cum?, — a replicat Sadoveanu, — d-ta ai face la fel dacă ai avea prilejul?

— Firește, — a răspuns ruda cea deșteaptă. — Doar nu sunt prost!

La această afirmație, scriitorul i-a întors spatele, cu câteva cuvinte de înfierare pentru o astfel de morală și nu i-a mai vorbit niciodată.

Adesea, Sadoveanu repetă pe de rost povestea lui Rousseau, cu Chinezul cel bătrân, putred de bogat, pe care ai putea să-l suprimi într'o clipă și nimeni n'ar afla vreodată. Problema asta de conștiință e pentru dânsul verificarea onestității și-a omeniei.

■

Un Rădășan vine la livada lui din Folticeni:

—Aș vrea, cucoane Mihai, să-mi vinzi merele, cu douăzeci și cinci de bani kilogramul.

Casa dela Copou

— Bine. Vină și le culege.

După cules:

— Cucoane Mihai, lasă-mă, te rog, să le țin câteva zile în magazia dumitale. Nu le pot lua acuma.

— Bine, Toadere, cu toate că nu ne-a fost învoiala așa. Dar să știi că le iai așa cum le pui.

După câteva zile, la cântărit:

— Eu, cucoane, pe cele care s'au stricat, nu le pun la socoteală. Ce, am să plătesc lucru putred?

— Ascultă, Toadere, ți-am dat merele cu douăzeci și cinci de bani, cu toate că fac mai mult. Ți le-am ținut în magazie, cu toate că nu ne-a fost tocmeala. Și acum îndrăznești să spui că sunt eu de vină de merele care s'au stricat între timp? Ia imediat fructele, plătește-le și să nu te mai văd niciodată la mine în grădină.

La un boer atât de cumsecade, pe care poți să-l joci pe degete cum poftești, Toader Curcă a venit iar, la anul:

— Cucoane Mihăiță, vinde-mi mie merele — !

— Cu oameni de felul d-tale eu nu mai vreau să am de-aface — i-a răspuns liniștit, dar stâncă, scriitorul. Nu mai ai ce căuta la mine.

Câr, mâr, vine iar în primăvară, vine iar peste un an, peste doi. „Sărut mâna, iertați-mă"... Degeaba. Niciodată Rădășanul n'a mai cumpărat un măr dela cuconu' Mihai cel blajin.

Scrupulozitate exclusivă

Când a primit demnitatea de Președinte al Senatului, era asaltat de sumedenie de solicitanți, după obiceiu.

O rudă apropiată s'a grăbit să se înfățișeze:

— Dragă Mihai, sunt sigur că mi-ai rezervat un loc rentabil. De când aștept să vii la putere!

— Nu ți-am rezervat nici un loc și nici nu pot să fac nimic pentru tine.

— Bine, frate, dar suntem rude. Ai uitat?

— Tocmai de aceea, — i-a răspuns scriitorul.

Ruda însă n'a priceput.

Voință și virtute

La Jockey-Club, în Iași, unde Sadoveanu e membru. După zece sara. Se joacă bridge, poker, șah. Se discută.

— Cucoane Mihai, am o surpriză pentru mata, — spune un magistrat — să-i zicem Jenică Ciurea — om trecut de șaizeci de ani. — Ceva care are să-ți facă mare plăcere.

— Da' nouă nu ne faci surpriză, cucoane Jenică?, sar ceilalți, curioși.

— Ba da. Dar mai cu seamă lui cuconu Mihai Sadoveanu cred eu c'are să-i placă cel mai mult.

Se apleacă la urechea omului de serviciu și-i șoptește la ureche. Apoi își freacă palmele uscate, cu satisfacție.

Toți sunt curioși.

După cinci minute se deschide ușa și-și face loc un om, purtând o oală imensă, acoperită bine cu capac. Și-afară de asta, încă o tigae, tot atât de mută.

Toți exclamă. Se reped să vadă ce-i. Cuconu Jenică e încântat și privește cu coada ochiului la Sadoveanu. Acesta nu s'a clintit dela locul lui.

— Sărmăluțe, cucoane Mihai. Și mămăliguță fierbinte. Ei, ce mai zici? Așa-i că-i surpriză? N'am avut idee bună?

Și toți se așează la masă, înghițind cu lăcomie mâncarea.

Sadoveanu însă nu se scoală dela masa de joc.

— Eu nu mănânc, — declară el, scurt.

— Cum?, — rămâne uluit cuconu Jenică. — Nu mănânci? Nu-ți plac sărmăluțele? Vrasăzică's povești istoriile d-tale din cărți.

Acuzatul s'a ridicat în picioare.

— Vă înșelați. Imi plac foarte mult. Dar, a mânca sara, la o oră atât de târzie, o mâncare așa de grea, e aproape o sinucidere. Cine o face, dovedește că n'are înțelepciune și că își croiește singur calea morții apropiate.

Vorbea foarte serios. Cei din jurul oalei de zece kilograme, au rămas cu mâna la jumătatea drumului; au mâncat apoi mai departe, dar fără convingerea de mai înainte.

Nu mult după aceia, tot după o noapte cu mâncăruri grele, cuconu Jenică Ciurea a murit de indigestie.

Dar n'a fost Mihai Sadoveanu de vină.

VALER DONEA

(Urmează)

A apărut
în
BIBLIOTECA ȘCOLARA ODOBESCU, OPERE ALESE
124 pag. 20 lei

LA MUNTE sau LA MARE
pe vreme rea
ca și pe vreme bună
CITIȚI
Noua Colecție de Nuvele
20 lei un volum format mare (15x21 cm. elegant broșat cu copertă cartonată, tipărită în culori, la heliogravură, cuprinzând
10 nuvele alese datorite celor mai de seamă scriitori al lumei.
300 pagini 20 lei



CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

O nouă vitamină

In afară de cunoscuta serie de vitamine, denumite prin literile succesive de la A până la E, s'a descoperit de curând o nouă vitamină conținută în special în carne, gălbenușul de ouă și drojdie. Denumirea acestei noui vitamine este „cholina".

S'a stabilit că absența din alimentație a acestei vitamine provoacă perturbațiuni în funcționarea ficatului.

Durata permisă a înnotului

Sezonul cald readuce pe terenul actualității chestiunea higienei băilor de mare și a sportului natației.

In general, se crede că grație unui antrenament suficient, acest sport nu poate dăuna sănătății.

Iată însă că din constatările recente ale medicilor, rezultă că natațiunea este departe de a fi o ocupație inofensivă pentru anumite persoane.

Intr'adevăr, s'a observat că, în cazul înnotului mai îndelungat într'o apă, a cărei temperatură e cuprinsă între 18 și 21 de grade, s'au produs la anumite persoane perturbațiuni primejdioase în funcțiunea rinichilor. Pulsul s'a ridicat la 120, 140 și chiar 160, iar presiunea sângelui până la 165 de mm. Deasemenea s'a putut stabili în aceste cazuri prezența albuminei și a altor substanțe anormale în urină, datorite turburărilor pomenite ale rinichilor.

De aci rezultă că persoanele suferind de boale de rinichi trebue să fie foarte prudente, atunci când practică înnotul. Mai precis, trebue să evite să înnoate prea multă vreme. Un sfert de ceas nu reprezintă desigur o durată primejdioasă. O jumătate de ceas însă este o limită ce nu trebue depășită de persoanele care nu sunt deplin sănătoase.

In locul înțepăturilor de albine

Medicina populară cunoaște în arsenalul de remedii terapeutice, consacrate de o îndelungă folosință, leacul veninului de albine, ca mijloc de alinare a afecțiunilor reumatice.

Acest venin binefăcător poate fi utilizat și sub formă de pomadă.

De curând însă s'a reușit să se ajungă la acelaș rezultat cu ajutorul curentului electric, care introduce această substanță în corp, pe o cale foarte comodă.

Elementele eficace ale veninului de albine sunt aduse împreună cu curentul și provoacă o inflamație în locul în care pătrund în corp.

Această înțepătură artificială de albină prezintă față de înțepăturile naturale, avantajul că nu provoacă nici dureri, nici mâncărime.

Un aliaj interesant

S'a realizat de curând un aliaj remarcabil din metale de aur, aramă, nichel și crom, aliaj care echivalează în rezistență și elasticitate oțelul de resorturi.

Dacă ținem seamă și de faptul că acest aliaj rezistă la căldură se vede imediat cât de întins este domeniul lui de aplicație. In special în chirurgie el poate fi folosit cu mult succes pentru reconstituirea unor elemente în interiorul corpului omenesc.

Alimentare în somn

Profesorii germani Hennig și Norpoth, dela clinica universitară din Lipsca au introdus de curând o nouă metodă terapeutică pentru tratamentul ulcerelor stomacului și duodenului.

Prin acest tratament, pacientului i se administrează în fiecare oră o soluție de glucoză și aceasta nu numai în timpul zilei, ci — fapt remarcabil — chiar și în timpul nopții, când doarme.

In acest scop, i se aplică prin nas o sondă, care ajunge la stomac și astfel, fără a-l deranja din somn, i se injectează glucoza în stomac.

In legătură cu această știre, trebue să amintim că știința nu posedă încă cunoștințe sigure în privința cauzelor determinante ale acestor abcese la stomac și duoden.

Este cert însă că un ritm nervos sau prea febril în timpul mâncării — adică fenomene de natură nervoasă, — exercită o considerabilă înrâurire și anume prin intermediul sistemului vegetativ, care guvernează întregul mecanism al digestiei.

Cauza directă se datorește unei acțiuni a sucurilor digestive asupra pereților stomacului și intestinelor, care sunt slăbiți în unul sau mai multe puncte.

Se produce aci astfel, o adevărată digestiune și întrucât organismul tinde să se apere, se produce o inflamație și un abces.

Agentul vătămător propriu zis nu este totuș acidul clorhidic din stomac, ci un element care disociază albumina.

Rezultă deci că nu e suficient să înlăturăm senzația caracteristică de durere a foamei, care intervine în special noaptea, eliminând acest acid.

Diferitele sucuri digestive sunt secretate numai atunci când alimentele, pentru care sunt destinate, sunt cufundate în stomac sau intestine.

Astfel, ele sunt diferite pentru carne decât pentru pâine.

Deaceea, medicul rocomandă un anumit regim de decongestionare și cruțare a organelor digestive, prin care se înlătură anumite secrețiuni digestive. Acest regim formează în majoritatea cazurilor baza tratamentului acestor tumori.

Calitățile glucozei elimină acidul clorhidric și prin aceasta, durerile de care am pomenit.

Totuș, numai în legătură cu regimul de care am vorbit, se poate ajunge la vindecarea efectivă, care constitue obiectul principal al descoperirii celor doi savanți dela clinica universitară din Lipsca.

De unde vin razele ultraviolete

Razele ultraviolete, radiațiuni invizibile din spectrul luminos, actualizate prin prețioasele lor virtuți terapeutice, au o origină controversată încă în cercurile științifice.

După o nouă teorie emisă de savanții Baade și Zwiky, aceste raze, care ne parvin din spațiul cosmic, își au obârșia în „stelele noui" cunoscute sub denumirea „supernovae".

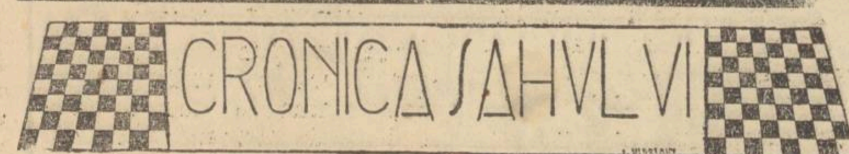
E vorba de astre, caracterizate printr'o enormă și subită creștere a intensității lor luminoase. Pricina acestui fenomen trebue căutat într'o bruscă dilatare a corpului stelei: Un fel de explozie, în care învelișul gazos este proectat în mod brutal.

După Baade și Zwiky, cantitățile de energie astfel liberate produc radiația ultravioletă.

Această teorie va putea fi verificată cel mai târziu peste o sută de ani, întrucât în mijlociu la fiecare mileniu strălucește pe firmament o „supernova".

Obicinuitele stele noui (nova), la care acelaș proces se petrece într'o măsură mai redusă, sunt mai frecvente. Ultima „nova", observată în epoca Crăciunului anului trecut, pare a confirma teoria menționată, întrucât s'a constatat cu acest prilej un surplus de radiație ultravioletă.

Ing. I. S.



Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București 1.*

Concursul Internațional de Probleme „in memoriam W. Pauly"

Raportul d-lui S. Thau

PROBLEME FEERICE

La concursul internațional de probleme, pe care „Adevărul Literar și Artistic" l-a organizat în amintirea marelui și neuitatului meu prieten Wolfgang Pauly, s'au primit în secțiuneade probleme feerice 270 lucrări.

Munca a fost titanică.

Incepând cu rezolvarea problemelor, căutarea extrasoluțiunilor și până la clasarea lor am avut de luptat cu imense dificultăți mai cu seamă de natură psihologică.

Intr'adevăr, un criteriu absolut de apreciere a unor probleme nu ar exista decât atunci când problemele ar avea acelaș număr de mutări și aceiași idee generatoare.

Dar și atunci, acest criteriu absolut — bazat în mod normal pe așa zisa obiectivitate — are lacune, căci obiectivitatea noastră umană, exponentă a rațiunii pure, nu este decât o transformare până la nerecunoaștere a subiectivității noastre. Atâta timp cât existăm ca individualitate, cât timp există un „eu", acest „eu" joacă rolul unui ciur și oricât am dori, oricâtă voință am pune în judecată, ceeace numim obiectivitate este trecută prin ciurul eului nostru și diformată în sensul ideilor, concepțiilor, gustului nostru. Și dacă așa este situația, acolo unde posibilitățile reale de catalogare sunt de la început mai ușoare, ce greu este să apreciezi frumusețea unei miniaturi în două sau trei mutări în comparație cu altă problemă în patru, cinci sau 20 de mutări, când ideile problemelor diferă în fond dar sunt tot așa de frumoase ca formă, greutate și execuițe!

De această greutate m'am isbit, când după eliminarea problemelor cu extra-soluțiuni, insolubile și a acelora cari n'au întrunit condițiile concursului, am început să le clasez. Am încercat ca modul de etichetare să fie cât mai real posibil, în raport cu economia pieselor, a estetismului inițial, a maturilor frumoase și neașteptate și în special a ideilor pe cari le conțineau. Greutatea de deslegare a unei probleme nu am ținut-o în seamă decât atunci când se combina cu o ideie frumoasă, în care caz, evident, sorții de premiere a acesteia creștea. Astfel toate problemele premiate conțin cel puțin câte una din calitățile enumerate mai sus.

Inainte de a termina acest raport sunt dator a aduce viile mele mulțumiri d-lor dr. L. Lazarus și inginer I. B. Florescu, pentru prețiosul ajutor ce mi l'au dat, iar redacției șahiste a „Adevărului Literar și Artistic" în frunte cu d-l Paul I. Negreanu și Dinu Negreanu le transmit cele mai sincere felicitări pentru reușita acestui grandios concurs.

*

Am primit 270 probleme, dintre care 75 incorecte și anume:

1. Inverse 89 dintre care 11 incorecte;
2. Maximale — 56 dintre care 16 incorecte;
3. Ajutoare inverse — 125 dintre care 48 incorecte?

1) *Inverse.*

Premiul I: „Cf3, f4, f5" de M. Soukup-Praga (Cehoslovacia). O problemă minunată. Este una din cele mai bune probleme de mat invers din câte am văzut. O întreagă gamă de însușiri fac din această problemă o raritate. Claritatea poziției, economia pieselor, greutatea deslegării și în fine, splendoarea de maturi, unul mai frumos și mai neașteptat decât celălalt, îndreptățesc fără discuție acordarea premiului I. Mat în 5 mutări.

Premiul II: „Pauly-Memorial III" de F. J. Prokop-Praga (Cehoslovacia). — 5 mutări. O foarte frumoasă problemă. Jocul damei negre și trei maturi neașteptate sunt numai unele din calitățile acestei probleme.

Mențiuni onorabile

I. *„Serenade"* de *K. A. L. Kubbel*-Leningrad-*U. R. S. S.* — *4 mutări.* O problemă foarte plăcută cu două variante principale, dintre cari în special una este foarte grațioasă (D×h3).

II. *„Tri-Cycle"* de *T. R. Dawson*-Londra-*(Anglia)—5-6-7 mutări.* Aici se poate vedea adevărata semnificație a „gemenului" unei probleme. Foarte reușită construcția ei.

III. *„W. P."* de *Prof. Dr. H. Rohr*-Breslau- *(Germania).* — *4 mutări.* Are cinci variante principale cu maturi diferite și frumoase. O problemă bună.

IV. *„My Darling"* de *Prof. Dr. H. Rohr* - Breslau-*(Germania). 4 mutări.* O problemă gingașe. Prima mutare este un deliciu, jocul aparent — deși identic cu soluția — îi mărește valoarea.

V. *„Peut-être"* de*Prof. Dr. H. Rohr* Breslau- *(Germania)* — *4 mutări.* Frumoasă problemă cu două variante complect disparate, deși mutarea de mat a negrului este una și aceiași. (C×é3).

VI. *„Regina I"* de *K. Flatt*-Zurich-*(Elveția).* — *2 mutări.* Un mat invers în două mutări cu cinci variante, toate sacrificii de damă.

VII. *„Entfesselungen"* de *K. A. K. Larssen*-Hillerod-*(Danemarca)* - *7 mutări.* Un joc grațios al Calului alb. O problemă plăcută.

VIII. (mențiune specială) : „Einnigkeit macht stark ; „Soehsspännig ; „Der weisse Damenflor" ; „Weltrekord"; „Kunterbunt"; în 6, 7, 8, 10 și 10 mutări. Toate de *G. J. Sontog*-Bonin-*(Germania)* sunt menționate pentru ideia — deși nu originală — pe care o cuprind.

Lăudate (în ordine alfabetică)

1. „Deception" (4 mutări) de *M. Bukofzer*-Bellaire- *(Statele-Unite).*
2. „Infantry Attack" (4 mutări) de *C. M. Fox*-Falmouth-*(Anglia).*
3. „Möwe".
4. „Nihil" (4 mutări) de *Prof. Dr. H. Rohr*-Breslau *(Germania).*
5. „Orice adevăr e relativ" *(8 mutări)* de *Dr. L. Lazarus*-București *(România).*
6. „Quadalquivir" *(4 mutări)* de *A. Obrenovici*-București *(România).*
7. „Re" *(5 mutări)* de*Prof. Dr. H. Rohr*-Breslau-*(Germania).*
8. „Reitertod" *(4 mutări)* de *R. Weigel*-Kiel *(Germania).*
9. „Die Schwarze Dame" *(3 mutări)* de *K. A. K. Larssen*-Hitllerod-*(Danemarca).*
10. „ Suaviter in modo" *(3 mutări)* de + *Dr. H. Keidanski (Germania).*
11. „Vae Victis" *(4 mutări)* de *I. Ohman*-Buhuși *(România).*
12. „White to play" *(6 mutări)* de *P. Kniest*-Bottrop-*(Germania).*

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

MĂRUNTE

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

— *Colaboratorul nostru, dl.* MICAEL BAARI, *primește — pe aceia cari doresc consultațiuni astrologice directe — la domiciliul său din B-dul Pache 127, et. II, București, în fiecare Duminică, între orele 9 a. m. și 9 seara. Telefon: 4.40.85*

■ **A apărut:** „Tratat de pictură" **pentru elevi și amatori, de pictorul** Ioan Pavelescu.

Gazeta Medicală

D. dr. L. Skupiewski despre Alcoolism, — Tuberculoza trebue tratată de la început de Dr. S. Irimescu. — Tratamentul zonei și al turburărilor intestinale. — Hipertrofia prostatei de dr. S. Goligorschi.— Ce ar trebui să știe orice profan despre razele Roentgen. — Voluptatea sexuală și durerea de dr. Sam Watts.— Ar trebui să trăim 180 ani! — Cinematograful aplicat în chirurgie. — Flirtul, atracția dansului și atracția sexuală. — Excitațiile fetișiste. — Cura de soare era cunoscută și de strămoși. — Fetele și sportul. — Consultațiuni medicale și grafologice.

Un menaj ca multe altele...

XIX

Povestea

...A fost odată o Zână. Ea trăia într'un palat de ghiaţă...

— Şi nu se topea mămico?

— Nu se topea fiindcă acolo era totdeauna frig...

— Şi Zâna nu îngheţa? întrebă Moţu îngrijorat.

— Zânele nu îngheaţă, fu sigură Mona.

— ...şi Zâna asta fusese şi ea femee. Avea trei copii.

Intr'o zi a venit un înger si a chemat-o...

— Şi ea s'a dus?

— S'a dus...

— Şi copiii ei au lăsat-o să plece?

— Au lăsat-o. Dar înainte de a pleca, Zâna...

— Adică femeea!

— ...femea, a spus copiilor ei



Ea trăia într'un castel de ghiaţă...

să-şi dorească fiecare câte ceva şi dorinţa lor avea să se împlinească...

— Şi copiii ce şi-au dorit?

— ...unul a dorit o icoană, altul o floare şi altul un fluer...

— Vai, ce copii proşti, obiectă Mona! Ce erau să facă cu ele?

— Dar voi, dacă ar veni o Zână şi v'ar întreba pe fiecare ce vreţi, ce v'aţi dori?

— Eu, spuse Mona, mi-aş dori ceasul tău cu brăţara de aur.

Lala scoase ceasul şi-l prinse la mâna Monei. Fetiţa îi sări de gât.

— Mămico, tu eşti Zână?

— Da, Mona, astă seară sunt Zână. Şi tu Moţule, ce-ai vrea?

—Şi orice vreau eu se împlineşte?

— Da. Moţule. Tot ce vrei tu se împlineşte astă seară.

— Eu, vreau icoana ta, care a pictat-o tante Oana.

Lala se duse în salonaş şi aduse medalionul de pe pian.

— Şi astea ni le dai nouă de tot, de tot, mămico?

—De tot, de tot, îngeraşii mei,

— Mămico, atunci povestea asta e adevărată?

— Da, Moţule, sunt şi poveşti adevărate.

— Azi e sărbătoare mămico?

— Da, e sărbătoare mare.

— Şi lui tăticu nu-i dai nimic?

— Ba da.

— Când?

— Pe urmă, când m'oi duce la culcare.

— Şi lui ce ai să-i dai?

— Ce şi-o dori şi el.

— Şi are să se bucure?

— Mult, mult...

— Bine, atunci spune mai departe ce a mai făcut Zâna?

— ...după ce le-a dat darurile, a venit îngerul, a luat-o de mână şi au plecat amândoi... Şi-au mers mult, mult, pe un pod lung de argint, care nu se mai isprăvea şi au ajuns în cer...

— Şi acolo Zâna, s'a făcut icoană? întrebă Moţul.

— Da, s'a făcut icoană...

— Şi copiii cu cine au rămas?

— Cu tatăl lor...

— Şi tatăl lor nu s'a făcut nici înger, nici nimic?

— Nu, a rămas aşa cum era...

— Aaa, findcă era rău, d'aia a rămas aşa.

— Nu, puii mamii, tatăl lor era bun, dar dacă se făcea şi el înger, copii rămâneau singuri şi cine mai îngrijea de ei.

— Aşa-i oftară copii uşuraţi.

— ...şi copii îl iubeau pe tatăl lor, mult, mult...

— Aşa cum îl iubim noi pe tăticu?

— Mai mult! Şi voi trebue să-l iubiţi mai mult, mult de tot...

— Şi pe măicuţa lor n'o mai vedeau?

— Ba o vedeau...

— Şi se închinau la ea?

— Da se închinau în fiecare seară. Şi mama lor îi vedea şi se bucura şi-i ferea de toate relele. Şi ea tot mama lor rămăsese şi-i iubea mult...

— Sigur, spuse Moţu.

Apoi sărutând portretul Lalei, îl aşeză cu grije la capul lui. Adormi, zâmbind...

Mona adormise cu mânuţele sub cap, împreunate ca pentru rugăciune.

Lala îi înveli cu grijă, îi sărută mult, şi rămase în picioare lângă pătuţurile lor...

Povestea se sfârşise...

XX

Scrisoarea

Servitoarea bătu uşor în uşă. Lala tresări.

— Coniţă, o telegramă...

Lala iscăli nervos recipisa şi o dădu femeei. Stinse lumina la copii lăsând numai candela să le vegheze somnul şi trecu în birou. Se aşeză. In faţa ei, un portret luminos îi zâmbi. Era Lala. Pe un fond de cer albastru, cu un braţ de flori de câmp...

— Toate trec, flori, zâmbete, fericire... gândi Lala.

Şi nu mai rămâne nimic, nimic...

Işi aminti de telegramă. O deschise.

„Sosesc mâine Oana"

Ce departe era mâine! Când era mâine? Niciodată...

Incepu a plânge cu hohote. Lacrimile veneau năvalnic, ca un pârâu sălbatec de munte, umflat de ploi, rupând, spălând tot în calea lui... Ochii îi ardeau, pieptul o durea.

Parcă ghiare nevăzute îi sfâşieau inima... Incetul cu încetul furtuna se potoli. Lacrimile îi secară. Ochii erau goi, sufletul gol...

Numai simţea nimic. Era, singură, într'un pustiu, unde nu fusese niciodată nimic...

Luă o hârtie, pe care era scris ceva...

„Dragă Oană",

Cine scrisese vorbele astea? Era scrisul ei. Trebue... Şi începu să scrie.

„Mâine vii. Şi eu nu voi mai fi aci să mă bucur. Nu voi fi nici aici, şi nicăeri şi nu mă voi mai putea bucura de nimic, niciodată. Nici nu voiu mai putea suferi. Nu mai simt nici durerea despărţirei. Mi-e sufletul o casă pustie în care au murit toţi... nu mai suferă, nu se mai bucură nimeni...

Să nu mă judeci, Oana, să nu-l judeci nici pe Val nu e nimeni vinovat, nici el, nici eu. Viaţa a vrut aşa!

Eu n'am trăit decât pentru dragostea mea, Oana. Dacă dragostea a murit, trebue să mor şi eu. Peste câteva ore, nu voi mai fi decât în amintirea şi sufletul vostru. Totuşi nimic nu se va opri în loc, toate vor merge înainte, ca şi când nimic nu s'ar fi întâmplat...

M'am despărţit de copii, acum câteva clipe, dacă m'aşi duce să-i mai văd odată, nu ştiu dacă aşi mai avea curajul să plec. Dar trebue, Oana, şi sunt sigură că tu ai să înţelegi. Să nu mai pleci de lângă ei, acum nu te mai au decât pe tine. Ţi-i las ţie, Oana, ţi-i dăruesc...

Să nu-i laşi să mă uite. Ai grije de Val. Ştiu că va suferi şi el. Sunt amintiri cari nu mor „malgré tout"...

De câte ori mi-ai spus tu la plecare, plângând:

— Tu eşti fericită Lala, ai casa ta, copii tăi... Eu sunt mereu pribeagă...

Ţii minte? De data asta plec eu Oana, tu rămâi. A venit clipa să ai şi tu casa ta, copii tăi...

Acum o ultimă rugăminte, Oana. Ştii ce oroare am avut totdeauna de toaleta şi meschinăria morţii!

Să nu puneţi doliu la poartă. Să nu răscoliţi casa. Să mă găteşti frumos Oana. Să nu mă aşezaţi în sicriu decât în ultimul moment. Să mă lăsaţi pe divan în salonaş, lângă pian — ca şi când aşi dormi. Toate să rămână la locul lor, *ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat*... Să mă vadă copii cum dorm,... dar să nu le spuneţi că am murit. Sufletele lor sunt prea fragede pentru asemenea dureri!

Te las Oana, nu mai am putere...

A ta

Lala.

Scrisese pe plic adresa Oanei şi aşeză telegrama şi scrisoarea în evidenţă pe birou. Se uită la ceas. Stătuse la douăsprezece şi un sfert. Se oprise totuşi ceva... Obosită se ridică.

Trecu în salonaş, aprinse lumina. Deschise pianul. Mâna îi tremura. Il închise la loc. O lacrimă picase pe luciul lemnului şi rămăsese acolo tremurând... Picioarele îi erau de plumb. Se aşeză pe divan. „Aici" ...Şi-şi acoperi faţa cu mâinile. Nu mai putea plânge. Numai avea lacrimi...

Işi luă cu o privire rămas bun de la lucrurile care-i fuseseră dragi, stinse lumina, şi se duse în dormitor.

Val dormea. Se apropie uşor de patul lui. Şopti:

— Val, mă duc... să nu fi supărat pe mine...

Se duse la şifonier, răsuci cheia. Se privi lung în oglindă. Ce palidă era! Işi îndreptă o şuviţă de păr. Potrivi guleraşul dela rochie...

Deschise uşa dulapului. Imaginea ei fugi spre uşă, dispăru. Trebuie!... Işi luă mantoul, se îmbrăcă. Când închise dulapul uşa scârţâi; rămase în loc pironită de spaimă.

Val nu se mişcase. Respira regulat.

Lala eşi pe culoar. O dâră subţire de lumină străbătea prin uşa copiilor. O clipă vru să intre. Puse mâna pe clanţă.

— „Nu, nu"... Inăbuşi un ţipăt şi alergă jos pe scară. Se opri. Ii era teamă să n'o fi auzit cineva. Ascultă. Nu se mişcase nimic. Dormeau toţi. Inima Lalei care se oprise o clipă în loc, începu iar să bată cu putere.

Tâmplele îi svâcneau, chinuite de ciocanele inimii. Porni...

XXI

Minunea lupilor

Strada era pustie. Undeva departe, fluera un vardist.

Era lumină ca ziua. Zăpada scârţâia sub picioare. Lala era în pantofi. Nu-şi luase şoşonii. Nu simţi frigul. La colţul străzei, se opri o clipă. Incotro s'o ia? N'avea nici o importanţă, ori în care parte ar fi apucat numai să ajungă mai repede afară din oraş.

Din turla unei biserici, cucuvaiele ţipară după ea.

Incepu să meargă mai repede. La o cârciumă era lumină.

In genunchi, la picioarele ei, Val

O isbi în faţă mirosul de alcool, ca răsuflarea caldă a unui beţiv. Glasuri răguşite cântau înăuntru. Se auzi sârţâind o uşă. Lalei îi fu frică şi începu să alerge. Trecu o stradă, încă una, coti. Nu ştia unde e. Mai departe, mereu mai departe... Dela un depozit de scânduri se repezi un câine la ea. Rămase apoi lătrând, în urmă. Un co-

In prag, Moţu cu picioarele goale, s'a oprit

coş trâmbiţă, un ceas din noapte, altul îi răspunse. Aproape de margine scârţâia o ciutură la o fântână... Picioarele nu le mai simţea, obrajii îi ardeau, răsuflarea o durea. Mergea ca împinsă de un resort, mereu înainte...

Eşi din oraş. Câmpia se întindea albă nesfârşită, sub lumina lunii. Pictase Oana o noapte la fel. „Nocturna de Chopin"... Ce frumos era! N'o mai durea nimic, nu mai simţea nimic. Vedea numai...

Cerul se boltea imens deasupra ei. Stelele sclipeau de ger. Unde mai văzuse ea un cer aşa luminos, înstelat?...

Nu-şi putea aminti. Se opri în loc şi privi în urmă. Oraşul se extompa în zare, ca o geană de umbră. Ce oraş era? Cine era acolo? Numeni... Ce lăsase ea acolo? Nimic...

Unde mergea ea? Inainte, mereu înainte... Porni.

De ce plecase singură? Nu mai ştia... Cine era ea? Lala. Cine era Lala? Nimeni...

Puse un picior în gol şi căzu. Şanţul era plin de zăpadă. Se ridică şi porni iar.

Pierduse un pantof. Se întoarse să-l caute, nu-l mai găsi. Se aşeză jos pe o movilă de pietriş. O cuprinsese o moleşală ciudată. Dac'ar putea dormmi!... Se culcă, cu o mână sub cap. Era cu ochii deschişi.

I se păru că aude urlete. Ochi de jăratec licăreau spre ea. Părere... A a a, da, erau luminile *d*ela rampă.

Era pe scenă. Cânta concertul în La minor de Grieg cu orhestra. La-la - la la - laaaa... Motivul principal...

Acum trebue să înceapă. Dirijorul îi face semn. Da, da...

Dar nu poate, îi sunt degetele inţepenite... Toţi se uită la ea, Val o strigă. Copii, Oana... Işi frecă degetele... De ce îi e aşa frig! Se pipăe. I-a căzut rochia de pe ea. E goală... Unde e şalul? Lala, Lala....

Şi toţi ochii aceia streini aţintiţi asupra ei... Şi răsuflările astea fierbinţi ale cui sunt?...

La-la-la lala-laaa... Orhestra cântă mai departe...

Lala, Lala...

„Nu, nu sunt obosită, lăsaţi-mă să dorm... e aşa de bine!.....

XXII

Pantoful

Soarele sclipea orbitor pe întinderea albă. Oamenii aveau mustăţi de promoroacă. Din cai eşeau aburi, cari îngheţau îndată, încâlcindu-se — ţurţuri, în coamele lor.

—Năpraznic ger a fost ast' noapte, spuse vizitiul.

— Bine că am rămas la Dolheşti, îngheţam pe drum, întări moş Nicolae, uşierul de la parchet — (care de trei zeci de ani însoţea pe toţi Procurorii noi la prima cercetare).

— Ba ne mâncau şi lupii...

Andricu şi Stoica tăceau, ghemuiţi în şube. Stoica îl vedea preocupat, impresionant desigur de autopsia la care asistaseră eri. Ştia ce fire sensibilă avea Andricu.

Privi peisagiul luminos. Ce frumos era! Şi sufletul omenesc câte adâncuri şi câtă umbră putea cuprinde...

Işi aminti o frântură de vers, pe care o citise cândva:

„Câtă prăpastie, câte stele.
Cât larg senin ce neguri grele
Cât iad adânc, cât cer înalt
De la un suflet la celălalt"...

Andricu dormise agitat. Toată noaptea i s'a părut că aude lupii urlând...

Autopsia îl sguduise adânc. Doctorul legist spusese şi el cutremurându-se:

— Ce cruzime!

Ca şi Lala. Tot timpul se gândise la ea.

— Poate mai sunt şi alte soluţii!...

La ce s'o fi gândit Lala?

In faţa mortului ciopârţit barbar, femeea nu avusese nici un fior de remuşcare sau părere de rău.

— Nu-ţi pare rău nenorocito?

— Nu-mi pare! Mai bine mort de mâna mea, decât în braţele căţelei...

Nu-ţi era drag, nu ţi-a fost milă?

— Ba drag mi-a fost că d-aia l-am tăiat. Da milă nu mi-a fost. Lui i-a fost milă de mine?...

...Ba să învieze acuma şi să ştiu că s'ar duce tot la ea, iar l-aşi despica.

Imi pare rău că n'am tăiat-o şi pe căţeaua aia!...

Ochii femeii întunecaţi, roşu, de crimă, căutau prin mulţimea adunată pe „cealaltă"...

— Acum are să te înfunde puşcăria.

— Lasă să mă înfunde! Dar încaltea ştiu că e în pământ şi căţeaua îşi mănâncă sufletul singură...

— Ce monstru! spuse Doctorul. Şi sigur că juraţii o achită. Crimă pasională!... Dumneata o aperi domnule Andricu?

— Nu doctore. Vorbesc din partea familiei mortului.

Andricu venise rugat de clienţi, apoi insistase şi Stoica. Prea era străin să-l lase singur. Cu ce începea cariera lui de Procuror! Bine că trecuse ziua de eri!...

Aproape de margine scârţâia ciutura la o fântână

. . . .

Oraşul începuse să se vadă într'o pulbere albăstrue.

Mai avea vreo doi kilometri. Caii începură să sforăe speriaţi.

— Dar ce-i?

— Urme de lupi boerule, Spuneam eu că ne-ar fi mâncat, dacă plecam aseară la drum!

Moş Niculae se ridicase în picioare la spatele vizitiului. Deodată strigă, punând mâna pe hăţuri:

— Opreşte, bre omule! Uite un om îngheţat în marginea şoselei...

La câţiva metri, lângă o movilă de pietriş, o pată neagră în zăpadă. Moşul şi vizitiul sar jos, lăsând hăţurile lui Stoica.

— E o femee, domnule Procuror.

Andricu întoarse capul, ochii i se măriră de groază. Urlă:

— Lala, Mantoul Lalei...

Intr'o clipă amândoi sunt lângă ea. Lala, culcată pe o parte cu mâna sub cap, parcă doarme. Mantoul i-a alunecat de pe umeri, un pantof îi lipseşte. Părul de aur pune aureolă chipului liniştit de majestatea morţii...

Andricu a îngenunchiat, i-a luat capul în mâini şi plânge în hohote. Ceilalţi s'au descoperit. Moş Niculae îşi face cruce:

— Dumnezeu s'o erte!!...

Andricu îi priveşte aiurit.

— Nu, nu, se poate!... Apoi cu un accent de nesfârşită desperare:

— De ce? De ce?

Vizitiul cercetează urmele din jurul Lalei.

— Astea sunt urme de lup, boerule. Mare minune că n'au sfâşiat-o!

— Şi lupilor le-a fost milă de atâta frumuseţe gândi Stoica. Nişte fiare... şi-şi aminti de femeea care cu atâta cruzime îşi omorîse bărbatul...

„Mai era si altă soluţie!"... Iat-o!

. . .

— Hai Nicule, s'o ducem acasă...

— Dar nu putem cu sania, Domnule Procuror, îngână Moş Niculae.

— Eu rămân, spuse Andricu, Du-te tu Vlad, eu nu pot... O ridicară pe braţe, o aşezară în sanie, Stoica şi Moşul se suiră la spate, în picioare, sprijinind-o. Andricu o înveli bine cu suba lui şi rămase jos. Stoica îl privi înduioşat de marea durere ce-şi dădea curs în lacrimi curate de copil desnădăjduit...

— Nicule, fii cuminte...

— Lasă, lasă, duceţi-vă că vin şi eu...

Sania porni, alunecând uşor. Andricu privi pironit locului până nu o mai văzu. Apoi se aplecă şi sărută urma Lelei în zăpadă. Imbrăţişarea rece şi albă îi mări desnădejdea. Il durea inima, de ar fi vrut s'o scoată din piept. Lacrimile îi îngheţaseră pe obraji. Se ridică şi porni încet... Găsi altă urmă, mai departe. Ca şi când un copil s'ar fi trântit, să facă „om". Acolo găsi şi pantoful Lalei, pantof mic de mătase neagră. Pantoful cenuşeresei...

Il ridică, îl sărută şi-l puse sub haină strângând paltonul deasupra, ca şi când ar fi ascuns ceva de furat...

Porni din nou. Mergea cu capul aplecat, căutând urmele pantofilor mici. Intră în oraş. Din când în când urmele se pierdeau; se întorcea un pas, doi, îndărăt până le regăsea. Apoi pleca mai departe. Oamenii se uitau miraţi după el, crezându-l beat. Aşa făcu Andricu înapoi, drumul pe care-l făcuse Lala astă noapte. Fără să-şi dea seama, se trezi, în poarta casei Tofan. Intră. Se aşeză în vestibul pe un scaun. Slugile cu ochii plânşi alergau zăpăciţi.

Uşile erau deschise. Andricu nu vedea, nu auzea nimic. Nu simţea de cât pantoful Lalei, pe care-l strângea aşa tare încât tocul îi intrase în carne. Comoara lui... Visul lui... Cât a stat acolo? Nimeni nu ştia. Intr'un târziu Stoica, a coborît scările, l-a luat de mână ca pe un copil şi a plecat.

Ajunşi acasă, Andricu se aşeză pe pat, îmbrăcat, cu căciula în cap. Stătu aşa, un timp, cu pantoful Lalei, lângă el plângând în hohote.

Stoica încremenise lângă uşă, neputincios. Işi aduse aminte că glumise alaltă seară, la teatru, pe seama prieteniei lui Andricu cu Lala. Ii păru rău. Nu ştia ce să facă. Se duse la Andricu şi-i strânse mâna.

— Iartă-mă Nicule. Am greşit. Acum am înţeles...

— Nu-i nimic, lasă. Acum s'a isprăvit! Au murit toate bucuriile mele... tot... tot a murit...

Era atâta desnădejde în glasul lui Andricu, încât Stoica se pomeni plângând. Deschise încet uşa şi eşi din odae.

Prezenţa lui îi părea o necuviinţă în faţa durerii lui Andricu...

Rămas singur, Andricu, luă cutia de vioară, o deschise...

Mâinile îi tremurau. Scoase briceagul din buzunar şi tăie coardele. Fu ca un gemăt surd. Coardele vibrară, tremurând câtva timp încă, dureros... Ca niste degete tăiate de la o mână, care se mişcă convulsiv după amputare...

Luă pantoful Lalei, îl mai sărută odată, îl culcă binişor în cutie, lângă gâtul vioarei. Le acoperi apoi cu îngrijire, cu plăpumiţa de catifea brodată şi închise capacul...

Puse cutia — sicriaş negru, sus pe dulap. Cheiţa o aruncă după dulap. Apoi se prăbuşi pe pat sguduit de plâns. Nimic, nimic nu-i rămăsese.

Când n'a mai putut plânge s'a spălat pe ochi, l-a chemat pe Stoica şi amândoi au plecat spre casa Lalei.

XXIII

Mămica s'a făcut icoană...

Copiii au fost aduşi seara târziu acasă. Oana le-a eşit înainte. I-au sărit veseli de gât.

— Vai Tante Oana, ce bine că ai venit!

— Cum are să se bucure mămica, se gândi Moţu.

— Ai să stai mult la noi acuma?

— Sigur, dacă o să fiţi cuminţi.

— Mult, mult? De tot!

— De tot dacă vreţi voi.

— Sigur că vrem. Şi mămica vrea...

Oana întoarse capul, să nu-i vadă copii lacrimile.

„Şi mămica vrea" Biata Lala!...

După ce le-a dat să mănânce. Oana i-a dus la culcare şi le-a spus să fie cuminţi, fiindcă Lala e bolnavă.

Amândoi au oftat, s'au desbrăcat în linişte, s'au culcat.

Oana i-a învelit frumos — cum o văzuse pe Lala — şi a rămas lângă ei.

— Tu nu ştii poveşti Tante Oana?

— Ba ştiu. Acum însă sunt tare obosită şi voi trebuie să dormiţi. Vă spun mâine...

— Mâine ne spune iar mămica. Mâine are să fie bine, nu-i aşa?

— Da.

— Şi tu ai să te plimbi cu săniuţa cu noi?

— Da şi am să vă dau bomboane.



...Şi au mers mult, mult, pe un pod lung de argint, care nu se mai isprăvea şi au ajuns în cer...

Fără să-şi dea seama se trezi în poarta casei Tofan.

(Urmare din pag. IV-a)

— Multe, multe?
— Multe. Dar acum lăsaţi vorba şi dormiţi.
Mona a adormit întâiu. Moţu nu se mişcă. Oana, crezând că doarme, vrea să plece.
— Nu mai stai, Tante Oana?
— Ba stau Moţule. Se aşeză pe marginea patului lângă el.

— De ce e aşa linişte în casă Tante Oana?
— Fiincă e târziu şi mămica e bolnavă.
— Şi tu de ce eşti aşa supărată?
— Nu Moţule, sunt obosită şi-mi pare rău de Lala...
— Şi tăticu unde e?
— E lângă mama.
— Are s'o opereze?
— Nu ştiu, Moţule...
— Dar tu unde te culci?
— In odaie la mama.
— Dar mama unde e?
— In salonaş, că e mai linişte acolo...
— Oana, vrei să fii bună cu mine?
— Da, Moţule spune ce vrei?
— Du-mă să sărut pe mama.
— Nu. Moţule că doarme. Mâine...
— Atunci, dă-mi medalionul de pe masă.
— Care medalion?
— Ştii tu, icoana care ai pictat-o tu ca pe Maica Domnului. Mi-a dat-o mie aseară. Nu mă crezi?
— Ba da. Moţule, te cred.
— Şi Monei i-a dat ceasul ei cu brăţara de aur.
— Am văzut Moţule.
— Şi ne-a spus o poveste aşa frumoasă. Tante Oana şi adevărată...
Moţu ia „Icoana" Lalei îşi face cruce, o sărută şi o aşează pe pernă lângă el.

— Tante Oana de ce plângi?
— Fiindcă n'am şi eu un „Moţ" ca tine, să mă iubească aşa...
— Vrei să fiu eu „puţin" copilul tău?
— Vreau, Moţule şi eu să fiu puţin mama ta...
— Aşa, că mămica nu se supără. Ea te iubeşte.
— Sigur, nu se supără...
— Dar să fie şi Mona „puţin" fata ta, că e soră cu mine...
— Da, Moţule. Acum dormi că e târziu.
— Bine şi mâine mă duci la mama?
— Da.
— Şi-i spui că sunt niţel copilul tău?
— Da, Moţule...
— Şi-i spui că rămâi totdeauna la noi?
— Da.
— Noapte bună, mamă Oană...
— Noapte bună, copilul meu!...
„Copiii ei!... Casa ei!..."
Oana plecă încet din odaia copiilor. Umblă în vârful degetelor, prin casa pustie...
In odaia Lalei, aşternutul în dezordine, aşa cum a rămas dimineaţa, când s'a sculat Val.
In sufragerie, masa nestrânsă, cum au mâncat copiii.
Cine s'a mai gândit să strângă? Baba şi Profira, bocesc la bucătărie, nu sunt bune de nimic. Cealaltă umblă zăpăcită, de colo până colo, fără nici un rost...
In birou Andricu şi Stoica tac. In salonaş, nimic nu s'a schimbat dela loc. Aşa cum a vrut Lala... „Ca şi când nimic nu s'ar fi întâmplat"...
Pe pian, un vas mare chinezesc, plin cu crizanteme albe.
Florile ei favorite. I-le adusese Oana dela Bucureşti, fără să ştie...
Lala pe divan, parcă doarme. Aplecată puţin într'o parte, cu mâna sub cap, aşa cum s'a culcat în zăpadă, învelită cu un şal înflorat — aur şi azur...
In genunchi. La picioarele ei, Val. De când a venit Oana, nu s'a mişcat. Acolo l-a găsit. Nimeni n'a îndrăznit să-i spuie ceva, să-l turbure. E în nemişcarea lui atâta desperare dureroasă, încât Oanei îi e teamă.

Când a ajuns Oana la unu şi jumătate în gară, nu-i venea să creadă că nu e nimeni. Acasă n'a întâmpinat-o nimeni.
Uşile deschise, casa pustie. A urcat scările în grabă cuprinsă de o teamă neînţeleasă. In uşa biuroului a dat de Anica.
— Da ce Anico, e pustie casa asta?
— Pustie duduc...
Şi servitoarea isbucni în plâns
— Dar ce s'a întâmplat? unde-s boerii?
— Ssst... îs acolo, a arătat femeea cu degetul pe buze.
Şi aşa i-a găsit Oana...
S'a apropiat de Val, dar el a îndepărtat-o cu o mişcare ţeapănă.
— Eu am omorît-o, Oana. N'am ştiut s'o iubesc...
Vorbea ca un automat. Faţa îi era mască împietrită.
Numai buzele se mişcau. Ochii îi erau goi. Privirea nu mai răsfrângea nimic dinăuntru, gonind parcă toate imaginile, ca să nu mai reflecteze decât una singură, pe care o privea de câteva ceasuri: Lala...
Lumânarea ce ardea la capul Lalei se oglindea în ochii lui Val ca într'o fereastră de casă pustie...

Oana a găsit apoi pe birou scrisoarea Lalei. A întrebat de copii. Profira îi dusese la o cucoană unde a rămas cu ei toată ziua. Pe la cinci au venit câteva cucoane, colegii lui Val, lume străină. Fiecare îngânase câte un cuvânt vag de condoleanţă şi plecase. Mai bine! Ce căutau străinii aceia? Cine putea înţelege durerea lor?
Stoica alergase în oraş după cumpărăturile necesare.
Ii povestise Oanei cum au găsit-o.
Andricu încremenise în uşa biroului, privind-o pe Lala, cu batista la gură, în aceiaşi nemişcare ca Val...
Apoi veniseră copiii acasă, seara. Fiecare întrebare, fiecare cuvânt al lor era o nouă durere pentru Oana... Ca un cuţit pe care l-ai răsuci mereu într'o rană...

După ce au adormit copii, Oana a intrat în salonaş.
S'a aşezat pe scaunul de la pian şi a rămas acolo plângând. Aşa i-a apucat zorile.
Uşa s'a deschis încet. O rază de soare s'a furişat mângâind chipul Lalei. Oana a întors capul. In prag, Moţu cu picioruşele goale, s'a oprit.
— Uite Tante Oana ,mămica s'a făcut icoană...
Cu un hohot de plâns, Val se prăbuşi lângă Lala...

DOINA BUCUR
— Sfârşit —

CE SĂ CITIM ?

ROMANELE CAPTIVANTE
— 12 Lei, 260 pagini —
Cereţi-le la chioşcuri, librari, în gări

HEINRICH MANN
Ingerul albastru
(Profesorul Unrat)
Faimosul roman care a inspirat filmul în care Marlene Dietrich a creat rolul de neuitat al cântăreţei Lola dela „Ingerul Albastru". E romanul tragi-comic al unui tiran depe tronul unei catedre, sufocatorul a zeci de generaţii şcolare. Lumea şcolară deoparte, lumea tavernelor — a Lolei — de altă parte. Tragedia morală a tiranului — ajuns otreapă omenească — ia, sub pana măiastră a lui Heinrich Mann, proporţii ce 'nfioară. Cine nu va voi să citească, întreg, acest magistral şi pasionant roman — pentru 12 lei?

SIR JOHN RETCLIFFE, JUN.
Femei, regi, călăi...
Clocotitor roman istoric care ne aruncă în atmosfera aceea explosivă de atentate, spionaj, poliţism, intrigi, răpiri, exilări, corupţie, orgii şi mizerie, ce sdruncină şi prăbuşi tronul ţarist şi organizaţia socială a colosului dela Nord.
Eroii principali: prinţul Vladimir şi dansatoarea dela Curtea din Petersburg, Lu de Lys, fascinanta, fatala femee vamp, împreună cu demonicului călugăr Rasputin, stăpânul real al Rusiei. In total, romanul e un film trepidant, măreţ, al celei mai formidabile răsturnări din secolul al 20-lea.

Naufragiaţii dragostei
Citiţi ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelcr sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie

PRIMII PAŞI

O anchetă

— Am onoarea să vă salut, domnule Revizor. Dar încotro ? Poate veniţi pe la noi ?
— Nu. Merg spre Păstrăveni. Am acolo o anchetă.
Invăţătorul, care întâlnise pe revizor şi-l salutase, făcu la auzul răspunsului o mutră acră şi mirată, parcă ar fi zis : „Mai bine nu te-ai mai duce".
— „Dar, mă rog, ce-i acolo ?" întrebă revizorul, oprindu-şi de-abinelea docăraşul, cu care cutreera judeţul. Calul, deprins cu fuga, dar şi cu popasul, întoarse capul spre stăpân şi ciuli urechile, ca şi când ar fi întrebat : „Ei, ce facem ?" Apoi dădu afirmativ din cap, în semn că a înţeles, şi stătu.
Invăţătorul răspunse, cam jenat, la întrebarea superiorului :
— Ceartă, ce să fie ?
— Şi care-i pricina ?
— Păi, buclucul e direcţia, măcar că nu iese cine ştie ce folos de pe urma ei. Dar la mijloc e ambiţia cucoanelor. Madam Bălteanu crapă de ciudă pentru că nu-i e soţul director la şcoală, iar madam Trăsnea leşină, numai când îşi închipuie că s'ar putea întâmpla să fie înlocuit la direcţie tovarăşul de viaţă al dumisale.
— Oare n'ar fi chip de împăcare?
— De, ştiu eu? răspunse tărăgănat învăţăorul. Au mai încercat şi alţii, dar...
— Ştiu, n'au izbutit. Dar povestea cu Nichiteanu e oare adevărată ?
— Ce să spun, domnule revizor ? Eu, de faţă n'am fost, dar cam aşa merge vorba.
— Şi cum s'au petrecut lucrurile?
— Cică domnul Nichiteanu, pe când era subrevizor, a venit odată la Păstrăveni tot în anchetă. Dar era iarnă. A ajuns după amiază, cam spre seară, căci mai colindase şi pe la alte şcoli. I-a adunat pe toţi în cancelarie şi, acolo, au tot stat la vorbă, până ce s'a întunecat bine. Au aprins lampa şi au urmat cu cercetarea. Apoi, nu ştiu din ce pricină, s'au luat la ceartă şi se zice că s'ar fi stins, aşa din senin, lampa. Ce-a mai fost pe urmă, n'a văzut nimeni. Fapt e că domnul Nichiteanu a plecat pe jos la gară şi a aşteptat patru ceasuri trenul de noapte. Bălteanu avea a doua zi un cucuiu în frunte, iar Trăsnea era sgâriat la nas. De cucoane nu se ştie nimic, căci nu s'au arătat câteva zile în lume.
Dar dumneavoastră nu ştiaţi de toate acestea ?
— Ba, da. Auzisem eu ceva, dar te-am oprit să culeg informaţii mai precise. Merg într'un loc atât de primejdios şi vreau să fac o recunoaştere sănătoasă, răspunse zâmbind revizorul.
Celălalt adăugă cu ezitare şi cu grijă :
— Domnule revizor, părerea mea, dacă-mi daţi voie s'o arăt, ar fi ca să lucraţi cu foarte multă băgare de seamă.
— Ce-a da târgul şi norocul. Am fost în războiu şi am scăpat teafăr. Doar nu mi-o fi scris să cad la atacul de la Păstrăveni.
Aceste vorbe le spuse revizorul zâmbind cu nepăsare. Mai puse câteva întrebări grăbite, în legătură cu alte treburi ale şcolii, atrase luarea aminte a învăţătorului asupra unui tablou statistic, pe care trebuia să-l înainteze grabnic toţi directorii de şcoli şi-i întinse mâna pentru despărţire.
Docarul porni, învăluit într'un nouraş de praf şi se pierdu vederii la o cotitură. Invăţătorul privi lung în urma şefului şi cugetă în sine :
— Tare mă tem că va păţi-o ca şi Nichiteanu.
La Păstrăveni, taberile de războiu s'au adunat în cancelaria şcolii. La mijloc trona revizorul, aşezat la masa cu condica de prezenţă şi cu cataloagele. Domnul şi doamna Bălteanu stăteau în fund, lângă fereastră, iar domnul şi doamna Trăsnea lângă uşă. Aceasta era totdeauna poziţia începătoare a luptei. Locul ocupat de revizor rămânea deocamdată teren neutru, dar această neutralitate putea fi lesne încălecată, aşa cum s'a întâmplat şi cu unele ţărişoare mici, în timpul războiului trecut.
— Revizorul răsfoia hârtiile cu chestiunea şi părea adâncit în studiul lor. Cele două perechi tăceau, aşteptând. Un ochiu mai ager ar fi observat la cucoane o mişcare nervoasă de fălci, ceeace înseamnă de obiceiu, după tălmăcirea superstiţioasă a poporului, prevestire de furtună.
Tăcerea apăsa greu asupra beligeranţilor, iar foşnetul hârtiilor revizorului aţâţa mai tare nervii, şi aşa destul de aprinşi, ai cucoanelor.
După o potrivită scurgere de vreme, în care cu toţii şi-au încordat puterile pentru lovitura cea mare, revizorul a dat drumul glasului.
— Ei, ce-i aici, la dumneavoastră?
Cum izbucneşte pulberea la o cât de slabă atingere cu scânteia, aşa a izbucnit şi domnul director Trăsnea, rostind repede şi grăbit, vorbele pregătite de atâta vreme :
— In calitate de director, viu să vă aduc la cunoştinţă, că domnul Bălteanu nu-şi face datoria în clasă şi că mă împiedică şi mă insultă în atribuţiile mele de dirtector şi că....
N'a avut vreme să înşire toată grozăvia fărădelegilor domnului Bălteanu, căci consoarta acestuia a ţâşnit ca o săgeată din arc, apărându-şi tovarăşul de viaţă de asemenea batjocură :
— Ba, nu-i adevărat, domnule revizor, dumnealui face de ruşine şcoala...
La rândul ei, madam Trăsnea se socoti datoare să astupe gura clevetitoare şi nu mai vorbi revizorului, care părea că începe a fi inutil, ci-şi trimise răspunsul de-adreptul duşmanei:
— Tacă-ţi gura, nu vorbi prostii. Parcă nu ştiu cine eşti?
— Ei şi tu ce mare poamă eşti?
Din respect pentru hârtie, pe care s'au aşternut în cursul vremurilor atâtea gânduri frumoase, nu putem arăta întocmai, cum s'a desfăşurat duelul între cele două ahtiate după direcţie. Destul e să se ştie că şi-au spus, fără încuietoare la gură, tot ce le clocise în suflet. Iar la urmă taberele au început a se apropia, se vede, pentru a-şi vărsa mai de aproape şi, poate, în chip mai simţit, ura.
Revizorul avu clară în minte intuiţia păţaniei bietului Nichiteanu şi, într'o clipă profetică, se văzu chiar pe sine prins între cele două focuri. Dar aceasta numai o clipă. Limpezimea minţei şi liniştea sufletului nu-l părăsiră. Vârându-şi mâna într'un buzunar, după batistă se pare, trecu în cellalt un obiect. în care luptătorii recunoscură chipul dătător de fiori al unui revolver. Apoi scoase batista şi se folosi de ea, privind senin la unii şi la alţii.
Această apariţie neaşteptată îngheţă brusc glasurile ascuţite ale cucoanelor, cari se retraseră, urmate cu credinţă de soţi, către locurile de la început.
Iarăşi se făcu tăcere. Duşmanii se uitau cu groază la revizor şi-i aşteptau acum cuvântul.
Şeful le dădu un nou îndemn spre vorbă. Atacul porni, ca şi la început, dar de data aceasta numai de la depărtare. Ba, se părea că pe măsură ce se înteţeau batjocurile de tot felul, fiecare tabără căuta să dee tot înapoi, una având parcă de gând să treacă prin fereastră, iar cealaltă înghesuindu-se în uşă.
Toate vorbele de ocară, pe cari mintea le-a scornit, ca să le arunce în obrazul duşmanului„ s'au rostit atuncea; iar aceste suflete, înăcrite de ură fără rost, păreau că nu mai contenesc de a şi le spune.
Revizorul aştepta liniştit la mijloc.
Focul a ţinut cam vreo jumătate de ceas. De la o vreme a prins a slăbi. Cucoanele erau aprinse la faţă iar pe frunte li se prelingea broboane de sudoare. Soţii păreau şi ei obosiţi. Aveau vinele de la frunte umflate şi ochii roşii.
Din când în când răsuna câte o vorbă, ce se mai spusese, apoi venia alta, mai slabă, ca să-i răspundă.
Privirile tuturor se îndreptau rugătoare către revizor, aşteptând deslegarea de a ieşi din această situaţie, care începea a fi nesuferită. Işi spuseseră cu vârf şi îndesat tot ce aveau în gând, îşi repetară spusele de două, de trei, de mai multe ori, iar în locul mulţumirii aşteptate prin umilirea duşmanului, se vedeau desgustaţi, obosiţi şi dornici să ajungă acasă şi să se încheie odată această treabă blestemată. Amintirea revolverului însă îi ţinea pe loc. O vorbă numai de ar fi spus revizorul, ar fi ridicat mâinile către el şi l-ar fi rugat în genunchisă-i izbăvească.
Dar revizorul îşi cerceta mut hârtiile.
Mai urmară câteva ocări slabe şi, în cele din urmă, doamna Bălteanu, zdrobită de atâta încordare, izbucni într'un plâns nervos, exclamând printre sughiţuri :
— Nu mai pot, nu mai po-o-o-o-t.
In vreme ce domnul Bălteanu căuta să-şi potolească jumătatea, se porni şi madam Trăsnea, care însă plângea liniştit, fără icnituri, iar soţul domniei sale o mângâia deopotrivă de delicat.
După ce se potoli şi plânsul şi războinicii erau istoviţi cu desăvârşire, gata să încheie armistiţiul în orice condiţiuni, se mişcă şi revizorul.
— Doamnelor şi domnilor, spuse el, întrucât suntem cu toţii cam obosiţi, zic să facem o pauză şi pe urmă vom merge înainte.
După ce pofti pe cucoane să ieie loc pe scaune, scoase tabacherea şi oferi bărbaţilor câte o ţigare. Invăluiţi în rotocoale de fum, începură să vorbească despre fel de fel de lucruri. Revizorul întrebă despre oamenii din sat, despre copii, mai povesti o anecdotă prinsă de curând şi aşa, din vorbă în vorbă, ajunse să-l întrebe pe Bălteanu dacă mai obişnueşte să cânte din vioară.
— Da, cânt şi acuma, răspunse cel întrebat cu mirare.
— Imi pare bine că nu îngropi acest talent, cu care m'ai vrăjit odată.
Madam Bălteanu se înveseli la auzul acestui compliment, luându-l ca semn că revizorul e de părerea lor.
Domnul Bălteanu însă se trudia să-şi aducă aminte de vremea, când i-a cântat revizorului de i-a plăcut atât de mult.
— Aşa-i c'ai uitat? Se prea poate, căci pe atunci nu eram revizor.
— Când a fost asta, domnule revizor ?
— La nunta domnului Trăsnea.
Bălteanu îşi aminti. La fel şi Trăsnea. Ziua aceea frumoasă le răsări în cuget, ca un soare dătător de viaţă. Amintirea frumoasă însă, pusă în faţa situaţiei de astăzi, stârni în sufletele bărbaţilor o părere de rău şi puţină ruşine. Dar privind în ochii, încă neînduplecaţi, ai consoartelor, înţeleseră că nu-i loc pentru asemenea sentimente.
Revizorul îşi urmă vorba, fără să bage de seamă frământarea lor. Le aminti cum au petrecut împreună, cum erau foarte buni prieteni, cum s'au îmbrăţişat în zorii zilei, plângând şi legându-se cu jurământ, să rămâie tot prieteni; pomeni apoi de faptul că doamna Bălteanu de astăzi a îndeplinit la nunta aceea slujba aleasă de domnişoară de onoare şi îndreptă către toţi un îndemn călduros pentru împăcare şi înţelegere, pentru a putea gusta bucuria, pe care viaţa aceasta săracă o dă oamenilor, atunci când trăiesc bine.
Bărbaţii nu răspunseră. Din feţele lor se vedea că aprobă din tot sufletul spusele mai marelui lor. Dar, pentru a lua o hotărâre, aveau nevoie de încă o aprobare şi, uitându-se spre soaţe, văzură aceeaşi răceală de ghiaţă.
Cu priviri descurajate se îndreptară către revizor, ca şi când ar fi vrut să spună :
— Da, aşa este, dar vedeţi că nu se poate.
Atunci revizorul lovi încă un punct slab :
— Dumneavoastră, bărbaţii, aveţi totdeauna o fire aspră şi greu de muiat. Sentimentele cele înalte însă pornesc mai ales din sufletul delicat al femeii. Am apelat la dumneavoastră ca să vă împăcaţi şi am găsit inimile zăvorîte. Iată însă că doamnele sunt mai îngăduitoare şi gata să repare tot răul.
Apoi îndreptându-se către cucoane, le rugă în cuvinte pline de laudă, să împlinească fără zăbavă gândul frumos ce-l simt încolţind.
Ca prin farmec se schimbară feţele celor două reprezentante ale sexului slab. In locul încruntării răsări zâmbetul. Amândouă aprobară cu însufleţire spusa revizorului şi-şi împinseră soţii, apropiindu-i unul de altul.
De aici înainte lucrurile au mers uşor. Bărbaţii şi-au întins mâinile, cucoanele s'au îmbrăţişat ca nişte surori şi fiecare soţ s'a apropiat respectuos de soţia celuilalt şi i-a sărutat mâna. Se găsise făgaşul cel bun. Pacea plutea în aer şi pătrundea în inimi, când colo, revizorul aruncă încă o bombă.
— Dar cu direcţia ce facem ?
Acesta era punctul nevralgic şi el trebuia lichidat. Aducerea lui în discuţie aprinse din nou spiritele. Cucoanele îşi oţeliră din nou privirile, o clipă îmblânzite, iar bărbaţii se uitară la revizor, cum se uită cineva la un artist, care, după ce desăvârşeşte o operă, îi dă cu piciorul şi o dărâmă.
— M'am gândit la o deslegare, adăogă revizorul, numai dacă vă vine la socoteală.
Toţi ascuţiră urechile ca să audă cum descurcă revizorul această problemă, ce părea că n'are soluţie.
Revizorul le propuse pur şi simplu înfiinţarea unui post nou şi aducerea unui învăţător străin, care să ieie şi direcţia.
„Prea bine, prea bine, răspunseră toţi într'un glas.
— Iar până la toamnă, direcţia să rămâie aşa cum este, căci alt chip de a vă mulţumi nu găsesc, încheie revizorul.
— Fie şi aşa, aprobă după oarecare chibzuinţă madam Bălteanu, bucuroasă că măcar de la toamnă nu o va mai supăra afurisita de direcţie, ştiindu-i pe amândoi pe aceeaşi treaptă.
Revizorul ceru condica de inspecţie şi scrise cuvenitul proces-verbal, aducând şi acolo laude cucoanelor, cu sprijinul cărora s'a restabilit pacea şi înţelegerea în sânul corpului didactic de la Păstrăveni.
După ce-l citi în auzul tuturor şi după ce încredinţă pacea refăcută pe seama cucoanelor, ca unora ce sunt în stare să o păzească şi să-i dea trăinicie, se pregăti de plecare.
Lucrurile luară însă altă întorsătură. Impăcaţii se înţeleseră, mai din priviri, mai din şoapte, şi-l poftiră la locuinţa de director al domnului Trăsnea, ca să ridice un păhărel pentru sănătate şi pace.
Revizorul stetea la cumpănă, dar în faţa privirilor deosebit de drăgălaşe ale cucoanelor, se dădu biruit. Ele o luară înainte, ca să pună treaba la cale, iar bărbaţii mai sfătuiră în cancelarie. Apoi veniră şi ei.
Masa îi aştepta încărcată cu tot ce se poate aduna în grabă de la două gospodării şi de la băcănia din sat.
Era acolo pânea sănătoasă de casă şi caşul de oaie, alături de sardelele şi măslinele aduse din ţări străine şi calde. Iar peste toate bunătăţile băştinaşe şi străine dormeau două sticle cu vin roş ca focul, vrând să arate că peste toate amestecurile trebue, totdeauna, să se întindă firea noastră românească.
Trudiţi cum erau, dădură drumul cu repezeală celor dintâiu înghiţituri şi ridicară cel dintâiu rând de pahare. Vorba porni vioaie, veselia crescu şi revizorul îl rugă pe Bălteanu să-i mai zică ceva din vioară. Acesta trimise repede după unealta-i fermecată şi-şi împrăştie în sunetul strunelor mulţumirea sinceră, ce o simţia. Apoi urmă alt rând de pahare, şi iar altul până ce se goliră sticlele. Când revizorul văzu că se iau măsuri secrete pentru aducerea altora, se hotărî să plece.
Toate rugăminţile nu-l putură îndupleca. Cu greu, primi să ridice încă un păhărel şi ultimul.
Cu acest prilej revizorul le mulţumi pentru faptul că l-au ajutat şi l-au înţeles; iar pentru frumoasa petrecere ce au pus-o atât de repede la cale, a arătat că se simte îndatorat şi că nu ştie cum să se achite.
Scoase apoi, spre uimirea tuturor, revolverul din buzunar şi, urmărit de privirile speriate ale împăcaţilor îl rupse în bucăţi şi-l împărţi tuturor, oprindu-şi vârful ţevii. Era un revolver de ciocolată, învelit în hârtie cu luciu metalic.
— L-am cumpărat eri de la oraş pentru băieţelul meu, dar uitându-l în buzunar, l-am purtat cu mine şi acuma îl împart cu dumneavoastră.
De-aici râs şi iar râs, de-ar fi putut să se îmbolnăvească, dacă nu s'ar fi oprit.
Revizorul însă urmă cu lămuririle:
— Am eu şi unul veritabil, şi scoase din buzunarul pantalonilor un browning adevărat, „şi-l port totdeauna la drum, pentru orice întâmplare".
Ridicară cel din urmă rând de pahare, iar Trăsnea îl rugă să mai ieie încă unul în memoria revolverului. Toţi stăruiră şi revizorul îl luă şi pe acesta, care fu într'adevăr ultimul.
Inainte de a pleca revizorul, doamna Bălteanu, îmbujorată, se vede, de roşul vinului, ţinu să pronunţe un discurs:
— Vă mulţumim, Domnule revizor, că ne-aţi împăcat, căci, drept să vă spun, au fost şi alţii, dar n'au putut. Dumneavoastră însă aţi ştiut cum să ne luaţi.
Să trăiţi la mulţi ani.
Revizorul plecă spre rosturile lui, iar în urmă-i, prietenia refăcută îşi întări poziţiile până târziu noaptea, când împăcaţii nu mai găsiră cu cale să se despartă, ci se odihniră împreună în locuinţa directorului.

C. B.
Dumbrăveni-Botoşani

Nudul lui Voltaire

Expoziţia tricentenarului Academiei, din strada Richelieu, la Paris, a făcut publicului surpriza de a-i prezinta o statue a lui Voltaire, de Pigalle, reprezentat gol, la vârsta de 76 ani.
De sigur nu e pentru prima oară când se reprezintă în sculptură nudul unui bătrân.
Un antic a reprezentat pe Seneca deschizându-şi vinele, Rodin a evocat un Victor Hugo, titan măreţ şi cărnos, solid în bătrâneţea sa. A face însă nudul lui Voltaire, slab, veşted „cu scheletul său de pasăre", este în adevăr o încercare de mare îndrăzneală.
Ideia acestei opere a fost a lui Diderot, iar hotărîrea de a o pune în practică s'a luat la un prânz la d-na Neker, 1770, la care erau prezenţi 17 filosofi printre care Diderot, d'Alembert, Helvetius, Marmontel şi Grimm.
Pigalle terminase tocmai statuia lui Ludovic al XV-lea la Reims şi a fost ales să execute această inspiraţie. A fost deschisă o subscripţie pentru toţi oamenii de litere „virtuoşi" cu o cotizaţie de doi ludovici, de fiecare. Ce însemna însă cuvântul „virtuos" pentru aceşti filosofi, nu este prea clar. Au fost doar priviţi ca atare Grimm care trăia pe faţă cu d-na d'Epinay, Diderot cu toate ale sale „Bijoux indiscrets", Frederic cel Mare!?—Jean Jacques Rousseau şi-a trimis şi el contribuţia, inamicului neîmpăcat, deşi Voltaire a fost de părere să i se restitue.
Cât despre „Prinţul poeţilor" dela Ferney, el a primit vestea cu cochetării de bătrână care totuşi e măgulită „Dr. Pigalle trebue să vină să-mi modeleze chipul, abia de i se mai cunosc trăsăturile", zice el. „Ochii îmi sunt înfundaţi de trei degete, obrajii îmi sunt ca de vechiu pergament şi abia se mai ţin pe oase, care nu se mai reazimă pe nimic, căci mi s'au dus şi puţinii dinţi pe care-i aveam. Nu s'a mai pomenit să sculpteze cineva pe un biet om în halul ăsta!"
Dar după această mică afectare cochetă, câte glume: „când au văzut oamenii din satul meu cele câteva instrumente ale meşteşugarului, au zis „Vor să-l disece, he hei! are să fie nostim!"
Dar bătrânul acesta, pe care-l credeai în ajunul morţii era un model infernal: nu stătea o clipă locului, umbla de colo colo, ricanând şi dictând secretarei sale scrisori pentru toată Europa, aşa că bietul Pigalle se gândea să renunţe. Dar stând de vorbă cu Patriarhul i-a dat unele detalii asupra meşteşugului său, spunându-i că, o operă, de mare alură, cere, numai pentru a fi turnată, şase luni cel puţin.
Voltaire atunci s'a liniştit şi sculptorul i-a lucrat acel chip extraordinar, de o analiză necruţătoare, care pare că a intrat în descompunere, dar în care gura ironică, ochiul atât de viu, nările ce par a palpita, îi dau înfăţişarea unui cap creat de un suflu interior, numai spirit şi viaţă. Dar după ce i-a modelat chipul a şi plecat în zorii zilei.
D-na Neker, în timpul acesta s'a răzgândit. Ar fi vrut să renunţe la nud de frica ridicolului. Dar Pigalle era încăpăţânat. A angajat un soldat bătrân, care făcuse războiul de 7 ani şi în 1876 opera fu terminată.
Regele Suediei şi toţi acei, ce aveau o reputaţie pe acea vreme la Paris, nu o aprobă. Statuia nu-şi găseşte locul. Grimm îşi dă părerea să fie aşezată la Pont Neuf, la picioarele lui Henri IV, alţii se gândesc să o trimită la Comedia franceză. Bietul Pigalle nu mai îndrăzneşte nici să o prezinte la Salon. Căzută în disgraţie, ea rămâne până în prezent într'o nişă la Institut. D-na Vestris a încununat bustul lui Voltaire de Lemoyne, le faimoasa reprezentaţie, a Irenei, bustul lui Houdon a fost utilizat în 1789, când s'a transportat cenuşa lui Rousseau şi Voltaire la Panthéon.

Mortul din casa Galbenă
Este titlul noului volum (No. 21) apărut în excelenta colecţie Călătoriile fantastice ale lui
BILL GAZON
48 pagini ilustrate, în culori, 3 LEI
Fiecare volum cuprinde o povestire completă

Podarul dela Olt

Intr'un amurg de Mai, pe dâmbul dela Râpa Galbenă, s'a lăsat pradă somnului un drumeț rătăcit. Venise dinspre Scărișoara și a privit de câteva ori apele ce curgeau spumoase spre Islaz. A cercetat cu bastonul tăria malului, apoi și-a pus traista sub cap și a dormit.

Era un om viguros și părea să aibă vreo cincizeci de ani. Puțin adus de spate, avea ochii albaștri și fața brăzdată, de cute adânci. Purta barbă mare și era îmbrăcat în haine ponosite de oraș. Semăna a călugăr fugit din vreo mânăstire, din cine știe ce neajunsuri.

Noaptea, a trecut liniștită peste el. A doua zi in zori, a pornit spre sat, la Cilieni și-a cumpărat dela un gospodar, un hârleț și un topor. S'a înapoiat la Râpa Galbenă, a doborît câțiva copaci, i-a cioplit și a înfipt adânc în pământ, patru stâlpi. Acelaș lucru a făcut și pe malul opus, unde a trecut înot, trăgând după el, legate cu o frânghie, toporul și hârlețul.

Apoi timp de trei zile, a dispărut. Și sătenii, l-au văzut venind dela Slatina cu o căruță, în care a adus un mare pălimar de sârmă. S'a apucat din nou de dărâmat copaci și de cioplit; și după două săptămâni de lucru, dintr'o parte în alta a Oltului, pe pălimarul de sârmă, funcționa un pod, „pe sclipite", după cum spuneau sătenii. Treceau pe el, cei ce se duceau și se înapoiau dela Roșiorii de Vede. Podarul le lua cinci lei de căruță, doi lei de cap de vită și un leu de persoană. Când se întâmpla ca oamenii să spună că nu au bani, — și cazurile acestea erau destul de numeroase — se mulțumea și cu un ceauș de mălai, sau câteva ouă.

Nimeni nu știa cum îl chiamă, de unde venise și ce rost avea în viață. Oamenii îi spuneau „podarul dela Olt". Era tăcut, din cale afară de ursuz. Numai copiii ce veneau să facă bae, se încurcau câte odată la vorbă. Nu-și făcuse alt prieten, decât pe Ionică pădurarul, care se abătea pe la coliba lui, când se înapoia din inspecția pădurii. In fața focului, stau la „taifas" cu lulelele între dinți. Vorbeau despre timp, despre nevoile oamenilor și despre apele Oltului care adesea ieșiau din albie și dau năvală peste semănături și peste locuințele sătenilor.

Pădurarul a vrut de multe ori să afle ceva despre viața lui, dar n'a reușit.

— Mneavoastră... prin ce părți ați mai fost și cum de ați ajuns podar la Olt? l-a întrebat într'o seară.

El s'a posomorit brusc. A pus luleaua pe un scăunel de alături, l-a privit blând ș.i s'a ridicat. A luat o chitară, s'a așezat turcește lângă foc și a început să cânte. Coardele au vibrat întâiu sgomotos. Din instrumentul podarului, isbucneau țipete, isbucneau vaete de dureri neînțelese. Părul îi flutura în mișcările ce le făcea aplecat peste chitară, barba îi tremura agitată peste piept, iar mâna îi fugea peste coarde, biciuindu-le tiranic.

Lui Ionică, începuse să-i fie teamă. Un astfel de cântec cu tonuri satanice nu auzise nici odată și s'a gândit să fugă. Dar chitara a tăcut. Ultimele acorduri au fost furate de vânt și duse departe în vuetul valurilor de sub mal. Podarul și-a șters fruntea plină de sudoare cu mâneca hainei, a oftat adânc și a început din nou să cânte. Insă de data aceasta, sunetele venea domol, tânguios!... Păreau glasuri de îngeri care plâng durerile pământului stăpânit de păcate!...

Cât l-a ascultat, pădurarul Ionică n'a putut ști. S'a trezit când chitara a amuțit și a observat cum bătrânul podar și-a lipit obrazul de ea și a început să plângă. A încercat să-l liniștească, dar nu a fost chip... Ba vorbele lui, păreau că-i măresc durerea. Nu avea decât să plece. S'a ridicat și luându-și rămas bun, s'a îndreptat spre casă. Și abia atunci a băgat de seamă, că se revărsau zorile. Chitara podarului îl făcuse să asculte, o noapte întreagă!...

▬

La curtea administratorului Stamate de pe moșia boerului Alexe Focșăneanu, s'a produs mare panică. Intr'o sărbătoare, când cuconul Stamate s'a dus la cimitir spre a pune flori pe mormântul Ilenuței, soția lui, care trecuse de vr'o doi ani pe cealaltă lume, a găsit o candelă de argint aprinsă. Era așezată sub un braț al crucii, prinsă într'un stâlp de ciment, îngropat adânc în pământ.

Cine să o fi pus?... Mister!....

Și problema aceasta a trecut repede din preocupările cuconului Stamate, în ale Olgăi — fata lui, măritată cu revizorul școlar Duțulescu — apoi a stăpânit fulgerător: argații dela curte, satul Cilieni, ba tot județul a fost frământat de această întâmplare, care se publicase și în ziarele din București.

S'au găsit unii care au spus, că au văzut în cimitir o stafie neagră. Ciobanul Mitroi povestea că într'o noapte i s'a părut că o ființă ciudată a sărit peste poarta cimitirului și s'a apucat de săpat lângă crucea cucoanei Ilenuța. Vlad, păzitorul de holde, a auzit în mai multe nopți sgomote în cimitir și a observat cum o mogâldeață neagră își făcea de lucru pe lângă cruce.

Și închipuirile cele mai fantastice, curgeau fără zăgaz. Ele au cuprins și mintea pădurarului Ionică.

— Ce-o mai fi și cu drăcovenia asta dă stafie?... s'a întrebat el. Trebue s'o văd și eu. Și într'o noapte a rămas la pândă aproape de cimitir. S'a ascuns într'un tufiș de cetină înfrunzită și n'a dormit toată noaptea, dar nu a văzut nimic. A pornit spre casă, supărat că își pierduse somnul degeaba, luându-se după prostiile celor ce cred în stafii.

Și totuși, candela a fost pusă de cineva în cimitir. Satul întreg și cele de prin împrejurimi, au fost cuprinse de presupunerile care se amplificau la infinit. Mulți credeau că a fost pusă de îngeri, fiindcă tare bună a fost cucoana Ilenuța, în viață. Ajutase pe săraci, dăduse o mare sumă de bani pentru reparatul bisericii și făcuse pe administratorul Stamate, să nu mai bată pe nici un țăran, oricât de vinovat ar fi fost socotit. Și de aceia oamenii, aveau motive să creadă că Dumnezeu și-a trimis îngerii, să-i păzească mormântul prin candela ce se aprindea singură, în nopțile zilelor mari.

Administratorul adusese și un sobor de preoți, care a făcut rugăciuni să se deslege misterul candelei ce de două săptămâni preocupa pe toată lumea. Dar nu numai că nu s'a ivit deslegarea, ci s'a ivit o nouă complicație și mai extraordinară!... Intr'o seară târziu, când flăcăii Mitruț a lui Vancu și Ilie Pricină se duceau cu caii la pășune, în dreptul cimitirului, le-a ieșit în cale o arătare de neînchipuit. S'a așezat înaintea lor, a întins brațele și s'a transformat într'o enormă cruce neagră.

—Stafia!... a țipat Mitruț și răsucind caii în loc, a luat-o la fugă spre sat. Nu s' a oprit decât în fața primăriei și când și-a întors capul, în urma lui, veneau în fugă caii lui Ilie. Dar el unde era!... Un cutremur de frică, l-a sguduit din nou și dând pinteni cailor, a luat-o spre casă strigând cât îl ținea gura:

— Stafia! .. Stafia!... A omorît pe Ilie!... La strigătele lui, cânii satului au început să urle prelung și din mai multe părți, s'au auzit fluerăturile gardienilor de pază. Bărbați femei și copii, s'au deșteptat din somn și îmbrăcați sumar, au eșit pe uliți.

Se adunaseră în cete prin răscruci de drumuri și se priveau cu teamă.

— Ce să mai fie și asta?... întreba câte unul și-și scuipa în sân de frică.

— Sămnele lui Dumnezeu! adăuga câte un bătrân. Trebue să vină vreo întâmplare păste viața noastră și suntem anunțați pâ' n sămne.

— Stafia!... Stafia!... se auzea peste sat țipătul lui Mitruț, care nu se oprise decât în curte. A fost adus în casă pe brațe.Ințepenise pe cal și era galben ca un mort.

— Stafia.... a luat pe Ilie! L-a prins în dreptul cimitirului!...

Și vorbele lui au străbătut ca fulgerul tot satul. Oamenii, s'au strâns în fața primăriei. A venit șeful de post, preotul și administratorul Stamate. Au pornit cu toții spre cimitir și alături cu drumul pe o muchie de șanț, au găsit pe Ilie. Era desfăcut la gât și așezat cu capul pe ibâncă [1]). S'ar fi părut că doarme liniștit, cu fața spre stele, dacă n'ar fi avut obrajii din cale afară de galbeni.

— Strigoii i-au supt sângele!... a spus o bătrână și lelea Floarea, mama flăcăului, a început a boci. Preotul și șeful de jandarmi, au îngenunchiat lângă el și au început să-l miște.

— Să fiți buni, să fiți drepți, să nu vă mai înșelați și să nu vă mai dușmăniți unii pe alții!.... a vorbit Ilie încet și a deschis ochii. Unde-s caii, unde-i Mitruț?... a întrebat el, trezindu-se de-abinelea.

A văzut în jurul lui atâta lume și nu știa ce vor dela el...

— Mă Ilie, i-a vorbit preotul, tu nu ești la cai. Ei au venit singuri acasă și Mitruț a spus că ai fost prins de o stafie.

— O stafie?... Și Ilie a îngălbenit din nou. Abia acum își dă seama că a văzut ceva extraordinar. S'a simțit cum coboară spre pământ. I sau părut ropote de cai ce fugeau în urma lui, apoi a fost ridicat de niște brațe puternice și așezat cu capul pe ibâncă. Și niște cuvinte, venite parcă din altă lume, i s'au strecurat în minte: să fiți buni, să fiți drepți, să nu vă înșelați și să nu vă mai dușmăniți unii pe alții!...

Numai de atât își da seama, dar a fost destul ca să se gândească la toate fără-de-legile ce săvârșise până aci. Găinile vecinilor pe care le frigea la câmp, sacii cu grâu furați din magaziile boerului și vânduți la Slatina ca să aibă banii pentru chefurile pe care le făcea în fiecare sărbătoare la cârciumă, i se păreau acum, păcate grele și deaceia—poate — s'a simțit trântit în mijlocul drumului și cuvintele pe care le-a auzit, le credea o poruncă de îndreptare a vieții lui, păcătoase.

S'a cutremurat, parcă voind să-și scuture faptele rele depe conștiință și a pornit spre sat. In urma lui, veneau și cei ce eșiseră să-l caute. Nu s'a mai vorbit nimic. Intr'o tăcere ce aducea frică, a fost urmat până la poartă. A intrat în casă, s'a închis singur în odae și după ce s'a rugat în fața icoanei și-a luat angajamentul că se va face om cinstit, s'a culcat și a adormit repede.

1) Un fel de perină, pe care țăranii o poartă în călărie, în loc de sea.

▬

Timp de câteva luni, după ce stafia se arătase flăcăilor Ilie și Mitruț, viața satului Cilieni se schimbase cu totul. Nimeni nu s'a mai îmbătat la cârciumă, nu s'a mai auzit de nici un furt și de nici o ceartă, iar duminecile și sărbătorile, biserica era plină de credincioși. Nici stafia n'a mai apărut, deoarece în fiecare sărbătoare, candela dela mormântul cucoanei Ilenuța, era aprinsă de Ilie.

Păcat însă, că această stare de cumințenie n'a durat mult. A venit o toamnă bogată. Câmpul rodise mult, viile umpluseră toate butiile și vinul.... trebuia băut. Belșugul a alungat mare parte din nevoile oamenilor și fără ele, s'au simțit împinși să sburde... au început chefuri între rude și prieteni, s'au făcut nunți, deci în petrecerile ce se țineau lanț, au uitat cu încetul și de biserică și de stafie și de vorbele spus de Ilie. Numai el, a rămas singur izolat chiar de frații și de părinții lui. N'a mai băut decât apă, nu supăra pe nimeni și îngrijea de candela dela cimitir. Nu lipsea în nici o sărbătoare dela biserică și oamenii îl porecliseră „Sfântul".

Astfel, a trecut toamna și a venit iarna. Dar o iarnă, cum nu se văzuse alta mai aspră. Zăpada acoperise și ulucile, iar pe unele locuri, se îngrămădise în straturi groase de peste doi metri.

Sătenii, își făcuseră tunele sub nămeți, prin care circulau din casă spre coșarele vitelor și spre vecini. Bătrânii satului, spuneau că „atâta potop de zăpadă, nu înseamnă a bine".

Și acest fapt nu putea să nu preocupe și pe Ionică pădurarul. Eșia prin tunelul dinspre poartă deasupra zăpezii, întărită de ger și pornea spre coliba podarului.

— Ce să fie cu atâta zăpadă, frate!... se mira el și aprindea luleaua ajungând la prietenul lui.

— Apoi... n'o să fie bine! îi răspundea podarul și privea cu teamă apele ce curgeau sălbatec pe sub mal.

Căci Oltul, în viteza în care își mână valurile, nu înghiață decât foarte rar. Dar în iarna aceia, din cauza gerurilor mari, se formaseră sloiuri care pluteau la vale, ciocnindu-se unele de altele în sgomote puternice.

Și numai de nu s'ar forma zăporul!... a adăugat podarul, scormonind cu bastonul în straturile de zăpadă, ce începuseră a se îmbiba cu apă. Umezeala aceasta, nu poate veni decât din apele Oltului.

— Nu cred. Curg cu prea mare iuțeală și sloiurile nu au timp să se îngrămădească în albie.

— Ba eu, am mare teamă de zăpor. Dar... hai în colibă! Și cei doi prieteni, s'au așezat la gura sobei și și-au aprins lulelele.

Focul ardea în trosnete plăcute, pe o blană de oaie, se odihnea în sforăituri ușoare, un motan cu blana brună. Podarul, a luat chitara și a vrut să cânte, dar nu a apucat să înceapă! Dinspre partea de Nord a satului, a început un vuet. Mai întâiu ușor, apoi din ce în ce mai puternic.

— Ce să fie?... a întrebat podarul.

— ! ?...

— Zăporul!.... Au ieșit în fața colibii. Au mai ascultat câtva și au pornit în fugă spre locul unde se auzea vuetul. Când au ajuns la gârla lui Mânzatu, au văzut că apele Oltului ieșiseră peste mal. Un puhoi se abătuse spre sat și valurile fugeau clocotind și târau cu ele butuci și sloiuri de ghiață.

— Unde o fi zăporu'?... a întrebat pădurarul.

— Trebue să se fi format la Cotul Pisicii. Nu mai e timp de pierdut. Să dăm de știre în sat. Să scoatem oamenii și să spargem ghiața ca astfel apele să-și reia cursul. Și...

Podarul n'a apucat să-și încheie vorbele. A fost întrerupt de clopotele dela biserică și de goarna ce a început să sune „a primejdie" în sat.

— Auzi!...

— Inecul, a și ajuns în comună!!... Să mergem. Și în fugă, au ajuns la primărie. Aci, au aflat că toată partea de apus a satului, e sub apă. Oamenii fugiseră în partea de răsărit și puhoaiele înecaseră totul. Pe uliți, treceau legănate de valuri, tot felul de obiecte. Coșuri, haine, vase, jucau printre sloiurile de ghiață ca puse în mișcare de o putere demonică.

Vitele mugeau în grajduri, unele veneau înot câtva, apoi erau învinse de puterea valurilor și târîte.... la fund. Cânii urlau a nenorocire, iar păsările sburau din sloi în sloi, silindu-se să fugă din zona inundată.

O vacă înotând prin valuri, a reușit să iasă pe un dâmb, încă neacoperit. Un câne s'a apropiat de ea scuturându-și părul. Parcă a vrut s'o întrebe: la ce bună atâta apă? Dar vaca nu l-a luat în seamă și s'a aruncat din nou în valuri. A înotat cu greu până la un stâlp de poartă, de care se sprijinise o căpiță de fân. Deasupra ei, se răsucea speriat un vițel ca de două luni. Când și-a văzut mama, vițelul s'a mai liniștit și a mugit încet. Dar valurile și-au mărit furia și căpița a fost smulsă din stâlpul de poartă, răsucită de câteva ori în loc, apoi... răsturnată. Vițelul s'a dus la fund și nici vaca n'a mai ieșit din valuri.

La primărie, oamenii s'au împărțit în două cete. Una a pornit cu primarul și cu șeful de jandarmi să rupă zăporul. A doua, în frunte cu preotul, ajutat de Ionică Pădurarul și de Podar, a pornit spre pod. Trebuia să înlesnească trecerea peste Olt, în crângul de pe Dealul Roșu, unde apele n'au putut ajunge în nici o inundație. Deci, satul trebuia evacuat.

Și podarul, s'a apucat de lucru. A deblocat podul de ghețuri și a trecut la cârmă. A făcut o trecere „de probă" și, deși stingherit de viteza extraordinară a apelor, podul a trecut și s'a reîntors cu bine peste râu, când la colibă au sosit primele convoiuri de sinistrați.

In primul transport, au intrat pe pod mai întâi familiile „mărimilor" din sat. Au luat loc: soția și copiii preotului, șefului de post, primarului și administratorul Stamate, însoțit de fiică-sa, Olga. Și mai fiind încă loc, podarul a spus să mai intre vreo „cinci persoane". Insă de frica înecului și parcă mânați de apele ce creșteau necontenit în urma lor spre sat, cei de pe mal au vrut să dea busna pe pod. Au sărit, nu cinci, ci peste douăzeci și dacă nu s'ar fi dat drumul dela mal, toată gloata aceia de peste opt sute de suflete zăpăcite de groază, ar fi năvălit pe platformă.

In scârțâituri de lanțuri, nava înainta cu greu, trosnind din toate încheieturile. Se isbea de sloiuri și vibrau metalic pălimarele întinse. Când a ajuns la jumătatea râului, un mare bloc de ghiață a isbit cu putere un colț al podului și l-a înclinat spre dreapta.

Au isbucnit țipete de disperare și nenorociții pasageri, s'au îngrămădit spre cârmă. Un val de apă a trecut peste bord, apoi o nouă spaimă și într'o învălmășeală, câțiva au căzut în valuri.

— Liniștiți-vă!... a răcnit podarul cu toată puterea pieptului și la vocea lui, cei de pe pod s'au potolit brusc. Apoi a spus în șoaptă pădurarului Ionică, ce-l ajuta la conducerea podului:

— Dacă nu mai scap, să cauți pe policioară, în colibă. Vei găsi un caet cu note. E însemnată în el, viața mea!... Adio! Și s'a aruncat în apă. A înotat spre sloiul de ghiață de care se agățaseră cei trântiți de pe pod. Printre ei, era și fata administratorului. S'a îndreptat întâi spre ea. A prins-o cu un braț și cu forțe de neînchipuit a ajuns la pod și a ridicat-o pe platformă. S'a înapoiat din nou spre sloiul naufragiaților... dar nu l-a mai putut ajunge. I-au înghețat picioarele. Nici mânile nu i s'au mai putut mișca și.... s'a scufundat.

O învolburare mai năprasnică a valurilor a răsturnat și sloiul de care se agățaseră cei trântiți de pe pod și Oltul, acest balaur flămând, i-a înghițit cu lăcomie.

▬

Pădurarul Ionică, și-a făcut datoria în conștiință. A condus podul cu dibăcie și a trecut pe mal toată populația satului. In ultimul transport, a observat că apele scad cu repeziciune.

— Or fi rupt zăporul!... s'a gândit el și așa a fost. Când a ajuns la mal, un țăran a adus vestea că oamenii conduși de primar, au reușit să dea drumul ghețurilor ce se îngrămădiseră ca un baraj, în albia Oltului.

Apele, au reintrat în matcă, dar în urma lor au rămas numai ruini, din satul Cilieni. Se înecaseră multe vite, se dărâmaseră zeci de case, se nimiciseră în bună parte mai toate gospodăriile din partea de apus a satului și „râul blestemat". nu s'a mulțumit cu atât. A înghițit și cu această ocazie, șapte oameni.

Valurile lui au smuls sufletul „podarului dela Olt"", au înecat trei copii, două femei și... un flăcău. Era Ilie!!... El n'a voit să fugă. A intrat în biserică și a îngenunchiat în fața lui Christos, cu o carte de rugăciuni în mână.

Așa l-au prins puhoaiele și când preotul s'a reîntors și a vrut să mulțumească lui Dumnezeu că i-a scăpat de înec, l-a găsit întins fără viață, înaintea altarului. Fața îi era liniștită. Numai mânile i se crispaseră pe cartea de rugăciuni, atât de puternic, încât nu i-au mai putut-o scoate.

L-au îngropat cu ea, așa cum — poate — i-a fost ultima dorință.

▬

După ce s'a mai potolit panica între oameni, „pădurarul Ionică" s'a dus în coliba podarului. A găsit pe policioară caetul cu note și a început să citească. Două ceasuri i-a sorbit cu ochii însetați de curiozitate, conținutul. Și când a terminat, l-a înecat plânsul..,

— Sărmanul Grigore!... (Căci el era „podarul dela Olt"). Cum de nu l-am cunoscut!...

Și din notele însemnate cu literă măruntă și ordonată, pădurarul a înțeles tot sbuciumul ce frământase viața prietenului său din tinerețe.

Acum vreo treizeci de ani, Grigore Săftescu era secretar la primărit satului Cilieni. Și poate astăzi ar fi fost notar, sau chiar pretor — căci era un tânăr tare deștept — însă... s'a ivit nenorocul prin falșul acela, cu biletele de vite. Se eliberaseră vreo zece, pentru „vite de furat" și năpasta a căzut pe capul lui. A fost condamnat la cinci ani închisoare. De atunci, nimeni nu l-a mai văzut.

In caet, spunea că autorul falsului este notarul de pe acele timpuri, dar n'a vrut să-l divulge, fiindcă iubea pe Ilenuța, fata lui.

Făcuseră planuri de căsătorie și dragostea lor a mers departe. Dar... a venit „falsul", apoi închisoarea și Ilenuța nu putea să mai aștepte. S'a măritat cu administratorul Stamate.

După terminarea pedepsei a rătăcit prin multe locuri. A fost zidar în București, a fost lucrător de pădure în munții Argeșului, s'a ocupat și cu pescuitul în bălțile Brăilei. Dar până la urmă, n'a mai putut stăpâni dorul și având siguranța că în satul lui n'o să-l mai cunoască nimeni, a venit să-și mai vadă iubita. Nu a mai găsit-o!... S'a făcut „podar la Olt" și noaptea pe ascuns, i-a pus o candelă la mormânt.

„Rog pe cel ce va găsi aceste note, să dea chitara mea Doamnei Duțulescu. Să-i spună că este un dar, pe care i-l face „podarul dela Olt".

O consider fiica mea și a Ilenuții. Și rog pe cel ce va citi aceste însemnări, să păstreze secretul lor. Rugămintea mea — „din urmă" — este să rămân, „podarul dela Olt", își încheia el spovedania.

Și pădurarul Ionică i-a respectat în totul rugămintea.

Pe malul Oltului, în locul colibii, se mai vede și astăzi o cruce de piatră, strâmbată de vreme. A fost ridicată de Olga. Și sub mușchiul ce o îmbracă în bună parte, tot se mai poate citi următorul fragment: *aci se odihnește întru Domnul acela căruia îi datorez viața...*

FLOREA CĂRUNTU

Richard, ești bun să-mi storci costumul?
— Da, draga mea. Imediat ce termin cu al d-sal Odattel...

Napoleon I către Maria-Luiza

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta de eri. Aflu cu bucurie că o duci mai bine cu sănătatea. Am fost mâhnit la gândul că ai avut supărări de care te-ași fi putut scuti. Eu sunt sănătos. Sunt mereu aci, lucru ce-mi îmbărbătează vechea gardă. Ne odihnim puțin. Trupele mele vor intra astă seară în Châlons și în Epernai.

Cu bine, dulcea mea prietenă. O sărutare micului rege. Aștept cu nerăbdare să-i văd mare și drăguț cum mi-l descrii.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Rheims, în 15, la ora 3 după amiază.

Impăratul e dezolat că prin mustrările sale a mâhnit-o pe Maria Luiza. Socotise că este datoria lui s'o pună în gardă împotriva intrigilor regelui Joseph: „un pigmeu care vrea să se înalțe. Nu te poți înălța decât urmând calea onoarei și a datoriei”. Cugetare corneliană, inspirată de clasici.

Și iată încă una, în scrisoarea trimisă în ziua de 16 Martie regelui Joseph:

„Nu trebue să îngădui în niciun caz ca împărăteasa și regele Romei să cadă în mâinile dușmanului... Nu-mi părăsi băiatul și amintește-ți că prefer să-l știu mai de grabă înecat în Sena decât în mâinile dușmanului Franței. Soarta lui Astyanax, prizonier al Grecilor, mi s'a părut întotdeauna cea mai nenorocită din toată istoria”.

Și totuș aceasta va fi soarta vulturului, soarta lui Napoleon al II-lea.

„Am să-l găsesc băiat mare”, — scria împăratul. Nu-l va mai revedea însă niciodată.

Buna mea Luiza

Am primit scrisoarea ta dela 15 Martie la ora 10 noaptea. Aflu cu bucurie că o duci mai bine cu sănătatea. Și eu sunt sănătos. Trupele mele au intrat eri în Châlons. Zilele acestea de odihnă îmi priesc. Sărută-mi fiul. Tot ce-mi scrii despre el mă face să sper că am să-l găsesc băiat mare; va împlini în curând trei ani.

Cu tot gândul la tine,

NAP.

Rhins, în 16, la ora 3 după amiază.

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta. Sper că la Paris e o vreme tot atât de frumoasă cași la Rhins. Ar fi foarte plăcut pentru plimbările tale și ți-ar prii mult. Sărută-l pe rege și nu te îndoi nici o clipă de dragostea ce-ți port.

Al tău

NAP.

Rhins, în 17, la amiază.

Pornesc astă seară spre Epernai.

Draga mea,

Eri n'am primit nici o scrisoare dela tine. Vremea s'a îndreptat în sfârșit. Inaintez ca să iau contact cu inamicul. Cu sănătatea o duc foarte bine.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Epernai, în 18, la ora 8 dimineața.

O sărutare micului rege.

Odată cu acest bilet anodin adresat împărătesei, pornește și o scrisoare către regele Joseph:

„Dragă frate, — am sosit astă seară la Epernay; mâine în zori voi porni în marș spre Arcis-sur-Aube, unde voi ajunge în ziua de 19 la amiază. Voi construi trei poduri acolo, și, după împrejurări, mă voi îndrepta spre Mery ori spre Troyes, ca să cad în spatele inamicului. Trebue prin urmare ca ducele de Tarente (Macdonald) să reziste cu îndârjire. Ducele de Raguza (Marmont) a rămas la Bery-le-Bac; ducele de Trevise (Mortier) se află la Rheims; generalul Charpantier e la Soissons... Las la Epernay pe generalul Brigade Vincent, care e însărcinat cu înrolările în massă. Cred că Blücher, care a suferit mari pierderi, n'ar putea să se pună în mișcare decât peste două zile. Va trebui să treacă râul Aisne, iar ducele de Raguza, cași ducele de Trevise, îi vor opune rezistență... Manevra mea va produce o mare zăpăceală în spatele trupelor dușmane”.

Câtă neprevedere din partea lui Napoleon să-și desvălue astfel planurile!

Draga mea,

Am forțat eri trecerea peste Aube și peste Sena. Am cucerit Mery, am tăiat drumul Paris-Troye; am capturat un detașament de pionieri; dușmanul a evacuat Nogent, Vitry și tot malul râului Aube. Treburile îmi merg bine, Sunt sănătos. Vremea e foarte frumoasă.

Scrie-i tatălui tău că ideea de a ne determina să încheem pacea, umilindu-ne și răpindu-ni-se Anversul, este impracticabilă: națiunea are energie, mai ales țăranii; dușmanii vor sfârși prin a fi bătuți și imperiul va fi mai puternic decât oricând. Scrie-i că-l implor să nu jertfească lăcomiei Angliei imperiul și să țină seamă nu de pasiunile lui Stadion și ale celorlalți, ci de interesele monarhiei, de binele familiei, de liniștea vieței sale. Să închee pacea pe baza discuțiunilor dela Frankfurt; va fi o pace solidă și singura potrivită intereselor monarhiei sale. Altminteri, în câteva luni, va fi nevoit să încheie o pace dezavantajoasă; să fie foarte sigur că nimic nu-l va sili pe împărat să renunțe la ceva care ar putea fi socotit cu neputință la Châtillon.

Cu tot gândul la tine,

NAP.

Plancy, 20 Martie, la ora 1 dimineața.

Impărăteasa a primit scrisoarea lui Napoleon.

Și iată răspunsul șters pe care i l-a trimis în ziua de 21 Martie, la ora 10 seara. Răspunsul a fost interceptat de cercetașii Aliaților:

„Scumpe prietene, am primit astă-noapte scrisoarea ta dela Plancy cu data de 20 Martie. Aflu cu multă plăcere că ești mulțumit de întorsătura treburilor tale. Nădăjduesc că de aci înainte vor merge așa cum dorești. Cel puțin, așa îți urez eu. Aș fi vrut, scumpe prietene, să poți fi atât de fericit cum meriți. In Paris sunt numai vești bune. Se pare că s'au exagerat veștile aduse de curier, așa încât se vorbește mult despre luptele câștigate și în deosebi despre pace. I-am scris, după dorința ta, tatălui meu, dar întrucât e cam târziu acuma, mă tem că n'am să am vreme să copiez scrisoarea. O vei primi mâine, căci ți-o voi trimite prin curierul dela ora 11. Aș dori din toată inima ca scrisoarea mea să aibă succes. dar nu cred. Tata nu m'ascultă niciodată, când e vorba de treburile Statului. Arhi-cancelarul Cambacérès s'a arătat foarte curagios astăzi. A vorbit despre curajul său într'o formă impresionantă. Nu l-am putut vedea pe rege. Aproape nu mai vine deloc să mă vadă dimineața. Sunt foarte mulțumită de lucrul acesta, fiindcă îmi închipui că-ți face plăcere”.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)



Cronica feminină

Dezamăgitele

Cât timp s'a scurs dela apariția atât de sgomotoasă a cărții lui Pierre Loti? Și totuși ce drum lung a parcurs Mousmée... Cu câtă milă ne gândeam noi la bietele femei turce din dosul zăbrelelor, care închideau pentru ele singura lume permisă: haremul!...

Genan, Zeyneb, Melek, umbre înfășurate în văluri dese, a căror față nici un ochi străin nu trebuia să o vadă! Dac'ați putea privi din dealul Eyub-ului, la surorile voastre de azi!... Zăbrelele s'au rupt, vălul a căzut...

Din suferințele voastre s'a plămădit viață nouă pentru femeea liberă a Turciei moderne.

Prea dornic au privit ochii voștri înlăcrimați printre gratiile ce temperau orice avânt al sufletelor tinere. Și, într'o bună zi, colivia s'a deschis... și libertatea a venit. Dar nu ați abuzat de ea. După captivitatea milenară n'ați început noua viață cu distracții, n'ați dat busna spre tot ce vă era interzis până mai eri. Idealul vostru nu era să deveniți exact contrariul de ce-ați fost până atunci... De ce?...

Fiindcă în dosul zăbrelelor haremului, sufletul vostru era bogat în experiențe dureroase.

Acolo ați avut destul timp să cunoașteți, să vă prețuiți, să reflectați asupra vieții și oamenilor...

Astfel, în clipa când au căzut cătușele, libertatea nu v'a derutat, n'a fost o beție. Voi nu erați revoluționarele care se strâng în jurul unui nou crez, călcând în picioare tot ce fusese până acum. Viața cea nouă vă apărea grea de toată experiența trecutului, plină de răspunderi pentru viitor. V'ați oprit deci o clipă pe prag, orbite de lumina brutală a soarelui și abia după ce v'ați deprins cu zările largi, ați pornit cuminți înainte, cu pași mărunți și siguri. Erați conștiente că această libertate crescuse pe rugul milioanelor de suflete surori. Deci era scumpă și nu trebuia risipită, nici cheltuită zadarnic!...

Și n'ați început noua viață cu sucese răsunătoare, umplând revistele străine cu ecoul străduințelor voastre sau cu fotografii dela concursuri de frumusețe sau recorduri de tot felul. Nu. Asemenea umbrelor trecutului, ați lucrat în tăcere, neștiute de nimeni, cu singura sitisfacție că v'ați făcut datoria și de data aceasta.

Din când în când străbate până departe ecoul unei biruințe. Astfel s'a aflat că doamna Bayan Muniré a fost numită președintă de tribunal...

Ce bună lecție ne-ați dat nouă, femeilor nevoalate din țările unde n'am fost niciodată închise cu zăbrele și cărora libertățile nu ne mai ajung! Ferice de bărbatul turc, care are o asemenea tovarășă! Nu mă îndoesc că bărbatul turc e la înălțimea femeii lui, știind s'o aprecieze la justa ei valoare, înțelegând că această biruință nu este o răzbunare pentru încătușarea ei de odinioară. Nici el, nici ea nu regretă zăbrelele haremului. Din închisoarea de altă dată a eșit femeia nouă, purificată prin suferința străbunelor ei, conștientă și demnă de increderea și libertatea de azi.

Dacă ne-am gândi mai adânc, acum suntem noi „dezamăgitele”, închizându-ne în neînțelegere — a noastră, a celorlalți, a vieții — și încăpățânându-ne a dori ceeace nu ne e de multe ori de nici un folos.

Deschideți larg ferestrele sufletului nostru către învățătura ce ne vine dela femeile turce! Nu drepturi politice ne lipsesc, ci conștiința datoriei. Libertăți avem destule, dar nu le știm folosi. Nu trâmbițe și surle, ci muncă onestă și înțelegerea rostului nostru. Nu mândrie și ambiție rău înțeleasă, ci bunătate și abnegație puse în serviciul sufletelor tinere, în serviciul acelora care mâine vor fi cetățenii unei țări ce trebue să se facă temută, iubită și cunoscută și prin altceva decât prin gâlceavă politică și fraude de milioane. Copiii noștri vor avea dreptul să ne judece mâine!

D. B.

DIMINEAȚA DE MAI

Când a mijit de ziuă, o vrabie grijulie și-a deșteptat tovarășele cu ciripiri dese și repezi,, ca țăcăneala unei precupețe gureșe.

Indemnându-se una pe alta, tot norodul vrăbiilor s'a adunat într'un ulm din marginea pădurii, ca să se sfătuiască încotro pornesc. Cea mai isteață, le-a ascultat cât le-a ascultat ciorovăindu-se, apoi ca să le împace le-a chemat după ea. Hărmălaia a încetat și într'un sfârâit de aripi, stolul a pornit să desțelenească din pământ, boabele unei pale de mături, uitată din toamnă într'o poiană apropiată, cu prilejul unui dejugat de boi.

Chefuind toată noaptea pe cellalt târâm, soarele a trecut prin baia de aburi a mărilor răsăritene, de unde a ieșit roșu de parcă l-ar fi frecat băeșițele galbene cu boia.

Toată roua râde de veselia lui molipsitoare. Ciocârliile se apropie de el, îi dau cu tifla, apoi își dau drumul din înălțimi și se ascund în grâul verde și des ca iarba munților.

Mierloii s'au adunat în vârfuri de tufani și spun pe rând rugăciunea dimineții. După ce mântuiesc și cum n'au altă treabă, fiindcă toată luna asta, până la ieșirea puilor, nu-i decât o sărbătoare, se joacă de-a prinselea.

Grangurii ies din cuiburile lor atârnate și fluieră soarelui, ca și cum i-ar spune: „Iar o făcuși vericule!”

Iepurii, frânți de osteneală, abia se târăsc din grâu către culcușurile lor de becheri din pădure, umbrite de tufele de ghiorghinari și salbă moale. Toată noaptea au jucat bătuta. Și nu s'ar fi încurcat la atâta joc dacă nu i-ar fi îndârjit lăutarul. O îndrăcită de privighetoare care făcea serenade lunei, când a băgat de seamă că aceasta n'o ascultă și privește numai la iepuri, s'a pus pe cântat, de necaz, încât neslăbindu-i pe jucători, a făcut-o pe biata lună de n'a închis ochii toată noaptea.

Cintezile sunt harnice. După ce s'au scăldat în rouă, pornesc cu rândul să hrănească puișorii flămânzi, pe care abia pot prididi să-i astâmpere. Și când vreunul mai răsărit încearcă să măsoare drumul dela cuib la pământ, rostogolindu-se în ierburi, părintele care-i păzește de pe o cracă apropiată, îl ia în cârcă și-l duce dojenindu-l înapoi.

Pe pupăză a prins-o soarele nepieptănată. Se scuză strângându-și creasta ca un evantai, care cade pe ceafă ca un moț fără panglică. Și fiindcă soarele-i râde și ei cum râde tuturor, pupăza se crede iubită și-i trimete bezele:

Pu-pu-pu... Pu-pu-pu... Pu-pu-pu...

Gâza

Așa s'a pomenit. Mititicuță cât o boabă de piper, urcând scara cerului înalt pe treptele luminate ale soarelui.

S'a rugat să fie frumoasă și Dumnezeul gâzelor s'a milostivit de șubrezenia ei. A vrut s'o ocrotească de ciocul lacom al păsărilor, băltând-o. Căpșorul l-a făcut negru ca prima noapte a pământului, pieptul de coaja de roșcovă coaptă, iar aripile ca apele smărăldii ale lacurilor căptușite cu frunze de nuferi.

Când a început să sboare, au amețit-o nemărginirea pădurii, vâlvătaia soarelui, jocul nepotolit al fluturilor și gureșa neînțelegere a păsărilor cântătoare.

N'a mai înțeles astâmpărul. In clinchetul frunzelor frământate de zorul sevii care, dacă n'ar fi fost vârfurile copacilor s'o potolească, ar fi țâșnit către înălțimile spre care urcau ciocârliile, gâza a bâzâit imnul vieții și al primăverii. Și când zefirul a pornit la drum cu fluturii la roată și libelule înaintași, ea a vrut să întreacă zorita caleașcă.

Indrăzneala i-a fost zadarnică. A ostenit de grabă și aripele mici și neputincioase s'au strâns în jurul trupului, care s'a rostogolit în lumea, broaștelor, a melcilor și a florilor.

Ciuboțica cucului a primit-o în floarea ei învinețită de soare și i-a ospătat odihna cu legănatul unei mame mute.

Șase picioare, mai subțiri de cât razele lunei, au purtat-o prin ierburile plăpânde, au odihnit-o pe podișul frunzelor de trifoi sălbatec, din zori și până în noapte, din apus până în răsărit, în căutarea unui adăpost.

Micșuneaua n'a putut-o primi fiindcă venise târziu și în cămăruța floarei apucase să-și ascundă sămânța. I-ar fi plăcut încăperea aromitoare, dar nu mai era chip de intrat.

Zile și nopți au trecut, în migăloasă cercetare. E rău să fii mic și firav. Pe unde trecea și încerca, alții mai vrednici stăpâneau cuprinsurile.

Intr'un târziu a nimerit un fir de mărgăritar, care-și înșirase boabele de sidef pe firul unei ațe verzi. A dat ocol unei bobițe și nu s'a dumirit de ce nu nimerește nici o poartă. Cu ciocăneli stângace a încercat să trezească pe cineva dinăuntru, să-i deschidă.

Nu i-a răspuns nimeni și a înțeles că locul este pustiu. S'a pus atunci să-și croiască singură poarta și a început pe unde ar fi treaba mai lesnicioasă.

Cu gingășia pe care o au numai gâzele, a răsfrânt petalele floarei pe care le-a tivit cu îndemânare. I-a șoptit că nu-i va face nici un rău și că tovărășia lor n'o va cunoaște decât soarele și luna, care nu vor coborî niciodată la ei ca s'o strice.

Și după o zi întreagă de migală, s'a coborît seara în aromatul potir și-a adormit, până privighetoarea a început să se roage lunei pentru liniștea florilor, a gâzelor, a păsărilor și a pădurei.

Stejarul

Când a plesnit ghinda în culcușul de frunze putrede, colțul, ca un cioc minuscul, s'a înfipt în pământul bogat putred în hrană.

Apoi, un fir galben, drept ca o lumânărică de pitic s'a ridicat în sus, iar vârful s'a boit cu zeamă de morcov. Și pe măsură ce noaptea se scurta, două frunzișoare verzi ca spinarea de broțac s'au răzlețit din vârful lumânărelei. Cât creștea în sus trupul cu fruntea spre bolta pădurii, tot atât se afunda în jos rădăcina, ca un piron miniatural care a pornit să despice carnea pământului reavăn.

Adăpostită de bătrâni, copilăria i-a fost veselă.

Il legăna seara adierea zefirului; în boabele de rouă căzute pe frunzulițe se oglindeau stelele; gâze mici îi cântau în diminețile însorite de Mai, iar câte un cărăbuș, îi îndoia vârful ca să-i arate că e tot mititel.

Dar pe măsură ce bătrânii piereau viața se înăsprea. Buruienile îi sorbeau roua și o parte din sângele pământului. Lupta pentru viață, care i se arăta minunat de frumoasă, îl îndârjea și-oțelea. Iși înfigea mai adânc rădăcina în dărnicia pământului. Când a scăpat de buruiană și s'a ridicat deasupra ei, a avut de luptat cu teii și carpenii care-i luaseră înainte. Neclintit în hotărîre, s'a sbătut și a biruit.

In anul când prima cinteză i s'a așezat pe rămurelele împlinite cu podoaba frunzelor, s'a simțit flăcăiandru.

Ocrotitor a privit la cei pe care-i lăsase pe urmă, iar seva pompată din adâncimi cu puteri încordate, l-a înbujorat frunzele crestei.

Și an după an trupul s'a îngroșat. Coaja tinereții, din netedă ca oglinda gheții, s'a îngroșat devenind o scoarță de răbaj.

Trufaș el și-a făcut loc printre ceilalți arbori, ridicându-se deasupra tuturor, cu ramurile noduroase, oțelite, înfruntând furtunile verii și vifornița iernii.

Nu s'a plecat nimănui și nici odată n'a gemut, oricât de crâncenă a fost vremea.

A adăpostit în ramurile lui cuiburile aspre ale vulturilor, duhoarea hoiturilor cărate de corbi, turuitul turturelelor singuratece, fluieratul gușilor vinete ale porumbeilor sălbateci, țipătul ciuhurezilor și chemările primăvatece ale sturzilor.

In nenumărați ani cotarii i-au ros frunzele, de parcă ar fi fost ars de trăsnet și adesea ghionoile i-au ciocănit coșul pieptului să vază dacă nu-l roade nici un vierme ascuns.

Când vijeliile desrădăcinau pe cei mai slabi, foșnetul frunzelor lui părea un îndemn la liniște și răbdare, adresat celor înfricoșați.

Ramurile lui întinse spre cer au cerut ocrotire țăriilor pentru cei pe care-i adăpostea și apăra.

A ascultat îngândurat șoaptele stelelor jucăușe, veselia soarelui primăvatec și zâmbetul rece al lunei în Ianuarie.

Și-a prevăzut sfârșitul într'o lună de cuptor, când holdele se încovoiau sub povara roalor. Un jugastru tânăr s'a făcut coada fierului, care l-a însângerat ca să îngădue umerilor unui ciocan să i se înfigă jos în tulpină.

Când toți fluturii au pierit lăsând în locul lor un colac de ouă, ca o verighetă, când oaspeții primăveri îndepărtate s'au îndreptat către soare apune, când au amuțit cântecele și-a șuierat crivățul scăpat de porțile răsăritului și când trâmbițele gâdițelor au început să vestească apropierea vremii rele, topoarele i-au crestat tulpina, așchiile au început să sară adâncind tăetura. Neclintit și-a șteptat sfârșitul.

Inainte de a cădea s'a clătinat de câteva ori, ca și cum s'ar fi închinat. Apoi s'a prăbușit fără vaet, zguduind pământul.

Mugetul pădurii a fost sinrul lui prohod.

ALEX. STEFANOPOL



EL. — Și ce-i dacă-i de doi ani? Cine te-a văzut la Sinaia cu dînsa?

Scrisul revelator

Vine un timp în viaţa unei limbi, când scrisul corect reprezintă o decenţă obligatorie cu deosebire la marii latifundiari ai bugetului de Stat. Un ministru, un deputat, un funcţionar superior, trebuie să ştie să scrie tot atât de precis şi de drept pe cât ştie să-şi lege cravata. Condeiul face parte din ţinută, utilizat măcar ca un cosmetic al inteligenţii şi manuscrisul pentru un personaj public trebuie să fie unul din criterii.

Nu-i ceri, desigur, Domnului plătit cu câteva zeci de mii de lei pe lună şi adeseori pe săptămână dacă nu pe zi, să comită literatură. Nevoile lui sunt satisfăcute profesional din izvoare mai apropiate de viaţa curentă. Cărţile, pe care nici nu le citeşti ar fi poate că şi mai greu să le scrie. Dar se presupune că acest Domn a învăţat cu sila 20 de ani neîntrerupt, că a citit câteva sute de volume cuprinse într'un program care condiţionează o diplomă şi că are câteva idei clare, cel puţin ideile documentate ale unei grupări, adoptate odată cu înscrierea într'un club. Ideile materiale sunt întotdeauna, dimpreună cu consecinţele şi aplicabilitatea lor, uşor de formulat în cuvinte.

Se cunosc personagii considerabile, parvenite la prestigii enorme şi la situaţii excepţionale, imens remunerate. Timp de câte 30 de ani, în umbra creaţiei nevăzute şi de cele mai multe ori nevăzute, puterile lor sociale au sporit, te gândeşti, pe temeiul unui merit verificat de oameni politici, de şefi, de guverne. Te pomeneşti cu personagiul sărbătorit deodată şi nu-ţi vine să crezi că numai din pricină că-l chiamă, de pildă, Nicolau şi că în provincia lui reprezintă un număr de voturi, culese la cafenea şi birt. Domnul s'a tras de lanţul ceasornicului de pe stomac cu toţi marii demnitari şi cu autorităţile principale, şi-a putut asigura intrările la toate orele din zi în imobilele cu sergent, unde majoritatea şi-a personalităţilor de marcă sunt primite numai până la uşe, ca să lase pupată şi linsă pe amândouă părţile carta de vizită a permanentei prezenţe. In momentul în care 300 de tacâmuri îl sărbătoreau, Domnul era în apogeul carierei şi făcuse o grămadă de isprăvi anonime însă esenţiale pentru bunul şi înţeleptul echilibru social. Dacă l-ai fi scuipat din greşală pe ghiata de lac ce-o încălţase ca să-i strălucească şi picioarele, n'ar fi fost de ajuns nicio scuză. El chema Poliţia, Justiţia, mobilizate ca la un atentat, botul pantofului nu se mai putea lustrui decât cu o sentinţă şi presa, însăşi presa ar fi veştejit actul trecătorului inatent la încălţămintea însemnatului bărbat insignifiant.

In toate carierile şi cele mai briliante se întâmplă însă accidentul Prometeului căzut din ceruri între vulturi şi muşte. Personagiul are o involuntară alunecare pe parchet sau pe trotuar, ocazionată de o coaje de portocală sau de materialul lunecos scuipat din greşală. Abia când îl vezi lungit pe spinare afli că pielea lui nu a făcut niciodată două parale. Vaetul lui penibil vine din dureri insuportabile. Pantoful i-a jucat o farsă călcând odată mai vizibil strâmb. Domnul e gata să se ia de piept şi cu fiecare din cloştile politice şi sociale care l-au clocit, realizând generaţia valorilor din desvoltarea produselor galinacee fără coaje.

E înfiorător când personalităţile din această categorie, uimite de reversul împrejurărilor, ţin să facă publicitate cazului personal şi se dedau la proză şi letrism. Un comunicat de 10 rânduri are 30 de erori de expresie, 20 de inteligenţă şi 100 de gramatică. Un memoriu e o bucată literară cumplită. O revărsare de analfabetism, care era lătura adevărată din torentul circulator al lichidului intelectual, te încremeneşte. Marele potentat ştia numai să iscălească şi atunci cu ezitări de ortografie.

Aceste capacităţi care comandă viaţa, o constrâng şi o supun bunului plac vulgar şi grotesc au înotat în speranţa, în sudoarea şi în sângele ţării. Statul i-a îndestulat, conservându-i ca pe nişte elefanţi sfinţiţi, şi a risipit cu ei strădania şi decepţia unei lumi întregi. A trebuit să-i admirăm în jobene şi fracuri, să îngenunchiem şi să tăcem în drumul lor, ca la o perindare de zei.

Şi dinaintea celor căzuţi pe spate te-ai gândit la cei rămaşi în picioare. Cum se descurcă ei din alfabet?

Trebuie scrisă o gramatică succintă şi un manual cu modele de stil şi compoziţie pentru împrejurările variate în care se poate găsi un personaj politic de proporţii.

T. ARGHEZI



Mecanică

pentru D . .

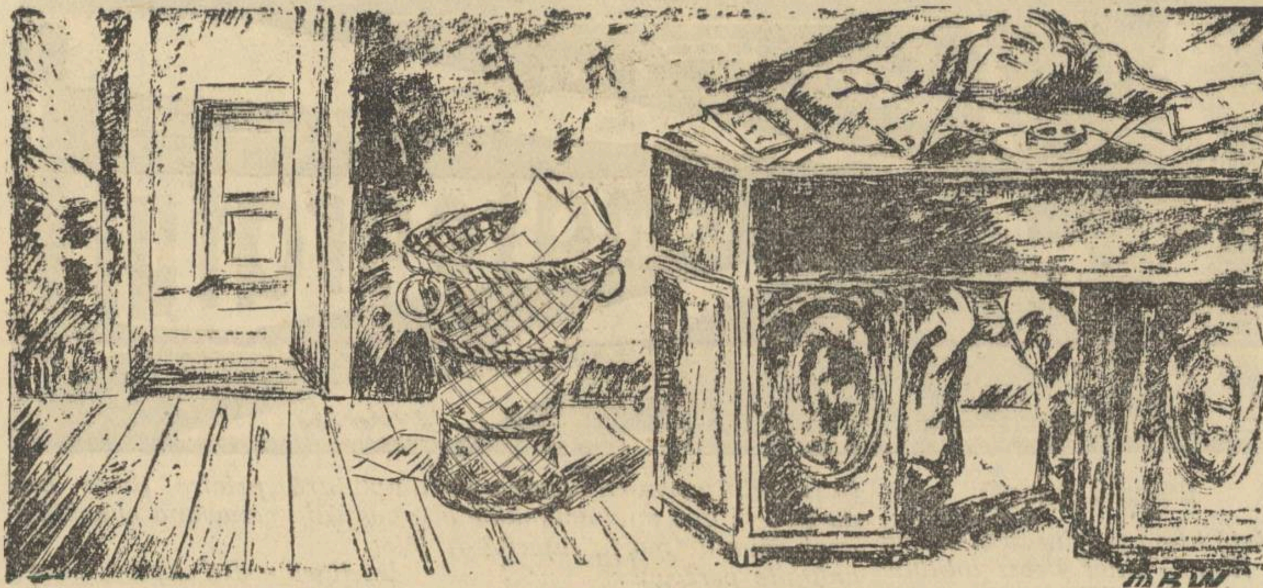
Este aici lângă lac o uzină:
Fiecare pom e un Diesel în activitate.
Presiunea lor a întins peste păduri hermină:
Greerii scârţâe în încheeturile uzate.

Sârme de aer incandesente
Chiamă tăria frunzelor în lună
Şi-au aprins-o, făr unic, pe latente
Spaţii, peste toată coama nopţii brună.

Cum trece grebla vântului pe lac
Şi-i apasă apei clapele de cit,
Umbra pomilor se leagănă în hamac
Inflorată cu lunar scurt circuit.

Toată noaptea ai fi mers uzina rece...
(Frunzele sorbeau din aer, vin),
Dar, hoţ de lumină, peste lună trece
Smeul de nour mat al lui Franklin.

ALEXANDRU BAICULESCU



Cum se scrie o monografie istorică?

„Cu privire la Franz Ferdinand" de Const. Graur *

S'ar părea că persoana arhiducelui ucis, împreună cu soţia sa morganatică, acum 21 de ani, la Serajevo, n'ar constitui un subiect de o actualitate prea arzătoare. Totuşi, citind volumul d-lui Const. Graur îţi dai seama cât de actual poate fi un trecut de care ne desparte numai câteva decenii şi pe care ne deprinsesem să-l socotim cu desăvârşire mort.

Există în istoria unor state un fel de metempsihoză politică. De exemplu: în stăpânirea celui de al III-lea Reich, socotită ca o formă de o noutate inedită, începe să apară, din ce în ce mai evident, încarnaţiunea spiritului lui Wilhelm II şi a castei militare d'inaintea marelui răsboi. In Austria, sub dictatura catolică a micului Dollfuss s'a instalat comod spiritul împăratului apostolic, acea stăpânire feudală, anacronică şi bizară pe care d. Const. Graur o face vie în paginile monografiei d-sale.

Hipolite Taine susţinea că monografia este cel mai bun instrument al istoricului, pentrucă ea pătrunde în trecut ca o sondă care iese încărcată cu specimene autentice, complete şi evocatoare. **„Cu privire la Franz Ferdinand"** este un astfel de sondaj făcut în trecutul apropiat al monarhiei habsburgice, făcut de un contemporan şi martor ocular al multor evenimente, făcut de un român preocupat de aspectul **românesc** al materiei, dar făcut în acelaşi timp de un istoric cu grija constantă ca **eşantionul** extras să fie cât mai veridic şi cât mai reprezentativ.

Nu încerc să fac o recenzie şi nici măcar un rezumat al acestei lucrări de aproape 600 de pagini în cari sunt expuse un număr imens de fapte şi care ridică o infinitate de probleme de ordin social şi politic. Aşi vrea însă să însumez aci o preocupare, sau, mai bine zis, o întrebare ce mi-am pus-o de la primele pagini de lectură şi anume: nu ceiace autorul a scris în această carte ci în primul rând **cum** a scris-o, adică **metoda** d-sale de investigaţie pentru aflarea adevărului istoric şi dialectica gândirei sale. Cu alte cuvinte aşi vrea ca, analizând lucrarea, să descopăr pe autor — căruia îi cer în prealabil iertare pentru tentativa mea indiscretă.

Cred că am descoperit că istoriograful lui Franz Ferdinand este un sceptic. Şi iată de ce: Simţi de la primele pagini că personagiul principal al lucrărei nu îi este prea simpatic autorului. Simţi însă cum acesta luptă şi nu se lasă nici un moment antrenat de explicabila şi omeneasca desafecţiune.

I-ar fi fost uşor — şi poate agreabil — să scrie o istorie afectivă. Fostul prinţ moştenitor al Austriei avea mulţi duşmani şi autorul avea desigur la îndemână numeroase isvoare cari îl arătau pe Franz Ferdinand pur şi simplu odios. El a ocolit aceste isvoare. Ba dimpotrivă, atunci când vrea să facă portretul moral al arhiducelui, ce surse utilizează? Pe cele mai favorabile acestuia: Memoriile Colonelului Brosch, creatura şi şeful cancelariei militare a arhiducelui, notele celui mai bun amic al său, Contele Czernin şi scrierile apologistului lui Franz Ferdinand, baronul Chlumecky.

Numai după ce află în rândurile acestora confirmarea unei personalităţi, pe care o găsise la capătul unui raţionament inductiv, numai atunci îşi formează o convingere pe care o sugerează cititorilor.

Scepticismul acesta al autorului îl conduce la o probitate, — câte odată meticuloasă — în metodele sale de investigaţie. Nici-odată nu i se pare că este destul de imparţial, destul de obiectiv.

Iată, de exemplu: Când abordează acea extrem de interesantă problemă a **„naţionalismului austriac"**, creaţiune a unei caste nobilare de origine eteroclită cu scopul de a învrjbi între ele şi a domina naţiunile din imperiu, părerea sa ca martor ocular nu i se pare destul de obiectivă, părerea oricărui autor, cât de autorizat, s'ar putea deasemenea să fie parţială, după cum s'ar afla într'o tabără sau în alta. Deaceia nu-şi formează convingerea în materie de cât dupăce confruntă autori de nuanţele cele mai contradictorii ca: Marx, Bakunin, Contele Sforza şi Take Ionescu. După ce i-a confruntat şi după ce, din consensul acestora, adevărul apare peremptoriu, abia atunci, cu conştiinţa împăcată, îl oferă cititorului ca atare.


FRANZ FERDINAND

In afară de acest adevăr istoric, strecurat prin sita textelor multiple şi diverse, nici o afirmaţie.

Iată de exemplu categoria faptelor **probabile** sau **posibile:** Din tot ce este scris în carte, — detalii minuţios verificate — din fapte semnificative şi caracteristice, orice istoric puţin mai fantezist, ar fi ispitit să afirme că bătrânul împărat Franz Iosef nu ar fi fost străin în asasinarea nepotului său la Serajevo. Autorul nu o face, pentrucă îşi dă seama că istoricul este un judecător care nu are dreptul să condamne de cât după ce a verificat probele. Ori probele pe care le are la îndemână — imensul număr de isvoare utilizate în speţă — nu fac dovada definitivă a vinovăţiei împăratului.

Dar acolo unde izvoarele sunt absente, unde sagacitatea cercetătorului şi probitatea istoricului devin nefolositoare, d-l Const. Graur se arată un analist perspicace şi un dialectician emerit. In aceste împrejurări istoricul trebue să creeze.

Iată un exemplu: La un moment dat în cursul lucrărei se vorbeşte de duşmănia dintre Franz Ferdinand şi prinţul Montenuovo, marele şambelan al curţii imperiale. Şi autorul, cu acea curiozitate caracteristică puţinilor oameni ce pun întrebări indiscrete istoriei, vrea să afle orgina acestei inimiciţii. Se găseşte în faţa a două „versiuni" care niciuna nu satisface spiritul logic al autorului. El **raţionează** o a treia. Citiţi paginile 142 şi următoarele şi veţi rămâne cu convingerea că adevărul istoric **nu poate** fi altul de cât acela pe care d-l Const. Graur, în scepticismul său, ni-l dă ca **probabil.**

Scopul autorului nu este numai de a face tabloul unui personagiu, ci de a arunca lumina asupra unei epoci dispărute, de a face să retrăiască, prin mijloacele pe cari numai talentul le poate furniza, acea lume austriacă, incomprehensibilă, pentru cei mai mulţi. Istoria nu este numai o ştiinţă. Pentru a da iluzia acestui trecut concret şi viu istoricul trebue să adauge la penetraţiunea critică, la vederile largi şi imparţialitatea savantului, puterea creatoare a artistului. Talentul nu vatămă adevărului ci, din contra, îl face mai sensibil. D-l Graur a reuşit să facă o lucrare de erudiţie care să se lase citită ca una pur literară, dovedind prin aceasta că savantul nu este obligat să fie plictisitor.

Şi totuşi subiectul era de natură a tenta pe un gazetar să întreacă măsura. Peripeţiile dramatice şi tablourile pitoreşti — făcute să pasioneze pe cititor — ar fi putut întuneca pe cercetătorul pasionat de adevărul istoric.

Autorul este destul de sobru şi totuşi foarte sugestiv. In problemele cele mai delicate reuşeşte să se păstreze în concret. Dar ceia ce constitue o adevărată virtuozitate este talentul de a caracteriza printr'o frază, sau mai ales printr'un exemplu, o situaţie sau un personaj. Aşa de pildă: pentru a face tabloul personalităţei sufleteşti a arhiducelui, citează scrisoarea adresată de acesta colonelului Brosch unde îl întreabă dacă nu cumva s'ar putea găsi în toată împărăţia austriacă — de 52 milioane de suflete — un om de onoare. (pag. 316); pentru a demonstra ‚democratismul" împăratul Franz Iosef, citează telegrama trimeasă primului ministru al Ungariei cu ocazia declaraţiunilor făcute de ministrul de instrucţie: „Unde vom ajunge dacă fiecare ministru va comunica lumii propriile lui idei politice".

Cea mai mare parte din manifestările politice, sociale sau intelectuale ale unui popor nu se pot reduce la cifre sau exprima în grafice; trebuesc redate prin imagini. Citiţi povestea călătorului francez la Praga şi a lui Ştefan Gârdiici la Serajevo (p. 146 şi urm.) şi veţi avea cea mai vie imagine de ce însemna împăratul şi care era concepţia de lése-majestate în fosta monarhie austro-ungară.

Personagiul principal, Franz Ferdinand, este încadrat în mediul uman şi social în care s'a manifestat activitatea vieţii lui. Imprejurul său se agită personagii mai mari sau mai mici, reprezentanţi ai unei lumi apuse sau ai unei lumi viitoare şi toate aceste personagii-reale, istorice — sunt vii şi concrete ca într'un roman de Balzac.

La sfârşitul cărţii sunt câteva **„anexe"** cele mai multe portrete, figuri contemporane ale fostului moştenitor de tron. Nici-unul nu este pus la întâmplare, fiecare contribuie să dea acea **atmosferă,** fără de care nu putem înţelege nici un personaj şi nici o epocă a istoriei.

Citind lucrarea d-lui Const. Graur te întrebi mereu dacă istoria ţine mai mult de ştiinţele exacte sau de literatură; după ce ai citit-o, îţi dai seama că ambele discipline îi sunt indispensabile.

I. RAICIU

*) Editura „Adevărul" 1935

Din literatura romă.

Vânătorul de vipere

Lui Dode Milici din satul Rosbov, i-a ars casa. Dacă locuinţa lui se compunea numai dintr'o cameră cu săliţă şi o ghimirlie, care-i ţinea loc de atelier unde făurea curse de şoareci, vătrae pentru cuptoare, grătare şi scoabe, pentru el paguba era imensă. Căci era casa lui în care îşi odihnea trupul trudit de muncă, unde îşi câştiga existenţa, lovind cu ciocanul în nicovală ca să scoată gologanul.

Şi acum? A rămas fără nimic. Focul i-a ars toate uneltele de muncă, până şi foalele. Numai nicovala a scăpat din pârjol. Pe când el plângea, bosniecii râdeau. Era doar singurul ţigan pripăşit în satul lor şi mai era şi creştin! Ei spuneau:

— Bine că scăpăm de el! Acum, că i-a ars casa, are să plece. Ducă-se în Albania, în Muntenegru, dar numai să părăsească satul...

Dar Dode Milici era prea legat de satul Rosbov unde, chiar dacă i-a ars casa, i-a rămas vatra. De aceia, din rămăşiţele arse a ridicat nicovala, aşezând-o în mijlocul bătăturii. Stând pe nicovală, cu coatele rezemate de genunchi şi cu capul în palmă, plânge înăbuşit. In acel sat şi-a petrecut anii tinereţei, acolo a înmormântat nevasta şi copii, de el se leagă atâtea amintiri vesele şi triste.

Nu, va munci dârz ca să-şi refacă gospodăria distrusă şi va aduce lângă el pe nepoată-sa cu copiii ei, ca să aibă o mângâtere la bătrâneţe. Dar de ce să se apuce? Nimeni din sat nu-l va ajuta să-şi cumpere unelte noi şi să-şi clădească măcar un început de adăpost.

Şi cum sta aşa pe gânduri, zăreşte în praful ogrăzii dărăpănate, o viperă, una din acele numeroase vipere veninoase ce colcăesc prin ţinuturile bosniece şi hertzegovinene, şi din cauza cărora sute de oameni mor anual, silind autorităţile să ofere câte zece dinari pentru fiecare cap de reptilă sau scorpie.

Dode se sculă, rupse dintr'un copac o nuia groasă şi cu o lovitură puternică, taie în două trupul viperei care se zbătea furioasă, încercând încă să sară spre duşman.

Un gând ciudat îi răsări în minte lui Dode. Dacă ar deveni vânător de vipere? O asemenea meserie este periculoasă, într'adevăr, dar nu grea. Ba, este chiar foarte bănoasă. Căci, slavă Domnului, ţinuturile bosniece nu duc lipsă de asemenea vânat. Vipere se găsesc acolo pretutindeni: prin crăpături de stânci, prin scorburi de copaci, prin spărturi de ziduri şi printre buruieni; câte-odată se strecor chiar în casele oamenilor, căutând culcuşuri calde sub perne şi colţuri de cuptoare. Iar instrumentele de vânat sunt nişte fleacuri. Un laţ de sfoară, o nuia de alun, ori un cleşte special.

Şi Dode Milici porni să exercite noua lui meserie. Colinda ţinutul dimprejur, scotocind cuiburile viperilor pe care le ucidea, retezându-le capetele. Se prezenta zilnic la casieria comunală de unde încasa onorariul.

Incepuse să cunoască de aproape viaţa acestor reptile primejdioase şi căpătase o mare dexteritate în uciderea lor, ferindu-se cu repeziciune de muşcături. Ii plăcea chiar să le întărîte, pândind cum se ridicau cu partea dinainte, proptindu-se pe restul trupului rotat ca să poată face săritura fulgerătoare. Atunci, se dădea un pas înapoi şi nuiaua vâjâia, retezând trupul viperei.

Câte-odată, le fixa cu privirea dela distanţă, încercându-şi puterea vizuală a ochilor şi se lăsa fixat de ochii mici ca două mărgeluşe ale viperelor, care, cu toată puterea lor fascinatoare se hipnotizau. Atunci, Dode zvârlea laţul ca un lasso, prindea reptila de ceafă şi cu o batistă de mătasă ce-o introducea în gura reptilei, smulgea dinţii care cuprindeau glandele veninoase. El ştia că veninul viperei se adună în glande şi prin dinţii veninoşi e presat să iasă afară de câte ori aceştia se înfig în pielea unui om ori a unui animal. Mai ştia acum că după această operaţie de rupere a dinţilor, o nouă muşcătură a viperei nu mai poate fi aşa de periculoasă. A fost muşcat într'un asemenea caz. Cinci zile a rămas în letargie, rece ca ghiaţa, cu respiraţia grea şi pulsul încet, dispărându-i văzul, pipăitul şi facultatea de a înghiţi. După această lâncezeală s'a făcut bine. Trupul lui a biruit efectul otrăvii. După o nouă muşcătură de acest fel, a devenit, imun. Trupul era acum vaccinat cu serul otrăvii contra otrăvii. Putea să prindă chiar cu mâna viperele.

Pe baza acestei experienţe şi imunităţi, Dode Culici a devenit îmblânzitor de vipere, producându-se în bâlciuri şi târguri. Intre timp, continua cu experienţele lui. Venea în faţa unui cuib de viperă pe care-o înfuria cu un băţ lung. Vipera muşca lemnul, producându-şi singură dureri. Repetând de două-trei ori mişcarea, Dode observa că vipera se domolea neputincioasă, devenea impasibilă. Acum îşi plimba mâna pe capul ei. A încercat să domolească vipere şi prin sunetul fluerului, mişcând o mână şi excercitând o stăpânire dominatoare asupra reptilei.

Devenise Dode Ilici un adevărat fachir, mai abitir decât celebrii îmblânzitori de cobre din India. Putea fi văzut în bâlciuri cum urmărea cea mai uşoară tensiune a muşchilor, chiar numai expresia ochilor viperei, ca să-l facă să recunoască dacă a sosit momentul primejdios.

Nu pierdea nici o clipă din vedere aceste mişcări şi vipera la rândul ei, il fixa necontenit.

Era în duel, când fiecare mişcare a adversarului putea să aducă moartea, dacă nu era parată la momentul potrivit.

Dode Ilici prindea vipera de coadă cu mâna stângă, iar dreapta o făcea să lunece fulgerător pe trupul reptilei în sus, strângând-o între degetul cel gros şi arătător ca într'o menghenea.

Impiedica astfel cu mâna stângă vipera de a se propti, iar prin mişcări repezi zădărnicea pe cele ale reptilei.

In doi ani de zile, Dode Ilici a reuşit să strângă o sumă frumuşică, de pe urma vânătorii de vipere şi cu experienţele sale de îmblânzitor şi-a atras o mare faimă în toată Bosnia.

Nu vâna numai vipere, ci şi scorpii, pe care le prindea cu un cleşte special.

Şi-a clădit o locuinţă nouă, în care şi-a instalat iar atelierul de fierărie, lucrând ca şi înainte scoabe, curse, grătare şi vătrae.

Se lăsase de vânatul viperelor şi al scorpiior. Bosniecii îl urau acum şi mai mult.

Se gândeau să dea foc casei pe furiş. Dar la ce bun? Dode Ilici se va apucă iar de vânat şi tot nu vor scăpa de el. L-au lăsat deci în pace. Numai că viperele s'au înmulţit iar, cum s'a înmulţit şi numărul de decese din cauza muşcăturilor acestor periculoase reptile.

De dimineaţă până seara se auzea mereu bocănitul ciocanului izbit des de nicovală.

Şi Dode Ilici se simţea fericit. Şi-a adus lângă el nepoata şi pe copiii ei.

Doi ani au trecut. Intr'o zi, în repaos, Dode Ilici se uita la nepoţii lui cum se jucau în maidanul de lângă curte. Şi iată că de sub o bozie, o viperă proptită pe vârful cozii făcu un salt şi muşcă de picior pe unul dintre copii. Copilul dădu un ţipăt Cu o vergea de fier, Dode se repezi şi ucise vipera, apoi luă copilul în braţe ducându-l în casă. Ii legă piciorul mai sus de rană, supse cu gura veninul, apoi cu un fier înroşit arse rana. Copilul se zbătea şi ţipa disperat. Dode îi mai aplică peste rană o petricică neagră peste care trecu un pansament din cârpe curate.

Zece zile s'a zbătut copilul între viaţă şi moarte. A scăpat însă, datorită îngrijirilor lui Dode.

Acum Dode s'a jurat că toată viaţa lui va vâna vipere şi scorpii. A părăsit barosul şi foalele, luându-şi sculele de vânătoare:

(Continuare în pag. VIII-a)

lassoul, cleştele şi nuiaua de alun. Acum umbla mereu după cuiburi de vipere pe care nu le mai dresa, ci le ucidea fără milă. Zilnic umplea câte o traistă de căpăţâni de vipere pe care le presenta casieriei comunale, încasând cei zece dinari de fiecare căpăţână.

Cea mai mare bucurie a lui era când găsea ouă de viperă în cuiburi, pe care le distrugea cu îndârjire, murmurând:

— Viperele trebue ucise din născare!

Numai când nemerea la o luptă între viperă şi şoarece se desfăta, aşteptând să vadă dacă şoarecele se apără. Dar după ce vipera îşi ucidea prada şi începea s'o devoreze, atunci îi dădea şi el lovitura ucigătoare.

Când auzea ţipătul orăcăitor al unei broaşte, sau chiţăitul prelung al unui şoarece, ştia că o viperă e pe aproape. Şi o găsea îndată.

Un cârd de cocostârci se lăsau mereu în spatele curţii lui Dode, unde găseau din belşug trupuri de vipere, o hrană delicioasă pentru ei. Când porneau în zbor, ţinând în ciocuri trupurile viperelor, bosniecii spuneau:

— Ţiganul Dode a da de mâncare cocostârcilor!...

Trei ani la rând Dode n'a contenit cu vânatul viperelor. Odată însă, i s'a înfundat şi lui.

Umblând desculţ, fără să observe un cuib de vipere, a fost muşcat pe neaşteptate de o pereche de reptile. Era departe de casă. Până să-şi sfâşie cămaşa ca să-şi lege piciorul de-asupra rănii şi până să vie acasă ca să ardă rana, otrava şi-a făcut efectul, inveninându-i sângele.

Trei zile a luptat Dode să birue efectul veninului încercând buruieni fierte. Dar totul a fost în zadar. A patra zi a murit.

Viperele s'au răzbunat şi ele contra teribilului lor vânător. Bosniecii râd. Au scăpat de ţiganul Dode Ilici. Il plâng numai nepoată-sa cu copiii ei.

Cârdul de cocostârci au părăsit satul Rosbov.

C. A. LĂLURICĂ

Cronica mizantropului

Vorbiţi româneşte..!

Campania deschisă de un mare ziar pentru purificarea limbii române, a avut un succes deosebit, aşa încât observaţiunile noastre de deunăzi cu privire la neputinţa de a interveni în vorbirea lumii, au întâmpinat rezistenţa unui cititor, care e de părere din potrivă că trebue să ne re-romanizăm limba şi ca pildă ne trimite câteva anunţuri scrise în grai autentic. Iată-le:

Casă de băeţi cu ridicătoare se închiriază lunar foarte folositor.

Obşte fără nume caută numărător cu hrisoave bune şi zălog 10.000 lei. Simbrie mare.

La mişcătoroscriul Trianon se face azi o arătare de dimineaţă.

Talere de glasnicoscriu vând eftin.

Cu 300 lei facem vălurire veşnică.

Caut încălzitor destoinic de căruţă de sine umblătoare, dat la sburătoare şi care să facă puţine popreli la mişcătoare.

Boli de bojoci, maţe, foale, vindecă vraciu străin.

Chemat iscusit caut orice soiu de gâlcevi.

Pentru cei care nu ştiu bine româneşte dăm traducerea rândurilor mai grele:

Garsonieră cu ascensor se închiriază lunar foarte avantajos.

Societate anonimă caută contabil cu acte bune şi garanţie 10.000 lei. Salariu mare.

La cinematograful Trianon se dă azi matineu.

Plăci de gramofon vând eftin.

Cu 300 lei facem ondulaţie permanentă.

Caut şofer destoinic de automobil, sigur la volan, cu cât mai puţine pane la motor.

Avocat iscusit caut orice fel de procese.

ARISTARC

Rubrica ştiinţelor tradiţionale

CORESPONDENŢA

Pentru a înlesni adâncirea unor anumite teme ale doctrinelor tradiţionale, **şi pentru a contribui la risipirea confuziilor frecvente răspândite asupra acestor doctrine — deschidem această rubrică, prin care răspundem tuturor acelora care tind către o clarificare a noţiunilor pe care le au despre** „ştiinţele oculte"; **tuturor acelora cari ni se adresează în legătură cu problemele multiple şi complexe care ţin de domeniul acestor discipline tradiţionale, le răspundem cu datele doctrinale, istorice şi bibliografice pe cari le deţinem, şi cu o informaţie întotdeauna sigură şi precisă, cu certitudinea unei cunoaşteri autentice şi directe a unor domenii de gândire nu oricui imediat accesibile, voim** — în măsura în care lucrul e cu putinţă — **să călăuzim către o dreaptă orientare spiritele ce zăbovesc pe pragul „cunoaşterii interzise".**

BAARI.

IANC. — 1) *Cum privesc ştiinţele tradiţionale reincarnarea omului? Este ea o realitate?...* — Din punctul de vedere al doctrinei metafizice tradiţionale, o aceiaşi fiinţă nu poate trece decât o singură dată printr'o stare determinată de existenţă, pentru motivul că o repetiţie ar însemna o limitare a Posibilităţii Universale, care e, în realitate, infinită. Astfel încât „reîncarnarea" este o imposibilitate de principiu, fiinţa realizând, într'o singură existenţă terestră, în mod suficient posibilităţile stării acesteia de existenţă, potrivit naturii sale proprii. Aceia care vorbesc despre „reîncarnare" ca despre o posibilitate, o confundă, adeseori, cu unele concepţii tradiţionale, cum sunt acelea despre transmigraţiune, sau despre „metempsichoză" care, acestea reprezintă realităţi, dar cu care „reîncarnarea" nu are nimic comun.

2) *Există vreo deosebire între fiinţele satanice şi cele diavoleşti?...* Niciuna. Etimologiceşte, ebraicul Shtn (vrăjmaşul) şi elinul *diaboilein* (a dezbina), exprimă concepte aproape identice. Este însă de făcut o deosebire între principiul *satanic* şi cel *luciferic* (cel din urmă exprimând tendinţa de negare a principiului ierarhiei, iar cel dintâi de răsturnarea lui).

3) *Cari sunt personalităţile reprezentative ale ştiinţelor tradiţionale, atât cele din prezent, cât şi cele din trecut?...* — Iniţierea fiind un proces esenţialmente interior, în mod firesc aceia care participă la ea, nu se pot determina, în nici un chip, prin mijloace exterioare, iar ei înşişi — afară de cazuri cu totul speciale — nu ţin câtuşi de puţin să fie cunoscuţi ca atare în lumea profană. Aceia cari au scris în domeniul ştiinţelor tradiţionale, (în spirit ortodox) sunt mai numeroşi în tradiţiile orientale, dar mai dificil abordabil pentru occidentali, care nu cunosc limbile sacre; în occident sunt de menţionat: *Tritem, Basil Valentin, Khunrath, Paracelsius,* între alţii — toţi ţinând de tradiţia *hermetismului creştin.*

4) *Există actualmente o mişcare bine organizată în sensul ştiinţelor tradiţionale, cu un centru conducător, grupuri de studii, etc.,* sau sunt *doar cercetători izolaţi ?...* — La această întrebare nu se poate răspunde în chip satisfăcător în cadrul restrâns, şi în spiritul oarecum deschis, al acestei rubrici; cu atât mai mult, cu cât atât doctrina metafizică, cât şi ştiinţele tradiţionale, nu se pot asimila prin mijloace nici pe departe asemănătoare cu acelea prin care se face învăţământul profan.

M. B.

P. S. — *In mod cu totul excepţional, şi numai în cazurile de reală gravitate acceptăm propunerile de a rezolva, pe cale de analiză astrologicăindividuală, anumite probleme complicate de existenţă pe care mi-lear pune cititorii revistei. Pentru aceasta, să se trimită la redacţia* Ad. Lit., *pentru* MICAEL BAARI: *numele şi adresa consultantului, locul şi data exactă a naşterii sale (ora, ziua, luna, anul) pe stil nou, precum şi formularea precisă a întrebării la care ni se cere să răspundem. Cererile vor fi însoţite de suma de* lei 300 *(în mandat poştal).*

A apărut în editura „Adevĕrul":

CONST. GRAUR: *CU PRIVIRE LA FRANZ FERDINAND.*

Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii şi desenuri.

Exemplarul lei 100.
La toate librăriile.

Cinematograful

A. Phoebus

Enigma morţii

Astă iarnă mă dusesem să văd un film Warner Bross intitulat „Enigma morţii" şi reprezentat, în „premieră", la Cinema Corso (Cinema Corso este, dacă vreţi să ştiţi, vis-a-vis de fostul Cinema Corso...). Am avut norocul să sosesc la început, lucru esenţial la o aventură poliţistă — cum „Enigma morţii" este. Dar pe la jumătatea poveştii, obligaţii din acele pe care le numim „serioase" m'au făcut să întrerup spectacolul şi să plec. Vi s'a întâmplat vreodată asemenea barbar lucru, care echivalează cu luarea mâncării dela gură sau cu trezirea din somn la două noaptea?

De atunci umblu desperat să văd filmul aiurea. Filmul însă — pentru ce, nu ştiu — nu se dedea nicăieri. Insfârşit l-am descoperit la un cinema pe Calea Griviţei. L-am văzut întreg, şi pot spune că e cel mai bine făcut din toate filmele poliţiste din câte au existat vreodată.

MARY ASTOR

Relativ, dar . . . sigur

De ce însă: „Enigma morţii"? Fireşte, există o moarte şi o enigmă: o moarte care — altfel filmul n'ar mai fi poliţist, — până ce eroul, d. William Powell, o descopere, rămâne o enigmă. Decât cuvintele „Enigma Morţii" înseamnă altceva, ba chiar ceva oarecum contrar. Urmăriţi puţin micul meu raţionament. Este instructiv pentru a arăta cum traducătorii textelor de filme(ah! aceşti harnici ucigaşi ai limbii şi gândirii române!), vrând să facă, mă rog, „stil", ajung la semnificaţii exact inverse de aceea care trebue.

„Enigma Morţii" înseamnă, în toate limbile din lume, misterul inerent fenomenului morţii, caracterul de necunoscut al acestui proces curios pe care curiozitatea noastră zadarnic cată a-l descoase. In faţa morţii fiziologia e mută, psihologia surdă, iar teosofoia — aci ca în toate — surdo-mută. Când zici „Enigma morţii" înţelegi caracterul de eternă şi inerentă taină al problemei acesteia. Un film sau un roman care s'ar intitula astfel, ar trebui să conţină un personaj mai mult sau mai puţin principal care să se fi înhămat — cu sau fără succes, asta depinde de humoarea autorului la deslegarea spinoasei chestii. Şi problema este aşa făcută, încât, chiar după ce am rezolvit-o niţel, tot enigmatică rămâne (cel puţin astfel am fost deprinşi noi până acuma). Dar să revenim la film: e vorba de o moarte, care la început e o enigmă (dacă n'ar fi nu s'ar povesti), şi care la urmă, descoperindu-se nu mai e o enigmă de loc. A!, dar absolut de loc: ea devine chiar cel mai limpede lucru din lume. (Aşa cere „genul").

Cu alte cuvinte, în loc de „Enigma Morţii", titlul corect al filmului ar fi trebuit să fie „Clarificarea morţii"; în loc de Enigma morţii în genere, în aventura filmului avem explicarea până în cele mai mici amănunte a unei anumite morţi, suferite de anumite persoane.

Şi la urma urmei, nici nu-i vorba aci de moarte. E vorba de crimă. Ceea ce-i cu totul altceva. Crima-i o categorie morală şi penală, nu una psiho-fiziologică sau poetică, sau metafizică. In film e vorba nu de moarte, ci de ucidere. Despre moarte, ca atare, nimeni nu vorbeşte nimic. Şi această moarte, a victimelor din film, tocmai că nu e o enigmă, trebue, neapărat, să devină lucrul cel mai limpede din lume. La asta slujesc poliţia, poliţiştii, filmele şi romanele poliţiste, etc., şi anume: să dovedească tocmai că „Enigma morţii" nu trebue niciodată să existe.

Imi aduc aminte a fi auzit un june, pe stradă, conversând cu o tânără amică:

— Şi situaţia materială? întreba ea.

— E cam relativă; dar sigură... îi răspundea dânsul.

Este exact ce s'a întâmplat şi cu filmul nostru.

In faţa „radicalului", scriitorul român îşi pierde cumpătul, începând a spune nişte lucruri atât de fanteziste încât sfârşesc prin a semnifica exact contrariul de înţelesul primitiv.

(Dacă nu mă înşel, Societatea Scriitorilor Români este aceea care face traducerile textelor cinematografice? Interesant).

Cât despre filmul nostru, titlul care i-ar fi convenit — şi care a fost titlul dat lui în Franţa — este: „Triplă enigmă". Ce titlu frumos şi promiţător! Afară de asta, ce titlu perfect adequat: un titlu găsit-gata.

JENNY JUGO

Dar scriitorul român are totdeauna excedent de originalitate şi consideră că nu-i de demnitatea lui să facă la fel cu alţii. Vorba lui Caragiale: biciclistul (sau, mi se pare, veterinarul?), dacă nu e fudul, nu are nici-un haz.

eînsemnatul vinovat

Idealul tehnic pentru o poveste poliţistă este ca un cât mai mare număr de personagii să fie suspectate pe baza unor fapte foarte probante, şi totuşi nici unul din ele să nu fie adevăratul vinovat, acesta fiind exact persoana la care nu ne-am gândit niciodată, pe care am scos-o sistematic din cauză, şi asta pentrucă era un personagiu şters, fără importanţă, unul din acei figuranţi care servesc ca umplutură printre firele mai groase din canavaua evenimentelor.

Inteligenţa detectivă — care e poate cea mai complectă din toate — s'ar putea rezuma aşa: nerezolvirea problemelor vieţii ţine mai întotdeauna de prostul nostru nărav de a ne lăsa fascinaţi de lucrurile în mod obicinuit importante, ne băgând în samă pe cele fără însemnătate aparentă, care însă pot fi adesea cheia de boltă a întregii situaţiuni.

WILLIAM POWELL

Iată pentru ce într'un film sau roman poliţist culpabilul este obligatoriu una din cele mai secundare persoane din tot cursul povestirii. Canoanele geniului o reclamă.

Dar — ni se spune atunci — dacă ştim că criminalul fioros trebue să fie unul din personagiile nevrednice de băgare în seamă, — dacă asta este o certitudine, atunci cititorul exersat cineastul experimentat va ghici, fără pic de emoţie şi ezitare — cine e vinovatul.

Ei bine, tocmai aci stă meritul unui roman sau film poliţist bun. Să ştim că criminalul trebue ales printre figurile neînsemnate, şi chiar să alegem vreo câţiva, de acest soiu, şi totuşi să emitem exact pe cel veritabil — spunându-ne, fireşte, după ce am aflat adevărul: „cum dracu l-am lăsat pe asta de o parte?"

In „Tripla enigmă" lucrurile se petrec întocmai aşa. Este, cel puţin din punctul de vedere tehnic al geniului, cel mai perfect specimen.

De mortius

Nu zic, Jeny Jugo este drăguţă, şi are ceva inteligent în tot ce face. Paul Hörbiger, de asemenea, are o agreabilă naturaleţe şi, dacă i se dă ocazia, destulă variaţie. Dar tocmai asta este: nu i se dă ocazia; nici lui, nici lui Jeny Jugo, nici vreun altuia din toţi actualii actori germani. Producţia nemţească a ajuns, de o bucată de vreme, dezesperantă. Efectul, de sigur, al cenzurii care obligă azi pe producători la subiecte patriotice sau atunci la glume în zece acte care să nu se atingă nici de asta, nici de ceea, nici de una, nici de alta, nici de nimic. In condiţiile astea, e lesne de văzut ce se mai poate alege de o artă care a dat hélas, odinioară, „Ingerul albastru", „Fete în uniformă" şi altele de această calitate.

D. I. SUCHIANU

Cântare

Când frigul mă străpunse şi ochii se stingeau aproape, am zărit o lumină plăpândă. M'am apropiat de fereastră dar n'am putut pătrunde cu privirea înăuntru. Incet, o uşe se deschise. Am intrat.

Şi acolo erai tu. In întunericul cald al odăiţei lucea o privire atât de vie, atât de adâncă. Şi vocea ta părea că vine de undeva departe, o mângâiere prelungită, un strop de viaţă. Simţiam cum îmi revenea căldura în corpul amorţit, ochii mi se limpeziră. Şi lumina, învăluită la început, se ridică tot mai mult, până ce ne acoperi pe amândoi. Mi se părea că degetele noastre înlănţuite nu se vor putea desprinde niciodată.

Şi mi-era teamă de atâta fericire. Lumina mă orbea. Ascundeam capul la pieptul tău şi-ţi simţiam mâna fierbinte ce mă mângâia. Imi era drag fiece colţişor al nostru. Şi cu ochii închişi le ştiam pe toate, unde sunt.

Cu noaptea care se lăsa, liniştea se întindea şi mai minunată în cuibul nostru. Luceau ochii tăi, şi vocea ţi-era o mângâiere prelungită.

Părea că fericirea ne împreunase capetele cu cercuri de lumină. Stam alături în liniştea catifelată, degetele mele alunecând uşor pe pleoapele-ţi tremurânde.

Şi ascultam glasul sufletelor noastre ce-şi spuneau atâtea şi atât de frumoase.

Noi eram lumea. Şi adormeam legănată de cuvintele tale. Şoapte ce se frângeau în tăcere: „Puiul meu din noapte".

. . . .

N'ai simţit că m'am dus de lângă tine. Păreai copleşit de gânduri, aşa cum te priveam stând acolo, pe locul nostru. Era atâta deplinătate în toată înfăţişarea ta, încât nu îndrăzneam să mă apropii de tine. Te priveam printre genele întredeschise. Un gol mare mi se lăsă în suflet. Pe nesimţite m'am îndepărtat de tine. Din când în când mă opream, ţinându-mi respiraţia şi căutam să-ţi aud vocea. Dar nu mai era. Inaintam şi mă lovea întunericul, mă lovea şi tăcerea. Nu m'ai auzit când am plecat.

Afară era mohorît şi rece. Am rătăcit multă vreme aşa. „De-ar şti cum umblu acum, şi cum mi-e teamă şi frig, desigur că m'ar chema înapoi," gândeam eu.

Cu părul umed, cu buze arse am revenit. Aşa cum te lăsasem — dormeai liniştit. M'am aşezat într'un colţ şi te priveam.

Acum lumina nu ne mai învăluia pe amândoi, numai din tine părea că se desprinde. Eu stam în colţul meu întunecos. Ce mult era până la tine, şi ce repede ajunsesem aici. Acum nu posedam decât unghiul acesta. Dar îmi era drag, şi tot simţiam căldura privirii tale. Mă întrebam curioasă, ce oare aştept?

Şi mi-era teamă să-mi răspund: pe tine. Tu nu ştiai cu câtă plăcere amară mă ghemuiam în unghiul meu. Nici nu auzeai vântul de afară aşa cum îl auzeam eu. Tu nu ştiai cum ochii mi se adânceau în faţa ta, căutam să sorb primul cuvânt ce-l vei rosti. Tu mă credeai aproape ca întotdeauna. Era însă atât de mică distanţa dintre mine şi uşă.

Nu, n'ai ştiut de toate acestea! „Risipeşte întunericul din jurul meu"!

Imi este oare permis să aştept până ce lumina mare ne va învălui iară pe amândoi, până ce voiu reveni cu totul lângă tine, vom sta alături, şi-ţi voiu auzi glasul în şoapte ce se frâng: „Puiul meu din noapte".

ANGELA RADEŞ

UN SUCCES MERITAT:
Pământul Ispitelor „Delta"
de B. IORDAN
Un roman românesc în care autorul ne înfăţişează un colţ de ţară, DELTA şi ne descrie cu talent odiseia ţăranului împroprietărit.
Editura „Adevĕrul" S. A.
LEI 80.—

Citiţi toţi azi
în **„LECTURA"**
—Floarea literaturilor străine—
CEA MAI FRUMOASĂ din IEHUDA
şi
RĂZBUNAREA EVREULUI
Două perle literare de
ŞALOM AŞ
Ilustrul autor al trilogiei de romane: „VARŞOVIA", „PETERSBURG", „MOSCOVA".
Lei 4, Romanul complect.
La toţi chioşcarii şi librarii

Gravură

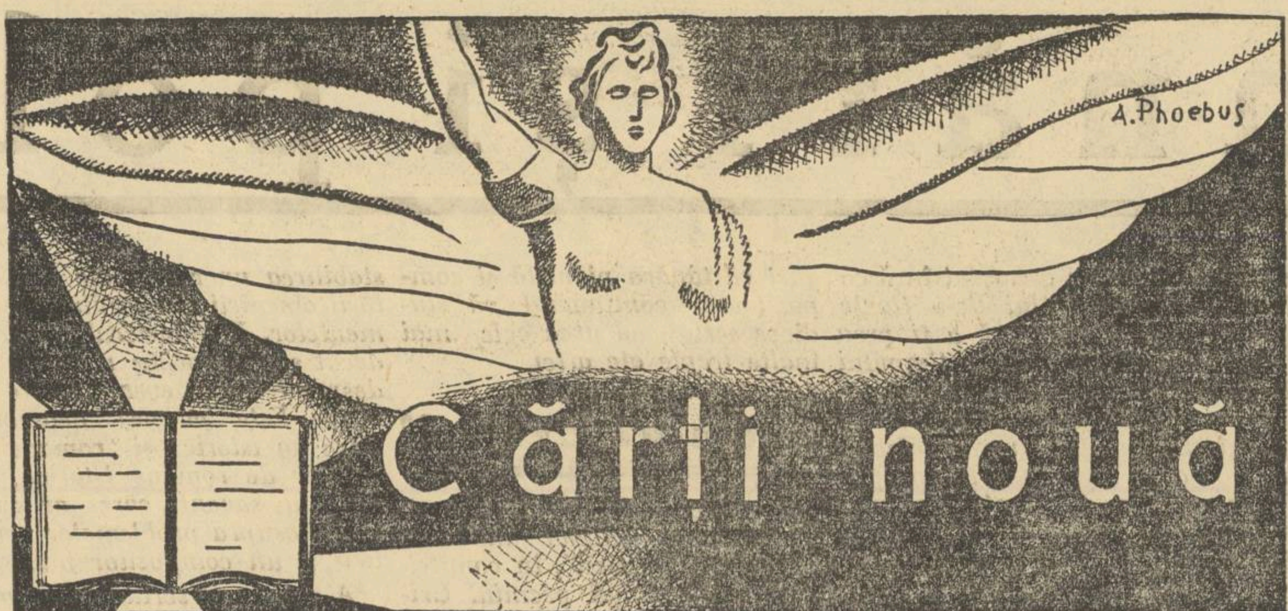
Se risipeşte-amurgul, încolăcit pe munte
Şi 'n larguri avalanşa de nori se prind cascadă,
Imperechiaţi cresc brazii cu viscolul pe frunte,
Căci untdelemn din pleoape în linişti o să cadă...

Aici e cer mai sumbru şi noapte mai adâncă.
Pe drum nu-şi cerne paşii penumbra unui car;
De strajă stă un vultur pe fiecare stâncă,
Rupând cu ochii, lacom, făşiile de var...

Asculţi cum se 'mpletesc potecile sub ape
In satele pierdute pe laturi de pădure,
Şi vezi cum licuricii cu vânturi vin aproape,
Din vâna mare-a nopţii 'ntunericul să fure...

CONST SALCIA

AZI A APĂRUT celebrul şi adânc emoţionantul roman de H. HULL:
MORTELLI, ROMANUL UNUI CLOVN
Milionar şi clovn. Executorul unei misiuni de dreptate. Martir şi răzbunător. Râs şi lacrimi. Zbuciumul, dragostea şi sfârşitul unui clovn!
In colecţia de 12 LEI (260 pagini)
„ROMANELE CAPTIVANTE"
La toţi chioşcarii, librarii şi în gări.



România la Expoziţia din Bruxelles

O carte elegantă, tipărită în limba franceză cu numeroase ilustraţii, închipue un fel de călăuză a pavilionului pe care România l-a ridicat la Expoziţia Internaţională dela Bruxelles. In câteva pagini alese, pentru a lămuri pe vizitatorii sălilor româneşti, câţiva oameni pricepuţi au făcut prezentarea bogăţiilor noastre economice şi mai ales a celor sufleteşti.

Despre arta religioasă românească a scris d. Alexandru Ţigara-Samurcaş. Un scrut eseu despre pictura şi sculptura dela noi semnează d. Al. Busuioceanu. Despre carte şi despre fundaţiile regeşti informează străinătatea d. Emanoil Bucuţă. Turismul în România îl prezintă d. Al. Bădăuţă, iar despre arta ţărănească vorbeşte, încă odată, d. Ţigara-Samurcaş. In câteva rânduri scurte, d. Gayraud, inginer agronom, expune situaţia agriculturii în România, iar d-na Maria Irineu, arhitectă în direcţiunea căilor noastre ferate, aminteşte pe scurt de pădurile noastre, de petrolul nostru, de minele noastre şi de căile de transport româneşti.

Pavilionul nostru dela Bruxelles e opera simplă şi echilibrată a arhitectului Moşinschi, care n'a căutat să realizeze nici o linie specifică românească în planurile sale, ci s'a menţinut la stilul geometric modern, dând o expresie reuşită a intenţiilor sale. Grija decorativă a fost lăsată, în acelaş spirit, sculptorului Mac Constantinescu. A aripă a pavilionului a fost consacrată bogăţiilor pământului românesc, petrolului, lemnului şi căilor noastre de comunicaţii. Sala cea mare, de onoare, ca şi sălile învecinate reprezintă un rezumat al vieţii noastre artistice şi intelectuale.

Regele Carol II, al cărui bust modelat de sculptorul Han a fost expus de-asemenea, a încredinţat grija organizării acestei expoziţii Fundaţiilor Regale. De-a dreapta şi de-a stânga statuii Suveranului au fost aşezate cele două tezaure ale artei vechi: faimosul tezaur dela Petroasa, pe care Goţii lui Ulfilas l-au încredinţat pământului românesc, apoi casca de aur, care datează din ultimul mileniu înainte de Cristos, şi care a fost găsită acum câţiva ani de ţăranii din regiunea Prahovei.

Celelalte vitrine cuprind o parte din comorile de artă ale bisericilor şi mânăstirilor noastre datând din veacul al 15-lea până în al 18-lea. Aceste Evanghelii pline de lumină, printre care a lui Ştefan cel Mare dela 1488, epitrahilionul cu potretul aceluiaş Voivod strălucit, icoanele şi cădelniţele de aur şi argint, au dus cu ele dovada civilizaţiei noastre de mai multe ori seculare, atât de puţin cunoscută în Apus.

In altă sală sunt expuse operele sculptorilor şi pictorilor noştri moderni, dela Grigorescu şi Andreescu până la Steriadi. Petraşcu, Ressu şi Dărăscu. O sală întreagă a fost destinată artei populare, ţărăneşti, iar alta cărţii şi culturii în deobşte. Aci a fost aşezat frumosul volum al Reginei Maria, tipărit pe hârtie de pergament şi împodobit cu chenare artistice de însăş augusta scriitoare. Iar în toate părţile au fost răspândite frumoase fotografii cu vederi din România, îndemnând prin pitorescul lor, pe străini, să ne viziteze.

Inaintea tăcerii celei mari

Patru opere ale marelui **Maeterlinck** au apărut cu epitetul „mare" în titlul lor: **„Marele Secret", „Marea Feerie", „Marea Lege"** şi acum **„Marea tăcere".**

La vârsta de şaptezeci şi doi de ani, el dă omenirii testamentul său spiritual, cu deosebire de emoţionant în pasagiile în care îşi confruntă ideile din tinereţe cu concluziile din vremea bătrâneţii.



M. MAETERLINCK

Işi aminteşte cu ce pasiune a practicat odinioară pe iluminaţii intro-versiunii, introspecţiunii, a contemplării divine. Acum de şi nu le nesocoteşte puterea, dar recunoaşte că aceşti vizionari ai abstracţiunii nu au adus omenirii nimic precis şi deosebit de dincolo de mormânt.

Mai mult la cuvântul lui Arkel din tinereţea sa: „Dac'aş fi Dumnezeu, mi-ar fi milă de inima oamenilor", el opune în gura lui Arkel al bătrâneţii lui, „dacă aş fi Dumnezeu, mi-ar fi ruşine că am creat oamenii".

Se înţelege că Arkel, din tinereţea marelui scriitor, e mai simpatic decât acel al bătrâneţii, chiar dacă găsim că era prea generos şi prea încrezător în rasa umană.

La dispreţul său pentru popor şi la furia sa antidemocratică, i s'ar putea răspunde cu replica tribunului Brutus, către orgoliosul Coriolan: „Vorbeşti despre popor ca şi cum ai fi un zeu care ai primit misiunea de a-l pedepsi". El zice că Platon nu s'ar speria şi nu s'ar mira de progresele la care a ajuns omenirea, dar oare nu va fi mişcat de faptul că demnitatea umană nu mai e privilegiul unei elite?

E o suferinţă când citeşti descurajarea în volumul **Inaintea marii Tăceri,** cu care moralistul nobil şi superior din atâtea alte opere, destramă, ca pe nişte iluzii deşarte, optimismul lui Marc Aureliu şi pune în fruntea cărţii sale imagina patetică a lui Hadrian, înduioşat de „micimea sufetului său".

Totuşi paginile cele mai frumoase din acest volum sunt acele în care Maeterlinck îndeamnă la depăşirea acestui punct de vedere egoist. In aceste pagini el se ridică deasupra opoziţiilor artificiale între Dumnezeu şi Natură, deasupra conflictului arbitrar dintre materialism şi spiritualism, iar cugetarea înaltă domină şi luminează ideea morţii, afirmând cu certitudine că suntem nemuritori.

Suntem, zice el, într'un impas pentrucă nu putem împăca Raţiunea cu Legea. Dar nu ne ia speranţa că geniul omenesc va găsi soluţiunea care să-l ajute a eşi din impas.

Epitetul acela de „mare" adaugă pe lângă gândirea sa precisă, o rezonanţă sentimentală care o inobilează în perspectiva infinitului. Conştiinţa imensităţii necunoscutului, legată de ideea de măreţie, este tema fundamentală a meditaţiilor din aceste din urmă cărţi ale lui Maeterlinck.

Giovanni Papini esseist şi polemist

Printre atâtea cărţi bune, scrise cu prilejul sărbătoririi lui Carducci *„Grandezze di Carducci"* de *Giovanni Papini,* este privită ca una din cele mai frumoase.

Ceeace apreciază mai mult G. Papini în *„Grandezza"* lui Carducci, ca om, ca poet şi ca formator de conştiinţe, este elementul activ, din adâncul sufletului dispreţuitor al poetului *satanic.* De fapt afirmă Papini, Carduci avea o candoare de copil, candoarea oamenilor de geniu şi a poeţilor autentici. Dispreţul său nu era în fond decât admirabila simplicitate a geniului. „Seninătate, zice Papini, iar seninătatea nu e decât mânie înfrânată, după cum clasicismul nu e decât un romantism depăşit şi ordinea victorie asupra tumultului". El reia zicerealui Tocquerille „Răceala e cel mai mare duşman al omului'" pentru a arăta cât de arzător era „sufletul indignat" al marelui poet. Altă idee fecondă care se desprinde din cartea lui G. Papini, este aceea a caracterului combativ al lui Carducci şi a poeziei sale. Aceasta este una din cauzele grandoarei omului şi a poetului: „Căci zice Papini, Carducci dorea o Italie pe măsura visului său şi voia s'o servească cu tot geniul care este forţa activă a visului său". „Dar, urmează Papini, aceasta nu l-a împiedicat de a fi mai întâi de toate un mare poet. Chiar în invectivele politice cele mai violente, niciodată nu apare ca un retor". Cu toate că, în ansamblul său, poezia lui Carducci este eroică, ea este mai ales un cântec, când vesel, când indignat, când funebru, când măreţ, dar întotdeauna liric. Măreţele comentarii ale lui Papini, împodobesc figura lui Carducci cu cununi de flori şi de lauri, prezintându-l ca pe adevăratul *„Vates"* al naţiunei sale.



GIOVANNI PAPINI

Dar în Papini, polemistul este tot atât de real şi de puternic ca şi hagiograful şi apologistul. Poate tocmai că este atât de setos de sfinţenie şi că aceasta se întâlneşte foarte rar, este atât de virulent când oamenii nu răspund la cerinţele lui de *absolut* în superioritate.

In cărţile sale „Storia di Cristo", „Sant Agostino", apologia superbă pentru sfinţenie se întovărăşea de satira febrilă împotriva celor ce nu erau sfinţi.

Măreţia, ardoarea, fervenţa cu care Papini face apologia celor pe care îi admiră, nu-şi găseşte egalitate decât mânia furtunoasă cu care mânueşte biciul pentru a flagela pe acei pe care îi dispreţueşte. Mânie pe fond tragic ca la toţi marii scriitori de satire. *Gog,* eroul său, ca şi Gulliver, arde cu elocinţa sa corosivă tot ce stă în calea dreptei sale mânii. El nu iartă filosofilor care n'au ştiut să-i potolească setea de idealuri şi dorinţa sa de sfărâmare şi dărâmare, în cărţile *„Stroncature", Crepuscolo dei Filosofi,* şi această *„Pietra Infernale"* care a apărut acum în editura Morcelliano din Brescia.



Privelişti din Angola

Descrierile din „Pays et Temples d'Angola" de Th. Delachaux şi Ch. E. Thiébaud au fost obţinute în cursul unei exploraţiuni organizată de Consiliul federal elveţian şi Muzeul de etnografie din Neuchâtel, unde Delachaux e director.

Volumul e o poveste de călătorie, distractivă şi pitorească, fără lungimi inutile şi care evocă peisagiile angoliene.

Lucrarea aduce şi interesante observaţii etnografice.

Scopul acestei misiuni era mai cu seamă să adune obiecte etnografice pentru muzeul din Neuchâtel şi specii zoologice pentru Muzeul de istorie naturală din Chaux-de-Fonds.

Piesele etnografice sunt în număr de trei mii cinci sute, multe sunt desenate de Delachaux în text; dar mai ales sunt foarte frumoase şi interesante cele optzeci de planşe fotografice, reprezentând tipurile caracteristice ale numeroaselor populaţiuni.

Aceşti Negri au un **facies** mult mai delicat decât cei din Africa occidentală. Varietatea pieptănăturilor e deasemenea considerabilă. Foarte interesantă e fotografia cu No. 40, care reprezintă pe o tânără în timpul iniţierii.

Cartea constitue o foarte bună culegere de documente, cu atât mai preţioase, cu cât nu se prea ştie mare lucru despre triburile de care se ocupă.

Cântece berbere

„Chants berbères du Maroc", publicate de Lucie Paul-Margueritte, i-au fost comunicate de către Mahomed Benzian, profesor la şcoala El Ladona, care le-a recoltat la rândul său la întâmplare, în timpul vizitării mai multor triburi din jurul Atlasului.

Autenticitatea şi traducerile făcute de acest Berbèr instruit sunt deci valabile.

Cântecele i-au fost date deasemenea cu toate garanţiile de ofiţerul interpret Mercier, în sfârşit majoritatea cântecelor din Atlas i-au fost furnizate de Si Mameri.

Mai toate vorbesc de dragoste şi de războiu, şi sunt interesante ca evocaţiuni directe ale sentimentelor şi dorinţelor.

Sunt mai curând melopei decât simple cântece ca ale noastre.

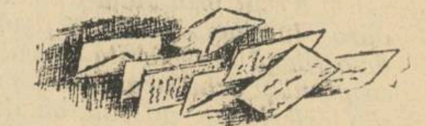
Multe sunt foarte moderne, căci apar mereu altele noui.

Incetul cu încetul au fost relevate chiar numele poeţilor şi atunci s'a constatat că şi aici individul îşi impune colectivităţilor concepţiile şi sentimentele.

Aceste mici poeme nu sunt primitive, ci chiar foarte evoluate.

De altfel, toate civilizaţiile berbere sunt aşa.

Se uită adesea că Africa de Nord a fost romanizată timp de mai multe secole şi că Sf. Augustin şi Ibn Khaldoun, erau Berbèri autentici. Cu cât sunt de depărtaţi de noi Arabii neromanizaţi, pe atât mai aproape ne sunt Berberii.



Acţiunea cafelei asupra femeilor

Cercetările doctorilor Kathryn Horst şi J. Robert Willson, dela Universitatea din Michigan, au confirmat rezultatul experienţelor după care femeile sunt mai susceptibile faţă de acţiunea cafelei, decât bărbaţii. La aceste experienţe au luat parte şapte femei şi şapte bărbaţi.

Timp de câteva săptămâni aceştia au băut cafea într'o zi anumită din săptămână, iar în celelalte zile cafea lipsită de orice urmă de cafeină.

S'au măsurat cu multă băgare de seamă mişcările indicatorului pentru determinarea efectului cafelei.

Amplitudinea mişcărilor se schimba după consumarea cafelei naturale şi nici decum după cea fără cafeină.

Pentru a produce acelaş efect la bărbaţi a fost nevoie să se întrebuinţeze doza dublă.

Ochii şi longevitatea

Felix Bernstein afirmă că schimbarea de elasticitate a lentilei ochiului uman, care se manifestă prin pierderea puterii de refracţie odată cu vârsta, devine un defect aparent la vârsta mijlocie: presbitismul.

Datele furnizate de cinci mii cazuri studiate individual, au arătat că există o corelaţie între presbitism şi durata vieţii, astfel încât cei care devin de timpuriu presbiţi trăiesc mai puţin decât cei presbiţi la o vârstă mai înaintată. Corelaţia e mai cu seamă izbitoare în mijlocia cazurilor unde moartea survine în urma unei congestii cerebrale sau a unei crize cardiace.

In această privinţă nu există nici o diferenţă între cele două sexe.



Cronica literară

Mircea Eliade: Şantier

Oricât s'ar părea de curios la un recensent care umăreşte şi cele mai neînsemnate publicaţiuni literare, opera d-lui Mircea Eliade îmi este aproape necunoscută. Făcându-mi o regulă de a nu recensa tipăriturile premiului Tekirghiol, din jurul căruia fac parte, pentru a nu adumbri cu o critică migăloasă satisfacţiunea premiatului, şi mai ales fiindcă n'a venit încă veremea la noi de a se înţelege „contradicţia" între acţiunea de a premia şi posibila rezervă critică nu mi-am permis să cercetez mai de aproape romanul *Maitreyi.* De aci încolo n'am mai întâlnit în calea mea romanele d-lui M. Eeliade, ştiut fiind că un cronicar nu are timp să aţină el drumul cărţilor. Sunt unele cărţi mândre, cărora le repugnă să se supună unor judecăţi incerte sau să se aşeze sub nişte ochi pe care nu-i socotesc în deajuns de clar-văzători şi pot crede că numai lipsa mea de merit a putut face ca aceste cărţi să treacă pe dinaintea mea fără să se oprească. Spun aceasta ca să mă scuz de nepregătirea în care mă găseşte opul intitulat *Şantier,* asupra căruia nu voi fi în măsură să dau decât o judecată cu totul superficială.

Prefaţa romanului prezintă un deosebit interes, prin aceea că în ea autorul ia o atitudine faţă de gen, definindu-şi oarecum aptitudinea. Nu voi putea intra în adânc O primă idee este aceasta că romnul înfăţişează „o tristă categorie a creaţiei epice". S'ar putea vedea aci o firească reacţiune a scriitorului împotriva tendinţei didactice de a se desconsidera unele genuri, a unei critici fără orizont. Pentru scriitorul orientat în alte literaturi, în cea de limbă engleză bunăoară, e aproape penibil discreditul în care cade la noi orice ese din formula romanului plat, „cu plenitudine de viaţă". „Aventura fantastică" de care aminteşte în treacăt d. Mircea Eliade, care a dat paginile ilustre ale lui Edgar Poë ar întâmpina la noi refuzuri încăpăţânate. Admirabilul roman de tip romantic al d-lui Arghezi e recunoscut numai cu „frumuseţi parţiale". Pentru un scriitor aşadar cu întinsă cultură clasică şi universală, sentimentul de constrângere este firesc în literatura română şi înţeleg foarte bine această propoziţie a d-lui Eliade; vorbind de obişnuinţa de a romanţa: „Este o constatare; pentru mine, penibilă, căci simt cum mă limitează, cum mă sileşte să transform tot ce povestesc într'o pagină de roman." Am mai putea ghici şi un alt proces sufletesc. Sunt scriitori la care toate facultăţile s'au desvoltat deopotrivă, lucru în genere mai mult supărător. Ei nu pot fi intelectuali, fără a râvni la creaţiune şi nu pot, scriind romane, să renunţe la intelectualitate. O separaţiune alternativă sau renunţarea la unul din genuri ar fi salutară, dar ori în practică o astfel de confuziune este fără soluţiune, ori atracţiunea romanului, prin marile satisfacţiuni ce le dă, oboseşte de austeritatea activităţii cerebrale. Procesul acesta poate duce până la o adevărată nevroză literară, până la o irezoluţiune chinuitoare, cu atât mai gravă cu cât individul este mai nerăbdător de realizare, mai plin de seve. Mi se pare a observa la d. Mircea Eliade o nevoe vijelioasă de a vărsa din „fluviile fantastice" care îl alimentează, precum singur spune, zilnic, de a pune pe hârtie tot ce trăeşte pe orice plan de existenţă, dar şi o sensibilitate prea accentuată pentru toate genurile de activitate psihică. Să examinăm o altă idee a d-lui M. Eliade: „...cred foarte serios că şi etapele unei inteligenţe, ca şi fazele unui sentiment, pot constitui un roman. Nu înţeleg de ce ar fi „roman" o carte în care se descrie o boală, o meserie oarecare sau o cocotă — şi n'ar fi tot atât de roman o carte în care s'ar descrie lupta unui om viu cu propriile sale gânduri sau viaţa unui om între cărţi şi vise. Descrierea fazelor unui cancer (aluzie la dna Papadat-Bengescu? n.r.) nu e întru nimic mai justificată — din punctul de vedere al „realităţii" sale — decât descrierea fazelor unei cunoaşteri oarecare (de pildă, învăţarea unei limbi străine, sau a agriculturii, sau a matematicilor). De ce „analiza sufletească" a unei cocote ar fi mai interesantă decât transcrierea justă a dramei lăuntrice a unui matematician sau metafizician? Orice se întâmplă în viaţă, poate constitui un roman. Şi în viaţă nu se întâmplă numai amoruri, căsătorii sau adultere; se întâmplă şi ratări, entuziasme, filozofii, morţi sufleteşti, aventuri fantastice Orice e viu se poate transforma în epic. Orice a fost trăit, sau ar putea fi trăit. Observaţiunea aceasta e interesantă dar am impresia că formularea suferă de o anume confuzie. Lucrurile mi se par clare. Romanul nu respinge nimic din ceeace spune d. Mircea Eliade, dar impune un punct de vedere special, care e acela moral, vreau să spun al vieţii exterioare, în mediul social. Filosoful ale cărui dibuiri de certitudini se traduc în sfera vieţii morale cu anume schimări de relaţii faţă de mediul înconjurător, este într'adevăr un erou de roman. Acelaş lucru se poate spune despre experienţa mistică a unui individ întrucât e vizibilă din afară, prin acte. Dar dacă totul rămâne în marginile speculaţiunii, în interior, ca problemă, atunci n'avem deaface desigur cu un roman, ba ceva mai mult orice încercare de romanţare devine fastidioasă. Trecerea unui gânditor prin felurite convingeri nu e în fond decât istoria unei probleme, de interes pur intelectual. Fazele învăţăturii matematicilor reprezintă trecerea didactică dela simplu la complex, de natura strict dialectică. Oriunde într'un roman cu problemă, interesul speculativ devine hotărîtor, romanul e mort şi cititorul regretă aprinderea cu flacără rece a gândirii pure, fără literatură. Nu se poate bunăoară face un jurnal al problemei morţii cu date interioare, fără document exterior, fiindcă atunci cădem pe neaşteptate în monografia problemei de existenţă. De aci rezultă şi nevabilitatea teoriei „experienţei nude", care ar autoriza bunăoară pe un tânăr să aştearnă pe hârtie tot ce-i trece prin cap, fie în ordinea intelectuală, refăcând inutil istoriile disciplinelor, fie în ordinea afectivă notându-şi procesul de creştere. Am notat de altfel la tinerii noştri autori o tendinţă de a da cuvântului *problemă* un înţeles absurd Se înfăţişează cu acest nume ceeace în chip normal intră în categoria vieţii. Problema dragostei, problema adolescenţei, problema generaţiilor? Ce sunt toate acestea? Pentru noi, dragostea, viaţa, maturitatea sunt fapte primare, nu probleme. Asta dovedeşte inexperienţa de viaţă a tânărului literat român care neatingând vârsta experienţei directe, predefineşte momentul în mod intelectual. Mai am de adăogat că dacă scriitorul, în setea lui de expresie integrală, îşi notează şi procesele sale intelectuale oricât de scurte, cultivând aşadar inteligenţa, atunci e primejduit de cea mai deplină banalitate. Intelienţa nu e cea mai înaltă însuşire a omului (să n'o confundăm cu penetraţiunea) şi toţi, mai mult sau mai puţin, suntem inteligenţi. Notarea de gânduri duce la observaţiuni agreabile, la maxime, spirite şi idei, la ceeace alcătueşte activitatea cerebrală comună, adică la locul comun.

Venind acum la cartea propriu zisă a d-lui Mircea Eliade, constatăm că ea este un vechiu jurnal. Procedeu cam feminin acesta al jurnalului, de indivizi care îşi ling ca pisicile propria blană, de fir năvalnice şi totuşi nesigure, iute rănite, repede gonite în interior. După ce şi-a folosit, pe cât văd, caetele în alte cărţi mie necunoscute, autorul le mai scurge drojdiile. Aceste drojdii sunt însă foarte agreabile, de un parfum destul de tare. In ele se descoperă pagini de trei calităţi: observaţiuni strict intelectuale, înfăţişând cum s'ar zice viaţa intelectuală a autorului. Interesul lor e în raport cu cultura cititorului, judecăţile fiind analitice sau sintetice, după sfera de gândire a celui care citeşte. Valoarea lor e de natură informativă. Necăzând niciodată sub limita de pătrundere a unui spirit ales, ele încântă prin justeţă şi repeziciune mintală. Alte rânduri aduc observaţiuni din mediul uman, dovedesc prin urmare capacitatea de caracterizare exterioară. D. Mircea Eliade se revelă un spirit pozitiv, cititor iute de fizionomii, cu deplin humor, deşi fragmentar, cel puţin în această carte de faţă. Cu toată calitatea de carnet a volumului, poţi să te familiarizezi cu un mediu organizat şi viu pe care să-l construeşti mai departe peste liniile trase de autor. Un alt ordin de pagini aduce observaţiuni de atmosferă geografică şi politică. E vorba de mişcările cu caracter naţionalist din Indii. Toate aceste sunt reportagii de o calitate înaltă, conţinute obiective, deşi aşezate pe un vulcan de reacţii personale. Intrevăd în ele putinţa d-lui Mircea Eliade de a scrie un roman de informaţie repede, de mişcare vie englezească, în ca-

Urmare în pag. X-a

Insemnări și polemici

George Vâlsan

Subțiratec, cu mersul sprinten, trecând ușor, parcă vrând să nu atingă pe nimeni; modest, — aproape timid — și blând profesorul George Vâlsan a trecut prin viață lăsând o dâră luminoasă. Cu o figură de-o finețǎ desăvârșită — palid cu părul și ochii negri — chipul său exterioriza sufletul omului de-o superioritate rară, dar și suferința boalei care-i măcina încet puterile fizice. N'o spunea nimănui, nu se plângea; n'a făcut caz niciodată de jerfa pe care-a dăruit-o științei.

Munca grea a cercetărilor pe teren, cusute de kilometri merși pe jos sub povara Rucksackului încărcat și arșița soarelui într'o câmpie plină de dogoare, sau sub răcoarea ploilor de munte; cu truda zilelor și-a nopților de istovitoare cercetare asupra tomurilor savante, cu privațiunile pe care i le-a impus războiul, Vâlsan și-a șubrezit sănătatea. Multă vreme și-a nesocotit-o chiar; a dăruit-o din belșug științei, literaturei și artei. Și-a risipit-o nesocotindu-se pe el, cu gândul numai la opera pe care ne-a dăruit-o atât de măestrită și prin care școala geografică românească și-a deschis luminos drum în cadrul geografiei universale. Numele lui e citat în cele mai de seamă tratate și preamărit la toate congresele internaționale de specialitate, dintre cari pe unele le-a prezidat.

In tinerețǎ, adolescent aproape, a publicat acele minunate versuri, care i-au fixat definitiv un loc de frunte în poezia sămănătoristă. Știința însă l-a pasionat din ce în ce mai mult și, prin cercetările lui a dat la iveală opere științifice care sunt de mult socotite clasice în literatura geografică. „Câmpia Română", opera-i fundamentală, rămâne un monument, o năzuință pentru toți geografii.

Dar după cum Goethe la începutul carierei lui nu știa dacă va deveni literat sau naturalist, acum când Vâlsan nu mai este, noi nu știm ce-a fost mai mult: geograf sau poet. Și nu ne gândim numai decât la versurile lui splendide, dar la acel dar genial de-a îmbina știința pură, adesea rigidă, cu frumosul, cu farmecul și frăgezimea stilului. Citind paginile științifice ale lui Vâlsan, nu știi ce să admiri, adevărul luminos, ingeniozitatea și simțul riguros științific, sau forma limpede, împodobită cu colorații vii de vezi totul aevea, trăești în locurile prin care te poartă înțeleptul și blândul îndrumător.

Descriind „Coasta de Argint" a Dobrogei, a dovedit nu numai finețǎ ochiului unui pictor desăvârșit, care prinde nuanțe de culori, a dovedit puterea de-a ne înfățișa tablouri prin vorbe, tablouri vii în care natura e privită în timp, așa cum o vedem, cum o trăim, cu schimbarea de fiecare clipă și nu static, încremenit, mort.

Era într'adevăr un artist. Iți făcea impresia că natura fusese prea darnică cu însușirile intelectuale și prea sgârcită cu cele fizice. Dela perceperea celor mai fine linii de relief, în care putea citi magic trecutul pământului, până la expresia cea mai adecvată în care descria totul și până la a reda chiar prin schițe și desemne admirabile pasagiile, George Vâlsan avea toate calitățile marilor geografi.

El ne-a părăsit, lăsând în urmă un gol preasimțit și sincer regretat, pentru însușirile lui rare. Cine l-a cunoscut însă ca om, cu sufletul lui de-o finețe desăvârșită, — până a fi prea firav pentru rigorile timpului nostru — acela a avut o strângere de inimă la vestea morții lui. Era unul din caracterele care apar rar de tot, în apropierea căruia te simțeai pătruns de pornirea de-a deveni mai bun, mai blând și mai folositor.

Așa era și-așa îl vom păstra în amintire pe George Vâlsan. — Victor Tufescu.

---

drul realității eroice, fără atitudini analitice. Am văzut întâmplător că se pune o importanță mai mare pe elementul autobiografic, ca spre a se scuza prin el o presupusă lipsă de interes literar. Nu-l văd. Sunt într'adevăr numeroase situațiuni personale, dar ele se reduc în fond la momente valabile pentru orice individ de o anumită vârstă. Nimic nu e atât de singular încât să putem vorbi de un caz. De altfel, meritul acestei cărți stă în obiectivitatea ei, în mijloacele pe care le ghicim pentru opera de observație exterioară ,dovedite în scurte exerciții nesilite. Un stil sobru, elegant, încordat, mărește plăcerea lecturii și făgăduește în alte opere de tensiune mai largă, satisfacțiuni mai profunde.

— G. CALINESCU

40 ani dela moartea lui Friedrich Engels



FRIEDRICH EUGELS

La 5 August a. c. s'au împlinit 40 de ani dela mortea lui Fredrich Engels, unul dintre cei doi întemeetori ai teoriei materialismului dialectiv.

Deși născut dintr'o familie bogată, fapt care i-ar fi putut asigura drumul unei strălucite cariere economice, politice și sociale în cadrul așezărilor burgheze, Engels a apucat totuși pe alt drum, drumul indicat de firea lui generoasă, drumul pe care oropsiții soartei își caută dreptatea și răsplata muncii.

Sistemul și ideologia clasei muncitoare, socialismul științific, poartă numele de marxism, pentru că este mult mai comod să spui marxism decât... engelism.

Adevărul este că în elaborarea ei, Engels n'a avut un rol mai puțin important decât Karl Marx. Contribuția lor este egală.

Dela Engels au rămas atâtea lucrări științifice care au pus bazele ideologiei clasei muncitoare.

N'avem decât să ne gândim la celebrul „Anti-Dühring", la „Situația clasei muncitoare în Anglia", la „Originele Familiei,, Statului și proprietății", la „Războiul țăranilor în Germania", și, în fine, la „Manifestul partidului comunist", alcătuit în colaborare cu Marx și ne vom da seama de însemnătatea operei științifice a fiului de negustor bogat.

Cât de mare a fost rolul său, reese și de acolo că Engles a fost acela care, după moartea lui Marx, a continuat editarea manuscriselor acestuia, și a supraveghiat de aproape, dând sfaturi, acțiunea teoretică și practică a partidului muncitorimii. Pentru multe texte litigioase, susceptibile de varii interpretări, Engels a indicat spiritul în care trebue înțelese — și asta tocmai în temeiul faptului că fiind unul dintre cei care au construit edificiul doctrinar, îi cunoștea toate ungherele și sensul.

In prietenia lui cu Marx, a găsit Friedrich Engels complementul ideal al naturii sale, și totodată stimulentul pentru acțiunea desfășurată cu atâta eroică abnegație și perseverență. Și prietenia aceasta s'a dovedit extrem de fructuasă. Grație ei ideologia muncitorimii a trecut faza utopică — unde au lăsat-o socialiștii visători tip Owen, Fourier, Morus, — în faza științifică de astăzi.

Engels se prenumără printre cei mai mari filosofi ai istoriei.

Azi însă, învățătura sa, formează hrana sufletească și crezul atâtor milioane de oameni.

Cine știe, dacă mâne nu va fi ghid pentru construirea unei lumi nouă, bazată pe mai multă dreptate și omenie. — T.

O compozitoare de 14 ani

Din generația tânără de azi, apăsată de greutățile vieții se ridică rar figuri care să depășească nivelul mediocru al societății în care trăesc.



MARIȚA KARDOS

Epoca mașinismului și a vitezei nu lasă prea multora răgaz pentru nobleța sufletească pe care o oferă muzica.

Marița Kardos, o fată de14 ani, din Arad, întrunește toate aceste calități de seninătate sufletească, în compozițiile ei de adâncă estetică muzicală și de rar simț artistic.

Compozițiile ei muzicale: „Impresiuni de iarnă" și „Marșul junimei" au stârnit admirația cunoscătorilor. Suntem siguri că tânăra pianistă și compozitoare, continuând să studieze serios, va urca cele mai înalte trepte ale artei.

Premiul criticii

La începutul lui Mai, anul curent, s'au adunat membrii „Asociației Criticii", în comitet, spre a distruibui premiul Criticii, ca în fiecare an. Adunarea s'a ținut în restaurantul Vert Galant. Au lipsit prea puțini dintre membri și aceștia au votat prin corespondență și delegații.

Astfel Edmond Jaloux și Gillet, au trimis votul prin poștă, Auguste Bailly, l-a trimis printr'un groom, Guilet-Vanguelin, prin fiica sa, poetă de talent ea însăși.

Premiul a fost decernat lui Thierry Maulnier, pentru un studiu asupra lui Racine, iar 7 voturi au fost acordate lui Marcel Thiebault pentru studiul său „Evasions littéraires". *Juriul la felicitat apoi s'au așezat cu toții la masă ca să guste vinuri fine, cocoșelul de Bresse și fragii după moda restaurantului* „Vert Galant".

„Stagiunea"

Prima cursă „Premiul Renașterei"; a 2-a cursă Premiul Criticii; a 3-a cursă Premiul Populist; a 4a cursă „Marele Premiu *de literatură"; a 5-a cursă Premiul romanului; a 6-a cursă Premiul Brieux.*



Pesage „Ce meserie!"

Romanul istoric

In revista „Die Sammlung", *care apare la Paris, Lion Feuchtwagner, el însuși autor de romane istorice, scrie un interesant esseu asupra acestui gen de roman.*

După o introducere în care arată că cei mai mari scriitori ai lumei, dela Homer și Eschyle, până la Shakespeare, toți au încercat să-și situeze opera în trecut, trece la problema esențială pe care o pun vremurile de azi, privitor la acest subiect.

El mărturisește că deși a luat intriga din trecut, de fapt, a tratat o realitate strict contimporană. Atunci se pune chestiunea de ce a mai luat intriga din Istorie?

„Ingăduiți-mi, zice Feuchtwanger, a face apel la experiența mea personală, căci eu am scris romane cu subiect istoric. In romanele istorice am tratat subiecte tot atât de actuale ca și în celelalte. Niciodată n'am avut intenția de a face operă de istorie.

Nu am văzut în ficțiunea istorică decât un procedeu de stilizare, un mijloc foarte simplu de a da iluzia realității. Alți auditori transportă universul lor în cine știe ce lume exotică, ca să-l proecteze mai bine în afară. Pentru acelaș scop l-am transportat pe al meu în depăratarea timpului.

Altă chestiune care s'a pus cu prilejul discuției asupra romanului istoric a fost următoarea: „Dacă un cititor se interesează de subiectele istorice, nu e mai bine să-i dăm Istorie veritabilă *decât* ficțiune istorică?

La aceasta se poate răspunde că cititorul care caută învățăminte istorice în romanele istorice, comite aceeași greșală ca și romancierii care cred că fac Istoric în romanele lor.

Istoricul este un om ce caută stabilirea unor legi ale dezvoltării omenirii din studiul evenimentelor. Romancierul nu vrea decât să-și exprime viziunea sa despre lume în evenimentele istorice. Este aceeași deosebire între un istoric și romancier, scriitor de romane istorice, ca între un savant care ar scrie studii asupra problemelor acusticii și un compozitor muzical.

A cere unui scriitor de romane istorice să ne instruiască, e tot atât de absurd ca a cere compozitorului unei melodii să ne informeze asupra tehnicii transmisiunei radiofonice.

„M'am silit, zice Feuchtwanger, să redau cu minuțiozitate cea mai fidelă imagine realității interioare, dar nu m'am gândit niciodată dacă descrierile mele concordau sau nu cu realitățile istorice. Adesea chiar am și schimbat unele fapte, cu știință, pentru că mi se părea că ele distrug iluzia pe care vream să o dau". Hindenburg reproșa cu indignare portretistului său că nu i-a pictat fidel nasturii uniformei, dar pictorul, care nu era altul decât Liebermann, avea altă părere.

E, de altfel, foarte ușor de dovedit că Homer, redactorii Bibliei și Shakespeare, fără a mai vorbi de contimporani, și-au luat cele mai mari libertăți față de adevărul istoric, cu toate că îl cunoșteau perfect.

Jules Guesde poet

In socialismul francez, Jules Guesde a fost cunoscut ca vulgarizator și teoretician al colectivismului. Era un cap logic și riguros exact în expunerea ideilor, o inteligență lucidă dezbrăcată de orice sentimentalism. Expunerile sale ar putea să se formuleze în regule algebrice și metoda sa în materie economică ar putea să se caracterizeze ca demonstrativă.

Dar, literat de calitate, cunoscând bine poezia, știind pe de rost les Châtiments, *a lui* Victor Hugo, *putând reproduce în orice clipă o tiradă din Baudelaire, Leconte de Lisle sau Louis Ménard, autorii săi preferați, acest algebrist era el însuși un poet adevărat.*

In 1891, cu prilejul celei de a două manifestații de 1 Mai, revista socialistă „La Plume", a hotărît să scoată un număr special consacrat poeziei socialiste, și Alexandre Zévaes, fiind însărcinat să obție un articol de



JULES GUESTE

la Jules Guesde, a primit de la el niște versuri scrise cu trei patru ani în urmă pe pagina liberă a romanului lui Sar Peladan, „Curieuse".

Ni ceci n'est la femme, et ni
cela n'estl'homme,
Nihiliste a rebours, princesse
Riazan,
Que nourrit, nouvelle Eve, avec
sa fausse pomme
Ton Plotonicon Nebo, ce faux
Satan...

Și după o descriere din ce în ce mai neagră a acestui produs „vil et difforme" al unor secoli „de deisme" et de proprete", descrie în culori luminoase omenirea nouă „se dégageant de cette fange".

„Une humanité naît, qui ne
faisant pas l'ange,
Celle-la ne fera la bête"...

Poemul acesta, care e mult mai lung, e singurul publicat cu învoirea autorului.

Dar iată aci câteva versuri dintr'un poem dedicat lui Venus:

C'est elle ,l'imortelle, Aphrodite
Venus,
Fille du chaud soleil et de la
mer profonde
Qui flambre dans l'azur vermeil
et sur le monde,
Dans leur splendeur narée
étalant ses seins nus...

Influența lui Baudelaire este evidentă aci. Versurile au fost scrise de Guesde la Arcochon, la finele lui 1888, unde el era în convalescență după o pneumonie, în care a fost cât pe ce să se ducă.

In aceeași epocă a scris și un poem dedicat morții și intitutat: „Hymne á la Mort".
Je t'ai comprise o Mort, et c'est
pourquoi pe t'aime...

Diversele poeme scrise de doctrinarul cel mai autorizat al socialismului contimporan erau strânse în două caete după câte știu prietenii și colaboratorii săi apropiați.

Societatea „Les Amis de Jules Guesde", *pregătește o ediție a operelor sale complecte din care nu vor lipsi versurile. Ele vor alcătui un volum subțirel, dar prețios prin calitatea senzibilității și oarecare frumusețǎ a verbului.*

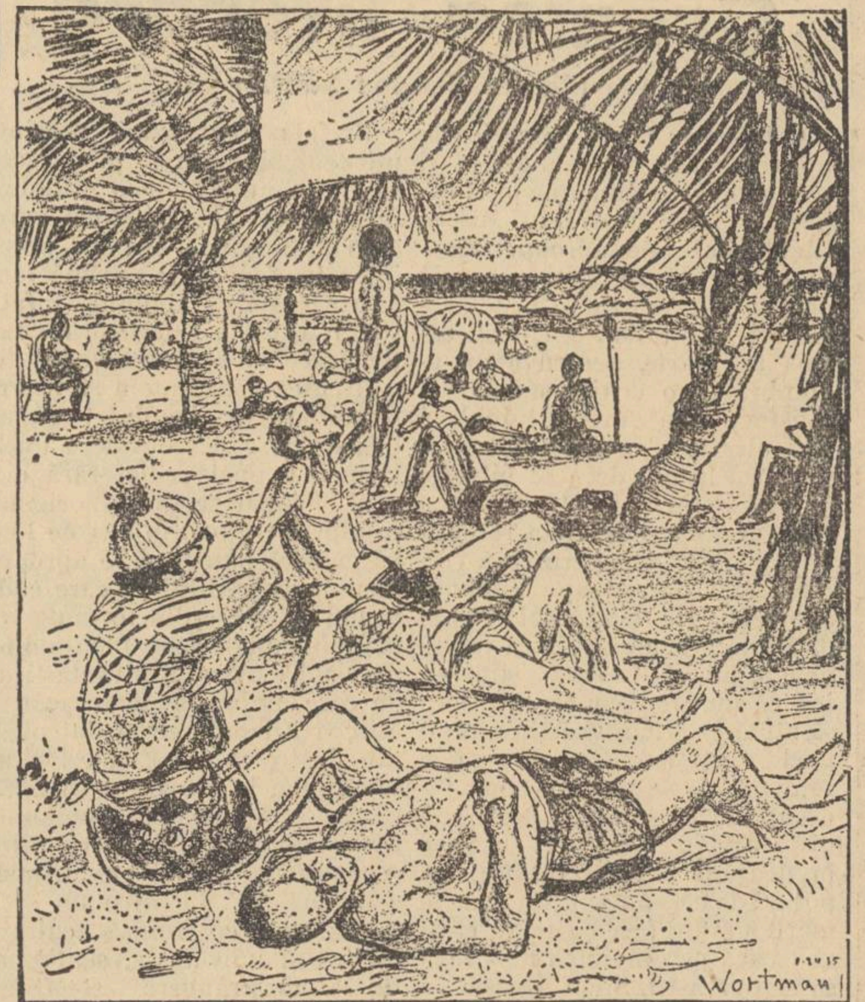
A APARUT:
Tananica
Romanul d-lui
VLADIMIR CORBASCA
scriitor cu sevă, care se prezintă, pentru prima oară, ca romancier, cu girul unor autentice izbânzi trecute sub pseudonimul Simona Basarab
LEI 60
Editura „Adevĕrul" S. A.

A APARUT:
Cântarea cântărilor
Magistrala versiune românească a poemului biblic, în versificația d-lui
CORNELIU MOLDOVANU
cu ilustrații de I. Anestin
un volum pentru bibliofil Lei 50
Editura „Adevĕrul" S. A.

Cereți la toate librăriile:
LOGODNICUL
romanul d-nei
Hortensia Papadat Bengescu
O nouă carte constituind un adevărat triumf al celei mai mari scriitoare a noastră; scriitoare de valoarea Virginei Wolf și Katherinei Mansfield
VOLUMUL LEI 80
Editura „Adevĕrul" S. A.



— Vai! contesă, în cârciumă!?.
— I-atât de amuzant să mănânci cu mâna!.



— Când te gândești: ce economie avem la mare. Cât costă în oraș ședințele de raze ultra-violete — pe când aici le avem gratuit !

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 768
Duminică 25 August 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

BIBLIOTECA CENTRALA „...ŢIUNII" SIBIIU

A fost Stephane Mallarme un învins?

Camille Mauclair a publicat de curând o carte *„Mallarmé chez lui"*, în care a evocat figura acelei distinse personalităţi, care a avut o influenţă atât de intensă asupra generaţiilor din jurul său, dar care nu ne apare încă destul de desluşită în trăsăturile din care e alcătuită. Despre atitudinea sufletească a lui Mallarmé, Camille Mauclair zice: „prinţ al spiritului, impasibil şi inaccesibil mizeriilor omeneşti". Mallarmé are, ca Flaubert şi mai des ca Elémir Bourges, un fel de mistică a vieţii literare, în care poetul este un martir de bună voie şi un cercetător al absolutului. Arta literară apare aci ca o reînviere a magiei medievale ca în cărţile lui Huysmans sau ca o supra-spiritualizare la Ştefan George în şcoala tineretului din generaţia sa.

„Nobila sărăcie, la care consimţise Mallarmé, dezinteresarea complectă de onoruri, magnificul său dispreţ pentru ban, într'o existenţă ordonată şi corectă au pus pe de-a 'ntregul pentru toţi acei ce-i datoresc formarea intelectuală şi morală, problema adevăratului său plan: nu există *profesiune* literară. Există doar talent, conştiinţă, muncă în slujba unui ideal". După părerea sa întâmplările exterioare nu au nici o legătură cu îndeplinirea destinului interior al artistului, care se realizează fie în mizerie şi bohemă ca la Villon sau Verlaine, fie în bogăţie şi onoruri ca la Goethe, sau în nenorocire ca Dostoyevscki şi Heinrich Kleist. Adevăratul Mallarmé este acel din minunatele monologuri, din întrunirile intime într'un cerc restrâns de prieteni, din care se vede părerea sa despre *divina transpunere dela fapt la ideal*, pentru îndeplinirea a celui *ceva* pentru realizarea căruia trăeşte omul. Durerea sa cea mare a fost părăsirea simbolismului de către tineret, adică reîntoarcerea la social, la cotidian şi părăsirea visului, a luminii în care trebuia privită realitatea, spre a fi prinsă în totalitatea ei.

Cu mult talent şi putere de evocare Camille Mauclair ne redă pe Mallarmé în intimitate, cu prietenii şi ucenicii credincioşi grupaţi în jurul său. Era în adevăr ca un prinţ al poeţilor cu prestigiul sau irezistibil, intr'un interior în care adunase, zi cu zi, opere de artă ce nu reprezentau nimic pe atunci, dar care azi nu se pot găsi decât în interiorul milionarilor.

Ni-l zugrăveşte apoi în vilegiatura sa din Valvins, cu barca şi trăsurica lui trasă de un măgar fericit şi bine dispus, între prietenii săi Elémir Bourges, Stuart Merril, Armand Point, un Mallarmé viu şi însufleţit.

Problema centrală, pe care o redă C. Mauclair, din discuţiile cercului lui Mallarmé, este aceea a reuşitei sau a nereuşitei in cariera literară. Părerea lui Mallarmé, ca şi acea ce rezultă din filosofia epocei este opoziţia între *„les ratés"* şi *„les reussis"*. Sub Imperiul al II-lea ca şi în primii ani din Republica a III-a, caracteristica a fost un fel de oroare pentru literatură şi acest sentiment nu a început să slăbească de cât în apropierea lui 1900. La aceste condiţii nefavorabile, trebuie să mai adăugăm înclinarea literaţilor înşişi de a se considera ca „blestemaţi", victima unor vrăji aruncate asupra lor. De aci izolarea şi lipsa de consideraţie a opiniei publice. Paul Valéry şi-a scris unele din cele mai frumoase versuri prin 1892-1898 şi ele au trecut cu totul neobservate. Mallarmé mai avea şi nenorocul de a fi un spirit de o esenţă cu totul originală şi din fire extrem de închis, de necomunicabil, într'o epocă în care comunicabilitatea era virtutea democratică cea mai de preţ. Deci au contribuit în mare parte la lipsa sa de succes şi la suferinţele sale, unele trăsături de caracter particulare poetului, precum şi opoziţia tranşantă între ţinuta sa de prinţ al literaţilor şi firea lui adevărată.

Această fire după cum reiese din studiul lui Camille Mauclair era aceea a unei fiinţe lovită mereu de soartă. In copilărie rămăsese orfan, fusese unul din acei trişti liceeni de care vorbeşte atât de patetic Alphonse Daudet, în carieră rămăsese mereu un profesor umil, în literatură poet luat în batjocură, neînţeles şi hulit, ca om era o fire de mic burghez slăbănog şi fără vlagă.

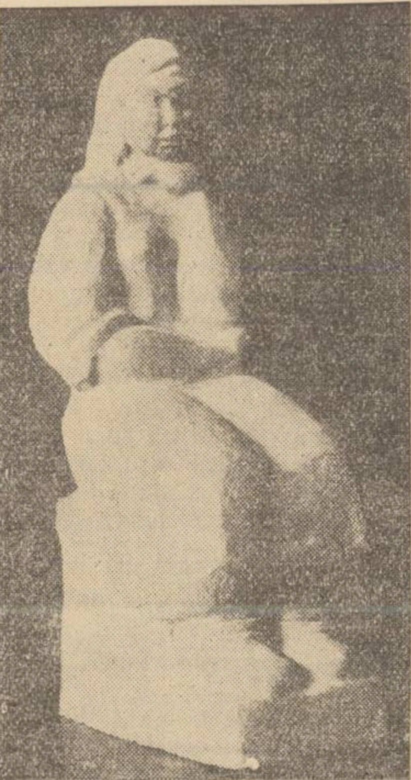
A fost el oare neputinciosul lipsit de imaginaţie pe care ni-l descrie discipolul său Mauclair? E adevărat că a scris puţin, dar oare acesta e criteriul talentului unui scriitor. Unii gândesc repede şi se pot realiza repede, aceia sunt scriitorii abondenţi, alţii reacţionează încet, dar nu procesul producţiunii, ci produsul hotărăşte valoarea. Poate că a căutat prea mult „absolutul" şi forma nouă, proprie absolut originală care să-l încapă. Fapte că toată viaţa sa a fost strânsă în jurul preocupării de a găsit limbagiul nou, între muzică şi graiul propriu zis, un limbagiu care să depăşească literatura vremii sale şi să fie expresia acelui *ceva* sfânt, etern, în afară de timp, pe care-l considera el ca adevărata realitate, realitatea în absolut.

Dar dacă aci el socoteşte că nu a izbutit, deşi ne-a lăsat pagini şi câteva poeme dintre cele mai frumoase şi mai desăvârşite, apoi în ce priveşte dâra de lumină ce a lăsat în urma sa, succesul este desăvârşit. Cercetările, pe care le-a făcut Mallarmé, s'au amestecat cu reflexiunile a sute de scriitori ce au venit după el şi i-a făcut să evolueze, a dat impulsul întregei literaturi noi şi a situat idealul şi avântul celor ce au venit după el. Fragmentele pe care le-a lăsat alcătuesc o operă de o puritate absolută şi l-au situat în eternitatea în care a vrut să creeze.

IZ. SD.



GEORGE LOEWENDAL — CHIP DE ŢARAN



E. Serova-Medrea — Sculptură

Ion Suchianu

In persoana lui Ion Suchianu dispare unul dintre cei mai vechi şi prestigioşi profesori ai şcoalei noastre secundare.

Timp de 40 ani de profesorat, ridicat la înălţimea apostolatului, o mulţime de generaţii au primit educaţia aleasă a bătrânului profesor Ion Suchianu. Foştii săi elevi cunosc dragostea ce le-o arăta acest om de spirit, bun şi blând, care a biruit răutatea. In ultimele clipe, rugămintea lui a fost să fie iertat şoferul care l-a isbit cu maşina, curmându-i firul unei liniştite şi înţelepte vieţi.

Ion Suchianu a fost unul dintrei cei mai buni prieteni ai lui I. L. Caragiale. Afinitatea de spirit îi apropia. Şi desigur că prietenia aceasta a fost fecundă pentru amândoi, sub raportul înţelegerii vieţii.

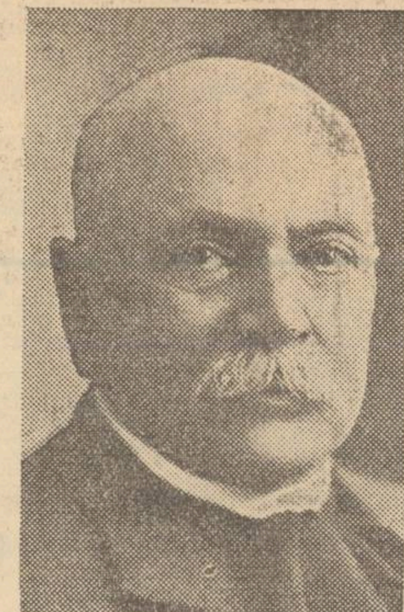
Mai rămăsese singur din vechea gardă, mărturie a altor timpuri, în care trăiau Eminescu, I. L. Caragiale, prietenii săi neîntrecuţi.

Altă moarte se potrivea acestei bătrâneţi senine şi prestigioase.

C. G. Costa-Foru

Ziaristul şi publicistul de mare perstigiu care a fost C. G. Costa-Foru s'a stins la conacul moşiei sale din Buzău, unde s'a retras în ultimii doi ani ai vieţii sale.

Cei cari au fost contimporani cu el, cunosc ardoarea pe care acest luptător de rasă al condeiului a pus-o în pledoaria convingerilor sale liniare. Ceva din dârzenia firii românului macedonean se simţea în toate manifestările lui. Fire de luptător înăscut, de combatant neînfricat, C. G. Costa-Foru şi-a consacrat toată energia pentru triumful ideilor de libertate şi omenie. Cauza dreaptă a găsit în persoana acestui gazetar de elită un slujitor neobosit. Pentru această cauză, pentru libertate şi omenie, pentru convingerile lui dela care nu înţelegea să abdice, a avut de suferit josnice atacuri din partea adversarilor. Toate l-au oţelit însă şi mai mult în credinţele lui. Viaţa lui C. G. Costa-Foru rămâne o pildă de splendoare morală, din care se pot învăţa multe.



C. G. COSTA-FORU

Stat şi cultură

Ne plângem mereu de numărul scăzut, ruşinos de scăzut, al cititorilor din ţara noastră. Şi în adevăr, cifra de 6000, cât s'a socotit, este o mare ruşine. Dar nu e numai vina publicului că nu arată interes pentru carte şi pentru reviste. E vina mai mare a Statului care uită cu totul că scopul său ultim nu e numai asigurarea echilibrului social, ci promovarea culturii. Aceasta Statul nostru nu o înţelege.

Câte reviste de valoare nu tânjesc, şi nu se sting până la urmă din lipsă de mijloace!... Or, cum vreţi ca cititorii să fie stimulaţi la lectură şi ţinuţi în curent cu mişcarea ideilor şi cu cea strict literară-artistică, dacă nu prin reviste, aceste instrumente vii ale culturii, aceste arme care deşteaptă şi frământă interesul pentru cele spirituale?

Nu sunt destul de bine scrise destul de îngrijite revistele noastră? E regretabil că trebue să repetăm lucruri banale. O revistă, ca să atragă colaborări de preţ, trebue să aibă mijloace pentru a răsplăti munca scriitorilor cari nu trăesc din vânt. O bună răsplată, l-ar pune

(Continuare în pag. II-a)

O mare actriţă: Marchiza de Pompadour

La Pompadour a fost o comediană înăscută. Altfel, cum ar fi putut oare să se impună într'o societate care, oricât de putredă ar fi fost, avea consacrarea unor secole de glorie? Această femee suplă şi graţioasă, înzestrată cu cea mai aleasă feminitate, armonios combinată cu o nesecată energie, a domnit în adevăratul sens al cuvântului, şi a domnit pentrucă a fost comediană până în măduva oaselor.

Cercetând istoria, vom fi obligaţi a recunoaşte că mare parte din bărbaţii şi femeile care au jucat un rol important în omenire, au fost favorizaţi şi de un puternic geniu de adaptare teatrală.

Antoinette Poisson, devenită doamna Lenormand, apoi Marchiză de Pompadour, fără îndoială că a fost una dintre femeile cu ascensiunea cea mai teatrală şi a cărei activitate a fost dintre cele mai bogate în efecte de scenă. Elegantul şi universalul domn d'Argenson a caracterizat-o admirabil în câteva cuvinte: „Marchiza imită şi falşifică tot ce vrea: pasiunile şi chiar virtuţile când este nevoie". Calomnie sau adevăr riguros, această constatare vorbeşte cât o lume de fapte.

De mică, Antoinette a fost învăţată să "placă", pentru a putea reuşi într'o societate în care totul era să placi; de altfel, arta de a plăcea, este cel mai fericit mijloc de a putea domina mediocritatea.

Din copilărie a fost dată în seama unor cunoscuţi maeştri de dicţiune, cânt şi dans, între care şi celebrul tragedian Crébillon. Fetiţa ştiu să profite de lecţiile lor, îşi însuşi repede firul tuturor artificiilor atât de preţuite pe atunci. Caracterul ei invidios şi prefăcut se adăuga acestei educaţii. Dacă ne-am întreba ce-a fost natural în femeia aceasta, am putea răspunpundem scurt: „nenaturalul"; şi cu el a biruit.

La Pompadour s'a născut pentru o scenă imensă: pentru un regat şi o curte strălucită. A căutat să facă uz de talentele ei teatrale, cultivate din copilărie, şi atunci când a ajuns sus de tot pe treptele gloriei.

Educată astfel de o mamă precaută, ea şi-a dat bine seamă că ceeace rodea mai mult societatea dela Versailles precum şi pe insuficientul Ludovic XV, era plictiseală. Favoritei îi revenea greaua sarcină de a distra pe rege când se plictisea de vânătorile eterne. Prezicătoarea la modă, M-me Lebon, îi prezisese acestei femei extraordinare o carieră strălucită şi eroina nu s'a desminţit.

Aptitudinile ei pentru cânt, dans şi declamaţie, îi conplectau armonios o diabolică feminitate, uriaş arsenal care l-a copleşit pe bietul „bien-aimé". Eminentă animatoare, ea a cucerit un rege prin gesturi şi zâmbete savante.

Fascinaţia teatrului, în care era foarte sigură că va străluci ca o stea de prima mărime, o făcu să-şi exploateze şi acest viguros talent pentru menţinerea cătuşelor de aur cu care îl ferecase pe regele care niciodată „n'avea ce face".

Marchiza pricepu cu minunatu-i instinct de femee, că influenţa ei e pe cale de a slăbi dacă nu de a se irosi. Trebuia născocit imediat ceva care să menţie dispoziţia favorabilă a regelui. Actriţele sunt adesea nişte halucinaţii colective ale spectatorilor; regelui îi trebuiau noi imagini ale favoritei, şi fosta elevă a lui Crébillon se grăbi să i le ofere: La Pompadour actriţă, reînvia.

La început crezu oportun să organizeze recitaluri de muzică religioasă, în prea profanele apartamente dela Versailles, unde răsunară acordurile unui *Miserere* sau *Venite exultemus*, minunat cântate de La Pompadour şi de alte fericite acoperite cu aur şi graţii — Cântând Psalmii, favorita nu reuşi decât să-l facă pe puternicul stăpân să caşte; salvarea fu în teatru. Cu binevoitorul concurs al ducilor de Richelieu, de Nivernais, de Duras, aruncă ultima sa bombă în mijlocul Versailles-ului: un teatru special pentru rege şi intimii săi, în apartamentele regale, care s'a numit apoi *Théatre des petits appartements*. Pe scena acestui mic teatru cu blazon, juca o trupă *suigeneris*, compusă tot din nume mari. Director era ducele de la Vallière, printre actori: ducii d'Orleans, de Nivernais, de Duras, de Coigny, de Chartres, d-nul d'Argeson, etc... Cântăreţele şi actriţele erau superbele doamne de Pompadour, ducesa de Brancas, contesele d'Estrades şi de Marchais, etc.

Ca secretar şi sufleur figura bibliotecarul marchizei, abatele *de la Garde*.

Toate ilustrele cântăreţe şi dansatoare precum şi strălucitii lor parteneri, au fost aleşi şi cântăriţi cu minuţiozitate de marchiză. Totul trebuia să fie un ameţitor decor pentru a-i face chipul şi mai fascinant pentru a scoate în relief voluptoasa superioritate a celei mai perfecte cuceriri fizice şi spirituale feminine, dela cea mai strălucită curte a lumii. Teatrul *„des petits appartements"* era echipa ei volantă, pentru ca să nu-i scape din mreje soţul bietei Maria Leczinska, regina (cu numele doar) a Franţei.

Pe scena dela Versailles, favorita apărea ca aceiaşi fiinţă excepţională, femeia cu graţii diabolice, trăindu-şi aevea rolurile sau îmbibându-se cu mai multă pasiune; regele din fotoliul său de care depindea soarta unui popor întreg, îşi întărea convingerea că tot La Pompadour, ori cât de profund terestră ar fi, este cea mai divină...

La 17 Ianuarie 1747 fu inaugurat în intimitatea curţii, teatrul „des petits appartements", de faţă fiind şi regele cu regina, pentru prima dată emancipaţi de rigiditatea protocolului. Piesa aleasă de favorită pentru inaugurare, a fost cu nume predestinat: Tartuffe...

Pentru participarea la reprezentaţiile date de aceşti cabotini cu sânge albastru, se dădea o adevărată luptă, căci nu era puţin lucru să te distrezi în intimitatea regelui, să ai dreptul de a aplauda odată cu dânsul şi mai ales pe adevărata regină neîncoronată a Franţei.

Marchiza era neîntrecută în roluri de ingenuă, de fată de la ţară, naivă şi dornică de dragoste.

Mai târziu au abordat şi spectacolele de operă; în orchestră, pe lângă muzicanţii orchestrelor regale erau şi diletanţi aristocraţi. Principele de Dombes de exemplu, putea fi văzut umflându-şi obrajii, suflând din trombon, arborând însă cu demnitate cordonul albastru al ordinului *Sfântului Duh*. Prin iarna lui 1748, a fost memorabilă reprezentarea operei „Acis şi Galateea", pastorală eroică de Händel în care Machiza avu un desăvârşit succes; cântă rolul Galateei pe o scenă ca din poveşti; iar risipa de graţii şi frumuseţe o consacră definitiv.

In atmosfera aceia de suprem rafinament şi în ritmul acelei vieţi elegante, preludiul unei

(Urmare în pag. II-a)

iremediabile pierzări. La Pompadour domni deplin și de pe scândurile acoperite cu catifele și grele stofe sudice, ale scenei din cabinetul Medaliilor. Favorita aceia, care se lupta cu plictiseala regelui, ambițioasă și născută pentru a plăcea și a face pe alții să petreacă, reuși nu numai să-l acapareze pe rege, dar să țină și pe nobila și nefericita Maria Leczinska într'o adevărată dependință morală.

Fără îndoială că cel mai trist moment din viața reginei a fost după reprezentarea lui „Acis și Galateea", când ropotele și strigătele de aplauze o consacrau pe amanta regală, sub ochii ei. Regele îi spuse cu glas tare favoritei, astfel ca să audă și regina: „Ești cea mai încântătoare femee din tot regatul"! La Pompadour era învingătoare, iar regina Franței umilită și ca femee.

Pe scena de la Versailles se dădeau dese reprezentații, de câte ori Regele nu pleca la vânătoare. Cu încetul el căpătă o adevărată pasiune pentru teatrul marchizei. Invitații erau toți devotații ei. Trebue să pomenim că se bucurau de favoarea de a fi admiși și scriitorii, printre care și Voltaire, la început protejatul ei.

Repertoriul era destul de bogat; printre autori e de ajuns să cităm nume ca: Molière, Crébillon, Voltaire, Gresset, Dufresny, Méricault, Destouches, Quinault, La Chaussée și J. J. Rousseau.

Succesul teatral al Marchizei mergând crescând, în 1753 ea mai înființă un teatru, la castelul Bellevue, care-i adăugă alți lauri. Pe scena acestui teatru în miniatură, destinat unui și mai redus număr de spectatori decât la Versailles, La Pompadour recoltă cel mai impresionant succes al ei. Jucă în travesti rolul lui Colin din „Le divin du village" de J. J. Rousseau, cu un răsunet ametitor în lumea aurită dela Bellevue. Nu mai puțin de 50.000 de scuzi a costat superba montare a piesei, cu decoruri rustice. Favorita avu grijă să se gândească și la amărîtul de Jean Jacques, trimițându-i... 50 de ludovici gratificație.

Bietul autor răspunse în doi peri, morăcănos cum îi era felul, dar acceptă.

Viața atotputernicei favorite, era însă departe de a fi fost fericită. Regele nestatornic, leneș din fire, vicios, plictisit, dornic de nou, era greu de ținut în mreje. Toate reprezentațiile dela Versailles sau Bellevue, cu varietatea lor de costume multicolore și fantaziste n'aveau alt scop decât s'arate pe marchiză în multiple apariții ochilor regali. Sguduită de pasiuni pe care nu le avea, în situațiile cele mai melodramatice, trebuia să pară mereu ca un cristal cu cât mai multe și mai orbitoare fețe. Regelui trebuia să-i arate în fiecare zi ceva nou, vreo drăgălășie inedită, să-i ofere mereu câte un alt filtru de dragoste, grație căruia să fie pururea al ei.

Adesea nenorocită și cu durerea în suflet, celebra favorită își chinuia imaginația și-și sonda grațiile pentru desfătarea regelui, ca o adevărată Scheherazadă a veacului.

Desfătările acestea au fost scump plătite de monarh. In atmosfera saturată de roze pândeau norii care s'au rupt peste alt sfert de secol.

Femeea aceasta, pe care legenda o prezintă sub false aspecte, merită să fie cunoscută sub alte lumini. A fost unul dintre cele mai alese spirite ale secolului, prietena filosofilor și din anticamera ei n'a pornit numai desfrâul, ci și facilitarea progresului, în condițiunile tipice ale vremurilor.

Portretul făcut de Boucher este cel mai fidel dintre chipurile ei. Capul care răsare dintre mătăsuri și dantele, este împodobit cu o frunte meditativă; ochii — de o rară inteligență și grație, scrutători și siguri de valoarea luminii lor. Douzeci de ani, până la moarte, ea s'a trudit să cioplească mereu jucării pentru a descreți fruntea monarhului. Reușita acestor jucărele, printre care cele două teatre au fost cele mai ingenioase, a fost completă. După vreo strălucită reprezentație în care La Pompadour incarna vreo Venus desăvârșită, fără îndoială că s'a plănuit și vreun războiu nenorocit, ca cela de șapte ani, opera ei nefastă. Fiecare zâmbet și fiecare grație, a costat vieți omenești și ruine.

Atât de actriță a fost La Pompadour, încât a știut să moară atunci când bănui că nu va mai putea stăpâni, dar în plină strălucire a celor patruzeci și trei de ani, cât i-a fost dat să trăiască.

AUREL GEORGE STINO

Stat și cultura

Continuare din pag. I-a

pe scriitor la adăpost de griji, lăsându-i liniștea necesară creației. E un neadevăr că în mizerie se lucrează mai bine. Câte talente nu se distrug din cauza mizeriei, din cauză că nu mai au vreme și pentru alte preocupări decât cele ale vieții zilnice?!...

Revistele însă n'au mijloacele necesare pentru plata scriitorilor. Abia își duc existența dela o lună la alta, dela o săptămână la alta. Statul nu-și înțelege misiunea sa de a sprijini cultura când știut este că orice cultură la începutul ei a avut nevoie de acest sprijin.

Când vom eși oare din această situație? Pentru încurajarea revistelor nu se găsesc fonduri, când atâtea sume considerabile se risipesc în zadar?

Nu, de vină este indolența de sus, de care nu se rușinează nimeni.

N. T.

A apărut în editura „Adevĕrul":

CONST. GRAUR: *CU PRIVIRE LA FRANZ FERDINAND.*

Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii și desenuri.

Exemplarul lei 100.
La toate librăriile.

MĂRUNTE

Pentru tot ce privește redacția „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

— *Colaboratorul nostru, dl.* MICAEL BAARI, *primește — pe aceia cari doresc consultațiuni astrologice directe — la domiciliul său din B-dul Pache 127, et. III, București, în fiecare Duminică, între orele 9 a. m. și 9 seara. Telefon: 4.40.85.*

Rugă

Din gândul ce mă frige ca un plumb
Fă, Doamne, trăsnet nopților aproape,
Să cadă toamna 'n lanuri cu porumb,
Sau peste drumuri ce s'ascund în ape...

Și când șiroi va clocoti blestem
Pe frunze sfâșiate 'n colț de gură,
Să nu 'nflorească spinii dacă-i chem,
Sau șerpii să mă sângere cu ură...

Răsară 'n urma mea răchiți de foc
Sau frământări de sânger fulgerat,
Topește-mă cu Tine la un loc,
Dar sufletul să mi-l ridici curat...

Căci destrămând din mine pas cu pas
Suave 'ncercuiri de rău și bine,
Furnica să nu vadă ce-a rămas
Si muntele să ardă lângă mine...

CONST. SALCIA



CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

Prelungirea vieții prin apa grea?

Din cercurile științifice americane ne vine știrea că o serie de cercetători yankei, care s'au consacrat unor studii speciale în legătură cu „apa grea" — faimoasa substanță cu însușiri atât de paradoxale, descoperită acum doi ani, — ar fi ajuns la anumite rezultate remarcabile, ba chiar senzaționale.

Se precizează anume că, grație apei grele, ar fi posibilă o prelungire a vieții noastre. Prin mărirea proporției acestei substanțe conținută în corpul uman — afirmă savanții americani — se provoacă o încetinire a tuturor proceselor vitale, putându-se realiza o prelungire a duratei vieții.

Sub această formă impresionantă, care sugerează par'că ideea descoperirei „elixirului tinereții", știrea are nevoie de anumite comentarii și precizări menite să răcească un entusiasm prea pripit.

Intre moleculele apei obicinuite se găsesc într'o cantitate minimă (în proporție de 1/500) anumite molecule mai grele, aparținând nouei substanțe „apa grea". Oamenii de știință au reușit prin diferite procedee să separe această substanță din apa obicinuită.

Supusă la examenul atent al savantului, apa grea a dovedit că posedă însușiri fizice, chimice și în special biologice, fundamental deosebite de acele ale apei obicinuite.

Intre altele, s'a constatat că apa grea are asupra anumitor viețuitoare inferioare, un efect excitant, atunci când e înghițită în cantități mici și dimpotrivă, exercită o influență vătămătoare — asemănătoare cu aceea a alcoolului asupra omului — în cazul când e consumată în cantități mai mari.

S'a stabilit deasemenea că germenii plantelor sunt într'o mare măsură împiedicați în creșterea lor, prin apa grea. Prin analogie, s'a crezut că și asupra corpului nostru, noua substanță acționează ca o otravă grea.

Această părere pare a fi însă desmințită de unele cercetări mai recente.

Intr'adevăr, la universitatea din Freiburg câțiva cercetători mai curagioși, dornici de a încerca o experiență directă, au băut cantități destul de mari de apă grea, fără să suporte cea mai ușoară vătămare organică.

In sfârșit, comunicatul ce ne-a sosit de curând din America, merge și mai departe în această direcție. El afirmă că, departe de a fi vătămătoare, apa grea promite să devină un „elixir al tinereții".

In realitate, ambele presupuneri sunt deopotrivă de exagerate și neverosimile.

Tot ceeace se poate deduce din experiențele de până acum, este cel mult faptul că o îmbogățire a corpului nostru cu această substanță nu este posibilă. Dacă infuzăm organismului apă grea, într'o cantitate mai mare decât proporția obicinuită (o parte apă grea la 5000 părți apă obicinuită), excesul este eliminat în scurtă vreme.

Lepra vindecabilă?

Doi bactereologi francezi, doctorul Vaudremer și asistenta sa, au reușit să inoculeze agentul leprei pe un anumit teren de cultură, obținând astfel culturi caracterizate și documentare.

Baccilul leprei, care prezintă anumite asemănări cu acel al tuberculozei, se deosebește totuș în anumite privințe de agentul ofticei.

Astfel, pe când baccilul tuberculozei poate fi cultivat în condiții relativ ușoare, acel al leprei s'a dovedit cu totul rebel în această privință, cu toate sforțările depuse pentru a i se găsi o hrană adecvată.

Animalele sunt perfect imune față de baccilul leprei, care de mii de ani trăește exclusiv în corpul omenesc, adaptându-i-se la maximum. In felul acesta se explică intervalul îndelungat, care trece adesea între momentul de contaminare și acel de erupție a boalei, precum și durata interminabilă a maladiei, ce bântuie continente întregi.

Doctorul Vaudremer a reușit în sfârșit să pună la punct un preparat alimentar, favorizat de baccilul leprei. In chipul acesta, se vor putea studia mai deaproape caracteristicele primejdiosului agent patogen precum și ciclul său vital.

Rămâne încă de văzut dacă vaccinul, pe care savantul francez l-a și realizat împotriva leprei, este utilizabil în practică.

De-altfel, trebue să recunoaștem că în timpul din urmă primejdia leprei s'a redus considerabil, grație măsurilor generale sanitare în zonele amenințate și a folosirii diferitelor medicamente în stadiul inițial al maladiei.

Sângele emite raze ultra-violete

Savantul german, profesorul Gesenius din Berlin, examinând circa 400 de persoane, pe care le-a supus la vreo 900 de încercări din cele mai variate, a ajuns la o descoperire extrem de bizară și interesantă. El a constatat că organismul oricărei persoane sănătoase are o emisiune de raze ultraviolete, pornită din sânge. Chiar și pacienții de boli infecțioase, ca de pildă tuberculoșii, prezintă această radiație ultravioletă a sângelui.

In schimb, emisiunea menționată este cu desăvârșire absentă la bolnavii de cancer, chiar și în cazul când maladia se găsește în prima fază. Aceeaș particularitate se observă și la persoanele atinse de anemia pernicioasă.

Rezultatele expuse deschid perspective extrem de interesante pentru diagnosticul cancerului și al maladiilor sângelui.

Ficatul și stomacul contra anemiei

Se știe de câtăva vreme că ficatul, în stare crudă, precum și anumite preparate, extrase din ficatul animalelor, sunt mijloace terapeutice eficace împotriva maladiilor de sânge.

Din nouile cercetări în această direcție, rezultă că în cazul anemiei pernicioase joacă un rol important și stomacul.

Intr'adevăr, dacă înlăturăm la un animal partea inferioară a stomacului și administrăm apoi unui bolnav de anemie pernicioasă ficatul animalului nu se produce niciun efect de vindecare.

Din această cauză, se admite că substanța terapeutică efectivă ar fi constituită din mucoasa stomacului, iar rolul ficatului n'ar consta decât în transformarea și acumularea acestei substanțe.

Și bacteriile respiră

Puțini știu că bacteriile respiră asemenea ființelor viețuitoare superioare.

Intocmai ca la aceste din urmă, în mecanismul respirației bacteriilor fermenți, joacă un rol important așa numiții „pigmenți", substanțe colorante cuprinse în corp.

Procesul respirației variază după diversele specii de bacterii.

Pe baza aceasta se încearcă acum o clasificare a bacteriilor în mai multe categorii, după felul în care se manifestă mecanismul respirației lor.

ING. I. S.

A APARUT PE LUNA AUGUST **Nr. 55**

MAGAZINUL

INCHINAT SEZONULUI DE PLAJĂ

CUPRINDE:

Suntem astăzi mai fericiți? de Bertrand Russel
Don Juan trebuie să fie frumos
Năsdrăvăniile lui Cupidon
Când vedetele mergeau la școală
Sezoniștele de Gh. Brăescu
Eva a fost blondă sau brună?
Vânzătorul de iluzii de Joseph de Saxa
Cântec de Emil Isac
Causerii în jurul Thaliei de G. Groner
O scrisoare urgentă
Rasputin n'a fost om rău de Maria Rasputin
Dac'aș mai fi odată copil
Dragoste în fân
Otrăvitoarele de Henri Robert
Dri-Dri piesă în trei acte de Ion Cantacuzino

In afară de astea mai cuprinde numeroase planșe tipărite la Heliogravură

150 PAGINI 25 LEI

Gazeta Medicala

Un mijloc științific de vindecare a tuberculozei de dr. Mișa. — Sucurile digestive (Cauze cari provoacă turbările intestinale. — Perversiuni: Pymalionismul de drd. Sam Watts. — Pitici rachitici și pitici din naștere. — Cabinetul Sexual: Văzul, auzul și mirosul în excitația sexuală, Mărirea prostatei de dr. S. Goligorschi, Consultațiuni sexuale gratuite. — Măsuri pentru combaterea disenteriei. — Ce este Colesterina? — Atacurile solare, Imprudența de a sta prea mult în bătaia razelor soarelui. — Tracul și combaterea lui. — Consultațiuni medicale și grafologice.

Naufragiații dragostei

Citiți ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

Din însemnările unui ziarist

Pruncucigașa fără voie

Reporterul Mircea Epure se întorcea cu tramvaiul la redacție.

Era bietul băiat atât de amărît de par'că cineva i-ar fi furat imaginația.

In buzunar carnetul fără nici o însemnare îl ardea, așa cum arde pe un hoț, obiectul furat când a comis întâia oară delictul. Necazul lui era cu atât mai mare, cu cât de cinci zile n'a mai adus nimic senzațional la gazetă și n'avea ceva în perspectivă.

Notele sergenților de stradă aduse la poliție, purtau pe ele unul și acelaș indiciu: „Bine". Asta, înseamnă în limbajul păzitorilor orașului, că nu s'a întâmplat nimic, care merită să fie adus la cunoștința șefilor.

In disperarea lui, reporterul Mircea Epure privea de jur împrejur și se gândea:

— „Doamne, ce bine ar fi dacă vagonul s'ar ciocni cu altul și câțiva pasagerii s'ar alege cu picioarele rupte, cu mâinile sdrobite și cu țestele sfărâmate. Ar fi ceva neobișnuit. Ba mai interesant ar fi dacă vreun anarhist ar fi montat o bombă sub șine, astfel ca vagonul să se trezească aruncat în aer, transformat în bucăți, iar pe deasupra străzii să înceapă o ploaie de mâini, picioare, capete omenești, bucăți de fier, de lemn, trupuri sfărâmate și numai el singur să scape, pentru a putea aduce știrea la redacție, ca s'o scrie așa cum a văzut-o, așa cum a simțit-o. Dar dacă Dumnezeu nu vrea să-i ajute pentru o „bombă" așa de mare, să taie măcar vagonul vreun trecător; sau măcar vreo cucoană, cuprinsă de disperare, că amantul o înșeală, să se arunce sub vagon.

Și gândind astfel, reporterul Mircea Epure se luă după cucoane din fața lui.

— „Ce minunate eroine, pentru o dramă amoroasă ar fi ele. Iată de pildă, femeia din dreapta. Pare să aibă cel puțin patruzeci și cinci de ani, tocmai vârsta când încep deziluziile amoroase. De ce adică, ea care e puțin sbârcită și are câteva fire albe, n'ar fi părăsită de un iubit?

Și în cazul acesta de ce n'ar fi posibil să se arunce din tramvai? Privindu-le astfel, ascultă un crâmpei din conversația lor.

— Și așa cum ți-am spus soro, zicea una dintre femei abia a... Aici, clopotul tramvaiului care anunță pe un trecător de stradă să se ferească, acoperi glasul cucoanei. Când clopotul încetă, reporterul Mircea Epure auzi pe cealaltă spunând:

— Și l-a omorît?

— Mort de-abinelea.

— Și ce spune vecinul dumitale de treaba asta?

— E disperat. Ea e mai mult moartă decât vie. Simte săraca.

Cuvintele acestea au aprins imaginația reporterului, luând în mintea lui proporții colosale.

O mamă... a născut.... a omorît copilul... mai mult moartă decât vie... într'un cuvânt „bomba".

Mircea Epure vrea s'asculte mai departe noui amănunte asupra dramei dar spre nenorocul lui, cucoana se sculase gata să scoboare.

— Uite, chiar aici stau, arătă ea prietenei sale o casă și strângându-i mâna, eși pe platformă, iar la stație coborî.

Mircea Epure se luă după dânsa. Inima îi crescu cât un harbuz și tremura de nerăbdare să fie la fața locului. Și răbdarea nu-i fu pusă mult la încercare, căci după câțiva pași, zări într'o curte o mulțime de oameni. Mircea Epure intră în ogradă și amestecându-se printre oameni, zise unuia cu o savantă cunoaștere a faptelor.

— Și zi, e mort d'abinelea?

— E mort săracu și tare frumușel era.

— Dar cum s'a întâmplat?

— Cum să fie. Nu era nimeni când a ieșit din burta mă-sii. Ea a întins piciorul și l-a înăbușit.

— Săracul, se tângui Mircea Epure cu un ton ce-ți rupea inima. Și cum îi zice omului de-aici?

— Cum să-i zică? Iancu Borș.

Mulțumit, Mircea Epure ieși din curte. Sări într'o birjă și peste o jumătate de oră zicea triumfător secretarului de redacție:

— „Am o „bombă", ceva „mișto".

Zece minute mai târziu secretarul de redacție citea reportajul lui Mircea Epure:

„PRUNCUCIGAȘA FARA VOIE

„O mamă naște un copil și-l omoară fără să știe.

„Cine, trecând azi dimineață, prin fața caselor modeste ale Tatarașului, ar fi bănuit măcar că într'una din ele se petrece o dramă cumplită? Cine ar fi bănuit că acolo, mama care e gata să dea viață din viața ei unui nou născut, ucide progenitura ei, fără să-și dea seama.

„In căsuța cu No. 351, într'o locuință modestă, soția gospodarului Iancu Borș, se sbătea în chinurile cumplite ale unei nașteri.

„In casă nu era nimeni. Strigătele ei înnăbușite de pereții casei, răsunau zadarnic.

„Pe la ora zece dimineața, un ultim strigăt de durere și pruncul ieși din trupul mamei, care-și pierdea cunoștința. Trupul femeei se crispă și pruncul înnăbușit sub ea, muri înainte de a vedea lumina zilei. Iși închipuie oricine ce spectacol înfiorător, a văzut Iancu Borș în clipa când intrând în casă, a zărit soția lui în nesimțire și pruncul mort. Jalea în căsuța cu No. 351 era de neînchipuit. O mamă devenise pruncucigașă fără voie, datorită numai ignoranței în care se sbat locuitorii mahalalelor noastre, acolo unde politicianii vin numai să înșele"...

Și reporterul revoltat, înșiră toate teoriile, care au făcut vinovați politicianii noștri, de pruncuciderea întâmplată.

Reportajul apărut în ziar la amiază, provocă atâta senzație în oraș, încât reporterul Mircea Epure s'a dus după masă la fața locului ca să culeagă o serie de noui amănunte asupra acestei „extraordinare drame omenești". — Ajuns în curte, reporterul zări un om care stătea lângă o vacă și o mângâia.

— Aşi vrea să vorbesc cu d. Iancu Borș.

— Eu sunt. Doriți poate să vă aduc lapte?

— Nu, dar aşi vrea să știu ce face nevasta dumitale. E mai bine?

— Mulțumesc lui Dumnezeu, E bine sănătoasă.

— L-ați îngropat de-acum?

— Nu, că trebuie să-l jupuim întâi.

— Cum? Cum ai spus?

— Da, că putem lua pentru piei oleacă de parale.

Să fi căzut în clipa aceia un bolid, nu l-ar fi surprins atât pe Mircea Epure, cât cele auzite.

Avea acum să devie cel mai celebru reporter al lumii, să-l întreacă pe Geo London. E puțin lucru să descoperi că în plin Iași, se vând piei de oameni pentru tăbăcit?

Iși și vedea reportagiile extraordinare pe care avea să le scrie; vedea în mintea lui anchetele ce se vor face și scandalul care va fi provocat de această mare descoperire.

Și misterios Mircea Epure interogă:

— Și unde e fabrica aceia la care se tăbăcesc piei de oameni?

— Cum, piei de oameni?

— Păi, n'ai spus dumneata că ți-a născut nevasta un copil, că acest copil a murit, că acum vrei să-l jupoi și să-i dai pielea la tăbăcit?

Iancu Borș rămase ca trăsnit.

— Eu ți-am spus așa ceva? Se vede că d-ta ești nebun. Mie mi-a fătat vaca azi dimineață, a înnăbușit vițelul și acum am să-l jupoi.

Mircea Epure simți că pământul începe să se învârtească în jurul lui și se prăbuși la pământ.

Două ore au trebuit unui medic ca să-l trezească din leșin.

MAUR SAVENEANU



Viaţa, personalitatea şi opera lui Mihail Sadoveanu

De-o voinţă de fier, tot ce-şi propune, Sadoveanu realizează. Fuma. Băgând de seamă că e candidat la angină pectorală, a lăsat complect tutunul. Se îngrăşase într'o vreme, peste samă. A început un regim aspru, cu gimnastică, mişcare, sport şi dietă. După câteva luni, prietenii ce nu-l văzuseră de mult, întâlnindu-l pe stradă, nu-l mai recunoşteau.

— Ce-ai făcut, cucoane Mihai, de-ai slăbit aşa?

Spune-mi şi mie.

Când i s'a spus, prietenul a dat din cap cu admiraţie şi-a privit descurajat în jos.

— Ei, da! Dumneata, desigur, poţi! Dar eu!

Işi propune să nu mănânce tocmai ceiace-i place; sau să nu bea apă zile întregi; numai pentru a-şi exercita voinţa.

La vânătoare, poetul Topârceanu bea apă până şi din bălţi, atât de cumplit îl chinuie setea.

— Cum poţi face asemenea mârşăvie, Topârcene?, — îl mustră prietenul mai mare. — Uită-te la mine! Eu cum nu beau? Ce, crezi că nu mi-e sete?

— Dacă nu pot!, — se lamentează poetul, ridicându-se din glod. — Mor, dacă nu beau!

Sadoveanu îl mângâie cu privirea şi urcă mai departe ponoarele, însetat.

— Să se ştie, că la vânat nu se recomandă să bei apă.

Curaj şi prezenţă de spirit

Un astfel de om, e natural să aibă şi altă virtute: curajul. Fireşte, în înţelesul antic şi adevărat al cuvântului, nu în sens de imprudenţă. De câte ori i se iveşte prilejul, reacţionează în mod logic şi sigur, având şi multă prezenţă de spirit.

A salvat pe mulţi dela înec.

A ieşit biruitor din multe împrejurări nefaste.

Pe când avea numai şaisprezece ani, obişnuia să iasă la vânătoare, cu puşca, în împrejurimile Folticeniului. Odată, pe când cutreera ogoare deşarte, pe înserate, i-a ieşit neaşteptat înainte, la câţiva paşi, un om cu puşca la umăr. El avea torba plină de vânat.

Puşca, în mână.

Intr'o clipă, Sadoveanu a înţeles ce vroia dela ei, omul care-l privea ţintă şi se oprise. Hoţului i se părea un fleac de nimic să-i ia torba şi puşca şi să se tot ducă. Pricepea, că dacă are cea mai mică ezitare, e pierdut. Trebuia să reacţioneze cu repeziciune şi să intimideze.

— Stai pe loc! Nu te mişca!, — a strigat el cu hotărîre, ridicând puşca.

Omul a rămas o clipă nedumerit, privind pe băiatul de dinainte-i. Apoi, a încercat să dea jos arma dela umăr.

— Dacă pui mâna pe puşcă, trag! — a ridicat cucoaşele tinerelul.

Era atâta putere în vocea şi atitudinea băieţaşului de şaisprezece ani, îl privea cu atâta străşnicie ameninţătoare, încât hoţul a văzut îndată că-i în primejdie de moarte. A dat înapoi şi s'a dosit prin tufişuri.

Violenţă şi duioşie

Şi ar fi fost în stare să tragă, Sadoveanu; căci atunci când îi clocoteşte sângele de mânie pentru o nedreptate, ori vreo ofensă ce i se face e ca un mistreţ rănit.

Intotdeauna a pedepsit obrăznicia. Fiind om drept şi înţelegător, nu admite ca cineva să-şi permită ceva nelalocul lui.

Pe de altă parte, înfăţişarea-i de uriaş blond, pare de multe ori indolentă. Şi'n relaţiile cu subalternii lui e foarte îngăduitor şi blajin. Dar înţelege ca fiecare să-şi ţină cuvântul, să-şi facă datoria şi să fie cuviincios.

Oamenii însă, n'au totdeauna aceste calităţi. Deaceea, i s'a întâmplat adesea să fie silit să pedepsească lipsa de virtute, cu pumnul pe dată.

A avut asemenea dueluri cu tot felul de necuviincioşi.

Odată, în tramvai era mare îngămădeală pe la amiază. Sadoveanu îşi făcca loc să iasă. Cum era greu săşi croiască un drum, a lovit din întâmplare, cu cotul, pe un mahalagiu din margine.

— Hei! Bagă de seamă dobitocule!, — a stigat nea Ghiţă, obişnuit cu cumetrii lui slobozi la gură.

Sadoveanu a spus piciorul pe scară şi-a coborît. Apoi, pe când tramvaiul se punea în mişcare, s'a întors în clipă şi-a început a lovi cu bastonul în cel care-l ofensase. A dat la întâmplare. Mahalagiul se apăra, cu mâinile la ochi, văitându-se. Tramvaiul se ducea. Sadoveanu l-a mai întovărăşit câţiva metri cu paşi mari, pedepsind cum se cuvenea necuviinţa imprudentului..

Cu toate că firea lui, capabilă de stări atât de groaznice, te-ar face să crezi că e un om aspru şi cumplit, el e totuşi de-o duioşie neaşteptată. Iubeşte copiii şi animalele, iar gesturile lui blânde trădează duioşia. De câte ori trece pe lângă ur căpşor, nu se poate opri să nu-l mângâe.

Un exemplu, unde violenţa şi duioşia se îmbină în mod amuzant:

Trecând pe-o uliţă a Paşcanilor, da dat cu ochii, la o portiţă, de-un băeţel blond.

Nu s'a putut opri. L-a mângâiat pe cap. Copilul speriat, a început să plângă deodată, în gura mare.

— Dece nu laşi copilul în pace, sălbaticule! a sărit tatăl odraslei, care trebăluia prin curte. Vezi-ţi de drum! Ce? i-al d-tale?

Tonul fusese cu totul nelalocul lui. Contrastul era prea mare. Lui Sadoveanu i s'a urcat într'o clipă sângele în obraji apoi s'a făcut alb la faţă. S'a întors ca fulgerul, a apuat pe agresor de piept şi-a început a-l scutura, a-l pălmui şi a-l da cu capul de zidurile casei.

— N'am vrut decât să-l mângâi! Auzi?, — îi explica Sadoveanu, răcnind ca un leu. N'am vrut să-i fac nimic copilului!

Şi-l izbea mai departe, însângerându-l.

Copilul rămăsese deoparte şi plângea, speriat, cu căpşoru-i blond, mângâiat de Sadoveanu.

Pensionarii şi chiriaşii lui

In curtea lui largă, dela Copou îşi găsesc adăpost toţi bătuţii de soartă şi vagabonzii flămânzi. Câni are vreo şase, pisici nenumărate. Şomerii, respinşi de pretutindeni, la el găsesc de lucru; este vreo poartă de vopsit, un acoperiş de reparat, de pus la punct instalaţia de apă, ori de lucrat un strat. Iar calicii şi muritorii de foame intră pe poartă şi vin până la cerdacuri, cu mâna întinsă. Scriitorul are totdeauna buzunarele pline cu bani mărunţi.

Mihail Sadovanu în faţa tablei de şah.

Unii vin săptămânal după, pensie.

— Să vii peste o lună, îi spune Sadoveanu, dându-i douăzeci de lei, pensia înainte pe trei săptămâni.

Işi iau dreptul lor şi pleacă.

Şi cum copiii lui Sadoveanu protestează că vin atâtea mutre suspecte, ba chiar sinistre, prin curte, patriarhul a hotărît ca toţi pensionarii şi calicii lui să vie Sâmbătă, la ora unsprezece dimineaţa.

Un singur cuvânt

— Când am spus aşa, aşa rămâne!, — spune apăsat scriitorul.

El n'are decât un cuvânt. De l-a spus, e lege.

In magazine, unii negustori îl cunosc. Ii fac un singur preţ, deodată.

— Cât costă?, — întrebă Sadoveanu. — Dar fă-mi ultimul preţ.

— O sută de lei, — spune negustorul.

— E prea mult, — şi ese din prăvălie.

— Stai, stai puţin, domnule. Vă fac cu optzeci.

— Cum? se întoarce scriitorul, indignat. Vrasăzică, nu mi-ai făcut ultimul preţ? C'un astfel de negustor, fără cuvânt, nu vreau să am de-aface.

Şi pleacă.

Lucruri sfinte

Sunt unele lucruri pe care le socoteşte sfinte şi pe care nu suferă să le vadă pângărite. Protestează violent.

Beldiceanu, Mihail Sadoveanu şi Dunăreanu.

La Bucureşti, după terminarea liceului, se înscrisese, împreună cu d. N. N. Beldiceanu, la Conservator, la Arta Dramatică.

Invăţase „S'a stins viaţa falnicii Veneţii" şi o spunea foarte frumos, aşa cum ştie el să cânte pe Eminescu.

La un moment dat, ajunge la pasajul:

Ca'n ţintirim tăcere e'n cetate...

Profesorul, care se vede că nu prea gusta pe Eminescu şi era obişnuit cu alt soiu de poezii, îl întrerupse, brutal:

— Ce ţintirim — tim-tim!... tot spui acolo, domnule? Ce fel de poezie e asta? Scuteşte-mă.

Sadoveanu s'a îndreptat, demn.

— Domnule profesor, dacă d-ta poţi vorbi astfel despre o poezie de Eminescu, mi-e ruşine şi mă simt dezonorat să mai urmez cursul dumitale.

A luat pe Beldiceanu şi nu s'a mai întors niciodată în clasul Profesorului Valah.

Optimism şi idealism

Sadoveanu e de-un optimism şi de un idealism care-l fac adesea să pară dezarmat.

Crede — şi aşa va rămânea până la sfârşit — pe oameni mai buni decât sunt. Pune într'înşii ce are el mai frumos în suflet şi refuză să creadă că omenirea e rea şi murdară.

Acest crez în frumuseţă şi bunătate l-a şi făcut fericit şi nu l-a otrăvit, ca pe cea mai mare parte dintre noi. Intreaga lui operă certifică acest caracter predominant al sufletului său.

Are, ce-i drept, uneori, decepţii crude; dar asta nu ţine mult şi la prima ocazie, iar îi înfloreşte în suflet lumina idealismului.

Pentru libertate, pentru liniştea şi fericirea sufletească, s'a retras la sihăstria lui dela Copou, preferând să renunţe la rangurile sociale care l-ar fi ajutat să trăiască mai îmbelşugat. E omul cel mai puţin materialist pe care l-am cunoscut.

Refractar cu străinii, scump la vorbă, hâtru

Deşi crede pe oameni buni, totuşi nu-i caută, şi-i evită pe cât poate. Preferă liniştea şi singurătatea, atât de prielnică creaţiilor lui literare.

Un solicitant, e primit în pivoare. Maestrul ascultă cererea. Se gândeşte o clipă,, cu sprâncenele uşor încruntate. Spune da sau nu, sau să vie altădată. Apoi:

— Bună ziua!

Rece şi tranşant.

Odată, o domnişoară foarte drăguţă, cu frumuseţea sporită de sulemeneli şi artificii, s'a prezentat cu multă îndrăzneală la cerdacul în care se afla scriitorul.

— Doresc să vorbesc personal cu d. Mihail Sadoveanu, — a spus cu cochetărie, zâmbind delicat.

— Aveţi să-i faceţi vreo comunicare? Veniţi c'un răspuns?, — a întrebat-o cu prudenţă cel solicitat.

— Nu pot să vă spun. Eu cu dumnealui vreau să vorbesc. O chestie intimă. De altfel, îl cunosc foarte bine.

— Regret, d-şoară, dar nu este acasă, — a spus scriitorul. — E plecat din oraş.

— Da? In străinătate?. — s'a mirat buna cunoştinţă. — Şi când se întoarce?

— Peste trei ani, — a răspuns foarte serios Sadoveanu.

Adesea, are plăcerea să facă glume de-acestea, mai cu seamă faţă de persoane ce au multă încredere în ele.

Când se pregăteşte să spună o năzdrăvănie, sau să facă vreo farsă, i se ridică puţin de tot, neobservat, sprânceana dreaptă; iar nasul pare că i se subţiază şi i se albeşte.

E ursuz ce-i drept, cu străinii. Cu prietenii însă, e adevărat moldovan. Casa le stă deschisă acestora şi taifasurile care se pornesc sunt cele mai plăcute lucruri din lume.

Spiritul creator în viaţa de toate zile'e

Mihail Sadoveanu a dovedit că are o mare putere de creaţie. Opera lui atât de bogată stă mărturie de nesfârşita vitalitate ce ţâşneşte din făptura-i robustă: ca un izvor puternic, ce vine din adâncuri, împins cu forţă de apa veşnic reînnoită.

Această putere de creaţie îi şi prisoseşte. Şi el o îndreaptă în afară, în viaţa de toate zilele. Lui Mihail Sadoveanu îi place lucrul făcut de dânsul. O casă, oricât de minunată ar fi, nu-l încântă, ca o căsuţă ridicată după planurile lui. Simte nevoia să puie în orice puţin din personalitatea sa. Indată, acel lucru îi devine scump, căci s'a înrudit cu dânsul.

Aşa se explică de ce oriunde s'a aşezat, a clădit şi a transformat.

La Folticeni, îndată ce a venit din Bucureşti, în 1906, a scos din biroul lui un plan de casă, de mult alcătuit. Descoperise, în marginea oraşului, chiar la barieră, o livadă părăginită, care aparţinuse unui farmacist neamţ. A cumpărat-o. Acolo, îndată ce-a putut, a clădit casa planurilor lui, fiind singur arhitect şi maistru supraveghetor.

Nu era un palat; luase fiinţă o locuinţă modestă, gospodărească, cu acareturi şi tot ce trebuie pentru un traiu tihnit. Dar casa aceasta era Sadoveanu, stând liniştit, pe gânduri, în mijlocul unei livezi visătoare.

Pecetea şi-a pus-o scriitorul, îndată, şi pe grădină. A scos multe din plantele exotice ce încâlceau cărările şi le-a înlocuit cu pomi fructiferi. A altoit vlăstari sălbatici, a curăţit cioturile, a îngrădit. A apărut îndată şi-o stupărie sistematică. A săpat fântână. A scos viaţă tânără din adâncuri şi-a privit-o apoi cu duioşie, în lumina primăverii.

Şi astfel, în marginea Folticeniului, un Sadoveanu tânăr s'a născut, purtând o pecete foarte personală.

Când, în 1918, a fost nevoit să se aşeze la Iaşi, a descoperit la Copou, casa lui Mihail Cogălniceanu, în mijlocul unei naturi sălbăticite. Ochiul lui de faur a imaginat îndată viitoarea lui reşedinţă. S'a mutat aici cu întreaga lui familie şi s'a pus pe lucru. Au început reparaţiile şi transformările. A dat jos bălăriile şi putreziciunile. A scos lumină în poeni şi pe cărări. A altoit , a pus pomişori.

— Peste douăzeci de ani are să fie aici o minune! spunea către ai lui, contemplând vlăstarii care dădeau primii muguri.

— Avem să ajungem noi oare să-i mai vedem mari? spunea cucoana Catincuţa, mititică, ajungându-i numai până la piept tovarăşului ei.

Sadoveanu însă socoteşte întotdeauna cu zecile de ani. Peste douăzeci, peste treizeci... Puterea făpturii lui glăsueşte astfel, ori poate el va vedea în viitor chiar prin ochii îngheţaţi.

Pune în fiinţă copăcei pe care niciodată nu-i va privi mari. Caşi Arabul care sădeşte sâmburele de curmal, ştiind că generaţiile ce vor veni se vor bucura abia de roadele pomului însămânţat de dânsul.

Şi 'n dealul Copoului, caşi la Folticeni, Sadoveanu a luat iar fiinţă. Un Sadoveanu matur, impunător şi grandios; dar aceiaşi personalitate, neschimbată. Şi cu anii care trec, nimic nu va mai rămâne din vechea reşedinţă; doar conturul vag al casei şi-al turnului. Alţi copaci, alte flori. Unde au fost alei de parc, acum sunt cărări printre pomi în floare; unde se înălţa pădure, acum e livadă. In locul liliacului, trandafiri: Unde era hăţiş, acum e pajişte. Căpiţele de fân au luat iar fiinţă caşi la Folticeni. Acum vin negustori de târg să cumpere fructele livezii lui cuconu Mihai. Puţin va trece şi grădina lui Sadoveanu se va ridica în floare, aşa cum a dorit-o el, în visurile lui.

— Nu tăia, tată, te rog, ulmul cel bătrân — se rogă copiii, cu ochii în lacrimi.

— A început să se usuce. Aici, în locul lui, pun o şcoală de cireşi. Să vedeţi voi ce frumuseţe va fi.

Şi el are dreptate: tinereţa şi primăvara să înlocuiască veştejirea toamnei.

In nenumăratele lui plimbări prin ţară, găseşte adesea câte un loc încântat, pe care îl contemplă lung:

— Aici am de gând eu să-mi clădesc o casă.

La Tarcău, pe-un mal înalt, de-asupra Bistriţei care se rostogoleşte furtunos. La Balcic, în faţa stâncilor stranii şi-a Mării Negre. Intr'o livadă, la Paşcani, cu Siretul care trece prin fundul grădinii. In multe locuri, spiritul creator al lui Sadoveanu a clădit casele visurilor lui.

A fost sărac; veniturile numeroaselor lui cărţi de-abia ajungându-i să-şi întreţie familia. De-aceia, planurile lui au rămas, virtual, în minte-i.

La Folticeni, a ridicat o moară de foc, împreună cu Artur Gorovei, prietenul lui mai vârstnic. Se gândeau să facă un bine satelor din jur, care trebuiau să bată cale tocmai până în cellalt capăt al oraşului. Dar intreprinderea n'a durat mult. Rădăşenii au preferat să dea un ban mai puţin şi să macine prost la morile evreeşti, până unde îşi pierdeau o zi de muncă.

La Iaşi, a pus bazele unei crescătorii de păsări de rasă. Chiar câţiva din copiii lui l-au ajutat să înceapă. Insă românul fiind indiferent la progres şi preferând să cumpere cu un ban mai ieftin un ou îndoelnic ori să târguiască o pasăre prost hrănită în loc de una anume crescută pentru tăiere, — numai ca să economisească o para — crescătoria dela Copou nu-i prosperă. Totuşi, Mihail Sadoveanu o contemplă cu dragoste şi-o păstrează mai departe, căci e creaţia lui.

Omul fără tabieturi

Sadoveanu iubeşte variaţia. Din cauza asta nu are tabieturi, cum s'ar cuveni unui Moldovan.

După masă:

— Cafeluţă cu caimac.

— Nu, — răspunde el, — astăzi prefer un ceaiu de teiu.

Ori:

— Nu te odihneşti puţin? Pari obosit, — îi spune cucoana Catincuţa.

— Nu. Nu mai vrau să dorm după amiaza, se scutură el.

Se plictiseşte să locuiască tot în aceiaşi odaie. In casa dela Copou, a stat pe rând în toate camerele. Dacă nu se mută, atunci cel puţin schimbă locul mobilelor, ori le înlocueşte.

Tot aşa cu hainele. Intr'o epocă, umblă numai cu pelerină şi-şi dă la făcut câteva, de diferite feluri. Altă dată, îl vedeai întotdeauna pe-acasă, c'o căciuliţă de astrahan. Acuma poartă basc.

Ora mesei o variază iarăşi, pe cât poate. Dejunează la unsprezece, în loc de unu. Sara, suprimă masa.

Apoi, schimbă veşnic regimurile. Cum descoperă un sistem nou de alimentaţie, îl cearcă. Pe urmă îl părăseşte şi începe altul. Fuge pe cât poate de tabieturi şi de mecanizări — pe care le socoate nedemne de un om.

Pasiunile şi distracţiile lui Sadoveanu

De mic i-au fost dragi cărţile. In biblioteca tatălui său se găseau câteva volume, cu litere chirilice; toate sunt desenate cu hieroglife de-ale lui Mihăiţă.

Mihail Sadoveanu jucând table.

Scriitorul păstrează cu grijă un atlas vechiu, pe care a scris în clasa întâia primară, primele slove:

„Azi am dat cinci lei unui calic".

Lucru, de alt fel, neadevărat; căci n'avea el de unde face un astfel de dar fabulos; dar imaginaţia îi lucra de pe-atunci.

Mai târziu, din primii bani economisiţi şi-a cumpărat cărţi. Imprumuta. A citit foarte mult. Curând, când a început a câştiga cu operele lui, şi-a alcătuit o bibliotecă frumoasă, care se îmbogăţeşte într'una, pe zi ce merge.

Dar dacă prieten, educator şi bun sfetnic i-a fost cartea, natura a fost aceia care i-a dat toată hrana sufletească de care avea nevoie.

Visător a fost din primii ani ai vieţii, când dormita subt părul din grădina bunicilor, ascultând cum vorbesc frunzele. Romantic la optsprezece ani, când trecea pe străzi cu gândul la dumbrăvile şi poienile pe care avea să le zugrăvească şi-l întrebau duduile:

— De ce eşti aşa de întunecat, domnule Sadoveanu? La ce te gândeşti?

Vânător şi pescar pasionat, să colinde prin păduri afunde, ori să steie neclintit, plecat pe luciul unei ape, pândind străfulgerarea argintie a unui peşte în soarele adormit de-asupra capului său.

Natura i-a dăruit toate comorile ei. El o iubeşte nețărmuit şi fără cadrul ei, desigur s'ar usca şi-ar pieri, ca un nufăr lipsit de apă.

N'a putut locui în oraş. Şi-a alcătuit o colonie plăcută, afară, la lărgime. Când vine în Bucureşti, pentru afaceri, de-abia aşteaptă să fugă înapoi la Copou.

— De-aşi scăpa mai iute din iadul acesta de Bucureşti, — îl auzi spunând.

Apoi adăugă:

— Sunt otrăvit, nu altceva.

I-ar plăcea chiar să trăiască primitiv, sub cerul liber. De mult plănueşte să-şi alcătuiască două căruţe cu coviltir şi cu ele să colinde munţii şi văile ţării.

— Poposim sub margine de pădure, — le spune el copiilor, — ridicăm corturile şi facem o mămăligă mare pe care o mâncăm cu caş proaspăt; dormim ca ciobanii, ascultând zgomotele nopţii, apoi, a doua zi pornim iar, spre alte meleaguri.

In legătură strânsă cu cărţile şi natura, plăcerea taifasurilor vine de la sine. Lui Sadoveanu îi place să stea de vorbă pe 'ndelete, netulburat, uitând că a apus soarele, a ieşit luna ori s'a făcut dimineaţă. Şi cel care stă la taifas cu el, e cuprins fără voie de curent şi uită şi el de toate.

Aşa i se întâmpla, la Folticeni, unui negustor de gramofoane. Riemmer, care se urca în deal „la livadă" să vorbească de afaceri cu clientul său, Mihail Sadoveanu.

Stăteau de vorbă. Apoi, scriitorul îl poftea să joace o partidă de şah cu el.

— Una singură.

Plin de entuziasm şi încălzit de onoarea ce i se face, negustorul se pleca pe tabla de şah, cugetând.

Când se trezea, era trecut de miezul nopţii. Privea în jur, cu ochi tulburi, scutura din cap şi se minuna, când a trecut aşa de repede vremea.

Căci şahul e una din pasiunile scriitorului, cu care prinde în mreje oamenii. Membru în societăţile române de şah, ţine bine piept adversarilor săi.

De câţiva ani, a devenit un excelent jucător de bridge. Joacă cu pasiune, concentrat şi pune toată forţa lui, ca 'n tot ceiace face.

YALER DONEA

(Urmează)

Despre viaţa omenească

După unii de Pasidip, după alţii de Crates Cinicul

Care-i cărarea cea mai bună
In viaţa asta, vrei să ştii?
Gâlcevi în agora găsi-vei
Sfâşietoare şi pustii,

Prea multe griji la tin[illegible]asă...
La câmp e munca chin[illegible]i,
Ce trupul biet îl gârboveşte...
Pe mare: frica nesfârşită.

Călătoriile deapururi
Se fac cu grijă când în pungă
Ai bani, că ţi-este teamă
Ca furii răi să nu te-ajungă.

Şi dacă te 'ncumeţi, amice,
Pe drum să pleci făr' de para,
Ia spune-mi, oare nu e asta
Călătoria cea mai rea?

Când ai copii, te copleşesc
Necazuri grele şi amare,
Când n'ai niciunul, oh, atunci
Ţi-e suferinţa şi mai mare!

Când eşti prea tânăr, nu e bine,
Căci faci o seamă de prostii,
Dar nici bătrân nu eşti de laudă
C'atunci în cârjă te mai ţii.

Care-i cărarea cea mai bună,
Mă 'ntreb şi eu adeseori:
Să nu te fi născut vreodată,
Iar de te naşti pe loc să mori?

Trad. C. PAJURA

Fraţii Tharaud istorici

Pentru moment Jean şi Jêrome Tharaud au părăsit romanul, ficţiunea de pură imaginaţie, şi s'au înhămat la o lungă şi grea intreprindere. Sub titlul de *„Mille et un jours de l'Islam"* vor scrie trei volume, dintre care unul: *„Les Cavaliers d'Allah"* a şi apărut în librărie,—şi în care vor tixi aproape treisprezece secole de fapte istorice. Celelalte două care vor urma *„Les Grains de la Grenade"* şi *„Le Rayon Vert"*, vor fi tot cam de 250—260 pagini, ca şi cel apărut până în prezent. Va fi această operă o Istorie a Imperiului francez din Africa de Nord, o Istorie a Islamului din aceste ţinuturi de la Mahomed la Lyautey. Francezii nu s'au prea ocupat până în prezent de Istoria „Imperiului" lor colonial. Se ştia vag că Africa de Nord a fost mai întâi creştină, apoi stăpânită de Arabi. Se ştia că în 1830 fusese cucerită Algeria şi că în 1912, Francezii se aşezară în Maroc. Marocul, însă, pentru ori ce Francez care se respectă, e Lyautey şi atâta tot.

A scrie o Istorie a Islamului în Africa de Nord şi mai ales în Maroc, era deci o necesitate, dar şi un lucru spinos căci scriitorii au avut mereu de luptat cu teama de a nu descuraja pe cititori „aruncându-le tot frigul secolilor dintr'o dată în



JEAN THARAUD

spinare", după cum se exprimă în prefaţă. Pentru a se feri de această primejdie, scriitori se servesc de meşteşugul lor de povestitori, căutând să coloreze cât se va putea de viu unele epizoade. Bine înţeles acest colorit nu putea fi nuanţat într'un subiect atât de amplu, căci asupra Islamului şi a Marocului există nenumărate cronici, din care cea mai mare parte au fost traduse în limba franceză. Materialul acesta imens a fost cercetat cu deamănuntul de fraţii Tharaud înainte de a-şi compune povestirea. O muncă imensă, se 'nţelege; dificultatea era însă să se scoată de aci ceia ce trebuia pentru a lăsa în amintirea cititorilor o imagine vie, caracteristica şi în acelaş timp cea mai aproape de adevăr.

Trebuia deci să reducă, să dea la o parte şi să taie în faptele numeroase şi încâlcite fără a strica culoarea reală. Apoi cu acest material să compună câteva capitole, alcătuind fiecare un „tot", aşa ca să se poată citi în parte, ca o nuvelă.

In acest scop au fost suprimate datele, deşi povestirea e reală, căci, ţările descrise nu sunt imaginare şi bătăliile au avut loc realmente, popoarele, a căror istorie de treisprezece secole s'a scris, au existat şi există încă.

Primul volum *„Les Cavaliers d'Allah"* ajunge până la începutul secolului al IX-lea, intemeierea oraşului Fez. *Alide*



JEROME THARAUD

Idris primeşte pe fugarii din Cordoba şi Kairouan, „care pun în fundaţiile oraşului nou cele două uri purtate în suflet".

Al doilea volum *„Les Grains de la Grenade"* va cuprinde epoca stăpânirii a doua a Arabilor, când Berberii, veniţi din Senegal, vor fi cotropit Nordul Africii şi Spania întreagă, având o împărăţie care se întindea din Egipt la Atlantica şi Pyrenei.

In sfârşit ultimul volum *„Le Rayon Vert"* se va termina cu o cronică alcătuită pe de-a 'ntregul de fraţii Tharaud şi datând din epoca lui Lyautey.

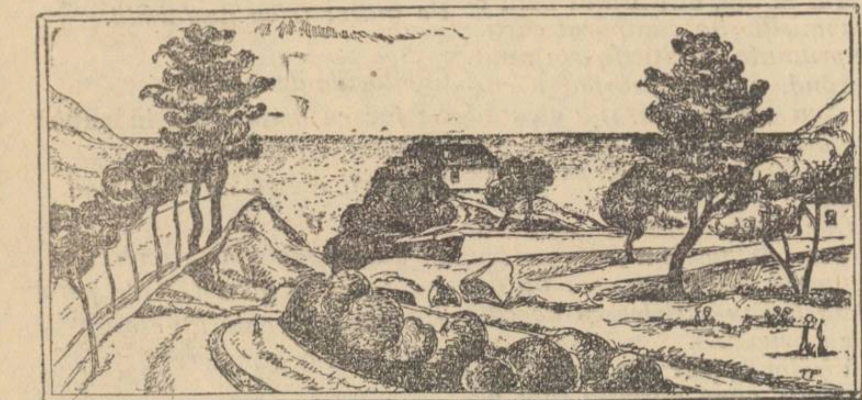
Frumoase povestiri, cam repezi în curgerea lor ce trebuie să înghită mii de fapte în 260 de pagini, între altele grozava încurcătură de intrigi, conspiraţii şi omoruri a dinastiei Omeyazilor. Dar talentul fraţilor Tharaud ştie să povestească cu un meşteşug unic şi să facă popasuri încântătoare.

NOUI Citiţi azi :

Mortelli ROMANUL UNUI CLOWN — ROMANELE CAPTIVANTE — 12 LEI — DE H. HULL

MORTELLI MILIONAR ŞI CLOWN.
MORTELLI EXECUTOR AL UNEI MISIUNI DE DREPTATE.
MORTELLI MARTIR ŞI RĂZBUNĂTOR.
ZBUCIUMUL, DRAGOSTEA ŞI SFÂRŞITUL UNUI CLOWN.

în Colecţia de 12 LEI
„ROMANELE CAPTIVANTE"
(263 pagini)
La chioşcari, librari şi în gări



Senin

Am cules spuma zăpezilor topite şi 'n mănunchiuri mici
De albi vestitori am pus-o, cântând, prin pahare.
Câtă lumină, câtă nădejde!... Am primit şi-o scrisoare
Să ştii că nu-i simplă părere sosirea primăverii aici.

Spre cimitir au trecut femei cu seminţe de flori,
Când zările pumni de privighetori svârliau în grădină;
Cristeii amintirilor cântau în inima plină,
Iar cerul se juca la fereastră c'un colier de cocori.

De-acum, pe fruntea hărţilor caut drumul cel drept
Să mă ducă departe — acolo de unde au să coboare poeme
Rupte din condeele munţilor străjuind peste vreme.
O, nu-i o părere că primăvara şi-a făcut cuibul în piept!...

ALEXANDRU CALINESCU



PRIMII PAŞI

O excursie

Fragment dintr'un roman în greparaţie

— Mergi pe „Cale"? întrebă Neagu fără a întoarce capul.

— Da, răspunse Cos, venind în spatele lui, pe culoarul îngust, cu Marcel.

In adevăr era un soare admirabil.

— Turbată vreme e afară!

Natura renăscută în primele zile ale lui Mai, îţi dădea atâta bună dispoziţie, atâta dor de viaţă, atâta veselie...

Cei trei prieteni mergeau ţinându-se de braţ pe strada scăldată în soare.

Era o lumină orbitoare: abia puteai ţine ochii deschişi.

— Ei, Cos, mergi mâine cu noi în excursie? întrebă Neagu cu o ţigare în colţul buzelor.

— Dă-mi o ţigare!

— N'am!

— Hai, nu face pe nebunu!

Invins Neagu scoase tabacherea plină de ţigări..

— Calicule!

— Ei, mergi?

— Cine mai merge?

— Eu, Marcel.

— Fete?

— Coca, Magda, Mimi, Lucy...

— Care-i Lucy? Aceia cu ochii bulbucaţi? Tâmpită creatură! făcu Cos.

— E o fată foarte simpatică, ripostă Marcel. Şi apoi schimbând tonul:

— Ei, vii?

— Nu ştiu, să vedem!

■

Dacă s'ar fi dus ar fi făcut-o poate numai pentru Magda.

Dar din moment ce ea nu-l spusese nimic...

■

Pe „Cale" era lume multă. Studenţii eşeau dela toate Facultăţile şi se plimbau.

Câte o fată încadrată de doi băeţi, grupuri mai mari, zgomotoase şi vesele.

Cos era cu totul cufundat în frumuseţea naturii; era ca într'un fel de extaz în faţa soarelui luminos şi fierbinte.

Fără să-şi dea seama că Neagu şi Marcel s'au oprit, el mergea înainte. Când observă erau departe.

Băeţii se opriseră cu două fete.

Nu le vedea bine.

Se apropiau de el.

Aha! acum vedea: Lucy şi încă una pe care nu o cunoştea.

— De ce-i e frică omului nu scapă, gândi Cos, recomandându-se ceremonios.

— Vii şi d-ta cu noi, domnule Grigoriu? întrebă ea.

— Nu ştiu, poate!

— Vine, vine, întări Neagu.

— Dar am şi eu loc? întrebă ea.

— Desigur, a aranjat Magda.

Excursia se făcea din partea Facultăţii în două auto-camioane deschise. Participau vreo sută de studenţi din toţi anii.

—Noi trei, continuă Neagu, arătând spre Cos şi Marcel, mergem cu maşina mea şi ne întâlnim cu voi acolo.

—Bine, atunci viu sigur, dar vii şi d-ta neapărat, d-le Grigoriu! spuse ea zâmbind spre Cos cu înţeles.

■

— Cos pentru mine trebue să mergi!

Magda avea ochi albaştri cari îl rugau acum aşa de frumos.

Pentru mine!

De ce să meargă pentru ea?

Il iubea?

— Ei, Cos, nu-mi răspunzi?

Neagu apăru în colţul sălii.

El o iubea pe Magda.

Poate că erau rivali.

Rivali? Hm!

Ce ar fi să i-o lase lui!

El nu avea nevoe de ea.

Nevoe?

Nu era vorba de asta.

O iubea?

Ii plăcea corpul ei, ochii, părul...

Ii plăcea!

De iubit însă...

Iubea el pe cineva?

? ! ?

De undeva, de departe ca un murmur de vioară venea un nume:

Nuna!

In adevăr, Nuna!

Brună, cu ten măsliniu, cu ochi mari negri, rotunzi, o gură mică, roşie.

Nuna?

Magda?

Era atâta lumină în Magda.

Numai soare.

In Nuna era noapte, era o noapte exotică de pădure tropicală, era un parfum sălbatec, proaspăt...

Nuna!

De când o cunoştea?

Erau copii mici; era mult de atunci.

Da! Pe Nuna o iubea cu adevărat.

Ea îl iubea oare?

Nu ştia, dar nici nu voia să ştie; sărutul ei nu-i spunea mult. Se sărutau de mici, de atunci de când se jucau de-a v'aţi-ascunselea în pod.

Purtată prin văzduh, o amintire îi veni în minte.

O seară, la mare.

Era noapte.

Valurile veneau liniştite şi se loveau de ţărm prefăcându-se în panglici albe?

Şedeau pe o piatră, îmbrăţişaţi.

— Nuna!

— Ce e Cos?

— Mă iubeşti, Nuna?

— Desigur Cos, de ce mă întrebi?

Se aplecă spre ea.

Un sărut.

Ca atâtea altele..

Incerca acum însă în sărutul acela să strecoare altceva decât până atunci, îi voia gura încleştată în sărut pătimaş, ameţitor.

— Ce vrei? întrebă ea cu o străfulgerare în priviri.

— Nimic, răspunse el sec.

— Cos, fii cuminte! Hai să mergem, şi se sculă.

— Nuna, Nuna!

Tăceau amândoi.

In liniştea nopţii se auzeau doar bătăile inimilor lor, zumzetul mării, şi departe un cântec de marinar întretăiat de gemetele geamandurii.

■

— Ei, la ce te gândeşti? mergi sau nu?

— Ţii mult?

Magda tăcu un moment.

— Da!

— Bine, merg. La revedere!

— La curs nu stai?

Neagu se apropiase.

— Bunăziua.

— Bună! dădu drăgălaş din cap Magda.

— Au revoir copii!

— La revedere Cos, atunci pe mâine la şapte, îi aminti Neagu.

■

— Mâine!

— La şapte!

■

Pe luciul şoselei maşina lui Neagu, gonea grăbită.

—Ne duci până acolo şi te întorci imediat Mitică spuse Neagu şoferului.

— Bine domnişorule!

Praful rămânea în urmă des şi alb.

Ajunseră.

Dimineaţa era minunată.

Soarele se oglindea în lacul neted ca o pată de ceară pe o cuvertură verde.

La restaurantul dela intrare chelnerii aşezau mesele şi aşterneau feţe albe în vederea vizitatorilor de peste zi.

Ei erau primii.

Lângă lac, un gard rupt, bănci, în cari erau crestate inimi trecute printr'o săgeată cu două iniţiale...

Cos, rezemat de balustrada ce împrejmuia lacul, privea apa.

Simţi o mână pe umăr.

Era Neagu.

Acum priveau amândoi.

Apa era liniştită cu valuri mici line.

Nuna!

Magda!

Două nume, doi oameni, două rezonanţe deosebite în sufletele celor doi.

Neagu se gândi la Magda, numai la ea.

Cos le vedea pe amândouă, îi stăteau clar în faţa ochilor.

— Azi trebue s'o sărut. Neapărat, gândi Neagu.

■

— Pas!

— Şi!

— Eu!

— Merg şi eu!

— Câte?

— Servit!

Se făcuse ora prânzului.

In pădure, la umbra pomilor, grupul se aşezase.

Neagu, Marcel, Cos şi Lucy jucau.

Coca şi Mimi priviau interesate.

Neagu juca neatent, cu gândul că nu venise aici pentru asta.

Venise pentru ea!

Magda şedea lângă Cos şi pretindea că-i poartă noroc. In adevăr Cos câştiga.

— Gata, m'am plictisit spuse Lucy, Magda treci tu în locul meu.

— Nu, eu vă dau cu cărţile!

— Mie întâi, sări Neagu cu o privire semnificativă.

Magda întinse cărţile.

— Tu, surâse ea ştrengăreşte, eşti mort după o damă blondă.

— Şi ea?

— Ea, nici nu se gândeşte.

Hohotul ţâşni din gurile tuturor.

Numai Cos era absent.

— A d'autres! Nu ştii să dai, spuse Neagu cu necaz. Ia dă-i şi lui Cos!

—Lui nu-i dau pentrucă...

—Pentrucă nu şti nimic despre mine, complectă el trezit când îşi auzi numele rostit.

Pufniră din nou cu toţii.

Ah! cum ar fi vrut Magda să-l bată acum pe omul acesta care o domina, şi dela care aştepta măcar o vorbă, un indiciu cât de mic despre sentimentele lui faţă de ea.

Dar, nimic!

— Haideţi să mâncăm, copii!

— Dar n'avem apă!

— Cine se duce după apă?

— O sticlă, spuse Cos.

— N'avem.

— Las'că găsesc eu, şi plecă.

Mergea prin pădurea întinsă, umbroasă, în care se auzia ciripitul paserilor împreunându-se cu zgomotul excursioniştilor cari se răspândiseră grupuri-grupuri. Mergea în cămaşe, cu gulerul răsfrânt şi aerul răcoros îi dădea o senzaţie de uşurare, pe şi jocul începu.

De ce venise?

Nici el nu ştia.

De ce?

Intrebarea aceasta începuse să-l plictisească. Nu putea să facă ceva ca ea să nu-i răsară în minte, stăruitoare, enervantă.

De ce?

Şi niciodată nu găsea răspunsul.

■

— Până vine Cos, hai să jucăm puţin Volley.

— Haideţi, haideţi!

Neagu şi Marcel întinseră plasa, jucătorii se împărţiră în două echipe şi pocul începu.

■

Cos mergea, mergea mereu.

— S'a dus.

— Acum cine ştie unde o găsim!

Printre pomi Magda alerga, sub pretext că fuge să caute mingea.

Cos!

Omul ăsta care o enerva, era o enigmă pentru ea.

Nu-l iubea, dar se simţea atrasă de el. Ar fi fost în stare să comită o nebunie pentru el.

Pentru el?

Nu! pentru ea!

■

Cos se întorcea cu o sticlă de apă tulbure şi caldă.

Magda alerga printre pomi, după minge.

Odată scăpată din mâna unuia dintre jucători mingea se rostogolea la vale, sărea peste pietrele mai mari, se rostogolea mereu, din ce în ce mai repede până se pierde în întinderea lucie a lacului.

Câteva cercuri concentrice, efemere pietre funerare, încreţiră oglinda apei.

■

Printre pomi, vântul vuia.

— Cooos! Cooos!

Numai ecoul răspundea vocii ei slabe şi alintătoare.

— Cooos!

Se întorcea învinsă.

Vântul îi ciufulise zulufii blonzi ce-i cădeau obraznic peste ochi. Neagu, tremurând de gelozie, bănuind că totul a fost numai un pretext, stătea înfuriat cu ochii în jos.

Din vale Cos urca, cu sticla de apă fluerând o romanţă veche.

— Uite! Apă! Hai la masă!

■

— Cum se face Wanda, că nu e şi Cos la masă? întrebă vară-sa Gigi.

— Draga mea, am trimes femeia la el, şi nu e în Bucureşti.

— Păcat!

Şi Wanda gândea acelaş lucru.

De ziua ei onomastică, ce coincidea şi cu împlinirea a cinci ani de teatru, Cos lipsea.

Păcat!

■

Intins pe spate cu ochii pierduţi în albastrul unui colţ de cer ce se vedea printre crăcile pomilor, Cos se gândea şi el că la Bucureşti Wanda are invitaţi.

Cinci ani!

Ceilalţi puseseră o placă şi începură să danseze.

— Ce bine e aşa, gândi el. Nu vezi oamenii.

Numai albastrul cerului.

Răsuflă adânc.

Placa se termină.

Alta.

Deodată albastrul fu întunecat de o pată galbenă-aurie.

Magda, aplecată deasupra lui, îl privia. Magda!

— Tu nu dansezi? o întrebă el.

— Cu cine?

— Neagu, Marcel...

— Nu!

Se aşeză lângă el.

Neagu se apropie.

— Dansezi?

— Nu, sunt obosită!

Tăceau.

Neagu se depărtase.

Se auzea numai melodia acompanită de fâşâitul plăcii uzate.

Cos se ridică.

Era mare, voinic, frumos.

Roata morii se învârtea neîncetat.

— Mergem puţin să ne plimbăm?

— Haide, răspunse Magda.

— Ne întoarcem îndată, mergem să ne plimbăm puţin.

— Voi nu dansaţi? îndrăzni Neagu.

— Când ne întoarcem mergem la restaurant să dansăm acolo; aci nu e bine.

Porniră în jos spre malul apei.

■

Roata morii se învârtia neîncetat, din ce în ce mai repede, apoi iar se încetinea pentru ca s'o pornească iar, mai furioasă, mai sălbatică.

Roata morii!

— Ar fi timpul să ne întoarcem, spuse Cos, o să ne aştepte ceilalţi.

— Hai!

Se întorceau păstrând imaginea roţii mari care se învârtea necontenit. Pădurea era adâncă şi neagră.

Mirosea a iarbă proaspătă şi a muşchiu.

— Ce frumos e, spuse Magda! Nu?

— Minunat! Minunat, răspunse el.

Se opriră.

Stăteau faţă în faţă. Se priviau drept în ochi.

Cos ridică mâna şi o trecu prin părul ei mătăsos şi lung.

Ochi îi erau albaştri ca cerul, iar gura roşie ca o pată de boală.

O privi lung, în ochi.

Lung, lung!

O privire drăgăstoasă, aproape părintească, apoi o luă de braţ şi porniră.

O ţinea strâns, aproape de el.

O iubea?

Nuna!

I se părea că toată pădurea cânta numele acesta, că toate păsările îl ciripesc.

Nuna!

Se mai opriră odată.

Işi trecu din nou mâna prin părul ei şi privind-o ţintă îi spuse răspicat :

— Neagu te iubeşte mult!

— Ei şi?

— Iubeşte-l!

— Nu pot!

— Trebue să poţi. Gândeşte-te că e frumos, că e dorit de toate femeile.

— Nu pot, nu pot!

Acum era sigur de ea.

Ce să facă?

Ea aştepta, cu buzele arse.

S'o sărute?

De ce?

■

Intunericul se lăsase.

O lună mare apăru pe cer aruncând lumina ei galbenă pe pământ printre ramuri.

Două umbre se svârcoleau în beţia unui sărut.

Doi oameni!

■

La restaurant orchestra cânta un tango melancolic.

Perechile alunecau pe parchetul de dans.

— Dar ştii că dansezi foarte bine, duduie Lucy, spuse Cos.

Lucy roşi.

Un fior o trecu.

— A fost frumoasă plimbarea cu Magda? întrebă ea.

— Minunată, domnişoară! Minunată!

O notă lungă ca un mieunat de motan amorezat puse capăt tangoului.

Se întorceau la masă.

Dinspre pădure veneau Neagu şi Magda.

— Haideţi să mergem, că e târziu, spuse Magda.

Cos o privi lung. Ea îi evită privirea. Neagu îl privea cu un aer de dispreţ şi de superioritate.

— Insfârşit! gândi Cos.

Şi în noapte, două faruri spărgeau întunericul, ducând cu ele chiotele şi cântecele tinereţii, spre capitală.

S. T.

CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

Concursul Internaţional de Probleme „in memoriam W. Pauly"

Raportul d-lui S. Thau

(continuare)

In numărul nostru trecut am început publicarea raportului problemelor feerice, făcut de d-l S. Thau. A apărut clasificarea problemelor inverse, precum şi numele autorilor premiaţi. In acest număr continuăm raportul cu celelalte secţiuni rămase.

2) MAXIMALE INVERSE

PREMIUL I : „Omega" de *Dr. H. Rohr*-Breslau *(Germania)*. — 4 mutări. Plină de farmec, cu un material extrem de redus, în raport cu realizarea temei şi un joc subtil, această problemă m'a încântat.

PREMIUL II: „Agate" de *C. M. Fox*-Falmouth *(Anglia)*. — 8 mutări. Călătoria regelui alb este interesantă, Ceeace măreşte însă valoarea acestei probleme este modul cum Negru (fără ajutorul Albului) îşi desvoltă toate piesele, iar în decursul celor 8 mutări nici o mutare nu este identică cu cealaltă ! O problemă care evidenţiază în mod absolut, care sunt posibilităţile într'un mat maximal.

Menţiuni onorabile

I. „Four Musketeers" de *T. R. Dawson*-London *(Anglia)*. — 3 mutări. O problemă plăcută cu un joc frumos de pioni. Patru variante puţin asemănătoare şi destul de complicate.

II. „O" de *I. Ohman*-Buhuşi *(România)*. — 4 mutări. Tema transformărilor aceloraşi piese D. T. C. şi N. la alb şi negru. Dacă ultima variantă ar fi fost alta decât cea de-a treia (când se transformă în Nebun şi Damă) s'ar fi clasat mai bine. In orice caz o problemă instructivă.

III. „Roumania" de *M. Bukofzer*-Bellaire *(U. S. A.)*. — 5 mutări. O poziţie frumoasă, clară, combinată cu economia materialului şi greutatea rezolvării.

IV. „Job" de *I. Ohman*-Buhuşi *(România)*. — 4 mutări. O asemănare surprinzătoare cu Four Musketeers. Lucrarea d-lui Ohman mi s'a părut puţin mai uşoară.

LAUDATE (în ordine alfabetică)

1. „Cupido" de *G. Telkes*-Budapesta *(Ungaria)*. — 20 mutări (!).
2. „Gates Aslant" de *T. R. Dawson*,-Londra *(Anglia)*. — 3 mutări.
3. „Paulynia" de *M. Bukofzer*-Bellaire *(U. S. A.)* — mat *dublu* în 6 mutări.
4. „Rooks în Flight" de *T. R. Dawson*-Londra *(Anglia)*.— Direct în 3 mutări.
5. „Roumanie" de *M. Camorani*-Imola *(Italia)*. — 3 mutări.
6. „Triangle" de *C. M. Fox*-Falmouth *(Anglia)*. — 4 mutări.

3 AJUTOARE INVERSE

PREMIUL I. — *„Campanula"*. de *Pentti Sola*-Helsinki *(Finlanda)*. — 2 mutări. Aranjamentul simetric combinat cu o idee greu de rezolvat, (Luarea reciprocă a pieselor albe şi negre) un mat model şi în fine greutatea rezolvărei, fac din „Campanula" o problemă excelentă.

PREMIUL II. — *„Schweres Thema"* de *Bror Larsson*-Stockholm *(Suedia)*. — 3 mutări. O problemă foarte grea, din cauza temei care justifică într'adevăr motto-ul problemei. Ciudăţenia ei constă şi din faptul că deşi matul este oarecum vizibil, dificultatea deslegării rămâne aceiaşi.

MENŢIUNI ONORABILE

I-a. — *„Interference Unpins"* de *T. R. Dawson*-Londra *(Anglia)*. — 3 mutări. Cu aceleaşi însuşiri ca şi „Schweres Thema" este o problemă reuşită.

II-a. — *„9.14"* de *I. Ohman*-Buhuşi *(România)*. 5 mutări. O problemă interesantă. Matul neaşteptat cu un frumos joc al Nebunului. Gemenul îi măreşte valoarea.

III. — *„Ursel"* de *K. Laue*-Halle a Saale *(Germania)*. — 2 mutări. Valoarea acestei probleme constă în frumuseţea jocului aparent. Jocul, deasemenea, interesant şi dificil.

IV. — *„Sum Cuique"* de *Ing. G. Heskia*-Bucureşti *(România)*. — 4 mutări. Dacă această problemă nu ar fi avut inversiunea de mutări în jocul aparent, ar fi luat un premiu. Soluţia este grea iar jocul aparent absolut neaşteptat.

V. — *„Sky-Flight"* de *C. M. Fox*-Falmouth (Anglia). — 2 mutări. — Tot tema interferenţelor. O problemă clară.

VI. — *„Crossing The Lines"* de *T. R. Dawson*-Londra *(Anglia)*. — 4 mutări. — Auto-interferenţa pieselor albe.
lor albe. Un joc plăcut.

VII. — *„Migo IV"* de H. Shafer-Viena *(Austria)*. — 3 mutări. O problemă bună. Joc aparent cu mat ecou.

LAUDATE *(in ordine alfabetică)*

1. „Anaxagoras-Anaximenes" de *Dr. L. Lazarus*-Bucureşti *(România)*). — 3 mutări.
2. „Anemone" de *C. M. Fox*-Falmouth *(Anglia)*. — 3 mutări.
3. „Asymmetric Twins" de *T. R. Dawson*-Londra *(Anglia)*. — 2 mutări.
4. „Bergheide I" de *B. Hegermann*-Oberhausen *(Germania)*. — 4 mutări.
5. „Bergheide II" de *B. Hegermann*-Oberhausen *(Germania)*. — 4 mutări.
6. „Claire" de *S. Barber*-Bucureşti *(România)*. — 3 mutări.
7. Elektra de *dr. L. Lazarus*-Bucureşti *(România)*. — 3 mutări.
8. *„Okonomischer Zugwechsel"* de *H. Brixi*-Viena *(Austria)*. — 2 mutări.
9. „Proteus" de *Dr. L. Lazarus*-Bucureşti *(România)*. — 3 mutări.
10. „Tanagra" de *Ing. B. Florescu*-Bucureşti *(România)*. — 4 mutări.
11. „X-Rays" de *C. M. Fox*-Falmouth *(Anglia)*. — 2 mutări.
12. „14×2" de *I. Ohman*-Buhuşi *(România)*.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Antonio Beltramelli

BĂTRANUL DIN PUSTIETATE

Uolùd intră gâfâind, își roti bănuitor ochii intunecați în juru-i, și se așează scuturându-și zăpada de pe cismele uriașe.

— Ei? îl întrebai când se uită la mine — ce blestemății ai mai făcut?

— M'au fugărit până aici, — răspunse—aveam ceva *zavorra*.

Pe limba lui *zavorra* însemna marfă de contrabandă.

Scoase o pipă de rădăcină și o aprinse.

— Uite vezi, — adăogă — dacă ai tutun, nu-ți mai trebue nimic. Viața asta, la urma urmei, nu-i urîtă.

— Și dacă te-ar fi prins?

— Nici o pagubă; ar fi fost a douăzecea oară. Câteva luni de odihnă. Sunt patruzeci de ani de când trăesc așa. Când ici, când colo; ba cu țiganii, ba cu țăranii, ba cu vameșii. Eu am cam făcut de toate în viața mea, fiindcă dacă faci într'una tot aia și tot aia, ajungi ca vitele, ba mai rău, ca mașinile. Și pe urmă dacă muncești tot într'un fel, e spre răul tău, fiindcă oamenii te știu ce poți și asta îți cer să faci. Eu m'am vârît în toate și lucrurile au mers bine. Viața așa se cade s'o iei.

Ghemuit în umbră, sta nemișcat, cu cotul sprijinit pe genunchi.

Urmă:

— Aș minți dacă aș spune că n'am avut multe de îndurat. Așa mi-o fi fost scris. Ascultă-mă șoimule, nu te opri să te uiți la vreo femee; pentru o sărutare, tot are să-ți răpească și-ai să rămâi legat de pământ. Eu așa am pățit.

Eram tânăr pe atunci și rătăciam printr'un ținut unde se vorbea o limbă pe care n'o cunoșteam. Un ținut tare depărtat. La început mă înțelegeam prin semne, pe urmă, încet-încet, am prins să vorbesc ca lumea de pe-acolo și am izbutit să mă descurc. Am rătăcit prin locurile acelea mai bine de cinci ani; atunci pentru întâia dată în viața mea nu mă grăbeam să plec mai departe.

Intr'o seară străbăteam o câmpie și nu știam încotro merg. Cât vedeai cu ochii, până sub stele, drumul era drept. Case nu întâlnisem încă. Era senin. Mă uitam în praful drumului: se vedeau urme proaspete de picioare de copii, bărbați, femei; picioare goale.

Erau îndreptate spre partea dincotro veneam eu; și cu toate acestea nu întâlnisem nici țipenie. Ba nu, pe cineva tot văzusem; văzusem un câne jigărit și sperios care mă privise o clipă și fugise.

Nu mi-e frică de câni, dar la acela m'am uitat lung, fiindcă avea ceva omenesc în el. S'a întors de două-trei ori, pe urmă s'a pierdut pe sub garduri și l-am auzit urlând în depărtare.

Am mers mult, poate foarte mult. In urmă s'a înnoptat.

In sfârșit văzui o casă și auzii cântece. Erau mai multe glasuri. Prin locurile acelea se cântă agale. Incep femeile, pe urmă bărbații duc cântecul mai departe, ca la noi pe vremea secerișului.

Am intrat. Era o potecă îngustă între două garduri; ducea la o șură.

Deodată dintr'un hățiș a țâșnit un dulău și s'a năpustit asupra mea. In șură au tăcut și văzui că cineva se apropie. A chemat cânele, pe urmă m'a întrebat:

— Cine ești? Ce vrei?

Am întrebat dacă n'are de lucru.

— La ceasul ăsta vii?

Ne-am târguit multă vreme. La urmă m'a tocmit pentru a doua zi.

— Și acum unde mâi?

— N'ai un pod de fân?

— Ba da.

— Mă culc în podul de fân.

Omul primi.

Pe când vorbeam, văzui cum se grămădeau în pragul șurei câteva fete ca să privască; șopoteau și ciripeau ca păsările prin ramuri.

Omul îmi zise:

Vino încoace.

Și o luă înante.

Eu după el; iar cânele mi se tot încurca printre picioare, adulmecând. Când am intrat în șură, fetele mi-au spus

— Bun sosit, străine.

Și-au pufnit în râs.

Am răspuns binețelor. Omul îmi arătă podul.

— Te sui pe scară, e colo sus.

Am mulțumit și m'am așezat într'un colț al șurei, pe un trunchiu de copac. Fetele și-au luat cântecul dela capăt, fără să le pese că era un străin de față. Erau îmbrăcate în roșu, vestmintele largi le fluturau în jur. Multe erau bălane, cu cosițele împletite cu panglici. Dănțuiau toate împreună în mijlocul șurei un danț ciudat.

Până la urmă am adormit, dar m'a trezit un strigăt. Ceata se adunase în jurul meu și râdea; o fată se apropie și mă întrebă:

— Știi să cânți, străine?

La început n'am răspuns.

Ea zise iar:

— Cântă un cântec din țara ta.

Aveam pe atunci un glas frumos, băete;un glas puternic și dulce de n'avea pereche în întreceri. Era o armă bună în dragoste.

Am cântat, nu mai știu ce, dar toată osteneala și tot somnul mi-au pierit; sufletul mi-a trecut în gâtlej ; simțeam că sunt ascultat în noapte cale de poște întregi în jur.

Mă poftiseră în râs și pe urmă au rămas toți, fără graiu. Cine știe să cânte e mai mare ca un rege.

Când am sfârșit, tăcerea s'a prelungit câteva clipe și nimeni nu s'a mișcat. Erau toți în jurul meu, într'o cunună tăcută. Fetele se uitau la mine. Frumoase mai erau, băete! Aceea care vorbise întâi cu mine mă întrebă iar:

— De ce nu mai cânți?

Am spus că eram obosit. Atunci n'au mai stăruit și s'au risipit prin șură.

M'am întins iar lângă trunchiul de copac. Incepeam să simt cu adevărat oboseala. De două zile eram pe drum și nu mâncasem decât câteva fructe. Stomacul mi se răsucea. Mi-am rezemat capul de copacul mort și-am stat așa.. Nu puteam s'adorm, mi se părea că am călduri, sângele îmi furnica în vine și tâmplele îmi băteau cu putere.

Fiule, lupul nu se vaită; mi se părea că mor și mă împăcam cu ăst gând. Am mai auzit câtva timp cum vorbeau prin șură, pe urmă glasurile au tăcut și văzui pierind cele din urmă umbre.

— Lasă — îmi ziceam — mâine au să-și bată capul cu mine, vrând-nevrând.

Și nu-mi păsa că mor, doar mi-ar fi plăcut să sfârșesc dintr'odată. Pentru viața pe care o dusesem aș fi meritat-o.

Tăcu o clipă și privi flăcările albăstrii care pâlpâiau în vatra largă.

Incepu iar:

— Stăteam așa, când simții o mână prin păr și deschisei ochii. Fata care îmi vorbise poftindu-mă să cânt, era lângă mine.

Era frumoasă. Ce pot să-ți spun mai mult? Inchipue-ți cea mai frumoasă zi de Mai.

Mă întrebă:

— Ți-e foame?

Am spus din cap că da și ea s'a depărtat în fugă și s'a întors după puțin cu șorțul plin. Am mâncat, sângele a reînceput să-mi bată cu putere în vine și-am simțit cum toată vlaga mi se trezește iar.

Ce vrei? Să fi tot avut treizeci de ani! Fata cea frumoasă a început apoi să vorbească și mă fermeca.

M'a întrebat de unde sunt, m'a iscodit despre viața mea și parcă-i plăcea să mă asculte.

Pe urmă a plecat, mândră ca o domniță și mai frumoasă ca Maica Domnului. Dragostea așa e, fiule, ca o lovitură de secure într'un suflet de voinic.

Noaptea aceea am stat la îndoială dacă nu-i mai bine să plec, să nu mă mai vadă nimeni, dar am rămas, așa mi-a fost scris ; am așteptat să răsară soarele ca s'o văd la lumină și ea coborî odată cu zorile.

O chema Zulma.

Erau mulți în familia aceea, cinci bărbați și trei femei. Zulma avea trei frați și o soră mică, așa ca un epuraș. Bărbații mă țineau acum ca pe unul de ai casei și tatăl, Zuruk, îmi zicea frate.

Zulma era tot pe lângă mine.

Și într'o noapte, mi-a spus. Trecuseră câteva săptămâni și eu nu plecasem, toți mă rugaseră să rămân. Zulma nu deschisese gura, se purta tot ca o domniță, doar când cântam, venea lângă mine, foarte aproape și mă privea în ochi. Avea niște ochi albaștri, băete!

Cum spuneam, într'o seară eram singuri. Era vară, ceilalți coborîseră la mare, la vreo zece poște depărtare. Zulma rămăsese cu bătrâna.

Mă întorceam dela câmp. Bătrâna dormea în pragul casei, pe o grămadă de fân verde.

Zulma mă întâmpină și-mi spuse:

— Bună seara, străine.

Așa îi plăcea ei să-mi zică întotdeauna. Purta rochia roșie cu care o văzusem prima dată și râdea nu știu de ce, râdea par'că ar fi durut-o ceva.

Mă întrebă:

— Ești obosit?

Am răspuns:

— Nu.

— Atunci vino cu mine.

M'am uitat la ea. A pornit spre poarta șurei. A luat-o pe o cărare care ducea la râu. Era vară; știi ce senine sunt nopțile, fiule. Am sosit la râu; ea s'a așezat în păpuriș; eu lângă ea.

— Te-am chemat aci — spuse — fiindcă vreau să-ți spun ceva. Aci se poate vorbi în voe, nu-i așa? E mai multă liniște.

Iar mă privi fără să spună nimic, pe urmă, deodată, mă întrebă:

— Spune, e adevărat că pleci mâine? Zuruk așa a zis.

— Nu — am răspuns — nu plec.

Mă privi țintă par'că ar fi vrut să se încredințeze că nu mint și spuse iar:

— Bine. Mulțumesc. N'ai să mai pleci de loc, nu-i așa? N'ai să pleci fiindcă eu așa vreau. Zuruk ține la tine, frații mei, bătrânii țin la tine, ești aci ca la tine acasă.

— Eu n'am casă — am răspuns.

— Ai să rămâi pentru mine...

M'am aruncat la picioarele ei și i le-am sărutat. Și pe urmă nu mai pentru ea am cântat, de mi se părea că luminez lumea.

Fața bătrânului se însuflețea, focul i-o însângera cu răsfrângeri roșietice. Pe geamuri ciocăneau mereu într'o goană fantastică degetele zăpezii. Vântul sosea de pe câmpie împingând furios în fața lui troenele.

Uolùd urmă:

— Așa a vrut crăiasa mea, și nu i-a păsat de nimic.

Ascultă-mă pe mine, șoimule, dragostea unei femei nu face cât libertatea ta. Mama asta îți dă penele vulturului, ghiarele leului, un suflet îndrăzneț și o desagă pe umeri.

Pleacă, lumea e mare, nici toată viața ta nu ți-ar ajunge ca s'o cunoști întreagă.

Dar nu te opri dacă într'o primăvară o femee are să cânte într'un tufiș; ochiul tău să fie ațintit tot înainte, ca o săgeată. Cu prețul ăsta, șoimule, ai să fii domnul inimii tale.

Eu ajunsesem acum un soiu de biet rob. Intr'o zi Zuruk m'a chemat și mi-a spus:

— Ascultă. Dacă mai zăbovești, te apucă iarna în cale și țara ta e departe. Nu te pregătești s'o pornești la drum?

N'am răspuns nimic. Zuruk zise iar:

— Pregătește-te.

Și plecă.

Lupul bătrân mirosise cum stăteau lucrurile. N'aveam un ban; eram ca un copil slobod și-al nimănui.

Zulma era frumoasă, era bogată... vechea poveste, șoimule!

Cum îți spun, n'am răspuns nimic, dar seara am vorbit cu Zulma. A rămas uimită, m'a privit în ochi pălind, apoi s'a ridicat și-a plecat fără să-mi răspundă. Câteva seri n'a mai venit la mine. Abia o mai vedeam dimineața când plecam și ea se ferea să se uite la mine. M'am gândit: „S'a isprăvit cu toana ei" și mi-am zis: — „ești liber, pleacă, pornește-o iar la drum".

De două ori am încercat, dar ochii mei nu mai vedeau drumul drept, eram legat de șura aceea, de ograda aceea, de ochii albaștri ai Zulmei și nu mă puteam mișca.

Am așteptat. Aș fi murit așa fără să cer nimic, în șanțul drumului, în groapa noastră, șoimule.

Și ea s'a întors. Venise toamna, culesul viilor era pe sfârșite.

Intr'o noapte vegheam afară (aș fi așteptat-o așa o mie de ani, poate), când iată văd că se deschide portița curții. Era Zulma. In lumina lunii am văzut-o drept în față. Era galbenă, avea ochii întunecați, buzele îi tremurau de mânie.

S'a așezat lângă mine și mi-a spus deodată, cu glas stăpânit:

— Am să plec cu tine; m'am hotărît.

Am privit-o uimit. Unde era să ne ducem? Ea nu era deprinsă cu o viață de hărțueli ca a mea. Puteam eu să-i dau drept adăpost o peșteră, un gang, o pivniță? Mi-ar fi murit de frig și de foame în câteva zile și-aș fi avut veșnic remușcarea că am ucis-o.

I-am spus toate astea; m'a ascultat fără să clipească. După ce tăcui, spuse iar:

— Azi am vorbit cu Zuruk, i-am povestit tot. El s'a înfuriat și nu te mai vrea în casă la noi. Trebue să pleci înainte de a se face ziuă..

Iar tăcu, plecase capul.

— De data asta — zise iar — Zuruk a fost mai tare decât mine și m'a bătut.

Nu știam ce să spun, ea își ridică fața. Ochii ei erau mai mari, chipul părea împietrit.

Câtva timp niciunul dintre noi n'a deschis gura, pe urmă Zulma se ridică și-mi spuse:

— Hai.

Am urmat-o.

S'a îndreptat spre grajd; nu știam ce vrea să facă. A mers la ieslea unde era legat un cal încă înșeuat, a desfăcut frâul, i l-a aruncat pe după gât, pe urmă, apucând dobitocul de coamă, l-a adus afară. In șură nimeni nu auzise;îmi făcu un semn cu capul și eu sării în șea, pe urmă o ajutai și pe ea să se sue.

Am dat pinteni calului și-am pornit în goană.

Nu știam înce ce trebuia să facem, încotro puteam să ne ducem. Am fugit câteva ceasuri ca niște apucați.

Deodată Zulma mă apucă de braț și strigă:

— Oprește, oprește.

Ajunsesem într'o pajiște largă. Iarba trecea de genunchi acolo. Am coborît și am lăsat calul să pască în voia lui.

— Acesta e câmpul blestemat — zise Zulma — îl știai?

— Nu.

Se lăsă jos în iarbă și spuse iar:

— Aci cresc ierburile cele mai veninoase. Ajunge o înțepătură de spic ca să mori.

Se făcea tot mai palidă și ochii când îi sticleau, puternici ca două clește, când se întunecau ca noaptea.

— Intinde-te aci — spuse ea mai încet. Și când i-am făcut pe plac: — Cântă — spuse — ca atunci când te-am văzut întâia dată. Ce aduceai cu tine din depărtări?...

Cântai cântecul cel mai trist pe care-l știam, acelaș pe care-l cântasem atunci.

Și când am sfârșit, Zulma era întinsă pe pământ și părea că doarme. Am chemat-o; abia a deschis ochii.

— Pleacă — îmi spuse. Ar putea să te ajungă și atunci n'ai mai scăpa.

— Haidem — am răspuns.

Și am încercat s'o ridic.

— Nu, lasă-mă aci, n'aș mai putea merge.

— Dece?

Zâmbi, fața i se strânse, dinții începură să-i clănțănească ascuțit. Era albă ca o nălucă.

Incepu să strige:

— Nu pleca! Nu pleca! Mor!

— Pricepi, șoimule ce femee? — glasul lui Uolùd avea asprimi de plâns. — Ca să nu mă părăsească murea! Inghițise o otravă grozavă. Se atârnă de gâtul meu, horcăi dând ochii peste cap și înțepeni.

Zăpada ciocănea în geamuri, de par'că nenumărate degete ar fi bătut tactul unui dans după toanele vântului.

— Și așa fiule, dacă întâlnești o femee care-ți zâmbește, nu te opri în calea ei, pentru binele ei și pentru libertatea ta.

Din italienește
de NELA DUMITRESCU

SPADE 'NCRUCIȘATE

Ieșind din odaia bolnavului, Doctorul Basta era gata să se lovească de Magda. Ea îl aștepta cu ochii întrebători și fixi. Il întrebă:

— Putem vorbi două minute?

— Chiar vă rog... Vă ascult.

Magda își adună părul puțin răvășit. Era o atmosferă înăbușită, iar vorbele lor, spuse încet și scurt, aveau un sunet penibil.

— Vă ascult, repetă doctorul.

— Crezi că nu mai e primejdie?

— Unde?

— In starea lui Dafin?

— Nici n'a fost. Băiatul e numai sdruncinat.

Magda privindu-l mereu, se trudea mereu să-i afle gândurile.

— Te rog spune-mi, zise ea, ce crezi despre toate astea?

Basta, ștergându-și fruntea, îi răspunse apăsat:

— Vedeți, doamnă, „toate astea" sunt foarte multe. Lăsându-l pe Dafin de-o parte, avem fetița... Și apoi mai este altcineva: tatăl fetiței. Ințeleg că nu vă este simpatic să auziți despre „toate astea"; dar eu nu sunt vinovat cu nimic, iar împrejurările mă silesc să vă spun că „toate astea" nu sunt bune... Domnul Cioranu moare...

— Ce vrei să-i fac eu?

Și Magda se apropie de el.

— Ca să ne lămurim mai ușor, zice ea, e bine s'o luăm de la început. D-ta mă dușmănești.

— Vă înșelați...

— Nu mă 'nșel. Chiar pluralul pe care-l întrebuințezi dovedește că nu mă poți suferi. Dar asta nu importă decât ca punct de plecare. Mă dușmănești. Iar d-ta știi că omul pe care-l urăști, nu face nimic bun! Prin urmare, tot ce fac eu, este rău și dinainte osândit.

— Mi se pare, doamnă, că nu trebue să vorbim despre ce faceți dv., ci...

— Ci despre consecințe...

— Nici despre ele. Eu sunt medic și vorbesc despre sănătatea fetiței dv., și a tatălui ei.

— Vrei cu tot dinadinsul să sfârșim discuția repede. Cu toate astea, e nevoie să-ți spun că nu totdeauna ai fost peocupat exclusiv de îndatoririle d-tale profesionale. Vreau să spun că nu te-ai mulțumit să prescrii bolnavilor d-tale numai doctorii și dietă, ci ai atins și alte chesituni.

— Chestiuni de higienă sufletească...

— D-ta spune-le cum vrei...

— Le spune pe nume, doamnă! Nu ascund nimic și vă rog să mă credeți că nu am în vedere decât interesul bolnavilor mei. Fetița dv. e bolnavă... E atinsă de-o afecțiune cu caracterneuropatic, încă din timpul gestației... E un păcat părintesc.

— Ce sunt eu vinovată dacă tatăl ei...?

— Am spus precis, doamnă: în timpul gestației, nu al concepției! Nu mă siliți să intru în amănunte cari nu pot decât să 'ncarce atmosfera din jurul nostru.

— Nu te înțeleg...

— Mai bine zis, nu ne înțelegem...

— Și ce-i de făcut?

— Atât timp cât atmosfera de-acum nu se poate schimba, găsesc că atât copila dv. cât și Dafin, au nevoie de alta...

— Cu alte cuvinte, ei trebue să plece....

— Da!

— Și asta numești d-ta „chestiuni de higienă sufletească?"

— De pură higienă sufletească!

— Vasăzică atmosfera de acum, nu de aici, este vițioasă?

— Atmosfera de acum nu li-e prielnică!

— Dar bine, zise Magda privindu-l țintă. Ce orori am săvârșit?

— Nu vorbesc de dv.

— Dar despre mine este vorba! Și nu vreau să mi se ascundă nimic! M'am obișnuit să te consider om de onoare... Pe cuvântul d-tale, spune-mi: de ce sunt atât de rea?

Doctorul ridică umerii.

— De ce mă amestecați în lucruri cari nu mă privesc?

— Singur te-amesteci, îi spuse Magda ceva mai răstit. Și pentrucă-ți place să luneci pe marginea întrebărilor, evitând răspunsurile clare, te rog să-mi spui: din ce motive de... higienă sufletească trebue să plece Atala și Dafin?

Basta o privea drept în ochi. Magda, inaltă, masivă, creștea din ea însăși.

— Trebue să plece, spuse doctorul sacadat, pentrucă altfel vor muri! Atala se stinge, iar celălalt se va sinucide. Vă place perspectiva?

Magda zâmbi cu dispreț.

— Se va sinucide din cauza mea?

— Din cauza atmosferei...

— Atmosferă, atmosferă! țipă Magda enervată. Dar d-ta parcă nu-ți dai seama de ce spui. Ce sunt eu datoare s'ascult toate ofensele astea?

— Ce sunt eu dator să vi le spun?

— Așa dar recunoașteți...

— Recunosc că mi-ați pus întrebări și m'ați obligat să vă răspund.

— Dar nu cum mi-ai răspuns! Nu cu tonul ăsta! Nu cu dispreț! Nu cu insultă!

— Doamnă, zise Basta zâmbind. Incep să vă ascult cu interes... Mi se pare că și dv. sunteți bolnavă!...

Magda îl privi cu ochii arzători.

— Nu-ți cer nici o consultație! Iți cer un singur lucru: să-mi spui cum e atmosfera de-aici?

— Atmosfera de-acum, doamnă... Rectificarea e a dv....

— Ei bine, cum e atmosfera de acum?

— Grea...

— Asta o știu!

— Atunci știți tot! Ce să vă mai spun?

Magda respira greu. Işi mototolea batista între degete, iar zâmbetul din colțul gurii sângera ca o rană.

— Bine, zise ea, trudindu-se să pară liniștită. Atunci nu mai aveam ce ne spune.

— Ba da, răspunse Basta. Trebue să revenim la d-l Cioranu. V'am spus că moare...

— Și eu am răspuns: ce să-i fac?

— Vrea să-și vadă copila.

— Nu! Asta nu! A văzut-o destul! Mi-a făcut destul rău că s'a cuibărit în preajma mea, că mi-a stricat liniștea cu smintelile lui! Nu mai vorbesc de cei cari l-au adăpostit și l-au încurajat!

— Eu nu 'nchid ușa nimănui, doamnă!

— Știu, da, că ești generos până la romantism! Dar trebue să știi că numai generozitatea d-tale a stricat „atmosfera" de n'o mai pot îndura... „bolnavii" d-tale! Pe nenorocitul acela l-ai adăpostit nu pentru a-i face lui un bine, ci pentru a-mi face mie, un rău!

— Răul pe care vi l-ar fi putut face el, sau eu, nu v'ar fi putut atinge. Aveți un apărător...

— Soțul meu e indiferent...

— Nu e vorba de domnul Vidrașcu...

— Dar?

— Doamnă, zise Bast cu hotărîre. Ați deschis o discuție penibilă și primejdioasă. Penibilă pentru mine, primejdioasă pentru dv. Atât cât vă cunosc, și cred că vă cunosc bine, știu că nimic nu vă poate schimba hotărîrile. Știu că veți merge până la capăt, că nu șovăiți în nicio împrejurare, că aveți resurse infinite pentru a nu permite lucrurilor o întorsătură care să vă contrazică...

Magda zâmbea...

— Dar, urmă doctorul cu acelaș ton, din moment ce hotărîrile dv. nu mai merg paralel cu viața și se lovesc de hotărîrile firii, vi se sdrobesc puterile și vine catastrofa!

Magda zâmbi și mai pronunțat.

— Mă ameninți?

— Vă previn. Părintele își iubește copilul. Copilul își iubește părintele. E firesc. Și firea nu recunoaște nicio altă suveranitate. Dv. ați făcut greșala de a porni lupta împotriva ei. Sănătatea fetiței e prima mărturie a păcatului, iar frământările lui Dafin, primele simptome ale catastrofei.

— Dar ce i-am făcut eu?

— Ați încercat să-i luați o dragoste fără să-i dați alta în schimb.

— Să-i dau o altă dragoste?

Și Magda râse cu răutate.

— Voiu căuta să i-o dau... Dar spune-mi: natura permite schimburi? N'ar fi o contrazicere?

— Natura nu permite negațiuni...

— Iată-ne filosofând, râse Magda cu și mai multă răutate, deși ar fi trebuit s'ajungem la altceva. Să știi însă că nu pot suferi teoriile...

Se apropie de fereastră și ridică storul.

— Cum s'a micșorat ziua! Vine toamna, bucuria poeților și-a filosofilor...

— Complectați, zâmbi Basta. „Și-a nebunilor..." Ea strivi un zâmbet.

— Ce să-ți răspund? D-ta ai spus-o...

G. M. VLADESCU
Din „Romanul unui visător")

Melancolie

Trei roze mi s'au scuturat din vas;
Din moartea lor o mână de petale
S'au răsfirat ca niște bărci ovale
Incremenite'n port pentru popas.

De sus, din vas — trei boboc ei rămași
Se pleacă'n jos, aproape să se frângă,
Pe limba lor ei parcă vor să plângă
Pe-acei care le-au fost înaintași.

Ca mâine se vor scutura și ei,
Pe-acelaș loc vor presăra petale
Ca niște răsfirate bărci ovale
Oprite într'un lung popas — pe chei.

OPRESCU NAE

Napoleon I către Maria-Luiza

Impăratul trădat de... una dintre scrisorile sale



Manevrele abile ale lui Napoleon ţineau în suspensie hotărîrea finală, când o întâmplare neaşteptată grăbi desnodământul. Tandreţa i-a fost fatală împăratului.

In ziua de 24 Martie, Maria-Luiza îi scria ducesei de Montebello: „Am aflat că stafeta din 23 a fost prinsă de inamic. Ce nenorocire! Sunt foarte contrariată".

Avea şi de ce! Stafeta ducea o veste de cea mai mare importanţă:

Draga mea,

Am călărit toată ziua. La 20 am cucerit Arcis-sur-Aube. Duşmanul m'a atacat acolo la ora 6 după amiază; în aceiaşi zi l-am bătut şi i-am doborît 4000 de oameni. Am capturat două tunuri, iar duşmanul mi-a luat 2 de ale mele; prin urmare suntem chit. La 21, armata inamică s'a aşezat în linie de bătae, ca să protejeze trecerea convoiurilor spre Brienne şi Bar-sur-Aube. Am luat hotărîrea să mă îndrept spre Marna şi spre căile de comunicaţie ale armatei duşmane, ca s'o împing mai departe de Paris şi să mă apropii de poziţiile mele. Astă seară voi fi la Saint-Dizier.

Cu bine, draga mea. O sărutare băiatului.

NAP.

(fără dată)

Cerându-şi scuze, cu o ironică politeţă, că a deschis scrisoarea, generalul prusac Blücher o trimise la destinaţie, punând-o „la picioarele fiicei Augustei Sale Majestăţi Impăratul Austriei".

Aliaţii erau acuma lămuriţi: Napoleon se îndepărtă de Capitală. Drumul spre Paris era liber. Valul invaziei începe să se deslănţue.

Savary, ministrul poliţiei, căruia Maria Luiza i-a povestit întâmplarea, nu-şi dădu seama de urmările grave pe care avea să le aibă, nu-l vesti pe Impărat şi lăsă să cadă asupra lui fatalitatea.

Cercetaţi memoriile aghiotantului Conte de Ségur. La 24 Martie începe catastrofa. In timp ce toate forţele coalizate se îndreaptă spre Paris, Impăratul crede că va sili pe duşman să se îndepărteze de Capitală, căzându-i în spate. Işi trimite cavaleria uşoară spre Bar-sur-Aube, garda spre Brienne şi-l desparte pe împăratul Austriei (care fuge spre Dijon) de generalisimul său Schwarzenberg.

Impărătesei, Napoleon îi trimite veşti de victorie:

Draga mea,

Sunt la Chalons. E frig. In loc de 12 ore, am făcut 18 pe drum. Cu sănătatea o duc foarte bine. Mă îndrept spre Vitri, — la 6 leghe de-aici.

Cu bine, draga mea. Al tău.

NAP.

Chalons, în 26, la ora 9 dimineaţa.

Buna mea Luiza

De 5—6 zile n'am mai primit nici o veste dela tine. Ticăloşii de Cazaci trebue să fie de vină. Mă apropii de tine şi sper să primesc ceva mâine. Cu sănătatea o duc foarte bine. Eri l-am zdrobit pe inamic în luptă. Aştept cu nerăbdare veştile tale.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Bar-sur-Aube, 28 Martie.

Inamicul zdobit de luptă e Wintzingerode, al cărui corp de trupă rus nu mai e decât o umbră, un simulacru de armată, în spatele căreia Napoleon, încremenit, nu descoperă nimic. Ce s'a întâmplat?

Un buletin al generalisimului duşman, găsit asupra unui prizonier, cade în mâna lui Macdonald, care i-l aduce împăratului. Buletinul vesteşte victoria Aliaţilor la Tére-Champenoise, fuga mareşalilor Marmont şi Mortier şi, pe urmele lor, marşul forţat al Aliaţilor spre Paris.

Lui Napoleon nu-i vine să creadă.

— Eu cu neputinţă! Totu-i fals şi absurd în relatarea asta! Iată, pretinsa lor victorie au avut-o la 25 şi au datat-o 29 Martie, când astăzi nu suntem decât în 27!...

Macdonald e buimăcit. Dar Drouot bagă de seamă în cele din urmă că data nu e falsă decât în aparenţă. La mijloc e o greşală de tipar: un 6 întors. Tăcut, Napoleon ia din nou în mână hârtia şi o examinează cu atenţiune:

— E-adevărat!, — zise el. — Asta schimbă totul!...

Duşmanul, în adevăr, l-a întrecut în iuţeală: atacul se dă în inima Franţei. Parisul e centrul vital al ţării. Chinuit de nelinişte, în tot timpul nopţii de 27 spre 28 Martie, împăratul stă aplecat asupra hărţilor sale. Se hotărăşte să ia drumul spre Troyes. Acoperit de Sena, va porni pe-aci în ajutorul Capitalei.

Maria-Luiza a plecat în ziua de 29 din Paris la Rambouillet, apoi la Blois.

— Părăsind Parisul, îţi vei pierde coroana, — gemu regina Hortansa.

— Nu vreau să-mi părăsesc casa: dacă tata nu-i aici, eu sunt stăpân!, — urlă micul rege al Romei.

— Parizieni, rămân cu voi, — proclamă regele Joseph. — Să ne înarmăm pentru apărarea oraşului, a monumentelor, a bogăţiilor, a nevestelor şi copiilor noştri, a tuturor celor ce ne sunt dragi.

Iar a doua zi, „pigmeul" o ia la sănătoasă.

Mareşalii Mortier şi Marmont se învoesc la o capitulare, care e semnată în ziua de 31 Martie la ora cinci dimineaţa.

Senatul convocat de Talleyrand, hotărăşte formarea unui guvern provizoriu.

„Un potop de ocări, de defăimări şi de calomnii se revarsă acum în locul manifestaţiilor de credinţă şi de devotament care fuseseră împinse până la adulare. Majoritatea aşezămintelor de Stat au renunţat la independenţa lor".

Trupele aliate intrară în Paris cu ramuri de verdeaţă la chipuri şi cu eşarfe la braţ.

„Declar că nu vei mai trata cu Napoleon", — spune ţarul Alexandru, primind ospitalitatea lui Talleyrand.

In aceiaşi zi, vestit la Fontaineblau de plecarea împărătesei, şi la Essonnes de începerea luptei, Napoleon, nerăbdător să ajungă la Paris, întâlneşte lângă Athie un detaşament de cavalerie. E avangarda lui Mortier.

— Staţi!, — comandă el. — Ce căutaţi aici? Unde e duşmanul? Unde-i armata? Cine apără Parisul? Unde-i împărăteasa? Joseph? Clarke?* Montmartre? Unde-mi sunt soldaţii?..

— Armata?, — răspunde generalul Belliard. — Douăzeci de mii de baionete — lucrători, politehnicieni şi Garda Naţională — au ţinut piept unei armate de o sută douăzeci de mii de oameni. Montmartre? Nu mai are artilerie. Joseph? A fugit. Trupele? Au evacuat Capitala.

— Toţi şi-au pierdut capul, — răcni Napoleon. — Haidem, pornim spre Paris.

— Prea târziu!, — declară trist Caulaincourt.

Copleşit, la ora trei dimineaţa, în ziua de 31 Martie, împăratul intră în clădirea Poştei din Cour-de-France şi-i scrie Mariei-Luiza:

Draga mea,

Am venit aici ca să apăr Parisul; n'a mai fost însă vreme. Oraşul s'a predat aseară. Mi-am concentrat armata lângă Fontainebleau. Cu sănătatea o duc bine. Sufăr ştiind cât trebue să suferi.

NAP.

La Cour de France, 31 Martie, la ora 3 dim.

Napoleon se îndreaptă apoi spre Fontainebleau.

Buna mea Luiza,

N'am primit nicio veste dela tine. Mă tem să nu te fi mâhnit prea mult pierderea Parisului. Te rog să ai curaj şi să-ţi îngrijeşti sănătatea, care mi-e atât de preţioasă. Eu sunt bine. Sărută-l pe micul rege şi iubeşte-mă.

Al tău

NAP

Fontainebleau, 31 Martie.

Buna mea Luiza,

Am aflat cu multă mâhnire, din scrisoarea ta, că ai fost indispusă şi că ţi-ai făcut destule griji. Te rog să fii calmă şi să-ţi îngrijeşti sănătatea. Ştii prea bine că nu pot fi fericit decât ştiindu-te liniştită. Voi căuta să ne întâlnim cât mai curând.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Dă-i o sărutare băiatului şi nu te îndoi nicio clipă (de al tău).

NAP.

Fontainebleau, 2 Aprilie.

Abdicarea

După zilele tragice ale trecerii Berezinei, am văzut cu câtă delicateţă i-a ascuns Napoleon soţiei sale oroarea.

In tristeţa sa morală, omul acesta odinioară atotputernic, se gândeşte în primul rând la dânsa, ca să-i insufle curaj şi resemnare:

Buna mea Luiza,

Am primit scrisorile tale dela 1 şi 2 Aprilie. Sper că odihna care ţi-ai îngăduit-o astăzi la Blois te-a reîntremat. Sănătatea ta mă îngrijorează mult. Ai atâtea supărări încât nu ştiu dacă le vei putea îndura. Şi numai eu sunt de vină. Incearcă totuş să-ţi faci curaj şi să te cruţi. Sărută-mi băiatul şi nu te îndoi deloc de dragostea mea.

NAP.

Fontainebleau, 3 Aprilie, la ora 3 după amiază.

Dar ce sfat îi poate da?

Draga mea,

Auditorul Paravicini a sosit şi mi-a adus veşti dela tine. Tu poţi: 1) să rămâi la Blois; 2) să-mi trimiţi pe cine vrei, 3) să ai proclamaţii şi adunări, ceeace face guvernul provizoriu din Paris, 4) să scrii o scrisoare foarte însufleţită, recomandându-te pe tine şi pe băiat, tatălui tău; trimite la dânsul pe ducele de Cadore. Fă-l pe tatăl tău să înţeleagă că a sosit momentul să ne ajute.

Cu bine, draga mea. Fii sănătoasă. Al tău

NAP.

Fontainebleau, 3 Aprilie, la ora 6 după amiază.

Trad. de H. BLAZIAN

* Ministrul de Război.

FAC CE VREAU

Ana, cu basca în mână, se duce la Tanti.

Se opreşte în faţa unei vitrine ca să şi-o aşeze pe cap. S'ar putea întâlni cu o profesoară, deşi acum este bacalaureată. Insă o „domnişoară" nu se cade să umble aşa „brehuetă", cum îi spune doamna Zonia. Şi-apoi, se poate întâmpla să se întâlnească, aşa tam-ne-sam, cu Paul. Se roşeşte toată. Sigur, nu trebue să umble aşa!...

— Deaceia spune Paul că sunt copil!

Inciudată că a avut această slăbiciune, păşeşte repede şi-şi spune cu tărie

—Fac ce vreau! aşa îmi place mie să umblu! — şi îşi scutură capul în semn de protest, deşi basca stă cochet înclinată de 45° peste părul ei ciufulit şi blond.

— ...Paul, dacă nu-i place... Dar la urma urmei, cine-i acest domn Paul? De unde are drept să-mi impună asemeni restricţiuni? Nu vreau şi gata!

Superioritatea bărbaţilor nu-i decât o creaţiune a femeilor.

Mândră de aecastă reflecţie, îşi ridică bustul cu importanţă şi urmăreşte o şuviţă de păr care nu vrea să stea sub bască.

— Noi „stricăm" bărbaţii!

Ana îşi face aspre imputări că i-a spus lui Paul că-l iubeşte. Nu trebuia! Prea mult se crede acest „domn Paul!"

— El îşi închipue că dacă m'a sărutat odată, deacum gata, mă duc la rendez-vous-urile dumnealui ca un mieluşel. — Să aştepte!

Convinsă că a crescut cu cinci centimetri mai înaltă decât lumea de pe stradă — păşeşte mai cu multă importanţă decât până acum.

— Duminică, la cinci, pe bulevard! — i-a spus Paul.

— Nu mă duc! Să aştepte!

Totuşi i se pare că-i prea severă.

— Mă duc, dar cu jumătate de oră mai târziu.

Un cărucior, tras de un căluţ răpănos, trece pe stradă. Pe o platformă mică, se ridică o piramidă de scânduri. Pe feţele piramidei, încondeiate cu litere mari, colorate, Ana citeşte:

Extraordinar! Nemaipomenit! „Paradisul femeilor".

Nou...

Dedesubt scris citeţ:

„Se atrage atenţiunea Onor. Publicului că accesul la film a minorilor, este interzis".

Ana-i revoltată:

— Cine-mi ordonă? Mă duc! Dacă am un an mai puţin, am să mă culc la nouă; pentru că aşa vor aceşti domni moralişti! Mă duc!...

— Domnişoară, avem nişte pantofi pentru dv. Ne-a sosit un transport din Capitală. Special.

— Mulţumesc!

Era să spună ceva rău acestui impertinent. Şi-a pierdut şirul gândurilor. Poftim! Nu te lasă în pace. Of, Doamne!

Ana astăzi, nu-i în apele ei. A spart două clişee în developator. Duşul nu l-a putut suferi. Nici n'a numărat până la zece şi a eşit. De acasă a pornit fără voe.

— Prea mult umbli, draga mamii! Te-ai învăţat o uşărnică, a spus d-na Zonia.

Dar Ana tot a plecat. D-na Zonia a rămas să-şi caute ochelarii pentru ca să-şi înece supărarea în lectura „Iliadei".

In faţa unei vitrine, domnişoarele Mimi şi Mili Vasilescu. Ana nu ar vrea să se întâlnească cu aceste domnişoare de măritat. Prea îşi dau aere că ştiu multe, că au experienţă la bărbaţi.

— Parcă eu n'am!

— Mili, uite pe Ana.

Mili întoarce o faţă rotundă plină de gropiţe.

— Ce faci, dragă? Vai ce şemizetă nostimă ai!

Ana ar vrea să spună ceva însă i-i necaz. Nu poată suferi să vorbească cineva despre îmbrăcămintea ei. Paul odată i-a spus că are o pălărie de cristal, odată la o serbare câmepnească la grădină, şi i-a plăcut, fiindcă... a spus Paul.

Cele două surori s'au apropiat vorbind amândouă deodată.

— Ce mai faci?... Lucrezi?... Vai! Madam Mircescu? Tu... Am fost aseară la cinema, la „Paradisul femeilor". Nu-i nimic, dragă, nimic! Am văzut eu filme mai „decoltate". Ştii, Mimi, filmul acela... la Bucureşti... N'am memoria numelor.

Ana ar vrea să spună ceva, ...ou] ca să scape, însă Mimi — satisfăcută că o să-i aducă o veste interesantă — spune:

— Ştii? A scris Madam Meran. E la Monte Carlo, cu unchiul ei. A scris lui Conu Iorgu. Vine pe la 15 Septembrie. Ştiu că se distrează! Nu ca noi.

Eu să fiu în locul ei, nici nu m'aş mai întoarce.

Apropos! Mi-a spus cineva că l-a văzut pe George Paul cu profesoara ceia de matematici, în mare tandreţă.

Ana simte parcă o musculiţă gâdilându-o în cerul gurii.

— Ei şi? Se plimbă cu cine-i place!

— Tot oraşul vorbeşte. N'ai auzit câte se spun despre dânsul? Eu te sfătuesc, dragă, să nu te mai plimbi cu dânsul.

Cu pumnişorii strânşi, Ana ar vrea să facă o acţiune.

— In definitiv, ce vă priveşte pe voi ce face Paul?

— Nu te supăra, dragă. Spun şi eu ce am auzit.

— Nu mă supăr... Iertaţi-mă. Trebue să mă duc la dentist.

Ana pleacă.

— „Tot oraşul vorbeşte !" Prin urmare vorbeşte şi despre mine. Ce au cu Paul? Şi de ce tocmai cu Paul? Câţi bărbaţi nu-şi pierd nopţile prin cârciumi: Dr. Ragu, Conu Iorgu... şi nimeni nu vorbeşte despre dânşii. Câţi bărbaţi nu se plimbă cu femei şi nimeni nu vorbeşte despre dânşii.

Paul e singur... Paul... e singur.

Ana se cutremură în faţa acestei descoperiri. Gândul i se îneacă în lacrimi.

— Dragul meu.

Işi aduce aminte că-i pe stradă şi păşeşte dreaptă cât mai sigură pe dânsa. I se pare că toţi trecătorii o privesc.

—Asta-i Ana!

— Nu-mi pasă!... Dar dacă află acasă?

Intrebarea dispare în faţa descoperirii făcute. Paul e singur; are nevoe de o mângâere. Numai eu ştiu cât e de singur.

Şi Ana păşeşte mândră, ca şi cum ar purta pe umerii ei mici o povară scumpă.

— Fac ce vreau!

In semn că face ce vrea, îşi scoate basca, lăsând părul să fluture blond în soare.

E. DONAR





TURISM

O EXCURSIE PRIN MUNŢI

Ceaţa se ridică încet. Geamurile aburite ale vagonului se limpezesc. Cu un şuerat prelung trenul opreşte în gara mică, şi mai mică parcă în liniştea dimineţii.

Tăcuţi coborîm unul câte unul. Şiruri de turişti se îndreaptă spre uşa de eşire a restaurantului. Apoi îi vezi cum se pierd agale în pas suitor. Acolo se opresc câţiva făcând tărăboi la uşa brutăriei. Aşteaptă prima pâine fragedă pe care în curând o vor rupe cu dinţii înfometaţi.

Şoseaua se pierde în pădurea ce-şi întinde parfumată haina de rouă şi verdeaţă. Nu putem preciza încă dacă timpul ne va favoriza. Urcăm cam obosiţi de legănatul trenului, de amorţeala din timpul nopţii petrecute pe banca de lemn, şi mai ales de ideea că mai avem înaintea noastră ore de mers...

Tăcerea continuă mă enervează. Caut să-mi regulez pasul şi mai ales respiraţia. E curios şi omul: când îţi strângi puţina energie pe care o posezi şi cauţi să te concentrezi, te năpădesc deabea fel de fel de gânduri cicălitoare, care la un moment dat te-ar putea descuraja complect.

Sacul din spinare începe să-şi manifesteze existenţa. Nefiind curioasă, poate din necaz sau cine ştie, refuz să mă uit prin prejur. Când din depărtare aud murmurul voluptos al unei căderi de apă, remarc că cerul e numai văpăi. Stăm cu toţii pe loc. Pierdusem urma turiştilor cu care plecasem din gară.

Careva din noi încearcă să facă o glumă, dar prevede înainte de sfârşitul ei, că nu ne arde nouă de aşa ceva.

De acum — mai departe!

Sgomotul răcoritor al apei ne atinge plăcut urechea. Printre gene observ cum soarele îşi ascunde reflexele roşii-aurii în părul meu. Este un joc ce mă amuză.

Drumul se întinde frumos la deal. Inapoia noastră avem o bucată bună. In faţă zărim cascada Urlătoarei. De-acum încolo panorama devine din ce în ce mai promiţătoare. Oboseala dela început e învinsă cu totul. In văi se ridică norii albi. Soarele zâmbeşte părtinitor. Deci nici o grije.

Urmăm drumul însemnat cu un triunghiu roşu. Urlătoarea am trecut-o. Acum o auzim ca un ecou îndepărtat. Suişul devine mai puţin comod dar interesant. La un moment dat semnul roşu nu se mai vede. Urmăm o potecă umbrită la stânga; în dreapta valea adâncă. Dar iată şi semnul conducător. Cu mici emoţii, minţi concentrate în jurul unui singur drum îngust, dese ezitări, apoi iarăşi drumul larg şi frumos ne dispune la vorbă şi râs. Orele trec pe nesimţite.

Micile popasuri odihnitoare ne dau prilejul să admirăm împrejurimile. Cu priviri desmierdătoare măsurăm drumul parcurs până acum. Deasupra noastră însă se înalţă înfricoşetoare masivele stâncoase învăluite în ceaţă.

Oare vom ajunge vreodată acolo sus?

Intre cei doi pereţi stâncoşi se rostogoleşte sglobiu apa limpede şi spumegândă. Trecem pietrele umezite de ea şi simţim o reţea fină şi răcoritoare care ne atinge obrajii. Deacum înainte drumul devine mai serios. Priveliştile trec pe al doilea plan, minţile se încordează. Nu îndrăznesc să întorc câtuşi de puţin capul: la doi paşi de mine, înspre dreapta, rânjeşte prăpastia fără fund. Un vânt rece ne biciueşte obrajii; strângem mantalele în jurul umerilor. Soarele nu se mai vede deloc. In schimb pe sus, ceaţă deasă, ca o mantie friguroasă, ascunde colţurile dinţate şi fantastice ale stâncilor roase de ploi şi de vreme. Cu priviri galeşe sorbim pajiştile la picioarele noastre — departe în jos... Soarele reflectează nuanţele de un verde zămos, cu raze ce se desfac în evantaliu. Cine ştie, cei de colo, în grădinile lor, pe potecile drepte, se uită cu jind şi neîncredere la culmile întunecate şi învăluite în giulgiul lor de ceaţă. Iar noi, obosiţi cum suntem, stingheriţi de ploaia ce acum cade şiroae, oftăm în adâncul inimii, după un petec de lumină şi o rază de căldură.

Părul ne este leorcă, mâinile învineţite şi incapabile de mişcare. Adăpost nu se zăreşte.

Din frunziş se aude talanga unei turme. Iată şi coliba ruptă. Doi ochi vii străjuesc în spatele pietrei de lângă colibă. Acum răsună şi un lătrat. Se repetă — din ce în ce mai provocător şi enervant în tăcerea aceea umedă.

Drum greu de vreun sfert de oră încă. Printre dinţii încleştaţi nu scapă nici o vorbă, nici măcar un sunet.

Muţi cu toţii.

Doar suflarea grea serveşte de înţelegere comună. Norii se lasă în jos. Ploaia a încetat. Răsuflăm parcă uşuraţi. Cu mai multă încredere ne aruncăm privirile în sus.

Figuri de om se conturează monstruoase în stânca neagră. Pe vârful din stânga în relief clar se detaşează un cap de sfinx.

— Să ştiţi că nu mai e mult până sus!

Mă uit cu neîncredere la acela care a spus-o, cu toate că mi s'a strecurat şi mie această consolare.

— Suntem cu mult în stânga Peşterii, remarcă altul.

— Ne apropiem de Omul, la sigur!

— Măi, să ştiţi, dacă ajungem azi pe Omul, fac chef mare!

Insufleţiţi de imaginea asta, o pornim la pas înainte, nu cumva să pierdem vreo senzaţie viitoare.

Semnul conducător în triunghiu roşu a dispărut cu totul. Nu ne intimidăm de acest fapt, deoarece simţim cum ne apropiem de vârf.

— Să ştiţi că sântem în valea Caraimanului, strigă unul din noi, ce sta cocoţat pe o stâncă, măsurând drumul parcurs.

— Am făcut un tur de forţă, azi. Un pui de om nu se zăreşte! Să vezi ce or să zică ăia la Peşteră, când le-om povesti.

Mă uit şi eu înapoi. Intr'adevăr, pereţii ce-i văzusem de jos, drepţi şi ameninţători, i-am trecut de mult. Am impresia că cerul îşi sprijină bolta plumburie de umerii noştri.

Auzim voci. Acum se apropie de locul popasului nostru vreoşase oameni cu opinci de munte.

— Bună ziua. Nu ştiţi, mai e mult până sus?

— Nu, nu mai e mult. Cam o jumătate de oră.

— Dar unde ajungem?

— Apoi pe Caraiman. Mai aveţi de suit pe piatră puţin, şi pe urmă e drum bun, tot pe culme, drum drept, verde.

— Ce culoare e spre Peşteră?

— Alb, albastru, alb. Mai sunt vreo patru ore până acolo.

— Mulţumim. Dar d-stră unde mergeţi?

— De vale. Trebue să ajungem seara în Buşteni.

— Drum bun! Bună ziua.

— Bună ziua, cu bine!

— Aţi văzut că nu mai e mult?

— Merci, patru ore, după ce-am umblat atâta!

— Ei, ce contează asta! Deacum încolo mergi ca pe puf, fără pic de oboseală. Dar să vezi când o să fim la Peşteră. Intindem o masă! Pe cinste!

Ochii mi se dilată. Prin minte nu-mi trec greutăţile de până acum.

Nici drumul făcut nu-l văd. Insufleţită dau zor s'o pornim din loc.

— Uite la ea, ce s'a învrednicit deodată, râd ceilalţi. Şi acolo pe stânci, în ploaie, ţipa că nu merge mai departe în ruptul capului.

In râs şi glume trecem de ultimele stânci.

Am ajuns sus. Priveliştea e minunată.

In reflexele soarelui care zâmbeşte pe ici pe colo, în faldurile verzi ale pajiştelor străluceşte acoperişul vreunei căsuţe de munte. Incolo numai păduri şi culmi ce-şi onduleză formele în zarea arămie. Pe lângă piticii aceia masivele de piatră cenuşie de-asupra brădetului întunecos pe care le-am trecut demult, par nişte uriaşi cu frunţi dinţate, cu ghiare încovoiate. Aproape nu-mi vine să cred că picior de om a trecut pe acolo.

După un popas de zece minute ne gândim la masa noastră copioasă, la paturile care ne aşteptau.

Semnul conducător nu se arată. In schimb pari înalţi cu câte o tăbliţă de-acurmezişul.

— Haidem să vedem ce scrie pe tăbliţă. Trebuie să fie indicat şi drumul Peşterii!

Dar după atâta umblet fără nici un fel de destinaţie, presupunerea aceasta nu este deloc ademenitoare. Infine suntem la par. Pe tăbliţă e însemnată culoarea galbenă: spre Omul.

— V'am spus eu, că suntem aproape de Omul? ne spune cu ochi radioşi unul din băieţi. Dar nu-l mai ascultăm nici pe el. O lâncezeală plictisitoare ne stăpâneşte pe cei mai mulţi. Căutăm consolarea într'un baton de ciocolată Suchard pe care-l înghiţim fără să-i simţim gustul.

Obrajii ustură de vântul rece care bate cu mult curaj. Mă întind pe manta cu capul pe Rucksack, ca şi când la doi paşi de mine m'ar aştepta patul cu plapoma de puf. Doi dintre noi au pornit-o înainte după semnul indicat. Convenţia este să-i urmăm şi noi, de îndată ce ei vor zări cabana şi ne vor face semne.

După vreo zece minute îi zărim departe, cu mantalele fâlfâind. Ne ridicăm greoi şi mergem cu paşi neregulaţi, cu răsuflarea grea, cu ochi plictisiţi pe drumul indicat. La jumătatea drumului ne întâlnim cu ceilalţi ce se înapoiază întovărăşiţi de un cioban bătrân.

— Am găsit! strigă cu voce mândră. Ii privim neîncrezători.

— Am întâlnit nişte turişti care ne-au spus că până la Omul mai sunt trei ore de suit, şi până la Peşteră o oră jumătate coborîş. Desigur că am preferat Peştera. Uite şi ciobanul ne conduce, nu-i aşa, Nea Gheorghe?

Acesta dă din cap afirmativ. Il încărcăm pe bătrân cu vreo trei patru Rucksack-uri şi noi coborîm puţin în urma lui cu paşi înaripaţi, cu priviri vii, acum când ştim că avem o ţintă sigură în faţa noastră.

Câteva glume bine plasate ne aduc aminte că suntem tineri şi voioşi, şi că în definitiv unele neplăceri ale drumului de până acum, n'au fost decât simple fleacuri.

După un mic popas cu friptură de pui, apă şi bomboane americane, ne urmăm drumul. Numai că oboseala de treisprezece ore începe să se resimtă la încheeturi. Căsuţa Peşterii în valea catifelată se distinge bine de tot. Nea Gheorghe s'a despărţit de noi după câteva înghiţituri de coniac şi noi am rămas iar în posesia sacilor pe care leneşi îi aşezăm pe umerii obosiţi. Vântul bate puternic, obrajii ustură; nu mai sunt decât vreo zece minute până la căsuţă. Se aude murmurul dulce al Ialomiţei. In fine cu chiu cu vai, facem ultimii paşi. Acum tropăim pe veranda de lemn, unde la mesele lungi se odihnesc liniştiţi turiştii sosiţi cu mult înaintea noastră. Depunem bagajele pe prima masă şi ne aşezăm obosiţi morţi. Un domn mai bătrâior şi încă câţiva tineri ascultă interesaţi la povestirile noastre.

— O, dar aţi greşit de tot drumul! De aia aţi şi umblat atâta.

Domnul mai în vârstă scoate o hartă a Bucegilor şi mă cheamă lângă el.

— Uite, domnişoară, cum trebuiaţi să mergeţi, şi-mi arată cu degetul drumul ce pleca din Buşteni. Şi d-stră a-ţi luat-o pe ici, arătându-mi drumul însemnat cu triunghiul roşu. Aţi făcut Valea Jepilor, dumneavoastră, asta e! Trebuia să vă luaţi o hartă dintr'astea, dacă nu cunoaşteţi drumul! In orice caz aţi făcut o vale frumoasă. Ei, acum bine că sunteţi aici. Madam Pescaru! Dă-le câte un pat bun, şi mâine dimineaţă o pornim cu toţii spre Omul. Acum nu vă mai puteţi rătăci.

Intreţinerea aceasta mai continuă un timp, după aceea ne urcăm sus unde ne luăm în primire dormitorul comun. Urechile îmi vâjâie, pereţii odăii se învârtesc cu mine. Sunt fericită când mă întind îmbrăcată pe salteaua cam tare şi trag pledul cenuşiu peste mine.

— Mă odihnesc vreo două ceasuri, până la opt seara, pe urmă viu jos să mănânc, şi după aceea deabea mă culc cumsecade, anunţ celorlalţi..

Doar eu şi cu încă unul din noi am rămas să ne odihnim. Mirosul plăcut şi caracteristic al lemnului nu-l mai simt, nici nu-mi dau seama că sunt la sute de metri înălţime, în spate pădurea deasă de brazi, în faţă livada veselă şi însorită. Totul dispare în vârtejul somnului ce mă imobilizează cu cercuri grele. Peste două ore mă aşteaptă masa pe verandă şi camarazii vorbăreţi.

Când mă trezesc, e noapte adâncă, lumânările stinse. Ploaia bate neîncetat în geamul mic şi oblic. Aud voci, disting şi persoanele. Refuz să fac vreo mişcare, pentru ca să nu atrag atenţia. Ori o fi poate şi vreun alt motiv? Intr'adevăr sânt foarte atentă să aud dacă nu e vorba şi de mine. Căci cele două ore fixate la început au trecut de mult, şi acum e noapte, târziu. Dar nu se pomeneşte de mine. Numai pe A... îl aud zicând: „Duduia doarme bine de tot. Ei, ce vrei? Atâta drum pentru prima dată!"

— Cât e ceasul? întreabă altul.

— Douăsprezece. Acum deabea s'a închis jos. Să vezi ce tărăboi făceau ăia! De fapt nu-i voe să stai mai târziu de zece, dar azi au întins cheful.

— Şi plouă...

— Nu importă! Mâine poate să fie frumos.

Conversaţia mai continuă până ce se culcă cu toţii la frânturile de lumină ale unui chibrit.

Acum nu mai aud decât sgomotul monoton al ploii şi răsuflarea regulată ce vine din patul de alături de mine. Somnul mi l-am făcut. In zadar mă ostenesc să adorm din nou. Oare ce-or fi făcând la Bucureşti acum? Dorm desigur. Involuntar mi-aduc aminte de figuri dragi adunate laolaltă cândva, undeva, într'o mare de lumini. Atunci mă legănam în ritm de tango. Mă văd în seara caldă de vară, sburdând ca un copil prin curtea asfaltată. Apoi aşezată în leagănul de lemn, agăţat de doi stâlpi de fier. Şi o mână caută degetele mele. Nu pot distinge în umbră capul ce se apropie de obrazul meu.

Acum stau întinsă pe salteaua tare, cu ochii deschişi mari în întunerec. Şi ploaia bate jalnic în geam...

Când mă trezesc, dormitorul e părăsit de ceilalţi. Ii aud cum tropăie pe scară. Soarele râde în geam. Şi eu, cuprinsă de acea dulce vibrare copilăroasă, ce-şi face din lume un paradis, mă întind mulţumită după un somn sănătos. Mi se pare că fac parte şi eu din natură, că n'am văzut-o decât pe dânsa, — că nu mi-am adâncit ochii dornici decât în tezaurul ei. Imi închipui că de-acolo, de după dealul acela verde pierdut în lumina aurie, se iveşte o siluetă. Cu paşi înaripaţi se apropie de mine. Braţe vânjoase mă ridică. Văd numai doi ochi adânci şi tineri şi un şir de dinţi strălucitori. Ii trec braţele mele după gât şi-mi ascund faţa scăldată în fericire la pieptul lui. Râde totul în mine, şi soarele râde cu noi...

Acum apar cu ochi odihniţi şi obraji înviorați pe verandă. Ii salut pe toţi voioasă. Respir cu voluptate aerul tare de dimineaţă. Şi iarba verde şi umedă încă! Şi mirosul acela al pădurii! Şi glasul zglobiu al izvorului! Imi umezesc mâinile şi obrazul în apa cristalină. Şi ochii aceia care mă urmăresc iarăşi, tineri şi rugători... Oare tot freamătul acela îmbătător al naturii nu este în stare să mă facă să uit că nu sânt decât o fiinţă slabă, ce-şi întinde mânile înspre reţeaua fină a izvorului, clar? Credeam că aici mă voi desface de „eu"-l meu prăfuit şi obosit, şi voiu putea sorbi cu nesaţ din paharul veşnic plin al naturii. Credeam că strălucirea inconştientă din ochii mei, o privire prea mult prelungită, râsul meu prea sgomotos, toate vor trece nebăgate în seamă. Voiu uita că la fiece pas neprevăzut m'aşi putea trezi.

Şi acum — oare trebue să dau ascultare strigătului tainic din mine?

Dar nu!

Doar sânt liniştită. E numai murmurul apei...

— Dar haideţi odată, ce Dumnezeu! De un ceas vă căutăm! Toată lumea pleacă, şi voi staţi la izvor! Nu v'aţi săturat încă? Şi încă un torent de vorbe din astea.

Dar ce ne pasă nouă? Atât, că înghiţim în tăcere.

— Ei ,ei, nu fiţi şi voi vitregi, încerc eu să-i îmbunez.

— Haide acum, du-te de-ţi strânge Rucksack-ul şi vino repede că pornim cu toţii spre Omul.

Alerg înspre căsuţă şi-i aud cum spun în spatele meu: — „Ii face bine aerul de munte. A prins o culoare frumoasă".

Peste cinci minute sânt gata, cu sacul în spinare şi muşc dintr'o caisă coaptă.

Ne mai învârtim puţin dintr'un colţ într'altul; mulţi dintre turişti au şi pornit-o în şir lung, cu paşi înceţi.

— Ei, gata! In patru ore sântem pe Omul. Mă uit spre drumul pleşuv care duce pe culmea înaltă.

Dăm mâna cu Madam Pescaru.

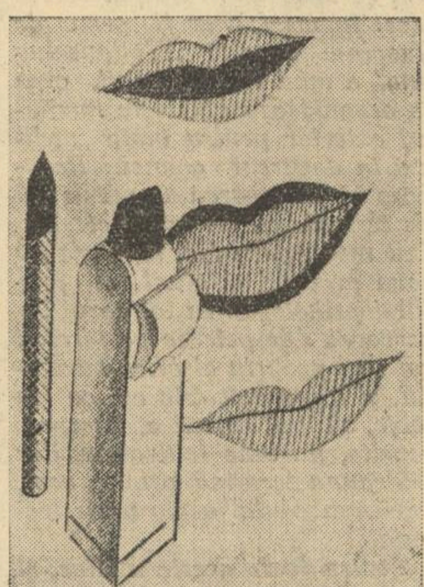
— Bună ziua, cu bine.

— Umblaţi sănătoşi!

ANGELA RADES

MARCELLE AUCLAIR

Cum să vă fardaţi



Trebue să afirm dela început că fardul nu e făcut să ascundă defectele pielei: multe femei mai cred încă aceasta. Ele neglijează cea mai esenţială îngrijire a epidermei contând pe pudră şi pe roşul de obraz.

Fardarea nu poate reuşi decât pe o figură, a cărei piele e perfect sănătoasă. Acesta e purul adevăr, iar atunci când pudra şi roşul de obraz vă nemulţumesc, să căutaţi cauza acestei nemulţumiri ca venind de la epiderma, care — din diferite cauze, fie că e prea grasă sau prea uscată, — nu se poate acomoda cu pudra iş cu roşul ce întrebuinţaţi.

Fardarea cu produse de prima calitate nu strică pielea. Credinţa contrară a căzut de mult.

Să nu credeţi însă că prin aceasta caut să propovăduesc pe ori ce cale fardul. Din contră, găsesc că în ultimii ani s'a exagerat mult şi că se impune chiar o uşoară reacţiune. De altfel, americancele se fardează mai puţin decât noi, şi trebue să recunoaştem că au dreptate.

Prin articolul de faţă nu doresc decât să dau câteva sfaturi în arta „fardului discret", arta de a sublinia părţile frumoase ale figurii, fără însă a le îngreuia prin întrebuinţarea fardului în cantitate prea mare şi a le evidenţia exagerându-le şi urîţindu-le.

Inainte de a intra în detaliile fardării trebuie să amintesc unul dintre principiile sale esenţiale: proprietăţile roşului şi ale pudrei mai deschise sau mai închise.

Roşul scoate în evidenţă partea pe care este aplicat.

Pudra de culoare deschisă de asemenea va da importanţă părţilor pe care va fi aplicată. Astfel, dacă aveţi nasul prea mic veţi avea grijă să-l pudraţi cu o pudră mai deschisă decât cea întrebuinţată pentru restul figurii.

Cunoscând bine această regulă, pentru o fardare armonioasă va fi nevoie ca fiecare să se cunoască pe sine.

ACCENTUAREA CARACTERULUI FIGURII

Dacă aveţi o figură banală, fardarea bine concepută poate să vă dea o notă de personalitate. Dacă sunteţi frumoasă, fardarea nu va face decât să urmeze cât mai de-aproape natura, şi va accentua caracterul figurii, adică va sublinia părţile caracteristice ale figurii şi va evidenţia anumite contraste. Astfel, o femee slabă, mlădioasă, cu părul foarte negru, palidă, va face cea mai mare greşală întrebuinţând roşul de obraz. Ea-şi va scoate în evidenţă tocmai această paloare originală, prin contrastul dintre buzele foarte roşii şi ochii foarte abil fardati. Trebue să adaug în treacăt că absenţa totală a roşului de obraz nu se potriveşte decât femeilor cu figura foarte îngustă.

Dar — cred că aţi înţeles ce vreau să spun prin accentuarea caracterului figurii. O blondă cu tenul fraged, va face tot ce-i va sta în putinţă ca să pară mai blondă şi mai albă, roşcovana îşi va lumina tenul până la transparenţa sidefului; iar femeia cu tenul bronzat, fie că e blondă sau brună, va accentua acest frumos aspect de zarzără coaptă.

FONDUL TENULUI

Fondul tenului se numeşte crema sau laptele, care serveşte de bază fardului.

Pentru o epidermă uscată se va întrebuinţa cremă grasă; iar pentru pielea grasă se va folosi laptele vegetal.

Oricare va fi mijlocul adoptat, e de mare importanţă să nu fie uitate gâtul şi urechile.

ROŞUL DE OBRAZ

Multe femei nu ştiu să întrebuinţeze roşul de faţă, din care cauză îşi desenează adevărate plăci pe figură.

Rezultatul e dezastruos.

Un fapt foarte important: roşul gras — mult preferabil celui uscat — trebue aplicat pe figura încă umedă de crema sau laptele întrebuinţat pentru prepararea tenului. Cantitatea trebue să fie infimă, iar crema bine întinsă.

Să nu uitaţi a plasa roşul de obraz foarte sus, deoarece scopul principal e de-a da strălucire ochilor şi nu a da obrajilor culoarea merelor pârguite.

Alegerea culorii depinde de timp, anotimp, lumină şi climat. Astfel, roşul cel mai portocaliu pare roz în lumina umedă a Angliei, iar Elisabeth Arden recomandă pentru croaziere pe Mediterana fardurile imperceptibil albăstrii.

Roşul gras se aplică subt pudră; iar cel uscat deasupra ei. In principiu roşul uscat n'ar trebui întrebuinţat decât pentru accentuarea celui gras.

PUDRA

Pudra, după părerea mea, e cel mai important element al



fardării şi o femee care va şti să se servească de toate resursele care le oferă pudrele nuanţate din ziua de azi, va putea foarte bine să se lipsească de alte mijloace de înfrumuseţare.

Inainte de a te ocupa de culori însă, nu uita să-ţi pui întrebarea: „dacă ştiu într'adevăr să-mi aşez pudra pe obraz aşa cum trebue. In adevăr, de câte ori am văzut femei frecându-şi obrajii cu puful de pudră! Porii dilataţi, iritaţia epidermei, pudra în plăci, n'au de cele mai multe ori altă cauză.

Pudra trebue aplicată uşor cu un puf de pene sau un tampon de vată.

In privinţa culorii, orice femee, care are grija frumuseţii sale, va avea pe masa de toaletă cel puţin două nuanţe de pudră, una ceva mai deschisă decât pielea şi cealaltă exact în culoarea ei.

Fruntea trebue pudrată totdeauna cu o pudră de culoare mai deschisă decât restul feţii. Un spaţiu luminos pare mai mare decât unul de culoare închisă.

Nimic nu dă un aer de tinereţă şi lumină ca o frunte frumoasă. De asemenea, un nas mic va fi pudrat cu o pudră de-o nuanţă mai deschisă decât restul figurii.

Incercaţi şi veţi vedea că e de-ajuns să aplicaţi acest mic truc pentru ca să căpătaţi o figură transformată, expresivă şi atrăgătoare.

In timpul verii veţi avea nevoie de o a trei cutie de pudră de-o nuanţă mai închisă, pe care o veţi amesteca cu celelalte două pe măsură ce tenul îşi va schimba culoarea sub acţiunea razelor solare..

ROŞUL DE BUZE

Roşul de buze trebuie să-şi armonizeze culoarea cu aceia de pe obraz.

Pentru obţinerea efectului dorit, pentru ca roşul să nu facă impresia că se prelinge, trebue mai întâi desenat conturul cu un creion special, în acelaş ton cu roşul de buze, dar ceva mai uscat. Odată trasat acest contur se poate întrebuinţa fără nici o grijă roşul obişnuit.

Roşul de buze trebuie dat foarte subţire. Buza naturală e frumoasă şi femeea va fi cu atât mai atrăgătoare, cu cât îi va respecta farmecul său de fruct.

OCHII

Trebue foarte puţin pentru a mări frumuseţea ochilor!

Puţin mai mult însă, ar fi exagerat. Toţi ochii au farmecul lor, aşa încât nu putem spune că există ochi urîţi: forma lor n'are nicio importanţă, expresia le dă toată puterea de atracţie; deaceia, nu căutaţi să le măriţi cu orice chip conturul.

De multă vreme sfătuesc pe femei să nu-şi îngreueze pleoapa superioară cu mult fard, sub pretextul de-a mări ochiul.

Mult mai bine e să se întrebuinţeze un strat subţire de ulei de migdale dulci, pentru a da ploapei o strălucire discretă.

Fardul colorat nu merge decât seara. Deci, să declarăm

Continuare în pag. VIII-a

Cronica mizantropului

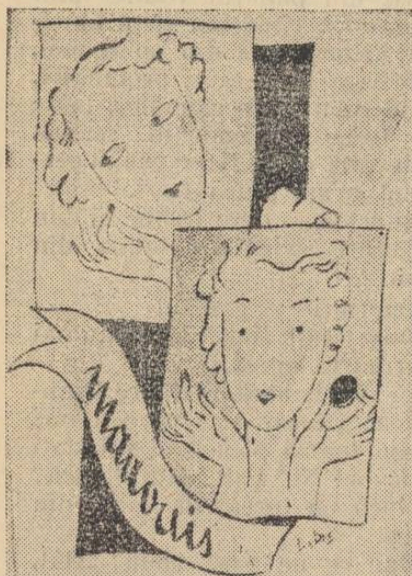
Iarăşi despre limba română

Chestiunea aceasta este atât de arzătoare, încât abia mi-am dat şi eu cu părerea şi iată primesc o scrisoare. Este dela d-ra Maria I. Dumitrescu, profesoară, care aprobându-mă (asta îmi face deosebită plăcere) spune lucruri foarte judicioase. Ca specialistă în filologie este şi d-sa de opinia că limba e valabilă în raport cu gândirea individului şi citează în această privinţă pe Vendryes care afirmă şi el că limba nu există în afară de cei care o gândesc şi o vorbesc. Departe de mine de a mă mai amesteca în aceste chestiuni. Ştiu că nu voi izbuti să îndrept pe nimeni, dar ştiu iarăşi că limba română nu va pieri, cum n'a pierit până acum, atâta vreme cât există un Sadoveanu. Las altora plăcerea să cântărească vorbele, deşi ar fi mai nimerit să se cerceteze puţin gramatica *autorilor, singurul lucru într'adevăr obiectiv, întrucât cu orice fond de gândire nu e de admis să se spună, cum toată lumea a început a spune, cu furie:* unei femei iubită, îi se dădu, *cu dezacord între substantiv şi adjectiv şi folosirea greşită a pronumelui dativ. Incă odată aşadar. D-ra Maria I. Dumitrescu face observaţii foarte judicioase şi cred că toate exemplele pe care le dă sunt valabile şi constitue din partea autorilor un act de beţie de cuvinte. Totuşi d-ra alunecă pe clina primejdioasă a teoriei „farmecului unui limbi", a inesteticităţii în sine a unor termeni (dimensionalitate, rebarbativitate) şi a unor compuşi (precreativ, concreaţiune, increat), a conceptului unei limbi cu care toţi indivizii „să se înţeleagă între ei" ca nu cumva unii să rămână „într'o sferă de izolare". Când exemplele sunt bune dar punctul de plecare eronat, e primejdie să ajungem la conflict. Şi de aceea ideea mea este aceasta: că în afară de chestiunile strict gramaticale, cu abaterea cărora am ieşi din legile limbii române, nu se poate discuta valoarea unor termeni decât în raport cu gândirea individului. Orice îndepărtare dela acest principiu poate duce la interminabile controverse. Mi-aduc aminte de un tare de treabă burghez căruia îi căzuse în mâini nişte articole foarte bine scrise, cu caracter ideologic, de un autor a cărui valoare nu mai suferă nicio discuţiune. Fireşte că limbajul acela era peste mijloacele de înţelegere ale omului nostru. El însă nu bănuia că nu avea fondul necesar, el se aşeza din punctul de vedere patriotic şi sanitar al unei limbi româneşti, frumoase şi cuminţi şi zicea: „Frate, sunt eu prost, m'am prostit eu aşa deodată şi nu înţeleg nimic, dar nimic, ori ăsta nu e în toate minţile! Nici vorbă că ipoteza din urmă era cea adoptată. Acum dacă cineva zice „valorile virginale ale increatului" sau „pre-creaţiune" se poate să nu aibă mare lucru de spus şi atunci cade în păcatul beţiei de cuvinte. Dar se poate totuş să aibă ceva de spus cu aceste vorbe, şi atunci chestiunea se schimbă. Cine ia o carte de ideologie adevărată va avea de afacе mai cu seamă cu acest soiu de cuvinte create ad hoc prin sufixe şi prefixe, pentru care orice criteriu estetic e nelalocul lui. Caracteristica limbii de cugetare, a limbii tehnice, e de a fi hermetică, de a ţine pe profani, adică pe inculţi, într'o sferă de isolare. Dacă o limbă e de aşa natură că o înţelege toată lumea, atunci e o limbă elementară, de conversaţie curentă, de gândire primară. Incât ce rost ar avea un filolog să treacă prin sită limba lui Kant şi să zică: asta nu sună bine, strică farmecul graiului? Prima întrebare pe care i-am pune-o filologului este dacă înţelege ce vrea să spună filosoful. Dar* ce *spune şi* cum *spune e aşa de acelaş lucru, încât găsirea unui nou cum este egală în cugetare cu un nou* ce. *O nouă vorbă, în filosofic, înseamnă neapărat, o nouă cugetare. Foarte drepte par observaţiile d-rei Maria I. Dumitrescu, decât pentru salvarea principiului ar fi trebuit să ajungă la ele pe altă cale (şi poate că va face aceasta), pe calea pragmatică: reconstituind cugetarea autorilor şi încercând a vedea dacă crearea de abstracţii noi era sau nu necesară în acea împrejurare, arătându-ne în cazul când nu era folositoare, cum s'ar fi spus aceleaşi lucruri cu vorbele ştiute. Critica lexicală este întotdeauna o critică de idei şi când descoperi sub expresii noui idei ce s'ar fi putut exprima şi în modul obişnuit, ai descoperit lipsa de idei.*

ARISTARC

Cum să vă fardaţi?

război inverşunat pleopelor colorate, în timpul zilei. Seara,



lumina e tare şi atunci se simnevoia unui relief artificial. Nu uitaţi însă de-a suprima orice subliniere a pleoapei inferioare.

Sprincenele trebue să fie arcuite, pentru a da o linie precisă, dar de-o formă normală.

Sprincenele-fantezie nu mai sunt la modă.

Dacă aveţi ochii prea depărtaţi, veţi lăsa sprincenele cât mai apropiate una de alta, dar veţi evita totuşi să le aveţi îmbinate. La ochii apropiaţi veţi lăsa spaţiul dintre sprincene cât mai larg pentru a atenua acest defect, de multe ori dăunător figurii.

Epilaţi sprincenele cât mai mult în partea lor inferioară pentru a ridica la maximum arcul sprincenelor. Acest efect dă multă tinereţă figurii. Dacă sprinceana e prea scurtă, se poate lungi uşor cu un creion special, dar dacă acest adaos nu e făcut de o mână dibace, e mult mai preferabil să se renunţe la el.

GENELE

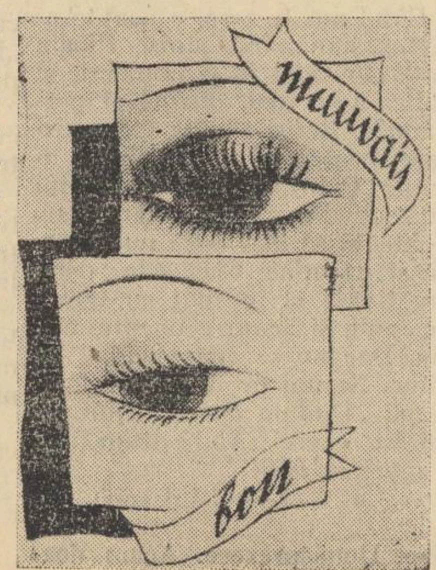
Cea mai frumoasă podoabă a ochilor o formează fără îndoială genele. Dacă le aveţi prea rare, recurgeţi fără ezitare la cele artificiale, iar dacă sunt numai decolorate, redaţi-le culoarea.

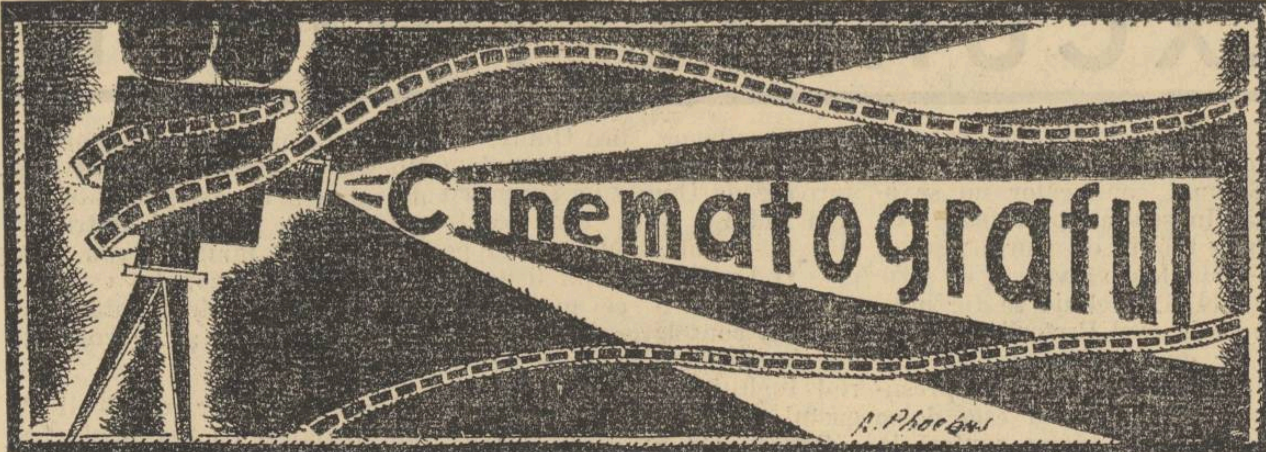
Nu uitaţi niciodată că atunci când genele sunt destul de stufoase şi colorate, fardul va trebui numai să le dea o ţinută, să le accentueze şi nicidecum să le transforme în ţepi năclăiţi.

Aproape nu se mai întrebuinţează fardul de gene de culoare neagră: e preferat cel albăstrui, albastru închis sau chiar verde.

Fără îndoială, pentru seară trebue asortată perfect culoarea genelor cu cea de pe pleoape.

Numai în cazul când pleoapele sunt albăstrii va trebui ca fardul de pe gene să fie albastru sau verde.





„Pumnalul malaez"

este titlul unui film poliţist unde nu e nimic malaez afară de faima cuţitului din panoplia unui duce englez, cuţit cu care s'a comis crima ce constitue obiectul poveştii.

Este un film poliţist bine condus, deşi nu-i de talia „Triplei enigme". Ii lipseşte acel element savuros al romanului-detectiv, element pe care Maurice Leblanc ştia aşa de bine să-l întrebuinţeze, şi anume absoluta nevinovăţie aparentă a adevăratului vinovat. Aci asta nu există. Criminalul face parte din cei patru-cinci indivizi foarte suspecţi. E drept însă că el se descopere a fi tocmai acela pe care l-am fi bănuit mai puţin. Aşa încât surprinză tot există.

Elementul de originalitate al filmului este atmosfera de grabă şi de groază datorită unui soroc fatal, şoroc foarte scurt: două zile, înlăuntrul cărora trebue descoperit adevăratul ucigaş. Altminteri este executat pe scaunul electric un om sigur nevinovat, asupra căruia însă sunt adunate toate semnele exterioare de culpabilitate (şi tocmai pentrucă prea sunt toate semnele contra lui, tocmai de aceea acuzarea îi pare suspectă detectivului care se ocupă cu această afacere).


JOE MORRISON


EUGEN KLOEPFER

Detectivul dela Scotland Yard este chinez, şi-i jucat de Warner Oland. Asta introduce o incontestabilă savoare în poveste. Căci chinezul e tăcut, şiret, psiholog, stăruitor, prefăcut — o seamă de calităţi care îi stau foarte bine unui detectiv. Şi Warner Oland ştie să interpreteze în mod impecabil felul pur chinezesc de a fi tăcut, şiret, etc.

„Căpcăunu."

Este un film german cu pretenţie de artă şi, cu, din când în când, oarecare drepturi la o asemenea pretenţie.

Imbucurătoare în acest film este preocuparea regisorilor de a face, cât pot mai mult, „să joace lucrurile". Casele, străzile, obiectele uzuale, sunt mereu însufleţite cu atitudini, cu viteze de mişcare (inverse faţă de mişcările reale ale omului) cu schimbări de poziţii care dau decorului ceva intens psihologic, ceva pe care decorurile chiar îl şi au în viaţa reală, dar pe care cinematograful nu se gândeşte totdeauna să-l realizeze, deşi e arta cea mai capabilă s'o facă.

De asemenea îmi place simplicitatea poveştii. Un om se ascunde de poliţie. De ce? — Nu ni se spune. Ştim doar (asta din pricina înfăţişării lui de om foarte de treabă) că e imposibil ca el să fie vinovat. Mai ştim că dacă se ascunde două zile, se prescrie urmărirea penală. Şi mai vedem că, în fuga lui, şi-a luat cu dânsul copilul, un băeţel de vreo opt ani. După o mulţime de peripeţii care durează cât filmul însuşi, el este prins. Şi asta-i tot. Totuşi filmul e nespus de variat cinematograficeşte, căci în decursul fugii asistăm la acel proces aproape fizic al deplasării omului faţă de punctele spaţiului înconjurător, şi viceversa, la întâlnirile şi depărtările obiectelor dimprejur faţă de persoana fugarului. Este ca un poem simfonic, ca o „fugă" de Bach, unde când Universul fizic când persoana individuală se ajung unul pe altul, se întrec, sau rămân în urmă, apoi iar se apropie, iar se depărtează, cu tot soiul de „broderii pe o temă unică".


DIXIE LEE

Nu zic că această temă e realizată perfect în filmul nostru, după cum nu se poate spune nici că e realizată prost; important e mai ales faptul că a fost realizată pur şi simplu, că adică cineva s'a gândit să mai lase de o parte intrigile vodevileşti complicate şi să facă un film care să fie exprimarea în imagini mişcătoare a unei singure atitudini sufleteşti, în speţă a sentimentului de vânat urmărit. Mă gândesc ce interesant ar fi un film în care o vulpe, obiect de „chasse à courre", ne-ar destăinui ce vede ea în timpul sălbatecei fugăriri. N'ar fi greu de imaginat această „Weltanschaung" a unui animal gonit, cum se organizează obiectele mediului exterior pentru biata victimă în decursul goanei. Recunosc că încercarea ar putea să se termine cu un perfect kix. Dar nu-i exclus nici ca ea să fie ceva profund original şi profund psihologic. In tot cazul încercarea s'ar petrece pe terenul cel mai propriu al artei ecranului, şi important este aci ca în toate, să îndrăsneşti a încerca; reuşita, nu vine totdeauna, dar totdeauna termină prin a veni, dacă am căutat acolo unde trebuia.

Pentru toate aceste motive, şi deşi „Căpcăunul" e plin de cusururi, suntem recunoscători acelora care l-au conceput.


WARNER OLAND

Când dragostea înfloreşte

este un film american uşor revistoid. Dar foarte uşor. Şi-i amuzant cum nu se mai poate. Iar tânăra eroină — Gracie Allen, — deşi are ceva puternic mitocănesc U. S. A. (e drept că rolul îi cere asta) — este de o supleţă artistică în joc, de o bogăţie de nuanţare fizionomică, de o varietate în atitudini care îi permit să arborezeori şi ce alt rol. Este o debutantă. Dar în curând va fi mult mai mult. Suntem aproape siguri.

D. I. SUCHIANU

Mortul din casa Galbenă

Este titlul noului volum (No. 21) apărut în excelenta colecţie Călătoriile fantastice ale lui

BILL GAZON

48 pagini ilustrate, în culori, 3 LEI
Fiecare volum cuprinde o povestire complectă



Pasionale, sociale, de acţiune, de humor

10 Romane complecte 320 pagini numai Lei 20

La toţi librarii şi chioşcarii

A APARUT:

Cântarea cântărilor

Magistrala versiune românească a poemului biblic, în versificaţia d-lui CORNELIU MOLDOVANU cu ilustraţii de I. Anestin un volum pentru bibliofil Lei 50 Editura „Adevĕrul" S. A.

Cereţi la toate librăriile:

LOGODNICUL

romanul d-nei Hortensia Papadat Bengescu

O nouă carte constituind un adevărat triumf al celei mai mari scriitoare a noastră; scriitoare de valoarea Virginei Wolf şi Katherinei Mansfield

VOLUMUL LEI 80

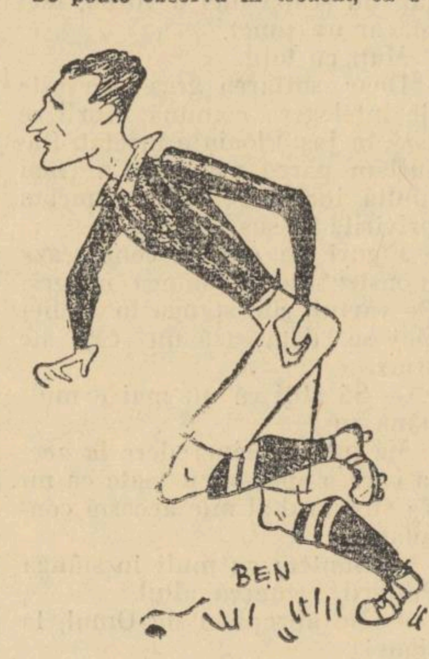
Editura „Adevĕrul" S. A.

Cronica Sportivă

„Austria", echipă ilustră, a inaugurat sezonul matchurilor de football în Capitală, jucând contra unor cluburi indigene foarte variate ca stil, posibilităţi, consacrare, şi obţinând rezultate total imprevizibile.

Odată mai mult, caracterul eminent nesigur al „jocului", a funcţionat liber, nesilit şi plin de fantezie, menţinând astfel în veşnică tinereţă sportul balonului rotund. E bine că lucrurile se petrec aşa, căci altfel matchurile s'ar juca pe hârtie şi verifica pe teren. De fapt însă, „imprevizibilul" domneşte în chip absolut pe câmpul de luptă, după cum au arătat copios şi amplu matchurile jucate cu „Unirea Tricolor" şi „Venus".

Se poate observa în treacăt, că aceste întâlniri depăşeau în importanţă obişnuitele jocuri amicale, căci urmau să facă dovada că echipele noastre sunt calificate din punct de vedere tehnic, să participe în competiţiunea cupei Europei Centrale, competiţie în care „Austria" s'a afirmat cu strălucire. Obiecţiunea insuficienţei noastre tehnice fusese ridicată de Ungaria, cu care avem neîncetate şi iritante neînţelegeri în domeniul liberului schimb al vieţei sportive. Mai este nevoe de reamintit cititorului că în general problemele politice sunt tratate ca un sport (pentru amatori) şi că activitatea sportivă primeşte directivele politicei externe de Stat?



De necrezut dar totuşi adevărat.

Prin urmare, cu „ochii Europei aţintiţi asupra noastră", cum se obişnuia a se spune prin 88 la vreo alegere parţială în jud. Vaslui, ne-am înfăţişat la examen, solidari şi patrioţi, cu „Unirea Tricolor". Dar dacă noi dădeam examen în faţa Europei, „Austria" trebuia la rândul ei să treacă pe acel de admitere în faţa publicului bucureştean care, a mai văzut şi pe alţii".

Rezumând într'un singur cuvânt nota calificativă, rezultatul matchului de Sâmbătă se soldează astfel : mulţumitor pentru „Unirea Tricolor" şi „insuficient" pentru „Austria". Intr'adevăr nimeni nu se aştepta să constate timp de 70 de minute o egalitate de forţe între cele două echipe. Mai mult chiar, în repriza a doua oborenii au dominat cea mai mare parte din timp spre cea mai mare plăcere şi patriotică mândrie a asistenţei. Deja victoria morală ne aparţinea şi se întrezărea un glorios match nul pentru „Unirea Tricolor", când în minutul 29, Jerusalem pătrunde spre dreapta prin apărarea noastră şi dintr'un unghiu aparent imposibil, marchează imparabil. Balanţa însă funcţionează foarte prompt, căci în minutul următor o centrare a lui Traian Ionescu este reluată în braţele lui Adamek de Bogdan. Petrică Rădulescu, excelentul portar care a jucat o partidă mare, transformă penaltyul impecabil. Şi din nou prestigiul unui probabil match nul cu „Austria" exaltează galeria.

Dar mai sunt 10 minute de joc, adică de 10 ori mai mult decât e nevoe pentruca neprevăzutul să-şi spună ultimul cuvânt. Purtători ai acestui cuvânt au fost Adamek care a trimis înainte lui Jerusalem, care s'a repezit în balon şi-a nimerit în om; omul a căzut, balonul s'a pierdut, Molzer a centrat şi Vierti a marcat.

Destinul îşi rostise cuvântul! Şi pe când doi tovarăşi credincioşi îl scoteau pe viteazul Petrică afară, un prelung vaet de fluerături (6000 la unison!), figura corul tragediilor antice! Rezultatul deci: victoria technică pentru „Austria", victoria morală pentru „Unirea-Tricolor". Trecusem examenul! Şi acum câteva cuvinte despre oameni; e cert că în matchul acesta „Austria" nu a arătat adevărata ei valoare; poate fiindcă îşi subestimase adversarul, poate fiindcă le lipsea Mock, centrul lor înaintaş. Ceeace însă s'a văzut limpede a fost jocul splendid al apărării şi în special al fenomenalului Sesta. Mic şi îndesat, iute şi inteligent, accrocheur şi acrobat, Sesta valorează cât o echipă întreagă şi e probabil că fără el „Austria" ar fi pierdut matchul. Dintre mijlocaşi cel mai bine a jucat Adamek, iar la înaintaşi în ordinea meritului Jerusalem şi Viertl. Sindelar, faimosul Sindelar, nu a consimţit să se desfăşoare; de altfel nu a jucat decât în prima repriză, preferând apoi să se conserve pentru fapte mai glorioase. Pentru „Unirea Tricolor" numai cuvinte bune: adoptând o tactică modestă dar audacioasă, pe care au aplicat-o cu enorm de multă sârguinţă şi tenacitate, ei s'au impus în aprecierea publicului. Petrică Rădulescu a fost strălucit; apărarea şi linia mijlocaşilor bune şi eficace; atacul excelent, în care s'au distins Schilleru şi Sonny Niculescu (fără noroc în shoot).

Duminică însă, toate socotelile şi prenosticurile optimiste s'au dovedit mincinoase. „Venus"-ul îşi trimesese steaua la culcare, condiţia fizică în disponibilitate şi inspiraţia în concediu; iar „Austria" şi-a dat plina măsură a reputaţiei ei europene. Contrastul a fost mare cât o prăpastie şi scorul o catastrofă. De ce n'a adoptat şi „Venus" tactica cuminte şi purtătoare de roade a „Unirii Tricolor"? Exces de încredere, vanitate, eroare de inteligenţă? Fapt e că „Austria" a dispus de „Venus" şi negrii au indispus publicul care se aştepta la cu totul altă performanţă a uneia din primele echipe ale ţării.

Indoiala nu mai era posibilă din primele 20 de minute ale jocului. Austriacii desfăşurau un joc de asociaţie de o claritate, precizie şi tehnică deadreptul încântătoare. Ceeace ne face să credem că jocul lor era aproape de perfecţiune absolută, era aparenta simplicitate a jocului în care virtuositatea tehnică anihila noţiunea de luptă, de dificultate, de obstacol, oferind ochiului numai spectacolul unui joc liber şi legat.

Prin contrast şi formă insuficientă, „Venus" era departe de a fi ea; haos, sau cel mult prima fază în evoluţie, nebuloasă, sunt noţiunile pe care le-a sugerat jocul regretabil al negrilor. Matchul ne dispensează aproape de comentarii. Cifrele sunt de data aceasta într'adevăr elocvente! 7-2! E drept că cu puţin noroc, dar în orice caz nu lipsă de nenoroc, diferenţa putea fi mai mică.

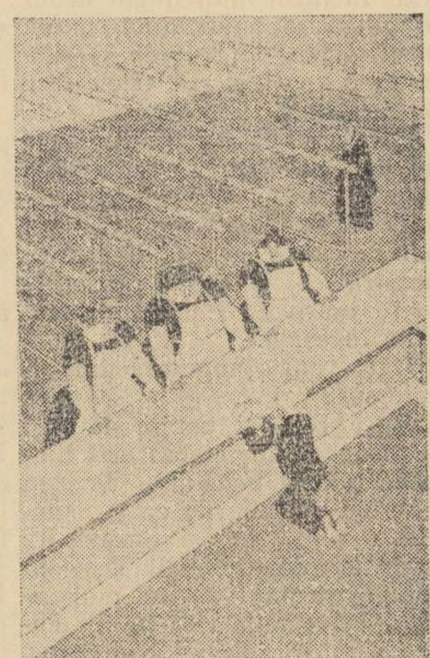
Este inutil de a insista asupra insuficienţei negrilor, consideraţi individual, dar nu e de prisos a sublinia odată mai mult omogenitatea perfectă şi nivelul înalt de tot al jocului practicat de „Austria" cu specială şi elogioasă menţiune pentru incomparabilul Sesta, probabil cel mai bun fundaş care a jucat la noi până acum.

Un ultim cuvânt în atenţia unei firme de produse pentru întreţinerea încălţămintei, firmă care a găsit abil să inunde insistent şi sistematic terenul cu mii de hârtiuţe colorate, graţioase în aer dar odioase pe teren. Este sigur că procedând astfel, firma în chestiune a incomodat jocul şi a indispus publicul, adică exact ceiace nu urmărea.



GRIMAN

Ultimul spectator



— Ne pare foarte rău, dar fără numărul dela garderobă nu vă putem elibera pardesiul

Lichelism



— De ce râzi? Nu vezi că d. director meditează?

— Tocmai de-aceia! Poate că în clipa asta se gândeşte la ceva amuzant!...

„Gând nou transilvănean"

La Odorhei apare o revistă culturală „Gând nou transilvănean".

Intâmplător ne cade în mână No. 3—5 al acestei reviste, care este prima publicație literară românească, îngrijită de o falangă de tineri dornici de răspândirea culturii noastre într'un colț de țară unde s'a pierdut aproape și limba românească. E vorba de ținutul românesc secuizat.

Nu ne vom opri asupra cuprinsului, care este discutabil sub raportul calității, nici asupra laturii tehnice, departe de a fi satisfăcătoare. Ințelegem câte dificultăți se pot ivi într'o astfel de activitate dezinteresată. Reținem cele câteva rânduri redacționale dela sfârșitul revistei, în lumina cărora scăderile evidente devin scuzabile.

Revista aceasta „Gând nou" după cum am spus, este scoasă de un grup de tineri entuziaști. Desigur că nu această calitate a tinereței, este meritul esențial. Faptul de a fi tânăr, prin sine nu însemnează absolut nimic. E un bun biologic, care din punct de vedere literar nu reprezintă nimic. Valorile spirituale nu se măsoară după scara biologică, și nu au aceiași ierarhie, așa cum o cred reclamagii profesioniști ai „generației tinere", cari, ignorând masiv orice principiu de selecție, vor să promoveze în bloc pe toți colegii lor de vârstă pentru simplul motiv al tinereții.

Dar grupul acestor tineri dela „Gând nou", toți slujbași ai statului, cu lefuri mici și greutăți mari, au înțeles să-și sacrifice firavul lor venit pentru a susține o revistă culturală, într'un mediu în care limba noastră aproape că nu se mai aude și nu se mai cunoaște.

Fapta aceasta este de o rară noblețe. Iar entuziasmul tineresc care o susține, este cu totul altul decât acela al generaționiștilor și criterioniștilor interesați și gălăgioși.

Să nu neglijăm că largi straturi românești din ținutul secuesc și-au pierdut, în decursul veacurilor, graiul lor adevărat. Orice încercare pe cale de cultură pentru a le trezi conștiința și a-i readuce la matca firească, dela care s'au rătăcit sub puterea influenței străine, este un serviciu neprețuit care se face culturii și limbii române. Dacă Statul ar face această operă, pe care de fapt nu o face, căci Statul face demagogie electorală iar nu educație prin cultură, meritul n'ar fi prea mare. Statul este dator să facă așa ceva, asta fiind misiunea sa. Dar, fiindcă acesta lipsește dela datoria sa, s'au găsit tinerii aceștia de inițiativă, cari înțeleg să sacrifice atâta pentru a promova o publicație de cultură, prima revistă românească apărută în acest ținut, amenințat și acum de progresele secuizării. Pricepeți acum frumusețea acțiunii lor?

„Gând nou" nu urmărește decât „reromânizarea fraților noștri secuizați", cum o mărturisește. Nu este un imbold șovin, care-i face să scrie. Este un nobil scop de ordin cultural. „Gând nou" luptă cu mari greutăți, și de aceia este poate prea modest alcătuit. In oricare parte, n'ar avea rost să apară. Acolo însă unde se pierd urmele, graiului nostru, el îndeplinește o operă neprețuită. De aceia îl încurajăm și ne bucurăm de apariția lui ca de țâșnirea unei raze de lumină în întuneric.

Avem apoi credința că va veni și grija unei mai severe alegeri a materialului de publicat. Lipsa acestei griji, nu constitue, în cazul său, o vină gravă, pentrucă chiar așa cum este, „Gând nou" aduce un neprețuit serviciu pentru o lume neprentențioasă.



Agatha Grigorescu-Bacovia: „Pe culmi de gând" Edit. „Cronicarul"

Paul Valéry zice: „Vai! prea adesea se judecă versurile după *cantitatea de proză* pe care o conțin". Uităm că poetul se servește de cuvinte alt-fel decât o facem noi, pentru nevoile și uzul obișnuit. „Sunt aceleași vorbe, urmează Valéry, dar de loc aceleași valori". Deci semnul adevăratului poet, al autenticului poetic, trebuie să fie tocmai această imposibilitate de a fi tradus în proză.

In această privință versurile D-nei Agata Grigorescu-Bacovia sunt versuri adevărate, ieșite din cea mai perfectă muncă umană și răsfrângând prezența puterii divine.

Tăceri, tăceri pe gând,
Pe simțuri,
Pe visare...
A 'ncremenit amurgul roș pe zare
Și-o învăluie cu întunerec greu...

Tăcere!... Vreau să ascult pe Dumnezeu,

Cum spune gândului cu patimi noi, să tacă,
Cum spune inimii de piatră să se facă,
Iar sufletul împovărat de Dumnezeu
Să uite că destinul i-a fost greu,
Să se cutremure de veșnicie,
De tot ce-a vrut și n'a putut să fie...

De câte ori am citit versuri de D-na Agatha Grigorescu-Bacovia, am avut impresia unui real talent, de o tonalitate specială, cu o savoare de miracol, de rătăcire, de dezincarnare, de efuziune dincolo de viață

Ca o Salomee, marea-și saltă'n forme
Lumile de apă, fluide, informe...
Mâini de vis alungă uragan de clape
Noaptea își îngroapă aurul
In ape...
Mâni de vis sugrumă
Sunet stins de clape...

Poezia aci nu mai e act intelectual. Nu trebuie să căutăm a înțelege, sufletul înduioșat trece de la un vers la altul, într'o dublă singurătate, dezbrăcată de tot ce nu e dialog de la suflet, la suflet

O despletire de trecut
In goluri,
Abia coprinde vagi înfiorări...
Pe năruiri de suflet cad altare...
Și nici un cult nu se mai vede 'n zări.

Agatha Grigorescu-Bacovia nu rafinează. Când vorbește însă de dragoste o situiază în


AGATHA GRIGORESCU-BACOVIA

țări ciudate, fabuloase, străbătute de înfiorarea pieirii, de grija celor ce vor deveni clipele de azi și de cele ce ne prevestește frica de viață și de încheerea ei, anticiparea dureroasă a unui viitor pe jumătate prevestit, ca în frumosul poem *„Umbre"*, atât de delicat și nuanțat în tratare

In glastre, crinii-așteaptă ofilirea,
Durerea și-o crispează prin petale,
Salonul se întunecă în ritmuri
De umbre și nimicuri ireale...

Cu pași mărunți mi te arăți în prag,
In brațe cu 'n mănunchiu de trandafiri,
Sunt albi, înrourați și abia-și deschid,
Cu un surâs, petalele subțiri...

Mi-i dăruești sfios și delicat,
Inlăturând îndemânatic spinii...
In clipa asta, într'un ultim gest,
Ca într'un salut suprem, se scutur crinii...

Nedumeriți privim cum au căzut
Din glastra îngropată în petale...
Salonul ne cuprinde și pe noi,
Sub umbră de nimicuri ireale

S'a'ntunecat... într'un sărut suprem
Sărbătorim, înfiorați iubirea...
Iar timpu-și cerne scrumul peste noi,
Să nu simțim cum râde amăgirea..

De aceiași calitate fragilă, cu rimele, inversiunile, figurile exagerate, imaginile rare și neașteptate, sunt mai toate poemele din subțirelul volum al Agathei Grigorescu-Bacovia, printre care trebuie să menționăm ca cele mai frumoase: Trecutul, Elegie, Alean și altele.

Agatha Grigorescu-Bacovia, răsfrânge fără îndoială influența poeților noștri cei mai talentați, dar ca o oglindă pură, în care se simte elanul sincer și efortul viu în căutarea unei forme unice și personale, care este semnul adevăratului talent.

IZABELA SADOVEANU

Boema și fantazia dinaintea războiului

După inaugurarea monumentului ridicat de poeții și literații din Walonia, la Malmedy, lui Apollinaire, s'a inaugurat bustul lui Léon Deubet, cu chipul său aspru și tăcut de muntean, pe marginea Marnei, la Maisons-Alfort, chiar pe locul unde a fost pescuit cadavrul său după sinucidere.

*Ceia ce l-a împins la acest sfârșit tragic a fost fără îndoială și mizeria materială, dar mai ales orgoliul și mizantropia sa deznădăjduită. Puțin timp după moartea lui, în 1913, Apollinaire a publicat amintirile sale și ale intimului său prieten, compozitorul Edgar Varèse. „Suferea mult, zice acesta, mai ales din pricina disprețului pe care, credea el, că i-l arătau femeile Intr'o seară pe când eram împreună cu Hubert Filay la „*Renovation artistique*", Deubel ne-a declamat un poem dintre cele mai pătrunzătoare asupra femeii, iar, după ce a terminat, a căzut pe un scaun izbucnind în plâns".*

Cine și-ar mai putea închipui azi o asemenea scenă romantică printre poeții moderni? Care dintre ei mai scriu poeme în cinstea femeilor? Care și le-ar mai declama chiar între intimi, chiar dacă am presupune că sunt încă în stare să se sinucidă pentru vreuna din ele? Dar, mai ales, cine ar mai izbucni în plâns față de alții fie chiar dintre cei mai intimi? Poate deci că Léon Deubal se va fi sinucis și din cauza unui amor nenorocit pe care nu a îndrăznit să-l mărturisească din mândrie.



— Imi place plaja. Aici oricine pare bine îmbrăcat!..

— Ce cauți? Ai pierdut ceva
— Nu, dar poate altcineva...

Cronica literară

Elena General Perticari Davila: Din viața și corespondența lui Carol Davila

Cezar Petrescu: Cheia visurilor

Corespondența franceză a lui Carol Davila a apărut în 1930 într'un volum care înfățișa textele originale. De data aceasta d-na Perticari ne oferă o traducere a volumului francez cu oarecari adaose. Fiind vorba de documente de valoare istorică, și încă în domeniul minor al istoriei unor instituții, publicarea lor, odată, în original (singura formă în care pot fi folosite și citate la nevoie) este mai mult decât suficientă și reeditarea lor în versiune românâ este un exces cam costisitor pentru Editura Fundațiilor Regale. Ideea doamnei traducătoare că scrisorile vor fi astfel la îndemâna marelui public este fantezistă fiindcă în nici o țară din lume scrisori de acestea, unele de un caracter aproape casnic și care nu sunt în legătură nici cu Napoleon Bonaparte, nici cu Goethe nu interesează marele public. Și dacă un roman satisfăcător abia găsește 3000 de cititori, nu poate fi vorba ca o culegere de epistole de felul acesteia să devină populară. Dar în sfârșit, odată găsite mijloacele pentru săvârșirea acestui lux, nu ne rămâne decât să considerăm lucrul în sine.

Intotdeauna mi s'a părut nepotrivit amestecul rudelor în opera de judecare a meritelor unui mare defunct. Datoria lor este să comunice documentele (ceeace și face de altfel d-na Perticari) păstrând o desăvârșită rezervă, afară de cazul când urmașul însuș este o personalitate culturală ale cărei opinii sunt căutate în genere pentru pătrunderea lor. Când mai cu seamă eredele este femee, primejdia este din cele mai mari. Femeea aduce în istorie mentalitatea de clasă socială. Ea încearcă să facă din individul studiat un erou sublim și se servește cu cea mai feminină vanitate de tot ce-i cade în mână, de cele mai plate elogii convenționale, de notele școlare și de mărturiile oricărui ins obscur. Ea nu poate construi personalitatea omului, în goana pătimașă după tot ce poate constitui o dinstincție și o onoare. Și lucru iarăși caracteristic, femeea, cu mentalitatea ei îngust socială, vede peste tot comploturi și invidii și caută să absolve pe erou, postum, deși, invidia fiind un fenomen banal, datorită istoricului e de a privi faptele sub noțiunea de conflict și de a stabili motivele disensiunii dintre oameni, fără prejudecata unei lumi alcătuite din îngeri și din diavoli. D-na Perticari a scăpat în bună parte de aceste atitudini nelipsite din biografiile alcătuite de femei, din cauză că nu s'a întins asupra problemei și s'a mărginit la o simplă prefață. Ținând seamă apoi și de împrejurarea că d-na Perticari ca fiică a lui Davila trebue să fie însuflețită de pietate pentru memoria părintelui său, suntem mai îngăduitori față de naiva și femeească încercare de portret, care altfel ar fi amuzantă. Fiască e convingerea mândră că scrisorile acestea fac parte „din istorie" (da și nu!), că au fost tipărite pentru ca Davila „să se întipărească în mintea fiecăruia prin gloria operelor lui". Drept calități d-na Perticari enumără „pielița albă", „mâni minunat de frumoase", „naturalul manierelor naive", fapt ce stârnea invidie. E și aici o notă feminină, aristrocratică. Că Davila era invidiat și că în acelaș timp avea maniere distinse e un lucru vrednic de crezare. Dar că „i se ierta cu greu" „naturalul manierelor native", într'o țară cu boerie bine întocmită, cu care Davila intră în legături familiare, el pribeag cu naștere încertă, cum însăși biografia recunoaște, iată o motivare psihologică puțin solidă. Alte calități ale lui Davila, după d-na Perticari, erau „darul de a antrena" și modestia. Darul de a antrena, după biografă, e dumnezeesc, e un fel de „sacerdoce". Pentru modestie ni se înfățișează o carte de vizită „simptomatică".

Scrisorile lui Davila sunt din punct de vedere istoric, unele utilizabile în grup, altele interesante în sine. E vorba de o întreagă epocă, de crearea unor instituțiuni, de figuri politice ilustre, ca frații Golești. Istoricul literar va găsi aici elemente pentru descrierea mediului familiar în care a crescut Alexandru Davila, dramaturgul. Dar toate înfățișează un om de o rară omenie, de o energie și o abnegație incomparabile, de o capacitate de afecțiune de necrezut. Totul e cu atât mai impresionant cu cât orice bănuială de poză este înlăturată, deoarece nu e de gândit că Davila ar fi prevăzut publicarea corespondenței sale, nefiind el literat sau mare om politic. Din scrisori se desprinde cea mai ingenuă sinceritate, și o cultură sufletească puțin comună. Dacă în loc de a se publica din nou în românește aceste scrisori, s'ar fi alcătuit pe temeiul lor o biografie, am fi avut în colecția *Energia* o carte nimerită și foarte educativă.

Revelarea unei firi atât de exemplare și pietatea filială ar fi dat totuș o îndreptățire satisfăcătoare acestui volum, dacă traducerea română n'ar fi regretabilă. Nu lipsă de destoinicie în scris, asta n'ar fi nimic, dar dezorientare gramaticală complectă. Lucrul acesta e cu atât mai curios la persoane cu mijloace de a se cultiva. Probabil că d-na Perticari va fi mânuit mai bine limba franceză, care are cenzori mai aspri, în limba română însă d-sa ar avea nevoie de o placă și un condei de piatră. Iată câteva specimen, cu observarea că evităm tot ce ar putea fi interpretat ca eroare de tipar (sunt multe și de acestea, cum se 'ntâmplă);

să fi sigur (p. 31)
Imi scri că ai fost numit (p. 40)
preparator atitrat (p. 45)
fratele lui Marie Rosetti (p. 136 n. 1)
dorința deași reincepe activitatea (p. 145)
ar fi posibil o revoluție (p. 150)
unei femei căzută (p. 156)
Permite-ți-mi, Doamnă, (p. 167)
unei monastiri aproape părăsită (p. 173)
și-l felicit să fi învins pe vrăjmașii (p. 173)
temându-se să nu iasă destule fiare (p. 194) (traducătoarea vrea să spună: temându-se că nu vor ieși destule fiare)
se evadă din închisoare (p. 269), n. I, traducere după micul Larousse)
a-ți fost însărcinat (p. 280)
stațiunile au fost hotărîte de Miniștrii (p. 305)
Portretul lui Marie (p. 307)
Moartea Anichi (p. 363)
să-mi trimete-ți blana (p.394)
Direcțiunea inteligentă, munca fără preget pe care le-ați dat-o acestui serviciu (p. 402)
căreia îi se zice fereasctră (p. 407)
eram întristat să fi rămas 14 zile fără scrisori (p. 426)
deriziune (o bătae de joc) (p. 442)
Alexandru este perfect de griji, de atenții (p. 456
etc. etc.

▬

D. Cezar Petrescu scrie atât de mult încât nu-i chip să-l urmărim. Ne vom strădui totuși pe măsura putințelor să recensăm toate cărțile pe care le dă la iveală. *Cheia visurilor* (titlul amintește o bucată a d-lui I. Vinea) e un roman mai scurt de o lectură foarte delectabilă. Nici nu-mi pot închipui că d. Cezar Petrescu a urmărit, scriindu-l, altceva decât desfătarea de o zi, cu mijloace ușoare dar de calitate literară, a cititorului. Astfel privit, romanul dovedește la autor humor, bună dispozițiune și știința de a conduce o narațiune. Cartea are ceva mai mult: o orientare etică și o anume observație socială. E vorba în ea de un magnat al industriei Paul I. Năgară, a cărui bogăție este o piedică pentru fericire. D. Cezar Petrescu, în năzuința de a da o satisfacție cititorului sărac, absolvă pe bogătaș de abaterile dela legile morale pe care trebue să le săvârșească în interesul întreprinderilor sale. Celelalte personagii sunt schițate vioiu cu mijloace de comedie. Un fost coleg de școală, acum profesor secundar într'un oraș de provincie, solicită lui Năgară un rost pentru un fiu al său inginer. Il obține și tânărul se relevă un tip auster, american, făcut pentru afaceri. Un alt fiu însă își face drumul singur, cu o mai mare capacitate de a gusta viața. Are talent literar și e gazetar. E un prilej acesta de a ni se înfățișa la repezeală culisele vieții de redacție și mecanica unor campanii. In jurul întreprinderilor lui Năgară roiesc oameni de afaceri suspecți. Un scandal izbucnește, alimentat de un om politic interesat, dar când tânărul gazetar voește cu toată indignarea tinerească să înceapă lupta, directorul îl împiedică, intervenind noui aranjamente. Atunci naivul gazetar își dă demisia, dar pentru ca totul să se termine bine și să dea satisfacție cititorului care a prins simpatie pentru tânăr, fata lui Năgară se îndrăgostește de fostul gazetar și-l ia cu învoirea părintească drept soț. Năgară nu se lăsă mai prejos în acțiunea de a măguli pe eventualul amploiat cititor. Apăsat de povara bogăției, el nu-și găsește odihna decât într'o moară părăsită. Subiectul așadar cam de film, tratarea uneori de teatru. D. Cezar Petrescu are însușiri dramatice. Profesorul Potolea, un fel de Topaze, realizat însă în fiul său, e viu, cu condiția să stea pe o scenă, fiindcă el se definește oral:

„— Șapte copii! Nu te scandalizează? Am cam exagerat, recunosc... Șapte copii însemnează dintr'odată șapte guri, șapte perechi de ghete, măcar de patru ori câte șapte rânduri de schimburi... Iarna șapte paltoane și șapte perechi de șoșoni.

Urmare în pag. X-a

Insemnări şi polemici

Cum se scrie despre cărţi

Fără îndoială că primul lucru pe care îl aşteaptă un cititor dela criticul literar este un scurt rezumat al conţinutului unei cărţi şi, apoi, aprecieri critice asupra valorii acelei cărţi. Dacă un critic literar de calitate, poate fi totuşi scutit de a da rezultatul unei scrisori discutate, de acest lucru nu poate fi absolvit un recenzent, scopul unei recenzii fiind tocmai redarea conţinutului cărţii pentru informarea cititorilor.

Câţi dintre recenzenţii revistelor noastre înţeleg acest lucru? Cei mai mulţi se pierd în consideraţii anoste, lipsite de orice sens şi de orice valoare. Simplă vorbărie, care, evident, nu poate fi socotită reflexii critice! Simţul critic şi competinţa în judecarea operelor de artă este ceva extrem de rar. Tot aşa de rar şi darul creaţiei. Nu poate fi întâlnit pe toate cărările.

Ne oprim atenţia, asupra rubricei „Vitrina cărţii româneşti", dintr'o revistă oarecare, aleasă la întâmplare: „Insemnări", publicaţie săptămânală, al cărei sub-titlu: „economice— politice— culturale — edilitare" arată cam ce vrea să fie sus zisa revistă. Citim ce se scrie despre „Tichia de Mărgăritar", noul roman al d-lui Al. Bilciurescu, în speranţa de a afla care este subiectul acestei cărţi.

Şi iată ce găsim:

„Nu vom căuta să arătăm aici dacă noul volum al d-lui Al. Bilciurescu aduce ceva nou în literatura românească şi nici care ar fi valoarea literară a romanului Tichia de Mărgăritar *în comparaţie cu alte volume. Nu-l vom analiza deci nici după anumite reguli ale romanului descoperite şi impuse genului de unii critici, pentru că mai ales din acest punct de vedere, cartea d-lui Bilciurescu are scăderi...*

Suntem convinşi însă, că d. Bilciurescu n'a voit de data aceasta să dea un roman care să revoluţioneze literatura noastră şi nici să trateze prin el liniile mari ale romanului model. Nu! Intenţia d-lui Bilciurescu a fost să ne dea o carte uşoară, plăcută şi fără pretenţii, ceia-ce a şi reuşit.

Tichia de Mărgăritar *se citeşte dela început până la sfârşit cu interes, pentru că are un subiect orginal, o acţiune antrenantă, un stil curgător cu dialoguri vii.*

D-l Bilciurescu ştie să scrie, şi-a făcut cu cele opt volume scrise singur sau în colaborare cu alţi scriitori, o experienţă de necontestat, care-l aşează definitiv între scriitorii noştri de talent.

Totuşi, abstracţie făcând de nevoia ce-o au scriitorii noştri de a sta în contact permanent cu editorii şi cu cetitorii, aşteptăm din partea autorului Tichiei de Mărgăritar, *lucruri mai consistente pe care le reclamă de altfel severitatea profesională".*

Asta e totul!

Intrebăm acum pe cititor: ce-a înţeles din toate acestea. Rezumat, nu este acesta. Critică literară, cu atât mai puţin. Atunci ce este? Ce se poate înţelege din rândurile acestea şi la ce pot fi utile?

Iată, în felul acesta se scrie despre cărţi în cele mai multe reviste. Şi ne mai mirăm că numărul cititorilor este aşa de redus la noi!...

. Am dus-o greu; o duc greu. Dar am un noroc. Relativ copiii sunt buni. Unii au învăţat mai bine, alţii mai puţin bine. Rău nici unul... Şi iată-mă ajuns la scopul acestei vizite cu nepusul în masă. Ţi-am spus că m'am însurat tânăr. Am doi băeţi mari, licenţiaţi..."

Titlul *Cheia visurilor* atrage atenţia că desfăşurarea acţiunii se va face după o logică fabuloasă. Cei doi foşti colegi de şcoală se vor afla iarăşi alăturî prin căsătoria copiilor lor. Astfel în *O mie şi una de nopţi,* Şemseddin Mohamed şi Nureddin Ali în ciuda despărţeniei se găsesc din nou uniţi în persoana copiilor lor căsătoriţI. Asemenea procedee poetice slăbesc interesul artistic, dar câştigă cititori, fără să fie totuş din categoria acelora de care un scriitor cu întinsă activitate are a se ruşina.

G. CALINESCU



Gustave Guiches

Gustave Guiches, care-a murit de curând, era destul de uitat şi părăsit, după ce ocupase un loc strălucit în viaţa literară şi pariziană.

La sfâritul secolului trecut Guiches era unul dintre cei mai de seamă cronicari dela „Gaulois", „Figaro", şi „L'echo de Paris". El a avut deasemenea succes în teatru şi-a publicat mai multe romane.

Numele lui Guiches rămâne legat de faimosul manifest al „celor cinci" contra operei lui Zola „La Terre", apărut în „Le Figaro", la 18 August 1887.

Guiches a debutat printre naturalişti.

De-abia publicase primele sale romane, „Céleste Prudhommat" şi „L'Ennemi", sând a semnat alături de Lucien Descaves, J. — H. Rosny, Paul Bonnetain şi Paul Margueritte manifestul împotriva lui Zola.

De altfel, Gustave Guiches, ca şi tovarăşii săi, a regretat mai târziu gestul făcut. El a scris acum vreo zece ani în „L'Intransigent" că păstrează: „amintirea ruşinată şi tristă a acestei nebuneşti insulte, mare şi ridicolă greşală tinerească".

De asemenea, de nenumărate ori a declarat celor din jur că i-a cerut, verbal, toate scuzele — lui Zola.

Faimosul manifest al „celor cinci" a fost de altfel ameninţat să nu apară.

După ce-a fost redactat, semnat şi pus în plic cu adresa lui Francis Magnard, directorul ziarului „Figaro", unul dintre autori l-a pus în timpul nopţii într'o cutie de scrisori dela periferia Parisului.

Trecuseră trei zile dela aceea dată şi manifestul nu apăruse în ziar.

Expeditorul, îngrijorat, s'a dus imediat la Magnard întrebându-l de ce n'a publicat manifestul.

— Fiindcă nu l-am primit, — a fost răspunsul.

Scriitorul a avut buna idee de-a controla cutia de scrisori în care aruncase plicul. Atunci a văzut că ea nu fusese deschisă în tot acest interval de timp, încât şi-a putut ridica plicul pentru a-l înmâna personal directorului ziarului „Figaro".

Asociaţia „celor cinci" n'a păstrat însă o copie a protestului lor, încât dacă el ar fi fost rătăcit cu adevărat, istoria literară era iremediabil lipsită de acest incident memorabil.



Frumoasa Elena

Majoritatea academiilor sunt în vacanţă, afară de Academia franceză, care nu cunoaşte odihna. In ultima şedinţă a Academiei Ştiinţelor morale, s'a ţinut o comunicare originală.

Funck Brentano nu e un istoric conformist. El a mai făcut o răsunătoare reabilitare a Lucreţiei Borgia.

De data aceasta, munca întreprinsă a fost pentru reabilitarea reputaţiei şi pentru acordarea întregului respect cuvenit frumoasei Elena.

In adevăr, Elena a fost o soţie fără cusur?

Funck Brentano nu merge atât de departe încât să afirme aceasta.

El susţine însă că Grecia antică nu i-a păstrat niciodată nici stimă nici admiraţie.

Incă o legendă care dispare!

Un Pictor catalan: Joan Serra

Revista barceloneză „Art" publică un articol de Rafael Benet despre un artist catalan prea puţin cunoscut: Joan Serra.

Arta lui Joan Serra, se inspiră în linie directă din estetică şi chiar din tehnica lui Cézanne şi a lui Curbet.

Astfel, fanatismul valorii juste se întovărăşeşte la el cu dragostea materiei picturale sau pur şi simplu materialul din care sunt făcute obiectele, pe care-şi propune să le picteze.

Joan Serra e mai înainte de toate un peisagist iscusit, care ştie să scoată în evidenţă în chip foarte convingător, planurile unui ţinut, stratificarea terenului, legătura elementelor pe care le găseşte în această ţară meridională şi pe care-o iubeşte nu numai ca artist dar ca simplă creatură umană.

Principiile artei sale le-a exprimat el însuşi în câteva maxime simple, dar foarte potrivite:

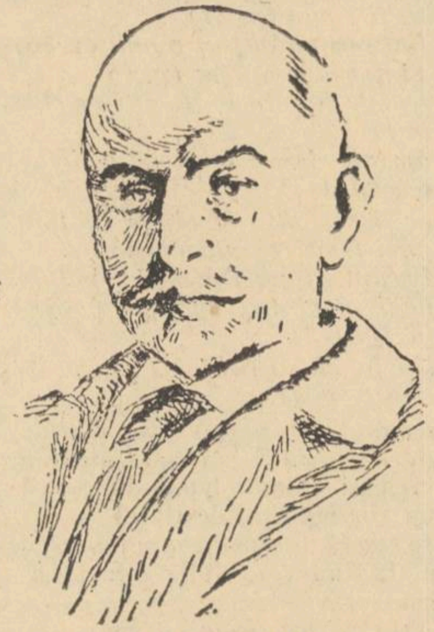
„Un pictor fără materie nu e pictor. El poate fi considerat cel mult ca teoritician al desenului şi-al compoziţiei".

„Materia poate fi tratată uşor, ca Renoir, sau cu toată forţa, ca Rembrandt sau Tintoret: dar totdeauna trebue atacată".

„Materia trebue atacată în felul cum agricultorul atacă pământul, — aşa cum lucrează brutarul pasta de pâne".

Adevărata personalitate a lui J. K. Huysmans

Legenda a făcut din Huysmans, un sbârlit, un posac cicălitor. Mai trăesc însă prieteni de



I. K. HUYSMANS

ai săi care-l arată cu totul în altă lumină.

Se 'nţelege era un om care ştia să se apere. Ca şi marele său prieten Forain, avea în torba sa de cuvinte de spirit, unele destul de usturătoare şi chiar înveninate. In intimitate era un om foarte simplu şi dezbrăcat de ori ce pretenţii de literat. In aceasta ca şi în multe altele semăna foarte bine cu Flaubert, deşi se deosebea atât de mult în idei şi păreri asupra multor probleme literare şi mai ales în concepţiile asupra stilului.

Era ca şi Flaubert un lucrător pasionat, conştiincios şi prob, găsea ca şi Flaubert o plăcere nespusă în aspectele prostiei, aceeaşi dezinteresare materială şi aceeaşi rectitudine şi demnitate în viaţă.

Unul din caracterele sale distinctive este grija şi perseverenţa cu care şi-a prezervat personalitatea printre dificultăţile vieţii şi schimbările modei. Dela „Drageoir aux épices", „Sac au dos" *la* „Sainte Lydwine" *şi la* „Foules de Lourdes", *el rămâne naturalist, pentrucă stilul său a fost creat după cerinţele temperamentului său, pentrucă sintaxa lui însăşi poartă semnul, ce nu se poate şterge, al personalităţii sale.*

E chinuit de dorinţa „permanenţei". *„Ah!, zice el în* „Obsession", *1886, „când te gândeşti că va fi mereu un* „înainte" *şi un* „după aceia", *iar nici odată un* „acum *care să dureze!"... Nelinişţea aceasta l-a condus, până în cele din urmă, la mânăstire ca să caute acolo ostoiere, şi nu repaos. Neîncrederea în stabilitatea valorilor, sentimentul insecurităţii, a făcut din el un om atât de perfect intimitist, iubindu-şi căminul, colţul său adăpostit cu atâta duioşie şi perseverenţă. Dulcea linişte a casei e descrisă în scrierile sale cu trăsăturile cu care descriu interiorul pictorii olandezi. Ii place şi lui amănuntul mărunt şi personagiile din cărţile lui trăesc cu gesturile, ticurile, obiceiurile de vorbire, cu care trăesc în viaţă oamenii. Iar nouă ni se par atât de cunoscuţi şi de familiari toţi din această casă. Cel ce citeşte* „Là-Bas", „En Route", „La Cathedrale", „L'Oblet", *cunoaşte această senzaţie de familiaritate şi real, despre care vorbim. „El şi-a cucerit nemurirea după inima lui", zice Frédéric Lefèvre. De aceia pe când moda trece pentru unele romane, care datează de a doua zi şi cad în uitare, sau devin ridicule şi caduce în unele pagini, Huysmans n'a încetat o clipă de a fi interesant şi operele sale scrise acum aproape treizeci sau patruzeci de ani, au rămas actuale şi vii. El nu îmbătrâneşte, cu toate unele întorsături de stil „goncouriste". Personalitatea lui puternică, un colorit ce nu se poate aburi, îi dau o originalitate veşnică şi mereu proaspătă. Eroii săi au un suflet, un caracter care larg omenesc şi care, din această cauză, rămâne adevărat mereu, ori cât de demodate i-ar fi hainele şi chiar moravurile.*

Teatrul în Republica Sovietelor

Cu prilejul aniversării a XX-a, a teatrului din Moscova, Taïrofj, regisorul cu reputaţie mondială al teatrului Kamerny, a căutat să precizeze în ce consistă procesul complex şi plin de dificultăţi, care este în curs spre realizarea noului stil, cerut de epoca actuală.

Teatrul rusesc, de altfel, experimentează de mult, căutând o direcţie nouă sub influenţa lui Taïroff, Meyerhold, Vaghantov şi alţii. Poporul rus de 170 de milioane de locuitori, care a făcut o sforţare enormă pentru combaterea analfabetismului şi organizarea a 88 de naţionalităţi ce îl alcătuesc, are un public destul de numeros care se interesează de aceste experienţe şi le încurajează. Probleme esenţiale se pun celor ce lucrează pentru crearea şi organizarea sa.

Ele cer o lucrare metodică şi un devotament pasionat, pentru a ajunge la bun sfârşit.

In primul loc un repertoriu de piese moderne şi clasice pentru cele 1000 de teatre răspândite pe teritoriile republicii, dintre care numai în Moscova sunt 60, apoi problema formării actorilor, formele precise pe care le cer piesele moderne şi multe altele. Discuţiile asupra cercetărilor şi experienţelor în curs sunt nesfârşite, pentrucă ele ating în esenţa lor înseşi, metodele de creaţie artistică şi literară. Chestiunea atât de dezbătută a punerii în scenă se agită şi acolo, sub forma unei reacţiuni evidente împotriva montării şi a punerii în scenă a pieselor într'un decor care nu ţine nici o socoteală de textul literar, ci se face numai după fantezia şi arbitrarul directorului de scenă.

Aceste discuţii şi toată problema tehnicei teatrale se pun nu numai la Moscova, ci pe tot teritoriul republicii sovietice, în Rusia Albă, în Transcaucazia ca şi Ucraina sau Siberia, fără a mai vorbi de Leningrad, oraşul teatrelor prin excelenţă.

Sălile din toate aceste teatre sunt pline, pe lângă acele unde joacă numeroase trupe de amatori, pe lângă uzine şi kolkhoze şi pe lângă teatrele profesionale săteşti.

Pasiunea acestui popor pentru toate artele, dans, muzică, cinema, se arată în publicul ce se îmbulzeşte pretutindeni şi în discuţiile pasionate asupra picturii şi arhitecturii în expoziţii şi pe pieţele publice. Manifestările artistice se reazimă acolo pe un public sigur, care urmăreşte cu fidelitate şi interes permanent activitatea lor. El colaborează s'ar putea zice cu artiştii şi conducătorii spectacolelor la renaşterea necesitată de o ordine socială nouă.

Teatru de propagandă, *se va zice. Dar pe aceste scene nu se joacă piese cu teze. Dar oare Eschyle, părintele tragediei, Aristofane, părintele comediei, Dante, Cervantes şi ceia ce e mai bun în piesa lui Schiller „Intrigă şi Amor" nu-şi datoresc succesul tendinţelor lor politice? Dar azi când fiecare îşi simte sufletul chinuit de grijele unui viitor imediat, mai poate veni la teatru pentru o digestie fericită?*

Nu e vorba numai de crepusculul teatrului, ci de un teatru al crepusculului, al amurgului unei societăţi.

Spectatorul nu se mai interesează azi de o reprezentaţie subiectivă, idealistă a vieţii, ci de o reprezentaţie profundă a problemelor societăţii, realistă în senzul shakespearian, în care conflictul stă în raporturile oamenilor între ei şi între ideologiile lor.

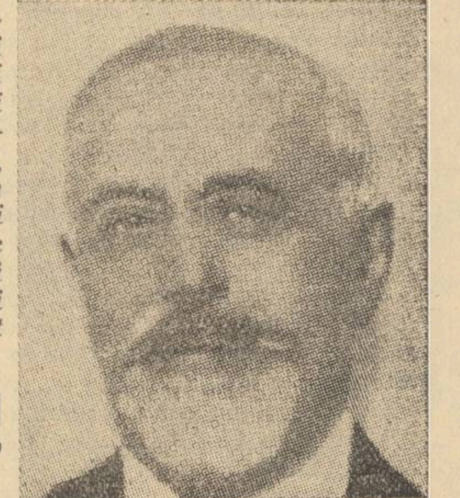
Diletantismul, temele morbide, meschine, învechite, nu mai prind. Jacques Copeau *el însuşi constată că: dragostea însăşi seamănă în teatru cu viţiul. Mizeria, vanitatea, incoherenţa, prostituţia, zice el, domnesc în aceste teatre în amurg, unde toţi directorii tripotează, autorii fac combinaţii, actorii sunt istoviţi de munca în cinematografe şi femeile de stradă se dau drept vedete.*

Moartea lui Paul Dukas

Reprezentaţiile „Arianei" *devin pe neaşteptate apoteoza unui dispărut, după ce au fost apogeul lui Paul Dukas în viaţă. Era bolnav mai de mult, dar sfârşitul său a fost brusc şi neaşteptat în ziua de 16 Mai, anul curent.*

In vremurile acestea, când toţi se îmbulzesc spre glorie şi succes, marele muzicant francez îşi ascundea viaţa şi opera îndărătul unei hotărîte şi tăcute singurătăţi: In vremurile aceste când lumea se ruşinează de vorba virtute, Paul Dukas îşi plătea luxul să fie „un caracter" de o nobleţă şi o înălţare atât de inaccesibile, încât mulţi îl calificau de „om ciudat".

Valoarea lui, fără pereche ca om, un întuneca întru nimic gloria artistului. Foarte sever cu sine, mai sever decât cu alţii, el nu era mulţumit decât de operele lui cu adevărat desăvârşite. N'a publicat decât puţine din operele sale, numai dintre acele de care era sigur că sunt deasupra oricărei critici. La 62 de ani, vârsta la care a murit, el se pu-



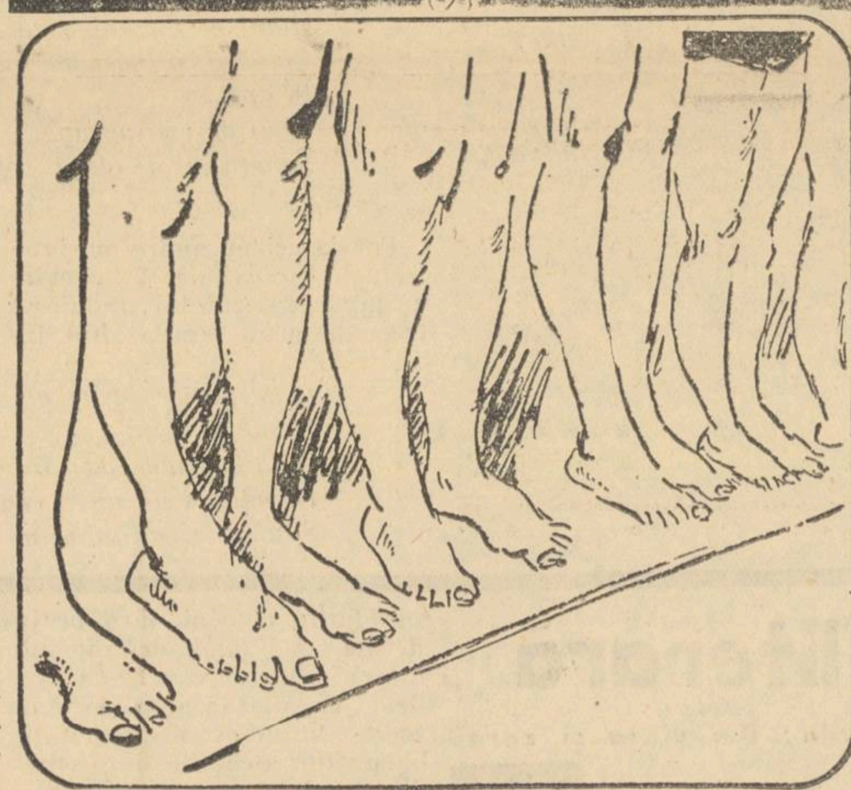
PAUL DUKAS

tea uita îndărăt ca la nişte construcţii desăvârşite, la uvertura din Polyeucte (1891) la Simfonia în ut *(1896)* „L'Apprenti sorcier" *(1897). Apoi* Sonata în mi bemol *(1899-900) pentru piano,* „Ariane et Barbe Bleu" *creată în 1907 şi baletul „la Péri" 1911. In aceste ultime zile ale vieţii el putea gusta bucuria de care a vorbit odinioară „de a-şi fi atins scopul, care e cea mai mare satisfacţie pentru un artist".*

Ariane, *reluată de curând la Operă a fost un măreţ succes. Stăpânirea perfectă a construcţiei, îndemânarea în variaţii, siguranţa şi armonia în tratare, precum şi orbitoarea strălucire a orchestrei, ce pare a rostogoli pietre scumpe şi aur, din actul întâi, precum şi recitalurile, merită cu drept cuvânt epitetul de „melodie infinită" care s'a dat lui Wagner.*

Caracterul de limpiditate şi frumuseţă raţională, din opera sa de o puritate încântătoare, este cu adevărat caracterul artei franceze. Când ascultăm acordurile largi şi desăvârşite care deschid şi închid partitura, peste murmurul obscur şi înfiorat al basurilor, nu se poate să nu ne gândim la pasagiile măreţe din Descartes şi Spinoza, pe care Paul Dukas le citea cu atâta pasiune.

E în ele aceiaşi nevoie de inteligenţă radioasă ca în aceşti filosofi, în opoziţie cu spiritul lui Debussy, acel extraordinar explorator al umbrelor, reflectelor, al fundurilor întunecate ale simbolismului. A fost fără îndoială una din figurile cele mai mărețe ale timpului atât prin talentul său, cât şi prin valoarea personalităţii sale, atât de cultă, cu atâta gust şi inteligenţă şi cu atâta caracter.



In California pe plaja Santa-Anna, a avut loc un concurs pentru alegerea celor mai frumoase degete dela picioare.



BEŢIVUL. — A fost pe-aici Eugen azi dimineaţă?
— Da, da...
— Eram şi eu cu el...

Citiţi toţi azi:
în „LECTURA"
—Floarea literaturilor străine—
POVARA COMPLICITĂŢII
de JEAN CASSOU
Intre tată şi fiu taina unei crime!
Lei 4, Romanul complect
La chioscari, librari şi în gări.